

Za bezbednost kod kuće: Suzbijanje nasilja nad ženama u regionu OEBS Zbornik dobrih praksi

Odsek OEBS-a za rodnu ravnopravnost

Odsek za rodnu ravnopravnost vodi Program OEBS-a za rodna pitanja i deo je Kancelarije generalnog sekretara. Odsek pomaže akterima Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS), među kojima su Sekretariat OEBS-a, institucije i terenske operacije u 19 zemalja domaćina, u ostvarivanju rodne ravnopravnosti u svojim organizacionim jedinicama i radnom okruženju i u integrisanju rodne perspektive u politike, programe, projekte i aktivnosti OEBS-a.

Odsek za rodnu ravnopravnost savetuje političke i operativne strukture OEBS-a u vezi sa izradom, sprovođenjem, praćenjem i procenom opšte OEBS-ove strategije urođjavanja, kao što je predviđeno Akcionim planom za unapređenje rodne ravnopravnosti iz 2004. godine.

Odsek za rodnu ravnopravnost obezbeđuje tehničku ekspertizu, jačanje kapaciteta i alatke za ostvarivanje rodne ravnopravnosti u strukturama i radu OEBS-a.

Za bezbednost kod kuće:
Suzbijanje nasilja nad ženama
u regionu OEBS

Zbornik dobrih praksi

PRIZNANJA

Dobre prakse predstavljene u ovoj publikaciji istražila je i dokumentovala Elizabet Duban, konsultant, u ime Odseka za rodnu ravnopravnost i pod vođstvom Džamile Seftau, šefice Odseka i više savetnice za pitanja rodne ravnopravnosti.

Među ostalima koji su doprineli ovoj knjizi su: Ala Kuvatova (Udruženje nevladinih organizacija za rodnu ravnopravnost i ukidanje nasilja nad ženama, Tadžikistan), Amanda Kloer (Američka advokatska komora, SAD), Andro Gigauri (Gruzija), Koni Kamara (Američki komitet za izbeglice – American Refugee Committee International, SAD), Dilorom Kaidarova (OEBS, Tadžikistan), Dóema Konel (Odsek UN za unapređivanje položaja žena, SAD), Madis Vainomaa (Misija OEBS u Srbiji), Maja Goldstin (Kancelarija OEBS u Albaniji), Muhtar Irisov (OEBS, Kirgistan) i Nil Bleklok (Respect, Ujedinjeno Kraljevstvo). Pored toga, dragocene povratne informacije pružili su svi eksperti i mnogi učesnici Seminara o inovativnim pristupima suzbijanju nasilja nad ženama, organizovanog u Dušanbeu, oktobra 2008. godine. Monika Gutieres bila je veza sa operacijama OEBS-a na terenu i učestvovala u pregledanju ranijih verzija ovog zbornika.

Ova publikacija je deo vanbudžetskog projekta
„Inovativni pristupi suzbijanju nasilja nad ženama u OEBS-u.“

Viša savetnica za rodna pitanja zahvaljuje Stalnim misijama Austrije, Finske, Francuske, Nemačke i Grčke u OEBS-u, koje su podržale i finansirale ovaj projekat.

Objavio Sekretarijat OEBS, Kancelarija GS/Odsek za rodnu ravnopravnost
www.osce.org/gender

Urednica: Džamila Seftau, viša savetnica za rodna pitanja, Kancelarija GS/Odsek za rodnu ravnopravnost
jamila.seftaoui@osce.org

© OEBS, 2009. Sva prava zadržana
ISBN: 978-92-9234-5341

Sva stanovišta, mišljenja, linkovi i opisi uključeni ili pomenuti u „Za bezbednost kod kuće: Suzbijanje nasilja nad ženama u regionu OEBS. Zbornik dobrih praksi“ jesu mišljenja autora, i njihovo pominjanje ne podrazumeva zvaničnu podršku ili prihvatanje od strane OEBS-a. Molimo da imate u vidu da zbornik sadrži linkove za Internet prezentacije (vebsajtove) koje ne pripadaju OEBS-u i kojima upravljaju treće strane, a koje mogu sadržati materijale zaštićene autorskim pravom ili drugim pravima trećih strana. OEBS nema kontrolu nad tim Internet stranicama, te stoga ne preuzima odgovornost niti pravnu odgovornost za dostupnost, tačnost ili potpunost eksternih Internet stranica, niti tvrdi da njihovo korišćenje ne bi predstavljalo kršenje gore pomenutih prava.

Navoditi kao: „Za bezbednost kod kuće: Suzbijanje nasilja nad ženama u regionu OEBS.
Kompilacija dobrih praksi.“ Ur. Džamila Seftau. Beč, 2009.

Dizajn: Ulf Har
Štampa: Gutenberg Press LTD Sadržaj

Sadržaj

Priznanja	2
Predgovor	5
Spisak skraćenica i akronima	7
1 Uvod	9
1.1 Oblici nasilja nad ženama	10
1.2 Svrha zbornika	12
1.3 Opseg zbornika	13
1.4 Struktura i metodologija	14
2 Identifikovanje dobrih praksi i pristupa	17
2.1 Šta su dobre prakse i kako ih ocenjujemo?	17
2.2 Opšti principi kojima se rukovode dobre prakse	17
2.3 Strategije u osnovi dobrih praksi	18
3 Razumevanje nasilja nad ženama: istraživanje i ocena	21
3.1 Prikupljanje podataka	21
3.2 Indikatori za merenje nasilja nad ženama	22
3.3 Analiza iskustava i potreba žrtava	23
3.4 Praćenje i posmatranje	24
3.4.1 Praćenje pravnog sistema	26
3.4.2 Praćenje medija	27
3.4.3 Analiza budžeta	27
3.5 Istraživanje kao zagovaranje	28
4 Prevencija	31
4.1 Kampanje podizanja svesti	31
4.1.1 Svest javnosti	31
4.1.2 Pružanje ruke ženama/pravna pismenost/osnaživanje žena	40
4.1.3 Rad sa kreatorima politike	41
4.1.4 Obuka za zaposlene u medijima	44
4.2 Rad sa muškarcima i dečacima	45
4.3 Rad sa mladima	50
4.4 Animiranje zajednice	55
5 Zaštita i pomoć	59
5.1 Prepoznavanje žrtve	59
5.2 Neposredna pomoć i pružanje usluga	60
5.2.1 Sveobuhvatne i specijalizovane usluge	61
5.2.2 Planiranje bezbednosti i pomoć pri reintegraciji	64
5.2.3 Izgradnja kapaciteta pružalaca usluga	64
5.3 Krizni centri, sigurne kuće, centri za „sve usluge na jednom mestu“	66
5.4 Koordinirani odgovor zajednice/referalni mehanizmi	69
5.5 Ekonomsko osnaživanje	71
5.6 Pravna zaštita	73
5.7 Programi za počiniocce	74
6 Procesuiranje	77
6.1 Zakoni i politike	78
6.1.1 Zakoni o rodnoj ravnopravnosti	78
6.1.2 Unapređivanje zakona i usvajanje posebnih propisa	78
6.1.3 Studije slučajeva dobre prakse u zakonodavstvu	79
6.1.4 Akcioni planovi	82
6.1.5 Kodeksi ponašanja i interne politike	83

6.2	Posebna odeljenja i odgovori	85
6.2.1	Policijske jedinice	85
6.2.2	Sudovi	88
6.2.3	Komisije za istinu i pomirenje	88
6.3	Razvoj kapaciteta zaposlenih u sistemu krivičnog pravosuđa i mirovnim snagama	89
6.3.1	Obuka	89
6.3.2	Priručnici, vodiči, uputstva, protokoli	91
6.4	Pravna pomoć	93
6.5	Međunarodnopravni mehanizmi	96
7	Zaključak	99
	Prilog: Indeks resursa i praktičnih postupaka	101

Predgovor

„Zemlje učesnice OEBS-a... osudile su nasilje nad ženama putem Akcionog plana OEBS-a za unapređenje rodne ravnopravnosti. Sada nam je potrebna konkretna akcija kojom će se te obaveze i posvećenost pretočiti u realnost.“

Elizabet Ren (Elisabeth Rehn), bivša finska ministarka za ravnopravnost i odbranu, u obraćanju Stalnom savetu OEBS u Beču, 15. decembra 2008. godine

Nasilje nad ženama nije nov problem. Duboka patnja i zlo izazvano ovom rasprostranjenom zloupotrebom ljudskih prava nisu se mnogo promenili tokom vekova. U velikoj meri, iste nejednakosti i neravnoteže snaga koje su uvek podsticale nasilje nad ženama opstaju i danas. Ono što se promenilo, međutim, jeste pejzaž, kontekst u kome se nasilje nad ženama dešava. Na nasilje nad ženama se više ne gleda kao na neizbežan deo porodičnog života, društvenih odnosa, radnog mesta ili rata. Nasilje nad ženama se ne može opravdati.

Nakon širenja ženskog pokreta, aktivistkinje su zatražile da se razmotri pitanje nasilja, osnovnog negiranja jednakih prava. Proteklih decenija, na globalnom nivou dogodile su se značajne promene u artikulisanju obaveza država da suzbijaju nasilje nad ženama, bilo da je počinjeno od strane privatnih pojedinaca ili države, kao čin rata ili u vreme mira.

Ako se poslednje decenije 20. veka mogu okarakterisati intenzivnim zalaganjem za rešavanje pitanja nasilja nad ženama, pozivima na akciju za ispravljanje nedela i pokušajima da se reaguje na međunarodnom, nacionalnom i lokalnom nivou, prve godine 21. veka uključuju izvesnu meru introspekcije. Mnogo više pažnje je poslednjih godina usredređeno na aktivnosti pravljenja inventara i pokušaje izrade kataloga intervencija koje stvarno dovode do smanjivanja učestalosti incidenata nasilja nad ženama, veće zaštite i pomoći žrtvama nasilja i okončanja nekažnjavanja onih koji čini to nasilje.

Interes u izdvajanju dobrih praksi u bavljenju problemom nasilja nad ženama u velikoj meri proizilazi iz prepoznavanja činjenice da se, uprkos velikim naporima ulozenim u ovoj oblasti, nasilje nad ženama nastavlja u svim zemljama sveta, a u nekim slučajevima, kao što su ratni sukobi i obnova posle sukoba, čak i intenzivira.

OEBS razume međusobnu povezanost obezbeđivanja rodne ravnopravnosti, ukidanja nasilja nad ženama i ostvarivanja stvarne i održive bezbednosti za sve građane. Kada se dozvoli da nasilje nad ženama opstane, to onda dovodi do nastavljanja diskriminacije, stvaranja nestabilnosti i usporavanja razvoja svake nacije. Bavljenje pitanjem nasilja nad ženama je u središtu mandata OEBS-a.

Zemlje učesnice OEBS-a potvrdile su značaj rešavanja problema nasilja nad ženama time što su usvojile Akcioni plan za unapređivanje rodne ravnopravnosti (2004), koji uključuje uputstva Sekretarijatu da razvija aktivnosti za sprečavanje nasilja nad ženama. Odluka Ministarskog saveta OEBS-a o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama (2005) daje preporuke zemljama učesnicama o merama za bolju prevenciju nasilja i zaštitu i pomoć žrtvama. Pored toga, Odlukom OEBS-a o ženama u sprečavanju sukoba, upravljanju krizama i obnovi posle sukoba (2005), Rezolucija 1325 Saveta bezbednosti o ženama, miru i bezbednosti postaje sastavni deo svih aktivnosti OEBS-a i njom se zemlje učesnice pozivaju da obezbede puno učešće žena u sprečavanju sukoba, upravljanju krizama i obnovi posle sukoba.

U tom kontekstu, Odsek za rodnu ravnopravnost Kancelarije generalnog sekretara pokrenuo je inicijativu zahvaljujući kojoj je nastao ovaj zbornik, Za bezbednost kod kuće: Suzbijanje nasilja nad ženama u regionu OEBS. Zbornik dobrih praksi, koji je predstavljen za vreme Stručnog seminara o inovativnim pristupima suzbijanju nasilja nad ženama, održanog u Dušanbeu, u Tadžikistanu, oktobra 2008. godine. Na seminaru se okupilo 89 međunarodnih eksperata, kreatora politike, aktivista NVO i predstavnika međunarodnih organizacija iz 21 zemlje, radi razmene informacija o dobrim praksama i delotvornim pristupima prevenciji nasilja nad ženama, zaštiti osoba koje su preživele nasilje i gonjenju počinilaca. Posebna pažnja je posvećena četvrtoj temi – učešću, koje se odnosi na napore da se mladi ljudi i muškarci uključe u suzbijanje nasilja nad ženama. Seminar nije bio forum za otkrivanje potpuno novih strategija ili pristupa, već su učesnici razmenjivali svoja stručna znanja i iskustva. Učesnici iz raznih zemalja su se saglasili o zajedničkoj osnovi za razgovore i razmatrali inovacije i nove prakse koje su ključne za delotvorne intervencije.

Važan cilj ovog zbornika je, stoga, da se nadoveže na Stručni seminar i da pokaže neke od dobrih praksi koje su proistekle iz inicijativa koje je podržao OEBS, kao i iz projekata koje su podržale druge organizacije, a koji mogu da budu korisna inspiracija za budući rad u regionu OEBS-a. Ovaj zbornik bi trebalo da bude koristan za koordinate/poverenike za rodna pitanja, ali i za brojno drugo osoblje širom OEBS, koje radi na pitanjima kao što su, na primer, ljudska prava, demokratizacija, borba protiv trgovine ljudima, vladavina prava, reforma rada policije ili vojske. Nasilje nad ženama je složen problem koji zahteva međusektorski pristup, a ova kompilacija pruža znatan broj primera različitih inicijativa koje imaju za cilj prevenciju, zaštitu i sudsko gonjenje.

Naravno, ovaj zbornik je namenjen mnogo široj publici nego što su samo strukture OEBS – publici koja obuhvata kreatora politike, organe nadležne za sprovođenje zakona, profesionalne pravnike,

socijalne službe, edukatore, novinare, sindikate, privatni sektor, donatore i, što je od ključnog značaja, organizacije civilnog društva u svim zemljama učesnicama.

Ovaj zbornik služi kao polazna osnova za prilagođavanje delotvornih i proverenih praksi, budući da stvarna promena mora da se dogodi na nivou država. Nadamo se da će ovo podstaći dalje razgovore o karakteristikama praksi koje su se pokazale delotvornim i da će dovesti do zajedničkog sprovođenja konkretnih novih inicijativa. U idealnom slučaju, te inicijative će se sprovesti putem partnerstava, na primer između državnih organa i grupa civilnog društva, među državama i između država učesnica i Sekretarijata, institucija i misija OEBS-a.

Džamila Seftau
Viša savetnica za rodna pitanja

Spisak skraćenica i akronima

ABA	Američka advokatska komora
AI	Amnesty International
CEDAW	Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena
CEE	Centralna i Istočna Evropa
SE	Savet Evrope
DAW	Odsek UN za unapređivanje položaja žena
DCAF	Ženevski centar za demokratsku kontrolu oružanih snaga
DFID	Odeljenje za međunarodni razvoj (UK)
DPKO	Odeljenje UN za mirovne operacije
DV	Nasilje u porodici
ECHR	Evropski sud za ljudska prava
ECLAC	Ekonomska komisija UN za Latinsku Ameriku i Karibe
EU	Evropska unija
GBV	Rodno zasnovano nasilje (RZN)
GTZ	Nemačka organizacija za tehničku saradnju
HIV	Virus humane imunodeficijencije
HIV/AIDS	Virus humane imunodeficijencije/Sindrom stečene imunodeficijencije
IACHR	Interamerička komisija za ljudska prava
IASC	Međuagencijski stalni odbor
ILO	Međunarodna organizacija rada (MOR)
IOM	Međunarodna organizacija za migracije
NVO	Nevladina organizacija
NRM	Nacionalni mehanizam upućivanja (NMU)
ODIHR	Kancelarija za demokratske institucije i ljudska prava
OEBS	Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju
OSI	Institut za otvoreno društvo
UN	Ujedinjene nacije
UN-INSTRAW	Međunarodni institut UN za istraživanja i obuku za unapređivanje položaja žena
UNDP	Program Ujedinjenih nacija za razvoj
UNECE	Ekonomska komisija UN za Evropu
UNFPA	Populacioni fond UN
UNICEF	Dečiji fond UN
UNIFEM	Fond UN za razvoj žena
UNMIK	Privremena administrativna misija UN na Kosovu
UNODC	Kancelarija UN za borbu protiv droge i kriminala
UNSCR 1325	Rezolucija Saveta bezbednosti UN 1325 o ženama, miru i bezbednosti
USAID	Agencija SAD za međunarodni razvoj
NNŽ	Nasilje nad ženama
SZO	Svetska zdravstvena organizacija

1 Uvod

Nasilje nad ženama (NNŽ) je jedna od najrasprostranjenijih i najtrajnijih zloupotreba ljudskih prava u svetu, koja proizilazi iz duboko ukorenjenih predstava o nejednakom statusu žena. Kao vodeći uzrok lošeg zdravlja i smrti žena, koji se ipak može sprečiti, ono takođe predstavlja i problem javnog zdravlja. Nasilje nad ženama ima podjednako razorno dejstvo na društvo u celini, jer utiče na produktivnost žena i ima za posledicu opšte ekonomske gubitke. Suzbijanje nasilja nad ženama, posebno u postkonfliktnim i tranzicionim sredinama, ima važne implikacije na bezbednost ljudi. Zaista, ako se ne rešava, nasilje nad ženama koči razvoj zemlje i izaziva teške poremećaje porodice, zajednice i društvenih struktura i, na kraju krajeva, naneto zlo pogađa mnogo širi krug nego što su samo neposredne žrtve.¹

Mada ne postoje univerzalni statistički podaci o učestalosti, globalne, regionalne i nacionalne studije ukazuju na to da je nasilje nad ženama rašireno do uznemirujućih razmera. Bar jedna od tri žene je doživela neki oblik fizičkog, seksualnog ili psihološkog nasilja u svom životnom veku, najčešće od strane intimnog partnera.² Prema studiji koju je Svetska zdravstvena organizacija (SZO) sprovedla u više zemalja, stope učestalosti za fizičko i/ili seksualno nasilje se kreću između 29% i 62% anketiranih žena.³ Savet Evrope (SE) ukazuje na to da je u državama članicama između jedne petine i jedne desetine svih žena pretrpelo fizičko nasilje bar jednom u odraslom delu svog života, a više od jedne desetine su bile žrtve seksualnog nasilja uz upotrebu sile.⁴

Treba napomenuti da se ankete kojima se procenjuje učestalost nasilja nad ženama sprovode upravo zato što je problem latentan, a zvanične statistike često neprecizne. Neki oblici NNŽ, kao što je seksualno nasilje, hronično se nepotpuno prijavljuju.⁵ Druge vrste nasilja se možda ne prepoznaju kao takve, na primer seksualno uznemiravanje ili nasilje usmereno ka ženama u toku konflikta, te se stoga nikada ne evidentiraju u nacionalnim statističkim podacima. Međutim, čak i bez preciznih podataka, znamo da nasilje nad ženama pogađa sve društveno-ekonomske i obrazovne klase i ima globalan uticaj na život miliona žena i devojaka.

Značajan razvoj događaja u poslednjih petnaest godina zahteva da se na tako poražavajuće statističke podatke ne gleda kao na neizbežne i neizmenjive. Početkom devedesetih godina dvadesetog veka, ukidanje nasilja nad ženama je postalo težište pažnje UN i utvrđena je obaveza država da pruže zaštitu od takvih povreda ljudskih prava i da reaguju kada se one dogode. Opšta preporuka 19 uz Konvenciju UN o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW), usvojena 1992. godine, izričito navodi da je NNŽ oblik diskriminacije koji ometa ostvarivanje pune ravnopravnosti žena. Deklaracija UN o iskorenjivanju nasilja nad ženama iz 1993. godine artikuliše pravo žene da ne bude izložena nasilju. Značajno je da Deklaracija o iskorenjivanju nasilja nad ženama potvrđuje pojam dužne pažnje – koncept po kom države imaju obavezu da preduzmu aktivne mere da spreče i zaštite žene od nasilja, da odgovore na akte nasilja nad ženama koje počine bilo država ili privatni akteri, i da kazne počinioce i nadoknade štetu žrtvama. Standard dužne pažnje se često pominje u transkriptu kao obaveza država da sprovedu ono što se u engleskom skraćeno naziva „tri P“ (prevention, protection and prosecution), odnosno – sprečavanje nasilja nad ženama, zaštita žrtava i gonjenje počinilaca nasilja nad ženama.

Kao najveća regionalna bezbednosna organizacija na svetu, Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS) unapređuje sveobuhvatnu bezbednost putem sprečavanja sukoba, upravljanja krizama i obnove posle sukoba. OEBS sprovodi širok niz aktivnosti koje se odnose na sve tri dimenzije bezbednosti – ljudsku, vojnopoličku i ekonomsko-ekološku. Uporno prisustvo nasilja nad ženama predstavlja značajan bezbednosni izazov za sve zemlje učesnice OEBS-a, a bavljenje ovim izazovom je u središtu zadataka OEBS-a. Nasilje nad ženama je posledica rodni razlika u sposobnosti žena da ostvare svoja prava, uključujući ravnopravan pristup obrazovanju i mogućnostima zapošljavanja, resursima i donošenju odluka. Stoga, OEBS pristupa NNŽ kao ozbiljnoj prepreci za ostvarivanje rodne ravnopravnosti. Kako u nedavnom finskom predsedavanju, tako i u sadašnjem grčkom predsedavanju OEBS-om, rodna ravnopravnost je u središtu pažnje kao višedimenzioni prioritet koji podrazumeva sve stubove rada OEBS-a. Sprečavanje i suzbijanje nasilja nad ženama je jedna od prioritarnih oblasti OEBS-a u okviru šireg rada na unapređivanju rodne ravnopravnosti i rešavanju ženskih pitanja vezanih za bezbednost.

¹ Postoje različita gledišta o upotrebi termina „žrtva“ u kontekstu NNŽ. Mnogima se više sviđa termin „osobe koje su preživele nasilje“, jer on podrazumeva ideju da je žena prevazišla situaciju zlostavljanja. U ovoj kompilaciji se koriste oba termina, „žrtva“ (obično u kontekstu napora u pravcu sudskog gonjenja) i „preživeli/osoba koja je preživela nasilje“ (u kontekstu zaštite i službi).

² „Koliko je rasprostranjeno nasilje nad ženama?“, pregled podataka, kampanja generalnog sekretara UN „Ujedinjeni za okončanje nasilja nad ženama“, februar 2008.

³ „Multinacionalna studija SZO o zdravlju žena i nasilju nad ženama u porodici“ (SZO, 2005), str. 5.

⁴ Pregled podataka, kampanja Saveta Evrope za suzbijanje nasilja nad ženama, uključujući nasilje u porodici, na http://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Fact_Sheet_en.asp

⁵ Na primer, studija o prevalenciji NNŽ u nekoliko zemalja je ustanovila da je prijavljeno svega između 4% i 13% seksualnih napada počinjenih od strane osoba koje nisu partneri. „Iskorenjivanje silovanja i drugih oblika seksualnog nasilja u svim njihovim manifestacijama, uključujući u vreme sukoba i sličnim situacijama“ (Generalni sekretar UN, 2008), A/63/216, str. 22.

Tokom 2004. godine, 56 zemalja učesnica OEBS-a pokazalo je brigu za unapređenje ravnopravnosti između muškaraca i žena i smanjenje diskriminacije, usvojivši Akcioni plan za unapređenje rodne ravnopravnosti. Akcioni plan upućuje izvršne strukture OEBS-a, pogotovo Sekretarijat, da razviju programiranje i prate napredak u sprečavanju NNŽ i da podrže izvršne strukture OEBS-a i zemlje učesnice u sprovođenju relevantnih obaveza vezanih za unapređivanje rodne ravnopravnosti.⁶ Ministarska Odluka o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama iz 2005. godine daje preporuke zemljama učesnicama o vrstama mera koje treba preduzeti kako bi se poboljšala prevencija nasilja i zaštita i pomoć žrtvama.⁷ Jedna druga rezolucija OEBS⁸ iz 2005. godine usredsređuje se na žene u sprečavanju sukoba, upravljanju krizama i obnovi posle sukoba, i integriše u rad OEBS-a veliki deo sadržaja Rezolucije 1325 Saveta bezbednosti UN. Rezolucijom SB UN 1325 i Rezolucijom SB UN 1820, sve strane u oružanim sukobima pozivaju se da preduzmu posebne mere da zaštite žene i devojčice od nasilja zasnovanog na rodu, posebno od silovanja i drugih oblika seksualnog zlostavljanja, i od svakog nasilja u situacijama oružanih sukoba.

Poslednjih godina se takođe vidi povećano sumiranje rezultata napredovanja ka eliminaciji NNŽ. Očigledno je da je ostvaren ogroman napredak, od pukog artikulisanja nasilja nad ženama kao povrede ljudskih prava do razvijanja i ispitivanja teorija uzroka i uticaja NNŽ. Brojne vlade su usvojile zakone, uvele politike i proširile mreže socijalnih službi da bi bolje pomogle osobama koje su preživele nasilje. Organizacije civilnog društva, posebno organizacije žena, bile su možda najaktivnije u zahtevima za promene. Ženske nevladine organizacije (NVO) širom sveta deluju samostalno i u koalicijama na stvaranju svesti o problemu, zaštiti žrtava i zahtevanju naknade. Ipak, uprkos više od decenije aktivnosti, takođe je jasno da, po svemu sudeći, žene nisu znatno više oslobođene prisustva nasilja nego što su bile u prošlosti. Štaviše, kao što primećuje UNIFEM, situacija je paradoksalna. „Pejzaž nasilja zasnovanog na rodu je transformisan... šaljiv umesto da se desilo drastično smanjenje nasilja nad ženama, ... izazovi su postali složeniji, otpor prema promenama dublji, opiranje osnaživanju žena sve otvorenije, a metode koje se koriste za održavanje statusa quo još složenije i podmuklije.”⁹ U ovakvoj klimi, procena delotvornih praksi i sposobnost da se perspektivne strategije prilagode promenjenim okolnostima jesu od životnog značaja u daljim nastojanjima da se okonča nasilja nad ženama.

1.1 Oblici nasilja nad ženama

Nasilje nad ženama manifestuje se kao fizičko, seksualno i/ili psihološko zlo.¹⁰ Ove kategorije nasilja se međusobno ne isključuju, a oblike NNŽ treba razumeti široko, tako da obuhvate niz ponašanja čiji je cilj moć i kontrola nad ženama.

Deklaracija UN o iskorenjivanju nasilja nad ženama klasifikuje NNŽ u tri osnovna oblika na osnovu toga gde se čin dešava i odnosa između žrtve i učinioca: (1) nasilje u porodici; (2) nasilje u zajednici; (3) nasilje počinjeno ili odobreno od strane države.¹¹ Nasilje počinjeno u domaćinstvu obuhvata nasilje u porodici, koje se još pominje i kao nasilje počinjeno od strane intimnog partnera ili bračno zlostavljanje, da bi se jasno istaklo da počinitelj i žrtva imaju dugotrajn odnos. Silovanje u braku i seksualno zlostavljanje dece su takođe vrste NNŽ koje se dešavaju u porodici. Nasilje u zajednici obuhvata silovanje i nedozvoljene polne radnje, seksualno uznemiravanje na radnom mestu i u obrazovnim institucijama, kao i eksploataciju žena i devojaka putem trgovine ljudima i prostitucije. Nasilje koji čini država obuhvata upotrebu silovanja tokom rata ili od strane pripadnika organa unutrašnjih poslova, bezbednosnih ili vojnih snaga u toku oružanog sukoba ili za vreme mira, ili od strane mirovnog osoblja u nekonfliktnim sredinama, kao i zlostavljanje žena lišenih slobode u državnim pritvorskim institucijama ili institucijama pod kontrolom države. Te kategorije služe kao uputstvo za razumevanje obima NNŽ, ali ne treba ih se strogo pridržavati. Pružaoci usluga i zagovornici koji rade sa osobama koje su preživele NNŽ se često susreću sa oblicima NNŽ koje organi unutrašnjih poslova i pravni sistemi još nedovoljno prepoznaju, kao što su proganjanje ili upotreba novih tehnologija, Interneta i elektronske pošte, za sajber-nasilje nad ženama.¹²

⁶ Videti stav 44 (c), Akcioni plan OEBS-a za unapređenje rodne ravnopravnosti, usvojen Odlukom br. 14/04, MC.DEC/14/04 (2004).

⁷ Odluka Ministarskog saveta OEBS br. 15/05, Sprečavanje i suzbijanje nasilja nad ženama (2005).

⁸ Odluka Ministarskog saveta OEBS br. 14/05, Žene u sprečavanju sukoba, upravljanju krizama i obnovi posle sukoba (2005)

⁹ Ni minut više: Okončati nasilje nad ženama (UNIFEM, 2003), str. 12

¹⁰ Neki stručnjaci za NNŽ i rodna pitanja govore i o ekonomskom nasilju. Ovaj termin može da se odnosi na povrede ekonomskih prava žena od strane države (npr. neplaćanje prinadležnosti) ili od strane privatnih činilaca (npr. supruga koji kontrolišu porodični budžet).

¹¹ Deklaracija UN o ukidanju nasilja nad ženama, 20. decembar 1993, A/RES/48/104.

¹² Videti npr. Pronalaženje teške ravnoteže: ljudska prava, sprovođenje zakona i sajber nasilje nad ženama, genderIT.org, 19. avgust 2008, dostupno na <http://www.genderit.org/en/index.shtml?w=a&x=96169>

U ovom zborniku se ponekad koristi termin rodno zasnovano nasilje. Rodno zasnovano nasilje (RZN) odnosi se na zlo počinjeno nad osobom (muškom ili ženskom) kao posledica nejednakosti moći koja se i sama zasniva na rodnim ulogama. Nasilje zasnovano na rodu nije sinonim za nasilje nad ženama, ali se često koristi u tom značenju, budući da su žene primarne mete RZN. Zbog rodne diskriminacije, koja stavlja žene u položaj ugroženosti i nemoći, ženske žrtve „trpe teže posledice u odnosu na ono što trpe muškarci.“¹³

Nasilje počinjeno nad ženama i devojkama tokom oružanog sukoba i obnove posle sukoba se pojavilo kao jedan od najšokantnijih oblika NNŽ. U stvari, NNŽ u konfliktnim sredinama nije poseban oblik nasilja, već predstavlja promenu u intenzitetu i obimu nasilja. U nasilju nad ženama tokom i nakon sukoba izraženo je specifično pomeranje iz privatne sfere u javnu. Nasilje nad ženama je „često ukorenjeno u pretkonfliktnim uslovima, ali raste i često postaje prihvaćena praksa u toku konflikta i u fazi posle konflikta. ...sa prelaskom iz konflikta u mir, Šnasilje zasnovano na roduĆ se, po svemu sudeći, seli iz javnog u privatni domen te dolazi do porasta nasilja u porodici.“¹⁴ U skorijim sukobima bila je izražena takva pojava. Silovanje i seksualno nasilje se koriste kao namerna taktika rata, a žene koje su prisiljene da napuste svoje domove i žive kao izbeglice ili raseljena lica u logorima posebno su ugrožene nasiljem nad ženama. Nažalost, u nekim slučajevima, mirovne operacije su dovedene u vezu sa seksualnom eksploatacijom. Nestabilnost posle sukoba dovodi do rastućeg broja žena koje su izložene eksploataciji u prostituciji i do porasta trgovine ženama i devojkama. Rastuća stopa nasilja u porodici često sledi nakon formalnog prestanka neprijateljstava, kada se nasilje prenese u porodičnu sferu.

Konflikti i vanredne situacije, jasno, pogoršavaju stanje ugroženosti i izloženosti žena riziku od određenih vrsta NNŽ. Konflikt razara infrastrukturu, dovodi do ekonomske nestabilnosti, stvara duboku traumu i u velikoj meri povećava broj lakog oružja koje je lako dostupno. Sukob, u kom su muškarci glavni borci, ima i manje vidljive posledice, kao što je izazivanje znatnih izmena u tradicionalnim ulogama polova. Od ključnog značaja je to da se NNŽ ne razmatra odvojeno od naučenih lekcija ili dobrih praksi primenjenih na druge manifestacije NNŽ. Nasilje nad ženama u situacijama konflikta je neraskidivo povezano sa nivoima i tolerisanjem takvog nasilja u sredini bez konflikta. Nasilje nad ženama „ne pojavljuje se iznenada za vreme sukoba. šRodno zasnovano nasilje] je dugoročan i endemski problem širom sveta, koji često dramatično isplivava na površinu tokom vanrednih stanja“.¹⁵

Međunarodna zajednica je preduzela korake da se aktivno pozabavi jedinstvenim ženskim doživljajem sukoba i ulogom koju žene i devojke mogu da igraju u mirovnim i bezbednosnim inicijativama. Rezolucija SB UN 1325 o ženama, miru i bezbednosti (2000) poziva na puno i ravnopravno učešće žena u mirovnim procesima i na uključivanje rodniha pitanja u rad u oblasti bezbednosti. Zaštita žena i devojaka od rodno zasnovanog nasilja u oružanom sukobu je istaknuta kao oblast kojoj treba posvetiti posebnu pažnju. Odluka OEBS-a br. 14/05 o ženama u sprečavanju sukoba, upravljanju krizama i obnovi posle sukoba (2005) integriše Rezoluciju SB UN 1325 u aktivnosti OEBS-a i podstiče zemlje učesnice da preduzmu aktivne korake kako bi obezbedile puno učešće žena u svim „nivoima sprečavanja sukoba, upravljanja krizama i rešavanja sukoba, i obnove posle sukoba.“ Rezolucija Saveta bezbednosti UN 1820 (2008) potvrđuje obaveze zaštite žena od nasilja i naglašava da „uprkos... ponovljenim osudama nasilja nad ženama i decom u situacijama oružanog sukoba... i ... pozivima upućenih svim stranama u oružanom sukobu da smesta prekinu takve akte, takvi akti se i dalje dešavaju, a u nekim situacijama postaju sistematski i rasprostranjeni, dostižući zapanjujuće nivoie brutalnosti“. Rezolucija 1820 poziva na prestanak svakog seksualnog nasilja u vreme sukoba, razvijanje politika nulte tolerancije i programa obuke, kao i na jačanje institucija na nacionalnom nivou radi pružanja pomoći žrtvama.

¹³ Strategija UNFPA i Okvir delovanja za rešavanje pitanja rodno zasnovanog nasilja 2008–2011.

¹⁴ Tsjeard Bouta, Georg Frerks i Ian Banon, „Rod, konflikt i razvoj“ (Svetska banka), str. 33.

¹⁵ „Jačanje zaštite od rodno zasnovanog nasilja u stanovništvu pogođenom oružanim sukobom, izveštaj sa radionice“ (UNIFEM i UNICEF, 2005), str. 20.

1.2 Svrha zbornika

Zemlje učesnice OEBS-a shvataju da je sprečavanje nasilja nad ženama prioritet; da bi olakšao rad u ovoj oblasti, OEBS je razvio smernice o vrstama mera koje treba preduzeti da bi se poboljšala zaštita i pomoć ženama žrtvama nasilja. Ovaj zbornik nema cilj da ponavlja te preporuke i smernice OEBS-a. On je pre katalog konkretnih dobrih praksi koje se već koriste u zemljama područja OEBS-a i drugde i koje se mogu prilagoditi i ponoviti u drugim zemljama. Opšta svrha ovog zbornika jeste da pruži smernice o delotvornim inicijativama za sprečavanje nasilja nad ženama, zaštitu žrtava i sudsko gonjenje počilaca nasilja. Zbornik nije model za razvoj novih projekata, nego polazna osnova za prilagođavanje delotvornih i proverenih pristupa. Iako je širom sveta preduzet veliki broj projekata i programa posvećenih iskorenjivanju NNŽ, postoji malo kompilacija sa praktičnim odgovorima i tek po neki redak prikaz konkretnih pristupa, konkretnih aktivnosti koje su urodile plodom i postignutih rezultata ili uspeha. Mnogi izveštaji katalogizuju „naučene lekcije“ sa opštim preporukama i opisima opštih delotvornih strategija za bavljenje problemom NNŽ. U drugim zbirkama se opisuje samo suština određenog projekta i retko pruža dovoljno detalja da bi se razumeo kontekst u kojem je inicijativa nastala i izvršena. Važan cilj ovog zbornika je, stoga, da opiše jedan broj inovativnih inicijativa na razumljiv i pristupačan način i da pruži informacije o opštem pristupu, načinu na koji je određeni projekat sproveden, organizaciji koja ga je sprovela i konkretnim ishodima proisteklim iz projekta. U razradi ovog zbornika, analizirani su napor drugih organizacija na prikupljanju primera dobrih praksi u vezi sa NNŽ. Te inicijative je značajno pomenuti, budući da ovaj zbornik ima za cilj da dopuni ta nastojanja, a ne da ih duplira. Nekoliko takvih zbirki je opisano u daljem tekstu.

Primeri zbornika dobrih praksi o NNŽ

Godine 2006, generalni sekretar UN pokrenuo je detaljnu studiju o NNŽ. Izveštaj koji je usledio, „Okončanje nasilja nad ženama: sa reči na dela“, uključuje analizu perspektivnih praksi u tri oblasti: pravu i pravosudnom sistemu, pružanju usluga i prevenciji.¹⁶

Populacijski fond UN (UNFPA) objavio je izveštaj u dva toma o studijama slučaja NNŽ iz svog rada širom sveta: „Programiranje za bavljenje problemom nasilja nad ženama“. Izveštaji zajedno sadrže detaljne opise 18 projekata, partnera koji su u njih bili uključeni, procesa njihovog sprovođenja, naučenih lekcija i praksi koje su se pokazale delotvornim u svakom od slučajeva.¹⁷

Godine 2005, Odsek UN za unapređivanje položaja žena u okviru Kancelarije UN za borbu protiv droge i kriminala sazvalo je sastanak ekspertske grupe kako bi se identifikovali faktori koji određenu inicijativu čine dobrom praksom, i identifikovali zakoni, planovi, politike i drugi pristupi koji su bili delotvorni u suzbijanju nasilja nad ženama.¹⁸ Izveštaj sa tog sastanka beleži neke od izazova u pokušajima da se odrede zajednički elementi dobrih praksi i postavlja opšte principe u pozadini dobrih praksi u pravu, pružanju usluga i u prevenciji.¹⁹

Godine 2002, Razvojni fond UN za žene (UNIFEM) sproveo je niz regionalnih posmatranja kako bi ispitao razmere i prirodu nasilja nad ženama i zabeležio napore učinjene u borbi protiv ovog problema. Rezultati posmatranja/ispitivanja su istaknuti u izveštaju „Ni minut više: Okončati nasilje nad ženama“ (2003), u kojem su razmotreni zajednički elementi strategija koje obećavaju dobre efekte širom sveta²⁰.

U okviru svoje kampanje protiv nasilja u porodici, 2005–2007. godine, Savet Evrope je pratio napredak koji su postigle njegove države članice. Mada prvenstveni cilj nije bio da se otkriju inovacije, studije o proceni postojećeg stanja koje su proistekle iz kampanje ipak otkrivaju korisne informacije o razvoju dobrih praksi u Evropi²¹.

Biro za Evropu i Evroaziju Agencije SAD za međunarodni razvoj (USAID) periodično sprovodi istraživanja o različitim aspektima NNŽ, u cilju poboljšanja programiranja USAID-a, razmene informacija o delotvornim praksama i dobijanja preporuka od eksperata za dalji rad. Skoriji izveštaji usredsređeni su na najbolje prakse u programiranju za sprečavanje trgovine ljudima, zaštitu i pomoć žrtvama trgovine ljudima, kao i na metode kombinovanja usluga za žrtve nasilja u porodici i trgovine ljudima²².

¹⁶ Izveštaj je dostupan na: <http://www.un.org/womenwatch/daw/vaw/v-sg-study.htm>.

¹⁷ „Programiranje za bavljenje problemom nasilja nad ženama, 10 studija slučaja“ (UNFPA, 2007), dostupno na <http://www.unfpa.org/public/publications/pid/386>. „Programiranje za bavljenje problemom nasilja nad ženama, osam studija slučaja, drugi tom“ (UNFPA, 2009), dostupno na <http://www.unfpa.org/public/publications/pid/1913>.

¹⁸ „Dobre prakse u suzbijanju i eliminisanju nasilja nad ženama“, izveštaj sa sastanka ekspertske grupe (DAW i UNODC, 17-20. maj 2005).

¹⁹ Stručni radovi i završni izveštaj sa sastanka su dostupni na <http://www.un.org/womenwatch/daw/vaw/v-egms-goodp2005.htm>

²⁰ Izveštaj je dostupan na: http://www.unifem.org/resources/item_detail.php?ProductID=7.

²¹ Videti npr. „Zaštita žena od nasilja: analitička studija rezultata druge runde praćenja sprovođenja Preporuke“ (2002) 5 (Savet Evrope/CDEG, 2008) 2 rev (2008), dostupna na: http://www.coe.int/T/E/Human_Rights/Equality/05_Violence_against_women/.

²² Videti npr. „Najbolje prakse programiranja radi zaštite i pomoći žrtvama trgovine ljudima u Evropi i Evroaziji“ (USAID, 2008) (Doc ID: PN-ADN-295); „Najbolje prakse u sprečavanju trgovine ljudima u Evropi i Evroaziji“ (USAID, 2009) (Doc ID: PN-ADN-296); „Metodi i modeli za kombinovanje usluga za žrtve nasilja u porodici i trgovine ljudima u Evropi i Evroaziji“, (USAID, 2008) (Doc ID: PN-ADN-297). Svi izveštaji su dostupni na <http://dec.usaid.gov>, uz pozivanje na identifikacione brojeve dokumenta.

Godine 2007, NVO „Changemakers“ (Nosioci promena) sponzorirala je takmičenje na temu porodičnog nasilja – „To nije privatna stvar! Okončajmo zlostavljanje u intimnim i porodičnim odnosima“. Model takmičenja NVO „Changemakers“, zasnovan na saradnji, koristi se da bi se došlo do plodotvornih rešenja za problem nasilja u porodici i podržala diskusija o inovativnim pristupima. U okviru takmičenja, NVO „Changemakers“ je stvorila matricu „najperspektivnijih i najinovativnijih pristupa transponovanih u odnosu na faktore koji leže u osnovi i na kojima se zasniva određeni društveni problem“, poznat kao mozaik rešenja. Mozaik rezimira 42 konkretna projekta kojima se ispituju ukrštanja između dokazanih principa i barijera koje ostaju u rešavanju pitanja nasilja koje čini intimni partner²³. Informacije o 31 projektu iz 13 zemalja dostupne su putem Internet sajta organizacije²⁴.

Bavljenje problemom NNŽ zahteva sveobuhvatne i koordinirane napore niza subjekata, prvenstveno vladinih i nevladinih organizacija (NVO) i nadamo se da će ovaj zbornik poslužiti kao koristan izvor za širok niz zainteresovanih strana, kao što su kreatori politike, organi unutrašnjih poslova, profesionalni pravnici, službe socijalne zaštite, edukatori, novinari, sindikati, međunarodne organizacije, donatori i drugi. Uz priznanje doprinosa organizacija civilnog društva u suzbijanju nasilja nad ženama, ovaj zbornik treba da posluži kao posebno koristan vodič za ženske organizacije i organizacije za zaštitu ljudskih prava, ali treba napomenuti i to da primarnu ulogu u eliminisanju NNŽ treba da odigraju upravo vlade. Gde je to moguće, zbornik ističe delotvorna partnerstva između vlade i sektora NVO.

Pod zastavom korporativne odgovornosti, privatni sektor postaje sve aktivniji u bavljenju pitanjem nasilja nad ženama. Akteri privatnog sektora ne samo da podržavaju programiranje u borbi protiv nasilja davanjem finansijskih priloga direktno fondacijama i organizacijama žena²⁵, nego i nezavisno razvijaju pozitivne inicijative, kao što su usvajanje kodeksa ponašanja za zaposlene i politika nulte tolerancije, distribucija materijala o podizanju svesti zaposlenima, klijentima i kupcima i pružanje tehničke pomoći drugim organizacijama. Ovaj zbornik uključuje nekoliko primera inicijativa privatnog sektora sa ciljem podsticanja jačih partnerstava javnog i privatnog sektora da se bave pitanjem NNŽ.

1.3 Opseg zbornika

Opseg ovog zbornika nije ograničen ni na jedan oblik NNŽ. Međutim, u prikupljanju informacija o dobrim praksama konstatovano je da je znatno više informacija dostupno o aktivnostima koje se bave nasiljem u porodici, ili nasiljem u porodičnoj sferi, nego o ostalim oblicima nasilja. Nedavne studije potvrđuju ideju da je nasilje u porodici čest oblik NNŽ. Na primer, praćenje država članica Saveta Evrope ukazuje na to da je kod žena koje se susreću sa nasiljem počinilac najčešće partner ili bivši partner. Od 12% do 15% svih žena u regionu SE imalo je vezu u kojoj su zlostavljane.¹ Globalne studije ukazuju na to da su polovinu svih žena žrtava ubistva ubili sadašnji ili bivši supružnici ili partneri; u nekim zemljama ta stopa doseže čak 70%². Ovaj zbornik ima cilj kako da napravi katalog nekih od najboljih praksi u vezi sa nasiljem u porodici, tako i da otkrije dobre prakse i inovacije usmerene ka drugim oblicima NNŽ.

Mnogo se radi na problemu trgovine ženama i devojkama, a veliki deo tog posla je dobro dokumentovan u publikacijama o pojedinim zemljama ili publikacijama koje se bave tom konkretnom temom. Iz tog razloga, ovaj zbornik sadrži pozitivne inicijative u vezi sa problemom kako trgovine ženama i devojkama, tako i njihove seksualne eksploatacije, ali to nije njegova centralna tema.

²³ Mozaiku rešenja se može pristupiti sa: <http://www.changemakers.net/en-us/com-petition/endabuse/mosaic>.

²⁴ Prijave podnete na konkursu „Nije privatna stvar! Okončanje zlostavljanja u intimnim i porodičnim odnosima“ mogu se videti na adresi <http://www.changemakers.net/en-us/competition/endabuse>.

²⁵ Na primer, 2008. godine Avon Products, Inc. je najavio javno-privatno partnerstvo sa UNIFEM i dodelio milion američkih dolara Povereničkom fondu UN pod upravom UNIFEM-a za okončanje nasilja nad ženama. „UNIFEM i Avon objavljuju partnerstvo za okončanje nasilja nad ženama i podsticanje osnaživanja žena: Kompanija daje prilog Povereničkom fondu UN“, saopštenje za štampu, 4. mart 2008. U toku 2009. godine, Avon je Povereničkom fondu dodelio dodatnih 250.000 američkih dolara. Avon dodeljuje preko 1,75 miliona dolara Novim partnerstvima za okončanje nasilja nad ženama, dostupno na <http://responsibility.avoncompany.com/page-127-avon-commits>. The Body Shop trenutno vodi međunarodne kampanje o nasilju u porodici „Zaustavimo nasilje u porodičnom domu“, http://www.thebodyshop.co.uk/en_gb/values-campaigns/stop-violence.aspx?

²⁶ Videti pregled podataka „Kampanja Saveta Evrope za suzbijanje nasilja nad ženama, uključujući nasilje u porodici“, dostupno na http://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolence-campaign/Fact_Sheet_en.asp

²⁷ „Koliko je rasprostranjeno nasilje nad ženama?“, pregled podataka, kampanja generalnog sekretara UN „Ujedinjeni za okončanje nasilja nad ženama“, februar 2008.

Posebno značajan cilj ovog zbornika jeste da istakne projekte koji se bave NNŽ u kontekstu sukoba i obnove posle sukoba. Kao što je gore opisano, NNŽ u konfliktnoj sredini nije jedinstven oblik nasilja, već obuhvata druge akte, kao što je silovanje, trgovina ženama i nasilje u porodici. Međutim, mali broj državnih agencija ili organizacija posvećuje značajnu pažnju naporima za sprečavanje, zaštitu i sudsko gonjenje u kontekstu sukoba. Mada ovo predstavlja poseban izazov za postojeći zbornik, OEBS je, s obzirom na svoj mandat koji se odnosi na opštu bezbednost i na svoj geografski domašaj, prirodno pozvan da bude predvodnik u razvoju zbornika dobrih praksi u pitanjima NNŽ u kom se skreće pažnja na posebnu prirodu situacija sukoba i obnove posle sukoba, i da od takvog zbornika ima koristi. Ovaj zbornik nastoji da obuhvati prakse koje se bave pitanjem NNŽ nastalim u postkonfliktnim sredinama, ali ipak treba napomenuti da se većina tih projekata bavi nekim konkretnim oblikom NNŽ, na primer nasiljem u porodici ili nedozvoljenim bludnim radnjama, a da oni koji ih sprovode ne govore uvek eksplicitno o načinu na koji je pristup prilagođen postkonfliktnoj sredini.

Neke od dobrih praksi u zborniku potekle su iz zemalja koje se decenijama bave pitanjem NNŽ, dok su druge razvijene u zemljama koje tek sada posvećuju pažnju ovom problemu, budući da ima primera projekata sa dobrim izgledima za uspeh i inovacija na obe strane spektra. Čak i u „najrazvijenijim“ zemljama, još uvek postoji potreba za „rutinskim“ ili „osnovnim“ radom u oblastima kao što je jačanje svesti i pružanje usluga. Istovremeno, praktični realizatori projekata u zemljama koje razvijaju osnovne programe mogu da iskoriste informacije o novim teorijama, novonastalim vrstama NNŽ i najmodernijim programima, ali i da izbegnu neke od neželjenih posledica sa kojima su se drugi susreli prilikom isprobavanja novih pristupa.

Dobro je poznato da su i deca često uzgredne žrtve nasilja nad ženama, bez obzira na to da li su neposredne mete tog nasilja. Dok delotvorni programi borbe protiv nasilja prilaze problemu celovito, nasilje nad decom takođe podrazumeva i poseban, sopstveni skup odgovora. Ovaj zbornik namerno ne razmatra programe usmerene na pomoć deci. Međutim, mnoge dobre prakse u stvari vode računa i o potrebama dece time što se bave ženama koje su najčešće njihovi starijaci. Ovaj zbornik govori o nasilju nad ženama, ali taj termin treba razumeti kao sinonim za nasilje usmereno prema ženskim osobama svih godina starosti, te stoga obuhvata dobre prakse koje se bave i nasiljem nad devojkicama.

Najzad, zbornik upućuje i na prakse i projekte koji imaju kao cilj iskorenjivanje rodno zasnovanog nasilja, kao nasilja koje se čini nad nekom osobom (ženskom ili muškom) kao posledica nejednakosti moći zasnovane na rodnim ulogama.

1.4 Struktura i metodologija

Postoji nekoliko specifičnosti u načinu na koji ovaj zbornik pristupa nasilju nad ženama. Dobre prakse nisu grupisane prema vrsti nasilja kojim se bave, budući da je utvrđeno da su mnogi od najboljih pristupa usmereni na razloge koji leže u korenu svih oblika nasilja nad ženama, i stoga je takva klasifikacija smatrana nekorisnom. Ipak, učinjeni su napor da se napravi razlika kod određene vrste NNŽ kada je određena praksa imala veoma uzan fokus, kao što može biti slučaj, na primer, sa smanjivanjem potražnje među muškarcima za eksploatacijom prostitutki ili žrtava trgovine ljudima.

Dobre prakse i pristupi razvrstani su u zborniku na osnovu toga da li se bave prevencijom, sudskim gonjenjem ili zaštitom. Međutim, treba napomenuti da se čak i ova kategorizacija može pokazati nepreciznom. Nasilje nad ženama zahteva mnogostran pristup na više nivoa, i mnoge dobre prakse se oslanjaju na druge i podrazumevaju i druge prakse. Na primer, kampanje za podizanje svesti ili pravno opismenjavanje, koje za ciljnu grupu imaju žene koje možda doživljavaju nasilje, neizostavno će dovesti do toga da više žena zatraži pomoć. Stoga takva kampanja zagovaranja (prevencije) mora da uzme u obzir to da li su službe dovoljne da bi se odgovorilo na pojačanu svest žena i izašlo u susret njihovim zahtevima (zaštita).²⁸

Struktura ovog zbornika osmišljena je tako da predstavi informacije na način koji će biti od najveće pomoći praktičarima koji razvijaju programiranje i nameravaju da nauče iz uhodanih dobrih praksi i da ih ponovo primene. Tako okvir zbornika čine vrste praksi za koje izgleda da postoji saglasnost da su zaista „dobre.“ Unutar tog okvira, kojim se opisuju opšti pristupi, dati su konkretni primeri perspektivnih i inovativnih projekata i aktivnosti. Nekoliko poznatih izvora, vodiča i setova alata su pomenuti kada se smatraju posebno korisnim u razvijanju dobrih praksi. Kad god je to moguće, dati su linkovi za više informacija.

Informacije iz ovog zbornika prikupljene su prvenstveno putem javno dostupnih izvora, uglavnom na Internetu. Materijali koje su objavila međunarodna i međuregionalna tela, na primer UN, SE, Evropska unija i OEBS bili su ključna polazna osnova za ovaj projekat. Ove organizacije su prikupile opširne smernice o načinu na koji standardi ljudskih prava koji se odnose na NNŽ treba da budu implementirani na nacionalnom nivou. Te smernice stvaraju okvir za određivanje najboljih praksi. Pored toga što postavljaju standarde, UN, SE, EU i OEBS takođe finansiraju i veliki broj raznih organizacija radi sprovođenja različitih projekata koji se bave NNŽ. Informacije dobijene od tih grupa, kao i drugih agencija (državnih i privatnih), o pristupima i projektima koje smatraju značajnim su stoga posebno

²⁸ „Ni minut više: kraj nasilja nad ženama“ (UNIFEM, 2003), str. 35.

razmotrene u ovoj kompilaciji. Treba pomenuti da je izražen nedostatak ocenâ projekata i informacijâ o standardnom merljivom učinku. Čak i kada donatori ocene projekte koje su finansirali, to pokreće pitanja nepristrasnosti i mogućnosti poređenja programa bez zajedničkog seta indikatora za merenje uspeha. Ova tema je detaljno razmotrena u daljem tekstu, ali je ipak važno naznačiti da su mnogi primeri inovativnih i pozitivnih pristupa nasilju nad ženama možda morali da ostanu neprimećeni zbog primene gore opisane metodologije.

Pripremu zbornika je znatno olakšao Stručni seminar o inovativnim pristupima suzbijanju nasilja nad ženama, koji je organizovao Odsek OEBS-a za rodnu ravnopravnost od 20. do 22. oktobra 2008. godine u Dušanbeu, u Tadžikistanu; tada su međunarodni eksperti iz više od 21 zemlje opisali inicijative koje su se pokazale uspešnim i razgovarali o zajedničkim karakteristikama inovativnih pristupa u oblastima prevencije, zaštite i sudskog gonjenja²⁹.

²⁹ Materijali sa Stručnog seminara o inovativnim pristupima suzbijanju nasilja nad ženama, koji je organizovao Odsek za rodnu ravnopravnost Sekretarijata OEBS, oktobra 2008, dostupan na http://www.osce.org/gender/item_6_32383.html. Informacije sakupljene tokom konsultacija NVO iz Zajednice Nezavisnih Država sa Specijalnim izveštajem za nasilje nad ženama, održanim u Sankt Petersburgu, u Rusiji, septembra 2008, takođe su uključene u ovu kompilaciju.

2 Identifikovanje dobrih praksi i pristupa

2.1 Šta su dobre prakse i kako ih ocenjujemo?

„Najbolje prakse“ u rešavanju problema nasilja nad ženama su predmet mnogih diskusija na međunarodnom, nacionalnom i lokalnom nivou, ali kako da znamo da li je neki pristup zaista „najbolji“? Šta uopšteno možemo reći o najperspektivnijim, najinovativnijim i najuspešnijim pristupima suzbijanju nasilja nad ženama? Uprkos pokušajima da se identifikuju najbolje prakse tako da mogu da se prouče i ponovo primene, ne postoje dogovoreni principi ili kriterijumi onoga što čini te prakse. Štaviše, čak se i termin „najbolji“ koristi sa sve više ustezanja, a postoji i tendencija ka oprezu u proglašavanju nekih praksi boljim od drugih. Stoga, ovaj zbornik, kao i druge studije sprovedene radi pravljenja „inventara“ odgovora na NNŽ, kvalifikuje prakse kao „dobre“, „perspektivne“ ili čak „delotvorne“³⁰. Čak i tada, potreban je oprez kada se neka praksa karakteriše kao „dobra“ ili „perspektivna“. Da li je neki pristup delotvoran u velikoj meri zavisi od standarda prema kom se ocenjuje, kao i od posebnog lokalnog konteksta u kom se koristi.

Kao što napominje Generalni sekretar UN, „na ono što dobro funkcioniše utiče uređenje države, njena posvećenost ravnopravnosti žena, njen odnos sa nevladinim organizacijama i civilnim društvom i sredstva kojima raspolaže“.³¹ Dalje, raznovrsnost konteksta u kojima se odigrava nasilje nad ženama, kao i brojni i raznovrsni odgovori na njega, otežavaju izvođenje opštih zaključaka o praksama koje mogu biti delotvorne na globalnom nivou. Zaista, prakse koje izgledaju uspešne u pomaganju nekim ženama mogu biti nedelotvorne kada je reč o osobama suočenim sa brojnim nepovoljnim okolnostima ili diskriminacijom, kao što su žene izbeglice ili žene sa invaliditetom. Konačno, činjenica da postoji veoma malo ocena ili dugoročnih procena određenih programa ili pristupa dalje ograničava korisnost karakterisanja nekih praksi kao „dobrih“.

Da bi artikulisao bar neka od obeležja dobrih praksi, ovaj zbornik se oslanja na nekoliko osnovnih kriterijuma. „Dobra“ praksa je inovativna (pruža kreativna rešenja zajedničkog problema), održiva (zasniva se na multisektorskim partnerstvima) i delotvorna (ima dokaziv uticaj na smanjenje NNŽ ili slabljenje njegovog dejstva). Dobre prakse su „društveno, kulturno, ekonomski i ekološki održive,“ imaju potencijal za ponovnu primenu i mogu da služe kao inspiracija za nove inicijative u drugim kontekstima.³²

2.2 Opšti principi kojima se rukovode dobre prakse

Uprkos nedostatku konsenzusa o tome šta čini najbolje ili dobre prakse, postoji saglasnost o ključnim odlikama i karakteristikama koje leže u osnovi delotvornih intervencija. Ove karakteristike se u nekoj kombinaciji nalaze u dobrim praksama borbe protiv nasilja nad ženama i mogu se smatrati standardima ili preduslovima za rešavanje problema NNŽ. Ti preduslovi, na primer „osnaživanje žena“, obično nisu samostalni ciljevi, nego strategije na višem nivou koje imaju uticaja na oblikovanje određenog programa ili projekta. Studija generalnog sekretara UN o nasilju nad ženama³³ takođe identifikuje vodeće principe u oblastima prava i pravde, pružanja usluga i prevencije. Spisak dat u daljem tekstu nije iscrpan, ali predstavlja pokušaj da se pruži okvir za vodeće principe koji su sintetizovani na osnovu preporuka međunarodnih tela o tome kako sprovesti obaveze suzbijanja nasilja nad ženama, ili su ih identifikovali praktičari.

Prava žena kao ljudska prava: Strategija od presudne važnosti za svaki rad na zagovaranju je to da se jasno pokaže da je nasilje nad ženama povezano sa drugim povredama ljudskih prava i stoga države imaju obavezu da primene princip dužne pažnje. Važan prateći princip koji je u osnovi svih dobrih praksi jeste to da se one bave uzrocima koji leže u korenu nasilja nad ženama³⁴, kao što su sistemska neravnopravnost između muškaraca i žena, pitanja moći i kontrole i rodna diskriminacija.

³⁰ Videti „Okončanje nasilja nad ženama: sa reči na dela“ (Generalni sekretar UN, 2006), str. 101; „Dobre prakse u suzbijanju i iskorenivanju nasilja nad ženama“, izveštaj sa sastanka ekspertske grupe (DAW i UNODC, 17–20. maj 2005).

³¹ „Okončanje nasilja nad ženama: sa reči na dela“, str. 286.

³² Ova artikulacija predstavlja sintezu kriterijuma koje je predložio Institut za ljudska prava i humanitarno pravo Raul Volenberg. Videti „Najbolje prakse rodne pravde“ (2007) i Internet sajt UNESCO-a o temi „Šta je dobra praksa“, dostupno na <http://www.unesco.org/migration>.

³³ Detaljna studija o svim oblicima nasilja nad ženama. Izveštaj generalnog sekretara UN (2006), A/61/122/Add.1

³⁴ Mnoge intervencije mogu imati neki pozitivan efekat na smanjenje nasilja uopšte (npr. ograničenje prikazivanja akata nasilja na televiziji i filmu), ali suštinska strategija za rešavanje pitanja nasilja nad ženama je priznavanje i jačanje svesti o posebnim uzrocima i onima koji leže u osnovi ovog oblika nasilja.

Žene u središtu zbivanja: Suštinska karakteristika svih dobrih praksi je to da se njima osnažuju žene, ekonomski, politički ili na druge načine, da ostvare promene u svojim životima i u društvu. Žene koje su preživele nasilje, posebno korisnice usluga, treba da učestvuju u stvaranju, sprovođenju i oceni programa. Delotvorne intervencije su one koje se zasnivaju na razumevanju potreba artikuliranih od strane samih žena, a ne u ime žena.

Muškarci su odgovorni i takođe angažovani: Vodeći princip praksi koje se bave nasiljem nad ženama je to da su njihova ciljna grupa muškarci. Programi koji se obraćaju muškarcima kreću se od onih koji priznaju odgovornost muškaraca kao počinilaca nasilja i uspostavljaju odgovarajuće mere gonjenja i lečenja, do onih koji uključuju nenasilne muškarce kao pozitivne uzore, kao aktiviste u sprečavanju nasilja nad ženama i zagovornike rodne ravnopravnosti u svim sferama.

Politička posvećenost i liderstvo: Dobre prakse su one koje se zasnivaju na jasnoj političkoj volji nacionalnih vlasti i imaju njihovu podršku. Rukovodioci na svim nivoima, u političkom kabinetu, predstavnici verskih vlasti, iz lokalne zajednice, čak i priznati sportisti ili poznate ličnosti mogu da utiču na to kako se nasilje nad ženama percipira i da odigraju ulogu u promeni društvene tolerancije prema ovom problemu.

Pristupi zasnovani na dokazima: Sve delotvorne intervencije podržavaju precizni empirijski podaci o obimu nasilja nad ženama, njegovim uzrocima i posledicama po svaku ženu koja je preživela nasilje, ali i po članove porodice i društvo u celini³⁵.

Koordinacija, saradnja i partnerstva: Multisektorski pristup koji koordinira i uključuje širok niz aktera je princip kojim se rukovodi svaki rad na poboljšanju opšteg reagovanja na nasilje nad ženama. Konkretni akteri ili interesne grupe mogu da se razlikuju, u zavisnosti od vrste NNŽ o kojoj je reč, ali je strategija ista – rad sa širokim spektrom profesionalaca i službi od nacionalnog nivoa do nivoa zajednice i najširih masa i izgradnja partnerstava među sektorima.

Razmenjivanje znanja, unapređivanje veština i obuka: Korišćenje programa razmene znanja i obrazovnih programa je taktika, a ne strategija. Ipak, ona je ovde uključena kako bi ilustrovala vodeći princip da praktičari koji rade na borbi protiv NNŽ treba redovno i rutinski da razmenjuju informacije i učestvuju u unapređivanju veština. Usled toga, obuka za pružaoce usluga, organe unutrašnjih poslova, pravni i zdravstveni sektor, kreatore politike i sve druge ključne interesne grupe, treba da bude uključena u uobičajene poslove razvoja zaposlenih i da bude zasnovana na prihvaćenim standardima i smernicama.

Praćenje i ocena: Svaka strategija, pristup ili projekat treba u svom nacrtu da obuhvati plan za praćenje i ocenu koji će pokazati postignut napredak i učinak.

2.3 Strategije u osnovi dobrih praksi

Stvarna promena u pravcu okončanja nasilja nad ženama zahteva „koordiniran i održiv napor na mnogim nivoima.“³⁶ Dobre prakse podržavaju različite strategije, kojima se utvrđuje na kom nivou projekat funkcioniše i u kakvoj je interakciji sa drugim programiranjem.

Intervencije se mogu posmatrati duž spektra od „mikro nivoa“, onih koje se brinu za potrebe žrtava, menjaju društvene stavove, razvijaju svest muškaraca i žena, do „mezo nivoa“, onih koje su usmerene na lokalne institucije, i konačno, „makro nivoa“, odnosno onih koje se bave politikom na višem nivou ili promenama zakonodavstva.³⁷ Drugim rečima, neke intervencije se mogu okarakterisati kao kratkoročne, one koje imaju za cilj trenutno poboljšanje situacije, dok druge imaju dugoročni pristup i teže sistemskim promenama. Utvrđivanje načina na koji kratkoročno i dugoročno zagovaranje uzajamno deluju je važan deo razvoja strategije koja leži u osnovi dobrih praksi.

³⁵ Aktivisti koji rade na okončanju NNŽ primećuju da nije neuobičajeno da zvaničnici i drugi umanje značaj ovog problema navodeći učestalost drugih oblika nasilja, broj muškaraca koji su žrtve nasilja ili druga „važnija“ društvena pitanja. Specijalni izvestilac UN o nasilju nad ženama, njegovim uzrocima i posledicama, naglašava značaj oslanjanja na stvarne dokaze o strukturi nasilja nad ženama i da je način na koji žene doživljavaju to nasilje put da se ospori predstava po kojoj NNŽ nije jasno definisan problem koji zahteva jasno definisano rešenje. Videti npr. izjavu Jakina Ertirk na Konferenciji SIDA-e o rodno zasnovanom nasilju, 12. septembar 2008, Stokholm.

³⁶ „Ni minut više: kraj nasilje nad ženama“ (UNIFEM, 2003), str. 12.

³⁷ „Okončanje nasilja nad ženama i devojčicama – zaštita ljudskih prava: dobre prakse za saradnju u razvoju“ (GTZ, 2005), str. 57.

2 Identifikovanje dobrih praksi i pristupa

Iako je nasilje nad ženama poseban društveni problem kome treba pristupiti kroz ciljane inicijative, on je povezan i sa drugim pitanjima ljudskih prava, zdravlja i razvoja žena. Stoga je delotvorna strategija koja leži u osnovi dobrih praksi to da se nasilju nad ženama pristupa kao problemu koji nije izolovan. Delotvorna praksa je uključivanje poruka protiv nasilja nad ženama u programe sa kojima postoje značajna preklapanja, na primer o prevenciji HIV/AIDS, reproduktivnom zdravlju, planiranju porodice, pravnoj reformi, razvoju „mikro“ preduzeća, ili u programe o pristupu zemljištu i njegovom korišćenju.

Prevashodni cilj ovog zbornika je da predstavi informacije o dobrim praksama, konkretnim projektima koji su, po svemu sudeći, inovativni i delotvorni. Zbornik postavlja ove dobre prakse u okvir vodećih principa i pristupa. Konačno, ovde sadržani primeri treba da ilustruju kako treba strateški pristupiti NNŽ – na mikro i makro nivou i kao međusektorskom pitanju.

3 Razumevanje nasilja nad ženama: istraživanje i ocena

Nedostatak podataka o prirodi nasilja nad ženama, neprecizni statistički podaci o njegovoj rasprostranjenosti, zakomplikovani skrivenom prirodom problema samog po sebi ili, što može biti slučaj u konfliktnim sredinama, gubitak ili uništavanje podataka, takođe ograničavaju napore politike; sve to znači da službe možda ne postoje, nedovoljne su ili ne reaguju na stvarne potrebe. Kao što je već pomenuto, delotvorne intervencije se zasnivaju na preciznim podacima o konkretnoj vrsti nasilja nad ženama koja je predmet razmatranja i na konkretnom kontekstu. Iako je pristup zasnovan na dokazima vodeći princip u borbi protiv nasilja nad ženama, ovde ga вреди dodatno istaći, budući da se u poslednje vreme dosta radilo na artikulisanju dobrih praksi u merenju nasilja nad ženama. Istovremeno, samo sprovođenje istraživanja može da bude dobra praksa kada se koristi (1) preliminarno, da bi se u potpunosti razumeo problem nasilja nad ženama na nivou na kome će se raditi na izradi ciljane strategije i uspostavljanju polazne osnove prema kojoj se može meriti napredak, i (2) kasnije, u vidu ocene programa, kako bi se proučavali uspesi, prikupljale naučene lekcije i poboljšale buduće aktivnosti.

Internet sajt Ekonomske komisije Ujedinjenih nacija za Evropu (UNECE), sa statističkim podacima o rodno zasnovanom nasilju, sadrži multimedijску prezentaciju koju su sačinili UNECE i Institut Svetske banke o razvijanju statističkih podataka o rodu posebno za NNŽ, kao i smernice za razvijanje indikatora, statističkih podataka i anketa. Dodatne informacije: <http://www.unece.org/stats/gender/vaw/resources.html>.

Resursi o statističkim podacima o rodno zasnovanom nasilju

3.1 Prikupljanje podataka

Prikupljanje preciznih podataka o prevalenciji ili obimu određenog oblika nasilja nad ženama, njegovim uzrocima i posledicama, jeste polazna tačka za razvijanje preciznih i ciljanih intervencija i ne treba ga gledati kao cilj sam po sebi. Štaviše, države se pozivaju da razviju ankete o prirodi nasilja nad ženama³⁸ i sve više se podstiču da obezbede to da se njihove politike donose na osnovu veće baze znanja.

Generalni sekretar UN podržava uspostavljanje globalne i koordinirane baze podataka, „o obimu, prirodi i posledicama svih oblika nasilja nad ženama, i o učinku i delotvornosti politika i programa, koji će uključiti najbolje prakse, za suzbijanje tog nasilja.“³⁹ Baza podataka će biti javno dostupna i sadržaće informacije o preduzetim merama u sledećim oblastima: pravo i politika; institucionalni mehanizmi; domaća, regionalna i međunarodna koordinacija; službe za žene žrtve/žene koje su preživele nasilje; jačanje svesti i izgradnja kapaciteta; istraživanje i ocenjivanje; statistički i drugi podaci. Od država članica je zatraženo da dostave podatke putem upitnika, a podstiču se i da imenuju koordinatore/poverenike na nacionalnom nivou koji će ubuduće ažurirati bazu podataka. Očekuje se da će baza podataka, pokrenuta u martu 2009, u velikoj meri olakšati poređenje podataka iz raznih zemalja, kao i razmenu informacija o delotvornim praksama. Bazi podataka može se pristupiti na adresi <http://webapps01.un.org/vaw/home.action>.

Baza podataka o nasilju nad ženama

Izvestan broj država je preduzeo i pozitivnu meru prikupljanja podataka putem anketa i procena na nacionalnom nivou.⁴⁰ Meksiko trenutno priprema „Nacionalnu procenu stanja rodno zasnovanog nasilja“, koja će se koristiti za utvrđivanje obima, oblika i sredine u kojoj se dešava nasilje nad ženama, radi obezbeđivanja osnove za izradu državne politike; podaci će takođe biti uključeni u nacionalnu bazu podataka. Francuska je sprovela nekoliko anketa na nacionalnom nivou o različitim aspektima nasilja nad ženama, koje su poslužile kao osnova za kampanje koje su usledile i razvoj službi.

³⁸ „Model strategija i praktičnih mera za eliminisanje nasilja nad ženama u oblasti sprečavanja kriminala i krivičnog pravosuđa“, 12. decembar 1997, generalni sekretar UN 52/86.

³⁹ „Intenziviranje napora na ukidanju svih oblika nasilja nad ženama“, 30. januar 2007, generalni sekretar UN 61/143.

³² Ova artikulacija predstavlja sintezu kriterijuma koje je predložio Institut za ljudska prava i humanitarno pravo Raul Volenberg. Videti „Najbolje prakse rodne pravde“ (2007) i Internet sajt UNESCO-a o temi „Šta je dobra praksa“, dostupno na <http://www.unesco.org/migration>.

⁴⁰ „Intenziviranje napora na ukidanju svih oblika nasilja nad ženama“ (Generalni sekretar UN, 2008), A/63/214 u stavu 58.

Nevladine organizacije su takođe sprovele obimne ankete radi prikupljanja informacija koje će predstavljati osnovu za zagovaranje. Na primer, 2007–2008. godine, Centar za analizu politike Turpandžijan i Američki univerzitet u Jermeniji su blisko saradivali sa Centrom za prava žena na sprovođenju nacionalne ankete o porodičnom nasilju u Jermeniji. Ova anketa je vođena putem intervjua i upitnika za samostalno popunjavanje kako bi se dobile pouzdane informacije o vrstama i uzrocima NNŽ i stavovima žena prema nasilju u porodici. Centar za prava žena koristi podatke iz ankete kao osnovu strategija za jačanje svesti i za izradu nacrtu propisa.⁴¹

Studije prevalencije bazirane na populaciji, koje su sprovedene u izvesnom broju zemalja, uglavnom se ograničavaju na nasilje od strane intimnog partnera ili u porodici.⁴² Daleko je manje studija prevalencije, posebno studija koje obuhvataju životni vek, koje se bave silovanjem i seksualnim nasiljem, seksualnim uznemiravanjem na radu ili u obrazovanju, ili trgovinom ženama.⁴³

Pored studija sprečavanja, neke države uspešno prikupljaju „podatke bazirane na službama“ o nasilju nad ženama iz niza izvora, kao što su objekti zdravstvene zaštite, policijske stanice, sudovi, službe za stanovanje i socijalnu zaštitu, SOS linije i skloništa.³ Koordinirano prikupljanje podataka iz raznih agencija i službi pomaže da se dobije jasnija slika problema NNŽ, kao i toga koliko delotvorno se pristupa njegovom rešavanju. Na primer, Kanada je nedavno sastavila zbirku podataka prikupljenih ranije iz anketa, od policije, sudova i socijalnih službi, radi analiziranja trendova u nasilju nad ženama.⁴⁵ U Tadžikistanu, koalicija NVO „Od pravne ravnopravnosti do stvarne ravnopravnosti“ radi sa 25 kriznih centara i jednom privremenom sigurnom kućom za žene u zemlji, kako bi poboljšala način na koji ove institucije rade, sa posebnim osvrtnom na njihovu sposobnost da prikupljaju podatke i prate i ocenjuju svoj rad. Koalicija je razvila jedinstven sistem baze podataka, koristeći Microsoft Access, koji je dostupan kako centrima koje podržava država, tako i onima koje vode NVO. Sistem je pogodan za korisnike, a informacije iz formulara o prijemu korisnika mogu lako da se unesu u bazu podataka. Baza podataka se takođe koristi za sastavljanje izveštaja koji se šalju relevantnim državnim organima radi praćenja trendova i ocene pružanja usluga. Trenutno, koalicija radi sa Državnim komitetom za statistiku Tadžikistana i Odborom za informacije Ministarstva unutrašnjih poslova na poboljšanju prikupljanja statističkih podataka kako za vladu, tako i za nevladine organizacije (NVO)⁴⁶.

3.2 Indikatori za merenje nasilja nad ženama

Indikatori „daju jednostavan rezime složene slike, tako što apstrahuju i na jasan način prezentuju najvažnije karakteristike potrebne da se podrži donošenje odluka zasnovano na dobroj informisanosti.“⁴⁷ Pomoću indikatora se meri i prati napredak. Indikatori igraju ključnu ulogu u obezbeđivanju smernica za politiku, ali nisu „zamena za temeljno istraživanje... Šbudući daČ pružaju relativno malo u pogledu procesa i objašnjenja.“⁴⁸ Umesto toga, indikatori treba da budu dopuna složenijim rodni analizama. Ti indikatori bi bili od pomoći u rezimiranju složenih podataka tako da oni dobiju svrsishodan oblik, kako radi poboljšanja razvoja politika, tako i za širu javnost.⁴⁹

Na međunarodnom nivou, postoji nekoliko inicijativa za definisanje i razvijanje zajedničkih indikatora za merenje obima nasilja nad ženama i reagovanja države. Ukratko, Odsek UN za poboljšanje položaja žena i Komitet UN za statistiku usredsređuju se na razvoj globalnih indikatora za merenje obima nasilja nad ženama. Radeći sa grupom eksperata i drugim agencijama UN, Odsek je 2007. godine razvio set indikatora, koji su podneti Komitetu za statistiku na razmatranje.⁵⁰ Nekoliko regionalnih tela i nacionalnih vlada je razvilo indikatore za merenje NNŽ koji pružaju dobar uvid u stanje. Na primer,

⁴¹ Projekat ankete su finansirali Fondacija za pomoć Instituta za otvoreno društvo, Kancelarija OEBS u Jerevanu i Katolička služba za pomoć Jermenije. Ani Dalakijan, Narine Hakobijan i Lucig H. Danijeljan, „Izveštaj o nalazima ankete sprovedene širom zemlje: nasilje u porodici i zlostavljanje žena u Jermeniji“ (2007).

⁴² Dodatak o razvijanju transnacionalnih indikatora za nasilje nad ženama uz Izveštaj specijalnog izvestioca o nasilju nad ženama, njegovim uzrocima i posledicama, 25. februar 2008, A/HRC/7/6/Add.5, st. 155.

⁴³ Štaviše, studija o NNŽ sprovedena u Nemačkoj otkrila je da su stope seksualnog uznemiravanja četiri puta veće u odnosu na fizičko ili seksualno nasilje koje počinji partner, kao i da su stope nasilja koje počinji intimni partner više među posebnim populacijama žena, kao što su migranti, izbeglice, zatvorenici i prostitutke. Ibid., str. 183.

⁴⁴ „Intenziviranje napora na ukidanju svih oblika nasilja nad ženama“ (Generalni sekretar UN, 2008), A/63/214 u stavu 61.

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ Tatjana Bozrikova, „Razvoj mehanizama za saradnju NVO u Tadžikistanu na sprečavanju nasilja nad ženama“, prezentacija na Stručnom seminaru o inovativnim pristupima suzbijanju nasilja nad ženama, koji je organizovao Odsek za rodnu ravnopravnost, Sekretarijat OEBS, oktobra 2008. (materijali sa Seminara su dostupni na http://www.osce.org/gender/item_6_32383.html).

⁴⁷ „Indikatori za merenje nasilja nad ženama, Izveštaj sa sastanka Ekspertske grupe“ (DAW, 2007), str. 4.

⁴⁸ Dodatak o razvijanju transnacionalnih indikatora nasilja nad ženama uz Izveštaj specijalnog izvestioca o nasilju nad ženama, njegovim uzrocima i posledicama, supra, str. 79.

⁴⁹ Džema Konel, „Rad Odeljenja Ujedinjenih nacija za unapređenje položaja žena vezan za nasilje nad ženama“, prezentacija na Stručnom seminaru o inovativnim pristupima suzbijanju nasilja nad ženama, koji je organizovao Odsek za rodnu ravnopravnost, Sekretarijat OEBS, oktobra 2008. (materijali sa Seminara su dostupni na [http://www.un.org/womenwatch/daw/vaw/v-issues-focus.htm](http://www.osce.org/gender/item_6_32383.html)).

⁵⁰ Ibid.

Ekonomaska komisija UN za Latinsku Ameriku i Karibe (ECLAC) je razvila Vodič za tehničku pomoć u izradi i upotrebi rodni indikatora, koji predlaže merenje stopa fizičkog, psihološkog i seksualnog nasilja, kao i neprijavljenog nasilja nad ženama.⁵¹ Evropska unija je takođe razvila indikatore koji se bave kako nasiljem u porodici tako i seksualnim uznemiravanjem, i mogu se koristiti za ocenu pojedinačnih država i upoređivanje napretka u raznim zemljama u oblastima kao što su službe podrške za žene, postojanje zakona i politika i alokacije sredstava iz budžeta⁵².

Specijalna izvestiteljka o nasilju nad ženama usmerava pažnju na razvoj indikatora za merenje napretka država u suzbijanju NNŽ⁵³. Ona je razmotrila postojeće predloge za razvijanje zajedničkih indikatora o nasilju nad ženama na nivou UN, istražila kako bi ti indikatori mogli da se koriste za merenje i napravila katalog indikatora na nivou ishoda, strukturnom i procesnom nivou.⁵⁴

3.3 Analiza iskustava i potreba žrtava

U okviru istraživanja i prikupljanja podataka, sprovođenje detaljne analize iskustava žena koje su doživele nasilje predstavlja dobru praksu. Uopšteno, državne strukture su odgovorne za prikupljanje statističkih podataka⁵⁵, ali NVO mogu da odigraju značajnu ulogu u obezbeđivanju toga da se glasovi žrtava integrišu u odluke o politikama/strategijama. Iskustva pojedinačnih žrtava o temama kao što su posledice nasilja, uticaj nasilja na njihovu decu i druge članove porodice, prepreke sa kojima se susreću u sistemu zdravstvene zaštite ili pravnom sistemu kada pokušaju da napuste situacije nasilja, gde im se pruža pomoć itd, mogu da pruže informacije za kreiranje odgovarajućih programa prevencije, sudskog gonjenja i zaštite.

Godine 2007, Međunarodni centar za razvoj migracione politike (ICMPD) objavio je „Slušajmo žrtve: iskustva identifikacije, povratka i pomoći u Jugoistočnoj Evropi“. Ta studija je sprovedena vođenjem intervjua sa 80 žrtava trgovine ljudima. Ona prikazuje kako su žrtve doživele proces identifikacije, upućivanja, povratka, pomoći i zaštite i prikazuje dobre prakse i praznine kako su ih same žrtve izrekle.⁵⁶

Na Tajlandu, NVO Program samoosnaživanja za migrantkinje (SEPOM) sprovela je studiju o iskustvima žena koje su bile žrtve trgovine ljudima u Japanu. Inovativni aspekt ovog projekta je to da su anketu sprovodile same žene koje su nekada bile žrtve trgovine ljudima. Ženama je pružena obuka i podrška u razvijanju njihovih istraživačkih veština. Koristeći ovaj metod, žene su i same podržane i osnažene, a studija je otkrila detaljne informacije o situaciji u kojoj se nalaze deca žena žrtava trgovine ljudima, koje verovatno ne bi bile dostupne „neutralnijem“ istraživaču.⁵⁷

Istraživanje nasilja nad ženama, naročito ono koje obuhvata iskustva žrtava, pokreće etička pitanja kako za učesnike, tako i za istraživače. Od krajnje je važnosti da, kada su bilo koje žrtve uključene u istraživačke projekte, njihova bezbednost, fizička i psihološka, tajnost i ljudska prava neprestano budu u centru pažnje. Isto tako, istraživači i ispitivači koji obavljaju intervjue treba da imaju veštine i obuku, ne samo da bi obezbedili dobrobit ispitanih žena, već i da bi sebe zaštitili od zla.

Svetska zdravstvena organizacija (SZO) je razvila smernice o etičkim i bezbednosnim preporukama za istraživanje nasilja nad ženama u nekoliko konkretnih konteksta, dostupnih na Internet sajtu SZO: <http://www.who.int/gender/documents/en/>.

Etičke i bezbednosne preporuke za istraživanje, dokumentovanje i praćenje seksualnog nasilja u vanrednim situacijama (2007)

Žene na prvom mestu: etičke i bezbednosne preporuke za istraživanje nasilja u porodici nad ženama (2003)

⁵¹ „Ni minut više: kraj nasilja nad ženama“ (UNIFEM, 2003), str. 96; „Indikatori za merenje nasilja nad ženama“, Izveštaj sa sastanka Ekspertske grupe (DAW, 2007), str. 12.

⁵² Ibid., str. 17.

⁵³ Videti, uopšteno, „Indikatori o nasilju nad ženama i reagovanju Država“ (Specijalni izvestilac o nasilju nad ženama, njegovim uzrocima i posledicama, 2008), A/HRC/7/6.

⁵⁴ Videti uopšteno, „Dodatak o razvijanju transnacionalnih indikatora nasilja nad ženama uz Izveštaj Specijalnog izvestioca o nasilju nad ženama, njegovim uzrocima i posledicama“, supra.

⁵⁵ Dok su državne strukture nužno tela koja redovno prikupljaju statističke podatke o učestalosti NNŽ, NVO su takođe bile uspešne u korišćenju anketa, prikupljanju podataka iz formulara o prijemu korisnika i drugih metodologija koje koriste da bi pokazale postojanje NNŽ i zalagale se za to da se ovom problemu posveti veća pažnja.

⁵⁶ Studija je dostupna na <http://www.icmpd.org>.

⁵⁷ „Okončati nasilje nad ženama i devojkama – zaštita ljudskih prava: dobre prakse za saradnju u razvoju“ (GTZ, 2005), str. 34–35.

Glasovi žrtava

Etička i bezbednosna preporuka za istraživanje o NNŽ

3.4 Praćenje i posmatranje

Praćenje sprovođenja zakona, dostupnosti i reagovanja službi namenjenih žrtvama i promena u društvenim stavovima prema nasilju nad ženama su samo neki od primera procesa koji pomaže u razumevanju dimenzije problema. Praćenje i posmatranje podrazumevaju neke od dobrih praksi koje su već opisane, kao što je korišćenje standardnih indikatora, redovno prikupljanje podataka i uključivanje žena u analiziranje njihovih konkretnih potreba. Ova vrsta praćenja se razlikuje od praćenja i ocene programa, što je takođe veoma značajna tema, ali prelazi okvire ove kompilacije.

Postoji više dobrih primera programa praćenja koje su sprovodile kako vlade tako i NVO da bi poboljšale reagovanje na nasilje nad ženama. Tokom 2008. godine, Ministarstvo za socijalna pitanja i zdravstvo Finske i Udruženje finskih lokalnih i regionalnih vlasti izdali su preporuke da se mere za sprečavanje i reagovanje na međuljudsko nasilje i nasilje u porodici uključe u opštinsku strategiju socijalne pomoći. Konkretno, opštine se pozivaju da usvoje „međusektorski i multiprofesionalni pristup.“⁵⁸ Godine 2011, Vlada Finske će sprovesti nacionalnu procenu toga kako se ove preporuke sprovode. Komponenta praćenja u ovoj ministarskoj inicijativi je važan motiv opštinskim vlastima da preuzmu odgovornost za razvijanje programa prevencije i koordiniranih službi.⁵⁹

Praćenje pravde:
Studija uticaja sistema
krivičnog pravosuđa
na smanjenje broja

Vrsta nasilja nad ženama: Silovanje

Pristup i glavni ciljevi: Projekat, jedna studija, istražuje kako se u južnoafričkom sistemu krivičnog pravosuđa procesuiraju tužbe za silovanje, kako bi se sistem krivičnog pravosuđa smatrao odgovornim i obezbedio uvid u to zašto je sistem možda nedelotvoran u odvratanju od seksualnog nasilja. U toj studiji je ispitano procesuiranje tužbi za silovanje, njihovi ishodi i dužina vremenskog perioda od prijavljivanja takvih slučajeva do okončanja predmeta od strane policije ili pred sudovima, a takođe su prikupljene i sabrane informacije o karakteristikama prijavljenih silovanja i počinilaca.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: Nekoliko organizacija, vladinih i nevladinih, je saradivalo na ovom projektu praćenja slučajeva silovanja kroz pravosudni sistem u jednoj provinciji Južne Afrike – Centar za pravno zagovaranje okončanja nasilja nad ženama Tšvaranang, Savet za medicinska istraživanja Južne Afrike i Centar za proučavanje nasilja i pomirenje, u radu sa Policijskom službom Južne Afrike i Nacionalnim ministarstvom pravde i ustavnog razvoja. Istraživači su koristili tehnike uzorkovanja da bi odabrali preko 2000 slučajeva za studiju, od skoro 12000 prijavljenih slučajeva silovanja u jednoj godini. Ispitani su dosije iz 70 policijskih stanica, kao i Jedinice za zaštitu dece od nasilja u porodici i Jedinice za seksualne delikte, i iz osnovnih sudova (magistrata). Među ključnim nalazima studije bilo je to da je približno polovina prijavljenih slučajeva dovela do hapšenja, suđenja su otpočela u manje od jednom od pet slučajeva, do osude je došlo u manje od jednom od 20 slučajeva, a 15% počinilaca je dobilo manje od minimalne kazne. Studija takođe prikazuje važne informacije o prikupljanju medicinsko-pravnih dokaza i tome kako su se osobe koje su preživele silovanje uključile u sistem krivičnog pravosuđa. Na primer, više od trećine žrtava je odlučilo da odustane od krivičnih postupaka iz različitih razloga.

Područje obuhvaćeno projektom: Provincija Gauteng Južnoafričke Republike

Materijali, proizvodi, ishodi: Rezultati studije su sadržani u izveštaju

Tragom pravosudnog sistema: „Uticaj krivičnog pravosuđa u Gautengu na smanjivanje broja slučajeva silovanja“ (2008). Izveštaj sadrži nekoliko detaljnih preporuka za poboljšanje napora u prevenciji, zaštiti različitih žrtava i za način na koji pravni sistem reaguje na slučajeve silovanja. Treba dodati i to da je studija sprovedena pre izglasavanja novog zakona o seksualnom nasilju, te stoga može da posluži i kao osnova za merenje učinka zakona.

Finansiranje: Finansirano od strane Norveškog centra za ljudska prava, Fondacije za otvoreno društvo, Fondacije Ford i Saveta za medicinska istraživanja.

⁵⁸ „Sprečavanje interpersonalnog i porodičnog nasilja koje će biti integrisano u opštinsko planiranje socijalne pomoći i bezbednosti“, saopštenje za štampu, 12. maj 2008, Ministarstvo za socijalna pitanja i zdravstvo, Udruženje finskih lokalnih i regionalnih vlasti, dostupno na <http://www.stm.fi/en/pressreleases/pressrelease/view/1200671#en>.

⁵⁹ Helena Evalds, „Multiprofesionalna koordinacija i saradnja u suzbijanju nasilja nad ženama: praktična iskustva iz Finske“, prezentacija na Stručnom seminaru o inovativnim pristupima suzbijanju nasilja nad ženama, koji je organizovao Odsek za rodnu ravnopravnost, Sekretarijat OEBS, oktobra 2008. (materijali sa Seminara dostupni na http://www.osce.org/gender/item_6_32383.html).

Organizacija zadužena za sprovođenje:

Tshwaranang Legal Advocacy Centre to End Violence against Women – TLAC (Centar za pravno zagovaranje okončanja nasilja nad ženama Tšvaranang – TLAC)

Tel.: +27 (11) 403-8230/4267

Faks: +27(11)403-4275 www.tlac.org.za

South African Medical Research Council – MRC (Savet za medicinska istraživanja Južne Afrike – MRC)
Gender & Health Research Unit (Jedinica za rodna i zdravstvena istraživanja)

Tel.: +27(12)339-8526

Faks: +27(12)339-8582

www.mrc.ac.za

Centre for the Study of Violence and Reconciliation – CSVr (Centar za proučavanje nasilja i pomirenje – CSVr)

Tel.: +27(11)403-5650

Faks: +27(11)339-6785

www.csvr.org.za

Dodatne informacije: Izveštaj se može preuzeti sa sajta Centra za proučavanje nasilja i pomirenje: www.csvr.org.za, pod „Publikacije“.

U Rusiji, ANNA – Nacionalni centar za sprečavanje nasilja, nevladina organizacija, osnovala je Nezavisnu nacionalnu komisiju za ljudska prava žena i borbu protiv nasilja nad ženama radi praćenja mere u kojoj su žene u Rusiji zaštićene od nasilja. Reagujući na trenutnu političku situaciju, smatralo se da bi bilo konstruktivnije osnovati komisiju sačinjenu od ruskih nezavisnih eksperata, koja će dati kritiku na osnovu stručnosti i poznavanja situacije na lokalnom nivou. Komisija prikuplja statističke podatke, izvršava procene i istraživanja po regionima na osnovu postojećeg zakonodavstva, vrste i obima službi koje su dostupne žrtvama, beleži prepreke sa kojima se žrtve suočavaju u dobijanju zaštite i ocenjuje kako štetne kulturne prakse, tako i dobre prakse koje se koriste u Rusiji. Očekuje se da Komisija objavljuje godišnje izveštaje.⁶⁰

⁶⁰ Andrej Sinelnikov, „Ljudska prava žena i nasilje nad ženama: praćenje kao instrument za unapređenje promena u reagovanju na rodno zasnovano nasilje“, prezentacija na Stručnom seminaru o inovativnim pristupima suzbijanju nasilja nad ženama, koji je organizovao Odsek za rodnu ravnopravnost, Sekretarijat OEBS, oktobra 2008. (materijali sa Seminara dostupni na: http://www.osce.org/gender/item_6_32383.html).

3.4.1 Praćenje pravnog sistema

Redovno praćenje sprovođenja zakona i delovanja profesionalaca u krivičnom pravosuđu u celini je važna alatka za obezbeđivanje pravilnog funkcionisanja pravnog sistema kako bi se osigurali dosledno i pravično gonjenje počinilaca i potpuna zaštita žrtava. Praćenje načina na koji se postupa sa slučajevima NNŽ pruža važne informacije o mogućim slabostima u sistemu. U Rusiji, policija u regionu Sverdlovsk prikuplja podatke o broju konkretnih slučajeva nasilja u porodici koji stignu u njihovu kancelariju⁶¹, broju onih koji se razmatraju u sudu i broju onih u kojima se donese presuda.⁶² Na ovaj način, oni mogu da pokažu da više od polovine tih slučajeva nikada ne razmatra sudija, i da se u velikoj većini slučajeva koji su poslani u sud podstiče neka vrsta pomirenja među partnerima i odustaje se od optužbe.

Opseg takvog praćenja ne treba da bude velik da bi se obezbedila osnova za značajne zaključke o delotvornosti pravnog sistema u borbi protiv nasilja nad ženama. Na primer, gradski kontrolor za Los Anđeles, u Kaliforniji, nedavno je sproveo reviziju utroška sredstava bespovratne pomoći sa saveznog nivoa u iznosu od četiri miliona američkih dolara u Policijskoj upravi Los Anđelesa; ta sredstva bila su namenjena upravo poboljšanju ispitivanja setova dokaza u slučajevima silovanja. Novac iz saveznog budžeta bio je namenjen smanjenju velikog zaostatka u ispitivanju fizičkih dokaza prikupljenih nakon seksualnih delikata. Međutim, revizija koju je sproveo kontrolor je utvrdila da se, uprkos dodatnom finansiranju, zastoju u ispitivanju povećao, da postoji preko 7000 neobrađenih setova dokaza i da se policijska uprava ne pridržava državnog zakona kojim se zahteva da žrtve silovanja budu obaveštene ako se njihovi setovi ne obrade u roku od dve godine od incidenta. Nevladina organizacija Human Rights Watch sprovodi zagovaranje oko nedavno izvršene revizije i ističe da zaostali predmeti ozbiljno utiču na pravo žrtava na pravdu; njihovi slučajevi se ne procesuiraju blagovremeno i kašnjenja u ispitivanju dokaza omogućavaju pozivanje na rok zastarelosti od deset godina za iznošenje takvih slučajeva pred sud.⁶³

Kada praćenje sprovode NVO, one ga koriste za svrhe zagovaranja, na primer da istaknu potrebu za ciljanim zakonima i procedurama, da skrenu pažnju javnosti na povrede prava u sudovima i da vrše redovne provere pravosudnog sistema koje mogu da pruže osnovu za pripremu programa obuke.

WATCH

Vrsta nasilja nad ženama: Nasilje u porodici i seksualno nasilje nad ženama i decom.

Pristup i glavni ciljevi: WATCH je program praćenja sudova u kojem se smatra da je sistem krivičnog pravosuđa odgovoran za svoje postupke i daju se preporuke za poboljšanje bezbednosti žena i dece. Programom se utvrđuju problematične oblasti u sudskom sistemu i, kroz proces bez sukobljavanja, radi se sa sudovima i socijalnim službama na uvođenju sistematičnih poboljšanja. WATCH objavljuje rezultate posebnih programa praćenja i istraživačkih programa u tromesečnom biltenu koji služi jačanju svesti javnosti i zagovaranju.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: WATCH obučava volontere da prate postupke u sudnici u krivičnim i građanskim predmetima vezanim za nasilje u porodici, nedozvoljene polne radnje i zlostavljanje/zanemarivanje dece. Volonteri obezbeđuju prisustvo javnosti u sudnici i objektivno posmatraju ponašanje sudskog osoblja, koristeći standardizovane materijale i kontrolne liste koje je sačinio WATCH. Volonteri prate istoriju pojedinačnih slučajeva i prate kretanja u pravosudnom sistemu. Pored toga, osoblje WATCH-a istražuje oblasti od posebne važnosti i objavljuje svoje nalaze. Ove aktivnosti čine osnovu rada sa sistemom radi uvođenja neophodnih poboljšanja.

Područje obuhvaćeno projektom: Program funkcioniše u sudovima u oblasti Henepin Kantri, u Minesoti, SAD, ali drugi programi za praćenje sudova, usredsređeni na druge oblasti, sprovode se na drugim mestima po istom obrascu.

Materijali, proizvodi, ishodi: WATCH nudi obuku putem Interneta, kao i tehničku pomoć i priručnik za kreiranje programa praćenja sudova (koji se može kupiti).

Finansiranje: Individualni prilozi i bespovratna sredstva od fondacija; oslanjanje na posmatračke volontere koje organizacija regrutuje i obučava nekoliko puta godišnje. Od volontera se zahteva članarina za obuku od 25 američkih dolara.

Organizacija zadužena za sprovođenje:

⁶¹ Slučajevi klasifikovani kao „laka povreda“ prema Krivičnom zakoniku Ruske Federacije.

⁶² „Izveštaj CEDAW-a o instrumentima za ocenu za Rusku Federaciju“ (ABA, 2006), str. 122.

⁶³ „SAD: Policijska Los Anđelesa propustila da iskoristi finansijska sredstva za testiranje setova dokaza u slučajevima silovanja“, saopštenje za štampu, 20. oktobar 2008, Human Rights Watch, dostupno na <http://www.hrw.org/en/category/topic/women%E2%80%99s-rights>

WATCH
608 Second Avenue South
Northstar East Suite 465
Minneapolis, MN 55402
USA
Tel.: +1 612-341-2747
Faks: +1 612-339-1171
Imejl: watch@watchmn.org

Dodatne informacije: <http://www.watchmn.org/home.html>

3.4.2 Praćenje medija

Praćenje toga kako mediji reaguju i pristupaju nasilju nad ženama može da pruži važne informacije o vrstama poruka koje društvo redovno prima o ovom pitanju i da pruži koristan uvid u oblasti u kojima je potencijalno potrebna senzibilizacija i obuka profesionalnih radnika u medijima; ta tema je detaljnije razmotrena na drugom mestu u ovom zborniku. Tokom 2006. godine, Zapadnoukrajinski centar „Ženske perspektive“ je preduzeo četvoromesečno praćenje izveštavanja štampe o nasilju u porodici, pri čemu je analizirano ukupno 276 izdanja deset regionalnih i nacionalnih novina.⁶⁴ Čak je i ovaj relativno mali projekat otkrio neke važne podatke. Na primer, novinski izveštaji su imali tendenciju da prikazuju senzacionalistički sadržaj, a ne preventivne ili vaspitno-obrazovne informacije. Nasilje u porodici je uglavnom opisivano kao „događaj“, a ne krivično delo. Većina slučajeva o kojima je izveštavano su bili oni koji su završeni ubistvom, što ne odražava ukupnu stopu smrtnosti od porodičnog nasilja u Ukrajini. Mada su novinari birali da izveštavaju o ekstremnim slučajevima, oni nisu obezbedili komentare stručnjaka ili informacije o tome gde žrtve nasilja u porodici mogu da pronađu pomoć.

3.4.3 Analiza budžeta

Način na koji vlada dodeljuje sredstva odražava strategijske prioritete te vlade. Rodno osetljiva analiza budžeta se, stoga, može koristiti da bi se otkrilo koliko podrške vlada konkretno dodeljuje za suzbijanje nasilja nad ženama. Prema rečima autora studije koja ispituje alokacije budžetskih sredstava u pravcu sprovođenja zakona o nasilju u porodici u Južnoj Africi, „budući da nijedna zemlja nema pristup neograničenim sredstvima za finansiranje svog delovanja i mora da radi u okviru određenih ograničenja, treba napraviti izbor o tome kojim programima dati prioritet. To nisu samo neutralne tehničke odluke nego politički izbori...“⁶⁵ Analiza budžeta se može sprovesti ispitivanjem faktora kao što su utrošak sredstava za prevenciju (na primer, kampanje za jačanje svesti), socijalne službe, pravnu pomoć, rad policije, ili čak na opštinsko planiranje ili bezbedne javne površine.

Meksička NVO Consorcio para el Dialogo Parlamentario y la Equidad (Konzorcijum za dijalog i ravnopravnost) sprovodi redovno praćenje alokacija sredstava nacionalnog budžeta na ženska pitanja, naročito da bi utvrdila da li vlada delotvorno dodeljuje sredstva izdvojena za rešavanje problema nasilja nad ženama. Finansijer ovog projekta napominje da je Konzorcijum prva feministička grupa na svetu koja je preuzela ovu ulogu čuvara, što je poseban izazov u Meksiku gde finansijskim pitanjima rukovode uglavnom muškarci, čak i na nacionalnom nivou. Konzorcijum sada blisko saraduje sa parlamentarnom komisijom za rod i ravnopravnost Meksika, a vlada ih smatra zvaničnim partnerom u pregovorima. Metodologiju i strategije praćenja koje su primenjene u ovom projektu, koji je pokrenut zahvaljujući maloj donaciji u iznosu od 10.000 evra, uspešno su usvojile druge ženske grupe u Latinskoj Americi.⁶⁶

Rodno zasnovana analiza budžeta postaje dobro razvijena oblast, a ima mnogo primera metodologija koja se uspešno koriste za ispitivanje utroška sredstava na lokalnom i nacionalnom nivou za suzbijanje NNŽ. I UNIFEM i UNFPA podržavaju inicijative širom sveta za izgradnju kapaciteta ženskih NVO za sprovođenje analize budžeta. UNIFEM nudi nekoliko izvora informacija o praćenju budžeta i procesa kreiranja budžetske politike, na primer: „Budžetiranje za prava žena: Praćenje državnih budžeta u smislu usaglašenosti sa Konvencijom o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW)“ (2006) i

Rodno osetljivo
budžetiranje

⁶⁴ H. Fedkovič, I. Trokhim i M. Čumalo, „Suzbijanje porodičnog nasilja: iskustvo Ukrajine i međunarodno iskustvo“ (Zapadnoukrajinski centar – Ženske perspektive, 2007).

⁶⁵ Lisa Vetten, „Pokaži mi novac“: Pregled budžeta dodeljenih sa svrhe sprovođenja Zakona o nasilju u porodici (br. 116 iz 1998), Politikon, Vol. 32, Br. 2, novembar 2005, str. 277-295, dostupan na <http://www.csvr.org.za>

⁶⁶ Videti „Žene motre na državnu blagajnu“, dostupno na <http://www.mamacash.org/page.php?id=1710>. Informacije na španskom se mogu naći i na sajtu organizacije Consorcio para el Dialogo Parlamentario y la Equidad: <http://www.consorcio.org.mx>

„Budžetiranje u skladu sa rodnom ravnopravnošću u praksi: Priručnik za obuku“ (2006). Materijali su dostupni na adresi <http://unifem.org/resources/>.

Poljska NVO Mreža žena sa istoka i zapada (NEWW-Polska) sprovodi „Inicijativu za rodni budžet u Gdanjsku“. Ovaj projekat, iako je proizašao iz nekoliko aktivnosti NVO NEWW-Polska, sprovodi analize lokalnog budžeta u nekoliko oblasti, uključujući nasilje u porodici, i namerava da napravi poređenja sa drugim zemljama Zajednice nezavisnih država/Centralne i Istočne Evrope i/ili iz regiona EU. Osnovne informacije o budžetiranju u skladu sa rodnom ravnopravnošću, alatka za analizu, kompletima informativnih materijala i izveštajima, mogu se videti na sajtu NEWW: <http://www.neww.org/en/achivements/budzet/O.html>.

3.5 Istraživanje kao zagovaranje

Istraživanje može da bude veoma moćna alatka za zagovaranje. Svetska zdravstvena organizacija i Program za odgovarajuću tehnologiju u zdravstvu (PATH) su objavili „Istraživanje nasilja nad ženama: praktični vodič za istraživače i aktiviste“⁶⁷, sveobuhvatan priručnik koji daje kratak pregled o razvoju istraživačke strategije, pristupima kvantitativnim i kvalitativnim istraživanjima, analizi podataka i korišćenju rezultata istraživanja za zagovaranje.

U nekim slučajevima, ženske grupe su samo pomoću istraživanja i dokumentacije mogle da ustanove da neke vrste nasilja nad ženama postoje. Na primer, Ženski centar za pravnu pomoć i savetovanje (WCLAC) na Okupiranoj teritoriji Palestine je prepoznao da se „ubistva iz časti“ redovno događaju, ali da nema pouzdanih podataka; policija ili sudovi su prijavljivali takve slučajeve kao samoubistva ili nesreće. Ženski centar je počeo sveobuhvatno da dokumentuje ove slučajeve i sproveo je opsežne intervjue sa policijom, vođama zajednice i verskim vođama. Istraživanje je na kraju postalo osnova za dalje projekte, kao što su podizanje svesti i obuka, i rezultiralo je većim prepoznavanjem „ubistava iz časti“ u društvu.⁶⁸ Bugarska fondacija za rodna istraživanja je, radeći na zajedničkom projektu sa organizacijom Kvinforum (Kvinforum) iz Švedske, sprovela pilot studiju nasilja vezanog za čast, umnogome među manjinskim populacijama u Bugarskoj, kako bi skrenula pažnju na skriveni problem kako nevladinim organizacijama, tako i društvu u celini. Studija, koja se sastojala od mapiranja ovog posebnog oblika nasilja, dovela je do nekoliko nalaza, na primer da je nasilje vezano za čast uglavnom spojeno sa nasiljem u porodici, da treba poboljšati razumevanje različitih rizičnih grupa i da su potrebna dalja istraživanja i podizanje svesti kako bi se poboljšali napori u prevenciji i zaštiti⁶⁹.

Utvrđivanje činjenica ili dokumentovanje u oblasti ljudskih prava mogu se koristiti za isticanje oblasti u kojima države ne ispunjavaju obaveze po međunarodnom pravu. Ova vrsta istraživanja koristi međunarodne sporazume kao okvir i obično sadrži analizu kako pravne zaštite od nasilja nad ženama, što je formalno napisano u propisima, tako i eventualnih barijera sa kojima se žene u realnosti suočavaju u otklanjanju posledica povreda ljudskih prava, kao što su nepostojanje strategija/politika, rasprostranjenost stereotipa među stručnim radnicima, neadekvatno finansiranje, itd. Priručnik „Dokumentovanje povreda prava žena od strane nedržavnih aktera: aktivističke strategije iz muslimanskih zemalja“⁷⁰ opisuje relevantne sporazume i mehanizme za praćenje sporazuma na nivou UN i sadrži informacije o strategijama zagovaranja.

⁶⁷ Lori Hajze i Meri Elsberg, „Istraživanje nasilja nad ženama: praktičan vodič za istraživače i aktiviste“ (Svetska zdravstvena organizacija, PATH, 2005).

⁶⁸ „Život bez nasilja je naše pravo! Poverenički fond UN za okončanje nasilja nad ženama. 10 godina ulaganja“ (UNIFEM, 2007), str. 11.

⁶⁹ „Pilot studija o NVČ/nasilju vezanom za čast u Bugarskoj: izazov za interventne institucije“ (Bugarska fondacija za rodna istraživanja sa organizacijom Kvinforum, 2004), dostupno na <http://www.bgrf.org/en/?publications&article=3>

⁷⁰ Jan Bauer i Anisa Helie, „Dokumentovanje povreda ženskih prava od strane ne-državnih aktera: aktivističke strategije iz muslimanskih zemalja“ (Prava & demokratija i Žene koje žive po muslimanskim zakonima, 2006).

⁷¹ „Okončanje nasilja nad ženama: sa reči na dela“ (Generalni sekretar UN, 2006), str. 61.

Ekonomska analiza se takođe može primeniti na nasilje nad ženama kao alatka zagovaranja. Merenje ekonomskih troškova nasilja nad ženama je prateći oblik analize koji ilustruje ekonomski učinak na državu, preduzeća, na zajednice i pojedince. Ova vrsta analize može i da utiče na budžetske odluke, prikazivanjem ogromnih troškova koji rezultiraju iz neavljenja problemom nasilja nad ženama⁷¹. Postoji više metodologija za izračunavanje ekonomskih troškova nasilja nad ženama, koje se razlikuju zavisno od obima u kome analiziraju direktne troškove usluga u vezi sa nasiljem nad ženama, indirektno troškove izgubljenog zaposlenja i produktivnosti, kao i važnosti koja se pridaje ljudskoj patnji. Čak i kada ispituju različite faktore, studije iz tako različitih zemalja kao što su Kanada, Čile, Francuska, Novi Zeland i Španija procenjuju da se troškovi nasilja nad ženama mere u stotinama miliona evra⁷².

⁷² Ibid., Aneks 2, „Koliko nas košta nasilje nad ženama: odabrane studije kojima se generiše monetarna procena troškova“, str. 179.

4 Prevenirija

Svetska zdravstvena organizacija (SZO) preporučuje da se prevencija nasilja nad ženama postavi kao najveći prioritet u nacionalnim zdravstvenim, socijalnim i pravnim programima kako industrijalizovanih zemalja tako i zemalja u razvoju⁷³. SZO takođe definiše aktivnosti prevencije na tri nivoa: primarna prevencija (sprečavanje da se nasilje dogodi); sekundarna (reagovanje neposredno nakon što se nasilje dogodi da bi se ograničile njegove posledice) i tercijarna (dugoročnije lečenje i podrška žrtvama nasilja da bi se sprečili dalji štetni efekti).⁷⁴ Uprkos priznatoj vrednosti primarne prevencije, stručnjaci napominju da značajno nedostaje održivo i dugoročno investiranje u takve napore. Primarna prevencija može imati više oblika, ali se u suštini oni usredsređuju na menjanje stavova i stereotipa u vezi sa rodom, što se dešava na nivou pojedinca, kako među muškarcima tako i među ženama, i na nivou društva.

4.1 Kampanje podizanja svesti

Podizanje svesti je u središtu napora orijentisanih ka prevenciji i može da obuhvati rad sa opštom javnošću na promeni društvenih stavova i tolerancije nasilja nad ženama, na upoznavanju javnosti sa obimom tog problema, okončanju tajnovitosti u vezi sa NNŽ i slanju jasne poruke da ga ne treba tolerisati. Aktivnosti za podizanje svesti tako mogu imati konkretne ciljne grupe sa kratkim i jasnim porukama.

„Zamislimo život bez nasilja“: Ova publikacija UNIFEM-a i Kleringhausa za medijske materijale Centra za programe komunikacija Džons Hopkins predstavlja zbornik različitih medijskih i komunikacionih strategija i materijala koji se koriste širom sveta u cilju okončanja NNŽ. Ovaj izvor sadrži primere inovativnih metoda komunikacije karakterističnih za nasilje u porodici, nedozvoljene polne radnje i zlostavljanje, štetne tradicionalne prakse, trgovinu ljudima i komercijalnu seksualnu eksploataciju, uglavnom u obliku postera i video klipova. Zborniku se može pristupiti na adresi http://www.unifem.org/resources/item_detail.php?ProductID=8.

Alati za podizanje svesti i komuniciranje

„Promenimo stvari: strateška komunikacija za okončanje nasilja nad ženama“: Ovaj set alata UNIFEM-a ima cilj da podeli lekcije naučene od ženskih organizacija koje rade na okončanju NNŽ širom sveta. Set je namenjen pružanju tehničke podrške drugim zagovornicima u razvijanju poruka, radu sa medijima i kreiranju strateških komunikacija. Takođe može da se koristi za obuku. Ovaj izvor sadrži izvestan broj modela komunikacionih strategija, praktičnih saveta i saveta aktivista, kao i opise stvarnih kampanja. Set alata u verzijama na engleskom i ruskom jeziku može se naći na adresi http://www.unifem.org/resources/item_detail.php?ProductID=6.

„Okončati nasilje nad ženama“: UNFPA je razvila multimedijalnu izložbu na Internetu za zagovaranje i programiranje. Sajt sadrži informacije o tome kako razviti kampanje za podizanje svesti i kampanje za zagovaranje, studije projekata iz 10 zemalja i savete aktivista. Izložbi se može pristupiti na adresi <http://www.unfpa.org/endingviolence/html/index.html>.

4.1.1 Svest javnosti

Kampanje za podizanje svesti javnosti mogu se koristiti za iniciranje javne debate o nasilju nad ženama i osporavanje društvenih normi. Štaviše, neke od najperspektivnijih kampanja za podizanje svesti su one koje koriste glavne medije („mainstream“) i uobičajenu tehnologiju da bi promovisale poruke koje se retko čuju ili koje podstiču na razmišljanje o nasilju nad ženama. Na primer, nevladine organizacije su stupile u partnerstvo sa pružaocima usluga mobilne telefonije kako bi korisnicima usluga slale tekstualne poruke o borbi protiv nasilja⁷⁵. Pojam „društveni marketing“ opisuje upotrebu tehnika iz sveta reklamiranja koje se koriste za promovisanje poruka od društvenog značaja.

Istovremeno, popularna kultura se takođe koristi za širenje poruka. Kampanje usmerene na opštu javnost mogu da utiču na opštu percepciju korišćenjem informacija prikupljenih putem istraživanja, kao što su stope učestalosti ili ekonomski troškovi nasilja, kao što je opisano gore. U kampanjama za

⁷³ SZO, „Studija o zdravlju žena i porodičnom nasilju nad ženama, sprovedena u više zemalja“ (SZO, 2005), str. 91.

⁷⁴ „Svetski izveštaj o nasilju i zdravlju“ (SZO, 2002), str. 15.

⁷⁵ Ruska ženska organizacija Ženska alijansa, u Barnaulu, izvestila je da se jedna kompanija za pružanje usluga mobilne telefonije složila da 25. novembra pošalje tekstualne poruke kako bi obeležila Međunarodni dan za iskorenjivanje nasilja nad ženama, koji sponzoriraju UN (lične beleške sa konferencije o porodičnom nasilju, 18. novembar 2004, Moskva). Kao deo međunarodne kampanje Amnesty International „Zaustavimo nasilje nad ženama“, učesnici Odseka u Norveškoj su slali poruke sa mobilnih telefona mreži Amnesty International (saopštenje za štampu, mart 2004, dostupno na <http://www.amnesty.org.ru/pages/vestnik29-03-rus>.)

podizanje svesti javnosti mogu se koristiti različiti mediji (televizija, radio, film, pozorište, ples, Internet itd), kao i instrumenti za slanje poruka (posteri, brošure, kalendari, majice, itd). Najzad, neke nacionalne vlade su sprovele široke kampanje za podizanje svesti, ali u mnogim zemljama NVO ulažu napore za popularizaciju. Kao što je gore pomenuto, održivi napori zahtevaju znatna sredstva, ali je istovremeno od ključne važnosti da se nevladine organizacije uključe u kreiranje i distribuiranje poruka javnosti.

Globalne kampanje

Kampanje UN o nasilju nad ženama

UN trenutno vode nekoliko globalnih kampanja za podizanje svesti o konkretnim aspektima nasilja nad ženama i za pozivanje na dalju akciju.

Kampanja „Ujedinjeni za okončanje nasilja nad ženama“ (2008–2015), na primer, usredsređuje se na globalno zagovaranje, pojačane napore i partnerstva na nacionalnom i regionalnom nivou i rukovodstvo UN. Države se pozivaju da donesu ili ojačaju zakone i primenjuju ih da bi okončale nekažnjavanje. Generalni sekretar će osnovati globalnu mrežu muških rukovodilaca kako bi pomogao u mobilisanju muškaraca i mladića da se uključe u borbu za okončanje nasilja nad ženama i sazvaće skup na visokom nivou 2010. godine.⁷⁶ Više informacija može se dobiti na adresi <http://endviolence.un.org/> and <http://www.un.org/russian/women/endviolence/>.

Kampanja „Recite ne nasilju nad ženama“ predstavlja globalno zagovaranje na Internetu koje je UNIFEM pokrenuo 2007. godine. Inicijativu ove kampanje – da se skrene pažnja na rastući pokret čiji cilj je da sve vlade okončanje nasilja nad ženama uvedu kao prioritet – vodi ambasadorica dobre volje UNIFEM-a Nikol Kidman. Na Međunarodni dan za okončanje nasilja nad ženama, 25. novembar 2008. godine, generalnom sekretaru UN podneto je preko 300.000 pojedinačnih potpisa.

Do danas je preko pet miliona ljudi podržalo kampanju⁷⁷. Više informacija može se dobiti na adresi <http://www.saynotoviolence.org/>.

Kampanja „Zaustavimo silovanje odmah: Akcija UN za borbu protiv seksualnog nasilja u sukobima“, udruženi napor 12 tela UN, predstavlja inicijativu za „poboljšanje koordinacije i odgovornosti, jačanje programiranja i zagovaranja i podršku nacionalnim naporima da se spreči seksualno nasilje i delotvorno odgovori na potrebe žrtava“. Akcija UN ima tri centralne oblasti: izgradnju kapaciteta u programiranju i koordinaciji rodno zasnovanog nasilja na nacionalnom nivou, podizanje svesti javnosti i stvaranje političke volje za bavljenje problemom seksualnog nasilja; konsolidovanje znanja i delotvornih praksi o seksualnom nasilju u sukobima. Internet sajt kampanje nudi instrumente za učestvovanje u kampanji, kao i dalje izvore za zagovaranje. Više informacija može se dobiti na adresi <http://www.stoprapienow.org/>.

Kampanja „Šesnaest dana protiv rodno zasnovanog nasilja“/ CWLG

Vrsta nasilja nad ženama: Sve vrste NNŽ

Pristup i glavni ciljevi: Kampanju je 1991. godine započeo Centar za globalno liderstvo žena (CWLG) radi podizanja svesti o NNŽ i globalnog koordiniranja NVO oko konkretnih datuma kampanja, dogovorenog formata i jedinstvenih poruka.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: Kampanja se vodi od 25. novembra do 10. decembra. Svake godine, CWLG inicira kampanju tako što predlaže temu i primere akcija. Učesnici kampanje iz celog sveta mogu da koriste više različitih instrumenata za vođenje sopstvene kampanje na regionalnom ili nacionalnom nivou ili nivou zajednice. CWLG vrši funkciju koordinacije putem svog sajta, na kome NVO mogu da uče iz aktivnosti drugih NVO i preuzimaju materijale kampanje na različitim jezicima.

Područje obuhvaćeno projektom: Ceo svet

Materijali, proizvodi, ishodi: Sajt sadrži materijale kampanje koji se mogu preuzeti, kao i linkove za informacije o kampanjama širom sveta.

Finansiranje: Sve pojedinačne kampanje se samostalno finansiraju.

Organizacija zadužena za sprovođenje:

Center for Women's Global Leadership Rutgers (Centar za globalno rukovodstvo žena),
The State University of New Jersey

⁷⁶ Džema Konel, „Rad Odeljenja Ujedinjenih Nacija za unapređivanje položaja žena na nasilju nad ženama“, prezentacija na Stručnom seminaru o inovativnim pristupima suzbijanju nasilja nad ženama, koji je organizovao Odsek za rodnu ravnopravnost, Sekretarijat OEBS, oktobra 2008. (materijali sa Seminara dostupni na http://www.osce.org/gender/item_6_32383.html).

⁷⁷ Nargis Azizova, „Prevenција i odgovor na nasilje nad ženama u Tadžikistanu: akcije UN“, prezentacija na Ekspertskom seminaru o inovativnim pristupima suzbijanju nasilja nad ženama, Ibid.

160 Ryders Lane
New Brunswick, NJ 08901-8555 USA
Tel.: +1-732-932-8782
Faks: +1-732-932-1180
Imejl: cwgl@igc.org

Dodatne informacije: <http://www.cwgl.rutgers.edu/16days/home.html>

Vrsta nasilja nad ženama: Teorijski, svi oblici nasilja nad ženama, ali se kampanja usredsređuje na nasilje u porodici i u konfliktnim sredinama, kao i na diskriminaciju žena koja je u osnovi tog nasilja.

Pristup i glavni ciljevi: Godine 2004, organizacija Amnesty International (AI) je pokrenula svoju kampanju „Zaustavimo nasilje nad ženama“ da bi ostvarila nekoliko dugoročnih ciljeva: ukidanje zakona koji diskriminiraju žene ili podržavaju nekažnjavanje NNŽ, donošenje i sprovođenje delotvornih zakona i praksi za zaštitu žena koje su preživjele nasilje, pozivanje država na odgovornost i obezbeđivanje delotvorne akcije za sprečavanje NNŽ.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: Kampanju vode pojedinačni odseci Amnesty International, uz podršku Kancelarije Sekretarijata i u partnerstvu sa ženskim organizacijama i drugim grupama za zaštitu ljudskih prava. Kampanja koristi širok spektar instrumenata (uključujući strateško lobiranje, istraživanja, rad sa medijima, pisanje pisama i kampanje na Internetu), kao i različite aktivnosti koje su razvili odseci na nacionalnom nivou.

Područje obuhvaćeno projektom: Ceo svet

Materijali, proizvodi, ishodi: Pojedinačne aktivnosti u okviru šire kampanje su različite, a informacije o materijalima se mogu dobiti pronalaženjem sajtova odsekâ AI. Amnesty International je takođe objavila set alatki za aktiviste koji rade na zaustavljanju NNŽ, sa smernicama za razvoj kampanje korak po korak. Set alatki za aktiviste „Kako prava pretvoriti u stvarnost: kampanja za zaustavljanje nasilja nad ženama“ može se preuzeti sa sajta.

Finansiranje: Informacije nisu dostupne.

Organizacija zadužena za sprovođenje:

Amnesty International
International Secretariat
1 Easton Street
London
WC1X 0DW, UK
Tel.: +44-20-74135500, Faks: +44-20-79561157

Dodatne informacije: <http://www.amnesty.org/en/campaigns/stop-violence-against-women>. AI Kanada ima onlajn alatke za kampanje: www.amnesty.ca/stoptheviolence

Kampanja: Zaustavimo
nasilje nad ženama/
Amnesty International

Kampanje na regionalnom nivou

Kampanja: Zaustavimo nasilje nad ženama u porodici/Savet Evrope

Godine 2005, Savet Evrope (SE) je usvojio akcioni plan kojim je zatražio stvaranje Operativne grupe nezavisnih eksperata (Operativna grupa za suzbijanje nasilja nad ženama, uključujući nasilje u porodici) i razvijanje kampanje širom Evrope za bavljenje problemom nasilja u porodici. Kampanja „Zaustavimo nasilje nad ženama u porodici“ pokrenuta je u novembru 2006. godine i tokom 18 meseci, koliko je trajala, obuhvatila je svih 47 država članica. Ciljevi kampanje su bili bolje sprovođenje preporuka SE o zaštiti žena od nasilja, promovisanje kriminalizacije nasilja u porodici i podsticanje novih stavova prema NNŽ tako da ono prestane da se toleriše. U toku kampanje, države članice su pozvane da ostvare značajan napredak u nekoliko oblasti: pravnim i stratejskim merama, podršci i zaštiti žrtava, prikupljanju podataka i podizanju svesti. Države članice su takođe podstaknute da imenuju osobe za kontakt u Parlamentu, nacionalnog koordinatora i da pokrenu nacionalne operativne grupe koje će utvrditi prioritet mera koje treba preduzeti u cilju suzbijanja nasilja u porodici. Kontakt informacije za te zvaničnike na nacionalnom nivou mogu se pronaći na sajtu kampanje.

Po okončanju kampanje, SE je sastavio katalog aktivnosti država članica, od kojih je većina izvestila ili da su sproveli konkretne aktivnosti kao deo kampanje ili da je kampanja ubrzala napredak u oblastima u kojima je rad već bio u toku. Većina zemalja je sprovela lokalne aktivnosti podizanja svesti, kao što su izložbe fotografija i kampanje putem postera, koje su predstavile jedinstveni skup poruka. Neke su razvile nacionalne akcione planove, dok su druge pristupile izmenama i dopunama propisa kako bi poboljšale pravnu zaštitu za žrtve nasilja u porodici. Sve u svemu, bilo je manje poboljšanja u oblasti pružanja usluga. Analizirajući celu kampanju, Operativna grupa je razvila određene preporuke za dalji rad SE u oblasti NNŽ. Ove preporuke obuhvataju: razvoj pravno obavezujućeg instrumenta za iskorenjivanje svih oblika nasilja nad ženama u Evropi, uspostavljanje mehanizma za praćenje sprovođenja takve konvencije, razvoj sveobuhvatnog sistema pravne zaštite, razvoj sveobuhvatnih službi za sve žrtve nasilja i izdvajanje adekvatnih finansijskih i drugih resursa da bi se NVO podržale u pružanju usluga.⁷⁸ Više informacija može se dobiti na adresi <http://www.coe.int/stopviolence>

Kampanje na nacionalnom nivou

Kampanje podizanja svesti u Francuskoj

Vrsta nasilja nad ženama: Svi oblici NNŽ, kao i kampanje usmerene ka nasilju u porodici, silovanju, nasilju na radu, prinudnom braku i ženskom genitalnom sakaćenju.

Prístup i glavni ciljevi: Francuska vlada je preduzela značajne korake u bavljenju problemom nasilja nad ženama, problemom koji je bio relativno skriven u francuskom društvu. Ministarstvo zapošljavanja, društvene kohezije i stanovanja je, radeći sa regionalnim kancelarijama za prava i ravnopravnost žena, razvilo i sprovelo četiri velike kampanje za podizanje svesti na nacionalnom i regionalnom nivou: „Prekinimo ćutanje“ (2001), „Zaustavimo nasilje: delovanje je kad se govori o tome“ (2006), „Progovori pre nego što bude kasno“ (2007) i „Ne dozvoli da se nasilje ukoreni. Reaguj.“ (2008)

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: Između 2001. i 2006. godine, Vlada Francuske je sprovela pet velikih studija o nasilju nad ženama. Podaci iz ovih studija su korišćeni kao osnova za kampanje. Istraživanje iz 2001. godine o NNŽ je otkrilo da je čak jedna od deset žena žrtva nasilja u porodici. Prva kampanja, „Prekinimo ćutanje“, za ciljnu grupu imala je žene, kojima je upućivala poruke da njihova situacija nije sramotna, ali da moraju da govore o problemu kako bi pronašle pomoć. Studije iz 2006. godine o nasilju počinjenom od strane intimnog partnera su se posebno bavile stopama ubistava i ponašanjem počinitelaca. U kampanji koja je usledila, „Zaustavimo nasilje: Delovanje je kad se govori o tome“, naglašena je prevencija uz upotrebu letaka, postera i reklamiranja javnih službi na televiziji, uz davanje telefonskih brojeva nacionalnih SOS linija, informacija o organizacijama koje mogu da pruže pomoć, kao i saveta o zakonu i traženju pomoći. Godine 2007, izdvojena je jedna besplatna nacionalna telefonska linija, a treća kampanja, „Progovori pre nego što bude kasno“, iskorišćena je za široko reklamiranje te službe. Štampani materijali o telefonskoj liniji takodje sadrže poruke da su svi oblici NNŽ kažnjivi zakonom, kao i informacije o pravnim sredstvima i profesionalnim radnicima koji mogu da ponude pomoć. Ova kampanja je takođe iskoristila kratak film, distribuiran putem Interneta, koji je prikazao potencijalno smrtonosne posledice negovorenja o nasilju. Najnovija kampanja, „Ne dozvoli da se nasilje ukoreni. Reaguj“, zasniva se na podacima iz ankete sprovedene 2007. godine o drugim oblicima NNŽ, kao što su prinudni brak i nasilje na radu. U ovoj kampanji namerno se upućuju manje dramatične poruke. Ona za ciljnu grupu ima širu javnost, koja uključuje muškarce i sistem krivičnog pravosuđa, i posmatra uticaj nasilja na decu.

Područje obuhvaćeno projektom: Francuska

⁷⁸ Rosa Logar, „Pregled ciljeva, strategija i rezultata kampanje Saveta Evrope“, prezentacija na Stručnom seminaru o inovativnim pristupima suzbijanju nasilja nad ženama, koji je organizovao Odsek za rodnu ravnopravnost, Sekretarijat OEBS, oktobra 2008. godine (materijali sa Seminara su dostupni na http://www.osce.org/gender/item_6_32383.html)

Materijali, proizvodi, ishodi: Sačinjeni su brojni štampani materijali, u obliku brošura, razglednica i postera. Video snimci, spotovi i štampani oglasi su korišćeni u glavnim medijima, kao što su televizija, Internet i popularni časopisi. Vlada Francuske podržava Internet sajt na kome se mogu naći materijali kampanje, a korisnici mogu da dobiju pomoć, kao i detaljnije informacije o vrstama nasilja nad ženama. Sajt sadrži video klipove, svedočenja i mogućnost da se izrazi sopstveno mišljenje.

Finansiranje: Informacije nisu dostupne

Organizacija zadužena za sprovođenje:

Kancelarije Ministarstva zapošljavanja, društvene kohezije i stanovanja za prava i ravnopravnost žena

Dodatne informacije: ⁷⁹

Francuski nacionalni sajt Stop nasilju: www.stop-violences-femmes.gouv.fr

Vrsta nasilja nad ženama: Svi oblici NNŽ

Pristup i glavni ciljevi: Kampanju nulte tolerancije vodi istoimeni dobrotvorni trust. Kampanja ima cilj da spreči nasilje muškaraca nad ženama i decem, osporavanjem društvenih stavova i vrednosti zahvaljujući kojima nejednakosti i samo nasilje opstaju. Projekat jača svest o NNŽ, njegovoj prirodi i prevalenciji i za ciljnu grupu ima opštu javnost. Nulta tolerancija povezuje NNŽ sa širokim programom jednakosti i ljudskih prava za sve. Sve kampanje polaze od stava da je samo edukovanje javnosti nedovoljno i podstiču sveobuhvatan odgovor koji se bavi pitanjima „3 P“ – prevencije, pružanja službi podrške (zaštite) i pravnom zaštitom (gonjenjem).

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: Godine 1992, nakon što je sproveo anketu o NNŽ, na lokalnom nivou, Ženski komitet Edinburškog okružnog saveta je pokrenuo prvu kampanju nulte tolerancije, koja se usredsređivala na sprečavanje nasilja muškaraca nad ženama i bila je prva te vrste u Britaniji. Kampanja je trajala šest meseci i koristila je četiri čisto crno-bela postera da bi osporila preovlađujuće stavove o NNŽ. Prateći sličan model po kome se prvo sprovodi istraživanje, Trust nulte tolerancije je sproveo nekoliko veoma uočljivih kampanja koje se bave određenim problematičnim oblastima, na primer: neznanjem o učestalosti NNŽ (Prevalencija), opravdanjima koja muškarci koriste za činjenje nasilja (Izgovori), nereagovanjem pravosudnog sistema (Pravosuđe). Ostali obrazovni rad je usmeren na mlade i sadrži lekcije o rodnoj diskriminaciji i zlostavljanju, podsticanje nenasilnih veza zasnovanih na ravnopravnosti, kao i podučavanje veštinama komunikacije.

Područje obuhvaćeno projektom: Prva kampanja nulte tolerancije je pokrenuta u Edinburgu, u Škotskoj. Od tada je kampanja poslužila kao model mnogim drugim organizacijama, kao što je, na primer, kampanja SE za suzbijanje nasilja nad ženama, uključujući nasilje u porodici.

Materijali, proizvodi, ishodi: Paketi materijala za kampanju, materijali za obuku, poster i roba mogu se kupiti preko Internet sajta. Istraživanje se može preuzeti sa tog sajta.

Finansiranje: Informacije nisu dostupne

Organizacija zadužena za sprovođenje:

The Zero Tolerance Charitable Trust (Dobrotvorni trust nulte tolerancije)

11 Maritime Street

Edinburgh EH6 6SB

United Kingdom

Tel.: +44(0)131 624 8955

Faks: +44 (0)131 624 8959

Imejl: info@zerotolerance.org.uk

Dodatne informacije: <http://www.zerotolerance.org.uk/index.php>

Vrsta nasilja nad ženama: Svi oblici NNŽ kao vrste rodne diskriminacije.

Kampanja nulte tolerancije

Prava žena su ljudska prava

⁷⁹ Mari-Kristin Krespi, „Francuske kampanje podizanja svesti“, prezentacija na Stručnom seminaru o inovativnim pristupima suzbijanju nasilja nad ženama, koji je organizovao Odsek za rodnu ravnopravnost, Sekretarijat OEBS, oktobra 2008. godine (materijali sa Seminara su dostupni na http://www.osce.org/gender/item_6_32383.html).

Pristup i glavni ciljevi: Cilj ovog projekta je bio da uvede ženska pitanja u glavne tokove korišćenjem profesionalnih medijskih projekata, kao što su muzika i video spotovi. Međunarodna NVO „Breakthrough“ (Prodor) imala je za cilj da promeni društvene stavove o ženama i devojkama.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: NGO „Breakthrough“ (Prodor) je radila sa medijskim profesionalcima na stvaranju albuma popularne muzike o pravima žena, od kojih se nekoliko bavilo konkretno NNŽ. Takođe je napravila muzičke spotove koji su prikazani na glavnim TV kanalima (mejnstrim televiziji) u brojnim zemljama. Spotovi su se pokazali toliko popularnim da su nominovani za nagrade. Ta NGO je razvila i materijale za obuku i kratke vodiče o postupanju u slučajevima konkretnih oblika NNŽ, kao što su nasilje u porodici ili seksualno uznemiravanje.

Područje obuhvaćeno projektom: Album i video spotovi su bili namenjeni indijskoj publici, ali su stekli popularnost u velikom broju drugih zemalja.

Materijali, proizvodi, ishodi: Album, video spotovi, jedan vaspitni plan i program, i program stipendije za žene i devojke.

Finansiranje: Organizacija je koordinirala podršku od UNIFEM i drugih međunarodnih agencija.

Organizacija zadužena za sprovođenje:

Breakthrough India: #104, Blue Apartments, Safdarjung Ring Road, NewDelhi 110029, India
Tel.: +91-11-2617-6181 Faks: +91-11-2617-6185
Breakthrough USA: 4 West 37th Street, 4th Floor New York, NY 10018 USA
Tel.: +1-212-868-6500 Faks: +1-212-868-6501

Dodatne informacije: <http://www.breakthrough.tv>

Gole činjenice

Vrsta nasilja nad ženama: Trgovina ženama i decom

Pristup i glavni ciljevi: „Gole činjenice“ je peta kampanja protiv trgovine ljudima srpske NVO ASTRA. Ova kampanja, pokrenuta juna 2008, pristupa problemu sve veće ravnodušnosti i tolerantnosti društva prema kršenju ljudskih prava i nasilju. Stoga, kampanja je usmerena na opštu javnost, posebno na decu i mlade, sa porukama da trgovina ljudima istrajava u Srbiji. Kampanja takođe ohrabruje ljude da budu oprezni i svesni i da prijavljuju slučajeve trgovine ljudima.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: U srcu kampanje „Gole činjenice“ su televizijski spotovi i radio-džinglovi koji sadrže činjenice o problemu trgovine ženama i decom. Sedmorica uglednih ljudi u Srbiji (direktori, novinari, urednici, glumci, političari), koji su poznati po tome što insistiraju na istini, prezentuju činjenice. Saopštenje je posebno upadljivo budući da su i sami prezenteri nagi – način da se skrene pažnja na pitanje i dovede u pitanje predstava da je prihvatljivo da nage žene budu marketinško oruđe. Saopštenje promovise telefonsku SOS liniju organizacije ASTRA i završava se sloganom: „Žene nisu meso. Deca nisu roblje. Ljudi nisu roba.“ U kampanji se koriste dve vrste letaka: jedan o ASTRI, namenjen institucijama i potencijalnim partnerima, i drugi, za mlade ljude u rizičnim grupama, koji sadrži savete o radu i obrazovnim mogućnostima u inostranstvu i načinima kako da se zaštite od trgovaca ljudima. Štaviše, nekoliko aktivnosti u okviru kampanje je usmereno na mlade ljude, na primer, kampanja je bila najaktivnija u junu i septembru, kada studenti ili traže posao, ili se vraćaju u školu i napuštaju svoje porodice.

Područje obuhvaćeno projektom: Srbija

Materijali, proizvodi, ishodi: U kampanji je korišćeno nekoliko različitih materijala da bi se prenela poruka: spotovi na radiju i televiziji, poster, kalendari, sveske, šolje i osveživači vazduha u automobilu. Billbordi su postavljani na 22 lokacije širom Srbije, a poster kampanje su izloženi u autobusima u Beogradu. Televizijska reklama se može pogledati na sajtu ASTRE http://www.astra.org.yu/no/vi/eng/?page_id=112.

Kampanja je privukla mnogo pažnje izvan okvira projekta, uključujući društvenu nagradu za marketing za televizijske spotove, kao i pozive ASTRI da učestvuje u televizijskim i radio „talk show“ emisijama. Ova NVO izveštava da se tokom najintenzivnijih meseci kampanje, broj poziva njihovog SOS telefona povećao za 20–25%. Prethodne kampanje za podizanje svesti su dovele do povećanja broja poziva i veće identifikacije i pomoći žrtvama trafikinga.

Finansiranje: Kampanju „Gole činjenice“ je podržala Misija OEBS u Srbiji i Austrijska agencija za razvojnu saradnju (ADA), kao i izvesan broj lokalnih medijskih sponzora. Na primer, lokalni mediji su obezbedili besplatno vreme u programu, kako za televizijske spotove tako i za radio džinglove, a i prostor za reklamiranje u autobusima je dat besplatno.

Organizacija zadužena za sprovođenje:

šAdresa je zaštićena]

SOS telefon: +381 11 3347 817 šradnim danom, 14:00–20:00]

Imejl: astrasos@sezampro.rs

Dodatne informacije: http://www.astra.org.yu/novi/eng/?page_id=112, <http://www.osce.org/item/31830.html>**Kampanje na lokalnom nivou i lokalizovane kampanje****Vrsta nasilja nad ženama:** Svi oblici NNŽ, sa posebnim osvrtom na veze između muškog nasilja nad ženama za vreme mira i tokom sukoba.**Žene u crnom****Pristup i glavni ciljevi:** Organizacija „Žene u crnom“ je svetska mreža žena koje su posvećene miru i pravdi i aktivno se suprotstavljaju nepravdi, ratu, militarizmu i drugim oblicima nasilja. Grupe Žena u crnom su samoorganizovane i koriste nenasilne i neagresivne taktike za suprotstavljanje svakom ispoljavanju nasilja, militarizma ili rata i za osporavanje militarističke prakse vlada. Rad grupe se zasniva na njenom feminističkom gledištu – da su nasilje muškaraca nad ženama kod kuće i u zajednici i nasilje nad ženama u sukobu međusobno povezani. Pokret pokazuje da žene uopšte doživljavaju rat drugačije od muškaraca, one se plaše silovanja i veća je verovatnoća da će postati izbeglice. Žene u crnom, stoga, imaju za cilj da obezbede da se čuju ženski stavovi o pitanjima bezbednosti i rata.**Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta:** Žene u crnom je svetski pokret, ali prvenstveno organizuje javne izložbe i bdenja, odnosno stajanja na lokalnom nivou. Takve aktivnosti uglavnom uključuju samo žene i često se odvijaju u vidu žena koje nose crninu i stoje na javnom mestu u tihom, nenasilnom stajanju u redovnim periodima i intervalima, kada nose plakate i dele letke. Stajanja se uglavnom organizuju u redovnim vremenskim periodima, oko jasnih i preciznih poruka i često su tiha, ili barem ne uključuju zapevanje. Bilo koja grupa žena bilo gde u svetu može da organizuje takvo stajanje. Mada je Žene u crnom vid aktivizma za mir koji uključuje samo žene, u nekim regionima muškarci podržavaju njihov rad i Žene u crnom podržavaju muškarce koji se protive nasilju.**Područje obuhvaćeno projektom:** Žene u crnom su nastale 1988. godine u Izraelu, kada su izraelske Jevrejke počele da preduzimaju nedeljna stajanja na javnim mestima kako bi protestovale protiv izraelske okupacije Zapadne obale i Gaze i zahtevale mir između Izraela i Palestinaca. Italijanke koje su podržale Žene u crnom su donele ideju u Italiju, gde su i same održavale stajanja. Kada je izbio rat među bivšim jugoslovenskim republikama, kontakti između Italijanki i feminističkih aktivistkinja u Srbiji su doveli do osnivanja Žena u crnom u Beogradu 1991. godine. Srpska grupa Žene u crnom je jedna od najaktivnijih i najvidljivijih grupa, koja održava nedeljna stajanja i preduzima dalji rad, kao što je organizovanje obrazovnih radionica, konferencija i davanje javnih izjava. Danas je pokret Žena u crnom prisutan širom sveta i uključuje žene različitog etničkog i nacionalnog porekla. Španske Mujeres de Negro su preduzele značajne korake u povezivanju grupa Žena u crnom i postavljanju sistema „nacionalnih koordinatora“, zahvaljujući kome su Žene u crnom postale svetska mreža.**Materijali, proizvodi, ishodi:** Veze sa pojedinačnim grupama Žena u crnom se ostvaruju putem opsežnog sajta sa linkovima za druge Internet stranice Žena u crnom.**Finansiranje:** Informacije nisu dostupne**Organizacija zadužena za sprovođenje:**

Žene u crnom

Kontakt informacije za stajanja Žena u crnom, kao i kontakt informacije za svaku zemlju posebno se mogu dobiti na adresi <http://www.womeninblack.org/vigils/vigils.html>.**Dodatne informacije:** <http://www.womeninblack.org/>**Vrsta nasilja nad ženama:** Svi oblici NNŽ, sa posebnim osvrtom na intimno lično nasilje, kao što su silovanje, zlostavljanje, incest i seksualno zlostavljanje.**Projekat „Clothesline“
(Konopac za veš)****Pristup i glavni ciljevi:** Godine 1990, koalicija ženskih organizacija u američkoj državi Masačusets se okupila da bi razvila instrument za podizanje svesti koji bi pomogao da se prekine ćutanje i posvedoči o visokoj stopi NNŽ. Projekat „Clothesline“ je vizuelni prikaz koji služi kao obrazovni instrument za podizanje svesti o prevalenciji NNŽ i njegovim razornim dejstvima. Izrada eksponata za projekat pomaže i procesus zalečenja žrtava NNŽ i onih koji su izgubili članove porodice ili prijatelje.

Preuzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: Projekat „Clothesline“ se sastoji od majica koje vise sa konopca za sušenje veša. Članovi porodice, prijatelji i aktivisti kreiraju ili ukrašavaju majice, koje predstavljaju lično iskustvo žene ili deteta žrtve NNŽ. Majice različitih boja predstavljaju različite oblike zlostavljanja i to da li je žrtva preživela zlostavljanje ili nije. Majice se zajedno kače na konopac („clothesline“), koji se izlaže na javnim mestima, konferencijama, mitinzima, itd.

Područje obuhvaćeno projektom: Projekat „Clothesline“ je otpočeo u SAD i ponovljen je čak 500 puta u SAD i drugim zemljama. Organizatori procenjuju da na svim konopcima postoji ukupno 50.000 do 60.000 majica. Na primer, Koalicija zlostavljanih žena Minesote takođe ima projekat „konopca za veš“, koji je posvećen sećanju na žene i decu koja su ubijena kao posledica nasilja u porodici i zlostavljanja dece.

Materijali, proizvodi, ishodi: Internet sajt nudi predloge i korake za započinjanje projekta „konopca za veš“ i informativnu brošuru koja se može preuzeti na http://www.clotheslineproject.org/How_to_Start_a_CLP.htm.

Finansiranje: Projekat je u celini niskobudžetni, budući da volonteri prave majice. Koalicija zlostavljanih žena Minesote traži donaciju od 100 američkih dolara od organizacija koje žele da prikažu konopac sa odećom.

Organizacija zadužena za sprovođenje:

Projekat „Clothesline“
Nacionalna osoba za kontakt: Kerol Čiketo (Carol Chichetto)
P.O. Box 654
Brewster, MA 02631
USA

Imejl: ClotheslineProject@verizon.net

Dodatne informacije:

The Clothesline Project: <http://www.clotheslineproject.org/>
Koalicija zlostavljanih žena Minesote: <http://www.mcbw.org/>

Aviokompanije u borbi protiv seksualnog turizma u koji su uključena deca

Vrsta nasilja nad ženama: Trgovina decom radi seksualne eksploatacije (ne bavi se isključivo NNŽ već se usredsređuje na devojčice/devojke eksploatisane u seksualnom turizmu).

Pristup i glavni ciljevi: Godine 2006, aviokompanija Air France priključila se kampanji koju je pokrenuo ECPAT (Okončajmo dečiju prostituciju, dečiju pornografiju i trgovinu decom u seksualne svrhe) da bi povećao javnu svest o problemu seksualnog turizma. Air France je napravio postere i brošure, koji su korišćeni na njihovim šalterima za prodaju karata i aerodromskim pultovima i podržao stvaranje devedesetominutnog filma koji se prikazuje na svim njegovim dugolinijskim letovima.

Preuzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: Air France je sarađivao sa ECPAT-om na ovoj posebnoj kampanji; aviokompanija je obezbedila usluge njihove zajedničke reklamne agencije kako bi besplatno proizvela materijale za kampanju. Film, koji se prikazuje na skoro 100 dugih letova, oslikava realnost seksualne eksploatacije dece, sa posebnim osvrtom na devojčice, i naglašava postojanje zakona protiv seksualnog turizma koji uključuje decu.

Područje obuhvaćeno projektom: Odnosi se na putne rute kompanije Air France. Procenjuje se da film pogleda oko 46.000 putnika dnevno.

Materijali, proizvodi, ishodi: Primerci postera, brošura, filmski spot i informaciona brošura za turističke radnike mogu se pogledati ili preuzeti na francuskom jeziku, na sajtu ECPAT France.

Holandska aviokompanija KLM je nedavno uputila poruku svim svojim putnicima kako bi ih informisala o dečijem seksualnom turizmu i pozivajući ih da prijave sve aktivnosti koje izgledaju povezane sa dečijom prostitucijom odgovarajućem hotelu, tur operateru ili avioprevozniku, ambasadi ili lokalnoj policiji.

Finansiranje: Minimalna sredstva, budući da je materijale za kampanju donirala reklamna agencija.

Organizacija zadužena za sprovođenje:

ECPAT France
c/o Groupe Developpement
BAT106-BP07
93352 LE BOURGET CEDEX
Tel.: +33(0)1.49.34.83.13
Faks: +33(0)1.49.34.83.10

Imejl: contact@ecpat-france.org

Dodatne informacije: <http://www.ecpat-france.org/> pod „campagnes precedentes.“

Vrsta nasilja nad ženama: Nasilje u porodici

Pristup i glavni ciljevi: Korporativna alijansa za okončanje partnerskog nasilja (CAEPV) je organizacija sa sedištem u SAD, koju su 1995. godine osnovali poslovni lideri radi pružanja pomoći u sprečavanju nasilja u porodici, koristeći sredstva iz korporativne sfere. Alijansa radi na podizanju svesti o nasilju u porodici kako bi se smanjili uticaj tog nasilja na radno mesto i troškovi koji iz toga proizilaze. Mada se većina projekata Korporativne alijanse usredsređuje na radno mesto, organizacija takođe preduzima napore orijentisane ka obrazovanju opšte javnosti, a posebno mladih ljudi, o rizicima nasilja u porodici i karakteristikama zdravih odnosa. Radno mesto nije samo jedan od načina za pružanje praktične pomoći i saveta zaposlenima koji možda doživljavaju nasilje; kompanije takođe mogu da igraju ulogu u sprečavanju nasilja u porodici putem opšteg podizanja svesti i na radnom mestu i u zajednici, kao i pružanjem podrške lokalnim organizacijama koje rade direktno sa osobama koje su preživele nasilje u porodici.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: Korporativna alijansa za okončanje partnerskog nasilja je sastavljena od preko 50 progresivnih kompanija i procenjuje da doseže više od milion zaposlenih u SAD. Članovi su prvenstveno kompanije iz SAD, ali ima i multinacionalnih. Kompanije i organizacije članice predstavljaju različite sektore poslovne i stručne zajednice. Kroz svoj Savetodavni odbor, koji čine eksperti iz oblasti nasilja u porodici, i godišnje članstvo, CAEPV razvija inicijative za podizanje svesti koje su prvenstveno usmerene na radno mesto. Takve aktivnosti članovi mogu lako da prilagode ili ponovo brendiraju za sopstvene potrebe, ili mogu da ih podele sa lokalnim organizacijama za pružanje usluga. Na primer, projekat Safe Work 2010 je nacionalna inicijativa koja poziva rukovodioce u korporacijama da prepoznaju uticaj nasilja u porodici na radno mesto i preduzmu aktivnosti da taj problem reše. Podaci iz Ankete CAEPV su otkrili da 90% viših rukovodilaca veruje da nasilje u porodici pogađa kako privatni tako i radni život njihovih zaposlenih, ali veoma potcenjuju stvarne brojeve zaposlenih koji su žrtve nasilja u porodici u SAD. Jedna nacionalna anketa je otkrila da je jedan od petoro odraslih zaposlenih žrtva, a 64% tih zaposlenih kaže da nasilje u porodici utiče na njihov rad, dok su najviši rukovodioci procenili da to važi za 6% zaposlenih. Safe Work 2010 ima za cilj da osigura posvećenost 200 generalnih direktora iz vodećih kompanija za preduzimanje akcije. Drugi projekti imaju za cilj da obrazuju javnost o nasilju u porodici. Na primer, nacionalna kampanja „Dan kad je vreme da se progovori“ (It's Time to Talk Day), koju je vodila članica CAEPV Liz Claiborne Inc., putem radio emisija, članaka u popularnim časopisima, programa u školama i posebno napravljenih štampanih izvora, radi na razvijanju javnog dijaloga o nasilju u porodici.

Područje obuhvaćeno projektom: Pretežno SAD, ali nekoliko kompanija zastupljenih u Korporativnoj alijansi su multinacionalne. Jedan član CAEPV, turska privatna medijska kompanija Htirriyet Gazetecilik ve Matbaacilik A. je 2004. godine pokrenula kampanju „Ne porodičnom nasilju“, u partnerstvu sa drugim medijskim kućama i vladom Turske, kao i udruživanjem napora sa UNFPA.⁸⁰

Materijali, proizvodi, ishodi: Na svom Internet sajtu, CAEPV promovise najbolje prakse putem programa o uticaju nasilja u porodici na radno mesto i resurse koje razvijaju njegovi članovi. Mnogi materijali, sa konferencija i konkretnih projekata, kao što su primeri logotipa, poster, leci i brošure, dostupni su direktno na sajtu: <http://www.caepv.org/about/programs.php>. Informacije o najboljim praksama prikupljaju članovi CAEPV i dostupne su na <http://www.caepv.org/getinfo/best-prac.php>. Uputstva o kreiranju i sprovođenju politika kompanije o nasilju u porodici se mogu naći na adresi <http://www.caepv.org/action/program.php>. Ostali materijali se mogu kupiti od Korporativne alijanse. Članstvo u CAEPA uključuje pristup svim materijalima.

Finansiranje: Članovi CAEPA plaćaju godišnju članarinu, čiji se iznos utvrđuje prema veličini organizacije. Korporacije članice mogu da osiguraju projekte protiv nasilja u porodici koje razvijaju i izvršavaju. CAEPA je neprofitna organizacija, te stoga takođe može da prima donacije.

Organizacija zadužena za sprovođenje:

Corporate Alliance to End Partner Violence (Korporativna alijansa za okončanje partnerskog nasilja)
2416 East Washington Street, Suite E
Bloomington, IL 61704
USA
Tel.: +1309 664-0667
Faks: +1309 664-0747
Imejl: caepv@caepv.org

⁸⁰ Videti Odeljak 4.2, „Rad sa muškarcima i mladićima“, u daljem tekstu, za više informacija o kampanji zagovaranja Hirijet i UNIFEM-a „Zaustavimo nasilje nad ženama!“ u Turskoj.

Korporativna alijansa za okončanje partnerskog nasilja

4.1.2 Pružanje ruke ženama / pravna pismenost / osnaživanje žena

Same žene nalaze se u žiži svake inicijative usmerene ka iskorenjivanju nasilja nad ženama. Iako, naravno, postoji na hiljade projekata koji su konkretno usmereni ka ženama, mnogi od njih, poput grupa za samopomoć ili telefonskih SOS linija, predstavljaju usluge pružanja pomoći ženama koje su sebe već na neki način prepoznale u ulozi žrtve koje doživljavaju ili su preživele nasilje. Aktivnosti protiv nasilja nad ženama ukazuju na činjenicu da neke žene nisu svesne da nasilje na rodnoj osnovi nije prosto neizbežan deo ženskog života, već da to predstavlja kršenje ljudskih prava i da postoje mehanizmi pomoći. Prema tome, podizanje svesti koje je namenjeno ženama može imati neke od karakteristika podizanja svesti za širu javnost, poput propagiranja stava da je nasilje nad ženama neprihvatljivo. Najčešće, ipak, podizanje svesti kod žena dobija oblik pružanja ruke ženama u ugroženim grupama, poput žena koje se spremaju za put u inostranstvo radi zaposlenja ili radnica u seksualnoj industriji, ili ka posebnim grupama koje mogu imati ograničeni pristup informacijama, kao što su žene na selu, žene niskog obrazovnog nivoa, žene sa invaliditetom, migrantkinje ili izbeglice. Pravna pismenost predstavlja poseban oblik pomoći u cilju obezbeđivanja informacija ženama o lokalnim zakonima kako bi se unapredilo njihovo razumevanje načina pristupa pravnom sistemu da bi se zaštitila lična prava. Važan princip u osnovi svih materijala za podizanje svesti namenjenih ženama je to da ti materijali sadrže poruke osnaživanja i daju ženama konkretne alternative da ili izbegnu nasilje, ili od njega pobegnu ako se već događa.⁸¹ Programi ekonomskog osnaživanja se često karakterišu kao preventivni rad, ali, imajući u vidu da oni takođe predstavljaju delotvorne komponente usluga pružanja pomoći ženama koje su preživele nasilje, tim programima se detaljnije bavi odeljak „Zaštita“ u daljem tekstu.

Kako reći „ne“
svom šefu

Vrsta nasilja nad ženama: Seksualno uznemiravanje na radnom mestu

Pristup i glavni ciljevi: Nakon što je anketa istraživanja javnog mnjenja otkrila da se seksualno uznemiravanje žena široko tolerisalo u Sloveniji i Hrvatskoj i da većina žrtava nije bila svesna svojih zakonskih prava, Ženski forum Združene liste socijaldemokrata Slovenije je razvio projekat u saradnji sa koalicijom sindikata, ženskim nevladinim organizacijama, univerzitetima, javnim glasilima i privatnim sektorom (Privredna komora). Kampanja „Kako reći NE svom šefu“ (1997–1999) imala je nekoliko međusobno povezanih ciljeva: da ženama pruži konkretne informacije, da uključi medije kako bi se podigla svest javnosti o seksualnom uznemiravanju i izmenili stavovi društva, kao i da doprinese izmenama postojećih zakona.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: Projekat je funkcionisao u dva glavna pravca: pružanje ruke ženama i uključivanje medija. Putem komponente projekta koja je podrazumevala obučavanje trenera, zaposlene žene su učile kako „da kažu ne svom šefu“ u slučajevima seksualnog uznemiravanja. Tokom obuke su korišćeni specijalni materijali koji su pripremljeni tokom ove kampanje, odnosno kratak film koji bi dao uvodne informacije o tom problemu, priručnici o razvoju politike preduzeća usmerene ka sprečavanju i iskorenjivanju seksualnog uznemiravanja, nekoliko primera seminara koji mogu biti održani na radnom mestu i model preduzeća u kome vlada za žene prijateljsko okruženje. Koalicija je, takođe, pokrenula nacionalne medijske kampanje uz upotrebu letaka, postera i knjižica koje su aktivisti sindikata masovno delili na javnim mestima (banke, pošte, železničke stanice, zdravstveni centri).

Područje obuhvaćeno projektom: Slovenija i Hrvatska

Materijali, proizvodi, ishodi: Leci, poster, priručnik, kratki filmovi i drugi materijali za obuku. Putem medijskih događaja, izlaskom žena lidera u medije u cilju davanja intervjua i širenjem materijala namenjenim podizanju svesti, rezultat projekta bilo je objavljivanje i emitovanje velikog broja članaka, štampanih materijala i radio programa o problemu seksualnog uznemiravanja u obe zemlje.

Nakon ovih kampanja u obe zemlje su usledile značajne promene politike u ovoj oblasti, poput državnih telefonskih linija koje nude pomoć žrtvama uznemiravanja, usvajanja zakona protiv seksualnog uznemiravanja na radnom mestu (Slovenija) i usvajanja politike od strane sindikata (Hrvatska).

Finansiranje: Sredstva obezbeđuje Fond UN za podršku aktivnostima iskorenjivanja nasilja nad ženama.

Organizacija zadužena za sprovođenje: Koalicija za realizaciju projekta „Kako reći ne svom šefu“ iz Slovenije

⁸¹ Na taj način, podizanje svesti je tesno povezano sa programima usredsređenim na zaštitu, poput rada sa ženama u cilju razvoja bezbednostnih planova, o čemu će biti reči u odeljku ovog zbornika pod naslovom „Zaštita“.

Dodatne informacije:

„Zamislite život bez nasilja: medijske i komunikacione strategije za prestanak nasilja nad ženama“ (Picturing a Life Free of Violence: Media and Communications Strategies to End Violence Against Women), drugo poglavlje: Seksualni nasrtaj i prinuda (Sexual Assault and Coercion) (UNIFEM): http://www.unifem.org/resources/item_detail.php?ProductID=8

„Moguća misija: set instrumenata za rodna pitanja i zagovaranje putem medija“ (Mission Possible: A Gender and Media Advocacy Toolkit), modul 9: Kako dovesti ovo pitanje na dnevni red medija (How To Get the Issue on the Media's Agenda) (WACC): http://www.whomakesthenews.org/get_involved/advocacy_training_modules

Vrsta nasilja nad ženama: Nasilje u porodici

DOSTA JE BILO

Pristup i glavni ciljevi: DOSTA JE BILO predstavlja program fonda „Saloni protiv nasilja u porodici“, koji okuplja profesionalne frizere u borbi protiv nasilja u porodici. Uviđajući da mnoge pretučene žene nikada ne idu u policiju ili sigurnu kuću, već da o tome pričaju sa ljudima u okruženju u kome se osećaju sigurnim, poput frizerskih salona, ovaj program ima za cilj da obučiti profesionalne frizere da prepoznaju znake upozorenja i da svoje klijentkinje upute na bezbedno mesto. Program, takođe, podiže svest o nasilju u porodici putem materijala koji su izloženi u salonima.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: Program obuhvata obuku za pružaoce usluga koji održavaju seminare sa profesionalnim frizerima u njihovim zajednicama. Tokom obuke, frizeri uče kako da prepoznaju znake koji upozoravaju na nasilje u porodici, koje službe su na raspolaganju u njihovom mestu i kako da bezbedno upute svoje klijente ovim službama. Projekat obuhvata i opremu za seminar sa karticama i posterima sa porukama o bezbednosti, kao i informacije o tome gde treba prikazati takve materijale u bezbednom okruženju.

Područje obuhvaćeno projektom: Program je započeo kao inicijativa u celoj državi Alabami, u SAD, ali je od tada usvojen i u drugim savezanim državama.

Materijali, proizvodi, ishodi: Materijali se mogu naručiti, a uzorak postera se može preuzeti sa Internet stranice ovog projekta.

Finansiranje: Projekat prima pojedinačne donacije, a pomažu ga i privatna preduzeća i radnje u partnerstvu sa nacionalnim kozmetološkim udruženjem.

Organizacija zadužena za sprovođenje:

Salons Against Domestic Abuse Fund (Fond Saloni protiv nasilja u porodici)

Da biste stupili u kontakt sa organizatorima, popunite formular na adresi: <http://www.cutitout.org/contactus.aspx> ili pozovite Tel.: +1 312 527-6765 za dodatne informacije.

Dodatne informacije: <http://www.cutitout.org/index.html>

4.1.3 Rad sa kreatorima politike

Obuka za kreatore politike, pri čemu se misli na izabrane lidere, zaposlene u ministarstvima i poslanike u skupštini, ovde se klasifikuje kao podizanje svesti ili izgradnja kapaciteta i razlikuje se od obuke za stručnjake, poput socijalnih radnika, zaposlenih u policiji ili zdravstvu, koji dolaze u neposredniji kontakt sa osobama koje su doživele nasilje. Ova vrsta obuke je opisana u odeljcima „Procesuiranje“ i „Zaštita“ u daljem tekstu. Cilj rada sa kreatorima politike je, uopšteno gledano, deo strategije lobiranja, na primer za izjednačavanje broja muškaraca i žena u telima koja donose odluke, kako bi se unapredila sposobnost vođa da rade na saradnji sa zajednicama i NVO na problemima koji pogađaju žene, ili da bi se nasilje nad ženama stavilo na dnevni red razgovora o javnom zdravlju, javnoj bezbednosti ili utvrđivanju budžeta.

Vrsta nasilja nad ženama: Borba protiv potencijalno svih oblika nasilja nad ženama propagiranjem rodne ravnopravnosti.

Rodna ravnopravnost?!

Pristup i glavni ciljevi: Parlament Kazahstana je 2006. godine stavio na raspravu nacrt zakona o rodnoj ravnopravnosti. Liga feministkinja, NVO iz Kazahstana, primenila je pristup da u cilju unapređenja odgovora

vlade na nasilje nad ženama prvo mora raditi sa parlamentarcima kako bi izmijenila njihove stavove o rodnom pitanjima i ukazala na značaj rodne ravnopravnosti. Ta NVO je strateški iskoristila mogućnost preispitivanja nacrta zakona da uputi parlamentarce u rodnu ravnopravnost i da aktivno lobira za usvajanje tog zakona.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: Liga feministkinja je napravila tri kratka crtana filma, „Rodna ravnopravnost?!", „Jednaka prava i mogućnosti“ i „Neplaćeni rad u kući“, koji gledaoca upoznaju sa različitim vidovima rodne ravnopravnosti. Ti filmovi su zasnovani na empirijskim dokazima, ali na jednostavan način pokazuju da društvo u kome žene i muškarci nisu ravnopravni ne može da funkcioniše i da ženski rad u kući ne treba smatrati „besplatnim“. Liga feministkinja je 2006. godine držala okrugle stolove na temu jednakih prava u Kazahstanu na kojima su prikazani filmovi. Pored toga, NVO je preduzeo „crtani napad“, šaljući primerke crtano-filma na CD-u svakom poslaniku u Parlamentu. Osim toga, ova organizacija je izvodila i obuku i vodila diskusije u Parlamentu. Što je najvažnije, organizacija planira da napravi još jedan film koji će se baviti problemom nasilja u porodici, a pogotovo pitanjem privatne sudske tužbe.

Područje obuhvaćeno projektom: Kazahstan, ali su ovi filmovi korišćeni i u Kirgistanu. Filmovi skoro da i nemaju teksta, pa se lako mogu prilagoditi upotrebi u drugim zemljama.

Materijali, proizvodi, ishodi: Kratki crtani filmovi na kompaktnim diskovima koji su podeljeni velikom broju ljudi. Liga feministkinja izveštava da su poslanici u parlamentu povoljno reagovali na crtane filmove, ističući da pojam rodne ravnopravnosti nije tako „zastrašujući“ kao što su pretpostavljali. Na kraju, Parlament je usvojio ovaj zakon, ali proces od tada miruje.

Finansiranje: Sredstva obezbeđuju Institut za otvoreno društvo, Mama Cash i OEBS.

Organizacija zadužena za sprovođenje:

Feminist League
P.O. Box 521
Almaty 480091
Kazakhstan
Tel./Faks: +7(3272)610 241
feminist@women.kz

Dodatne informacije:⁸² <http://www.women.kz/>

Borba protiv nasilja u porodici jačanjem javnih mehanizama i pravnog okvira na nacionalnom nivou

Vrsta nasilja nad ženama: Sve vrste nasilja nad ženama, ali sa fokusom na nasilju u porodici.

Pristup i glavni ciljevi: Asocijacija nevladinih organizacija za rodnu ravnopravnost i eliminisanje nasilja nad ženama u Republici Tadžikistan, koje predstavlja koaliciju pet NVO, započelo je 2005. godine projekat razvoja partnerstva sa Vladom Tadžikistana, donatorskim organizacijama, međunarodnim organizacijama i NVO u cilju da se zajedničkim snagama bave pitanjima rodne ravnopravnosti i nasilja nad ženama. Projekat „Borba protiv nasilja u porodici jačanjem javnih mehanizama i pravnog okvira na nacionalnom nivou“ imao je kao cilj rad sa vladom na sprovođenju Državne politike o rodnoj ravnopravnosti za period 2001–2010. godine, naročito njenim delom koji se bavi iskorenjivanjem nasilja nad ženama.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: U okviru projekta, asocijacija je radila na unapređenju konkretnih mehanizama za saradnju u borbi protiv nasilja nad ženama, poput međuagencijskog Koordinacionog saveta o sprečavanju nasilja nad ženama, i lobiralo za promene zakonskog okvira tako da obuhvati nasilje nad ženama, kao što je zakon o nasilju u porodici. Asocijacija je, takođe, održala obuku o tadžikistanskom zakonu o rodnoj ravnopravnosti predstavnicima policije, zdravstvenih institucija, socijalnih službi i liderima lokalnih vlasti i radilo sa medijima na objavljivanju informacija o problemu nasilja nad ženama u zemlji. Ovaj projekat je obuhvatao i komponentu prikupljanja podataka o uslugama koje pružaju krizni centri i analize kako funkcionišu odeljenja kazahstanske policije specijalizovana za nasilje nad ženama.

Područje obuhvaćeno projektom: Tadžikistan

Materijali, proizvodi, ishodi: Koordinacioni savet o sprečavanju nasilja nad ženama je osnovan 2006. godine. Predsednik Saveta je zamenik predsednika Vlade Tadžikistana, a u Savetu su i predstavnici resornih ministarstava i NVO. Koordinacioni savet se neposredno sastajao sa medijima u nekoliko prilika, Asocijacija je organizovala konkurs za mlade novinare sa temom isticanja problema nasilja nad ženama,

⁸² Dodatne informacije iz prezentacije Jevgenije Kozireve, Liga feministkinja, Regionalna konsultacija NVO iz istočne Evrope i centralne Azije sa specijalnim izveštajem o nasilju nad ženama, njegovim uzrocima i posledicama, 18–19. septembar 2008, i Okrugli sto: ravnopravnost i mogućnosti u Kazahstanu (Krugly stol: Ravnopravna prava i mogućnosti u Kazahstanu), 16. jun 2006, mogu se naći na adresi: <http://www.owl.ru/content/news/worldwide-2006/p60694.shtml>

a jedan broj novinskih članaka, emisija na televiziji i radiju bio je posvećen temi sprečavanja nasilja u porodici. Asocijacija je održala 83 seminara širom zemlje za skoro 2000 učesnika, uključujući i policiju, sudije, radnike u zdravstvu, lokalne vođe, predavače, novinare, studente sa univerziteta i organizacije žena. Tokom projekta, Asocijacija je omogućila proces u kome je 16 ministarstava i odeljenja tadžikistanske vlade izvršilo reviziju i uobličilo konačnu verziju nacrta zakona o nasilju u porodici. Takođe, napravljen je i nacrt izmena i dopuna postojećih zakona.⁸³ Podaci koji su prikupljeni iz kriznih centara uvršteni su u paralelni izveštaj podnet Komitetu CEDAW (2006).

Finansiranje: Sredstva obezbeđuje Fond UN za podršku aktivnostima iskorenjivanja nasilja nad ženama

Organizacija zadužena za sprovođenje:

Asocijacija nevladinih organizacija za rodnu ravnopravnost i iskorenjivanje nasilja nad ženama u Republici Tadžikistan
Aini 53 St, f.3, Dushanbe, Tajikistan,
Tel: +992-372 221-12-33, 221-21-49,
Imejl: lw_toj@rambler.ru

Dodatne informacije: „Kritički izveštaj o realizaciji Konvencije o eliminisanju svih vrsta diskriminacije nad ženama“, koji su pripremile nevladine organizacije Tadžikistana:
<http://www.iwraw-ap.org/resources/pdf/Tajikistan%20final%20report%English.pdf>

Vrsta nasilja nad ženama: Borba protiv potencijalno svih oblika nasilja nad ženama, unapređenjem ženskog liderstva u pitanjima rodne ravnopravnosti

Saradnja žena gradonačelnika

Pristup i glavni ciljevi: Projekat Saradnja gradonačelnica (2002–2004) je bio inicijativa Radne grupe za ravnopravnost polova pri Paktu za stabilnost koja je razvijana u 12 zemalja/teritorija regiona koje obuhvata Pakt za stabilnost. Rumunska NVO, Fundatia Sanse Egale pentru Femei (Fondacija za jednake mogućnosti za žene, SEF) bila je organizacija koja je predvodila ovaj projekat. Svrha projekta bila je poboljšanje liderskih veština žena gradonačelnica kako bi gradile regionalno i međunarodno partnerstvo i saradnju na projektima unapređenja kvaliteta života žena i dece u lokalnim zajednicama. Iako rad usmeren protiv nasilja nad ženama nije bio izričiti cilj, nekoliko partnera na projektu jeste se bavilo pravima žena i društvenom zaštitom za žene.

Preduzete aktivnosti/kako projekat funkcioniše: Oko 50 gradonačelnica iz zemalja i teritorija u okviru Pakta za stabilnost učestvovalo je u ovom projektu, koji je bio podeljen u dve faze. Prva faza je bila usredsređena na razvoj saradnje između gradonačelnica, lokalnih uprava i lokalnih ženskih mreža u cilju pokretanja malih projekata radi unapređenja života žena i dece. U Rumuniji i Bugarskoj su gradonačelnice usmerile svoje delovanje, između ostalog, na unapređenje usluga za žene žrtve nasilja. Druga faza projekta bila je posvećena stvaranju mogućnosti povezivanja gradonačelnica na nacionalnom i regionalnom nivou. Projekat je u velikoj meri koristio informaciono-komunikacione tehnologije (IKT), kao što su elektronska pošta i Internet stranice, pa su zato troškovi bili relativno niski.

Područje obuhvaćeno projektom: Dvanaest zemalja/teritorija u okviru Pakta za stabilnost, u to vreme – Albanija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Hrvatska, Kosovo, Srbija i Crna Gora, Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija, Grčka, Mađarska, Moldavija, Rumunija, Slovenija.

Materijali, proizvodi, ishodi: Projekat Saradnja gradonačelnica je prepoznat kao dobra praksa u delotvornoj upotrebi IKT na propagiranju pitanja rodne ravnopravnosti.

Finansiranje: Projekat su finansirale nemačka i austrijska vlada, sa ukupnim budžetom (obe faze) od 157.000 evra.

Organizacija zadužena za sprovođenje:

Fundatia Sanse Egale pentru Femei (SEF)
19, Impacarii/Petre Tutea str, bl. 913, tr. 1, et. 1, ap. 3
Iasi, 700731, Romania
Tel: +40 232 211713
+40 332 425455
Faks: +40 332 401005
Imejl: sef@sef.ro
<http://www.sef.ro/>

Dodatne informacije: http://www.sef.ro/?lang=en&page=proiecte_si_campanii.proiecte_anterioare&id=24

⁸³ Zakon još nije usvojen.

4.1.4 Obuka za zaposlene u medijima

Baš kao i obuka za vladine službenike, programi za zaposlene u medijima imaju za cilj da poboljšaju njihovu svest i stavove o nasilju nad ženama. Cilj ove vrste podizanja svesti je da zaposleni u medijima koriste ove informacije u svom radu i stvaraju medijske izveštaje koji ne produbljuju stereotipe, poput okrivljavanja žrtava za ono što se dogodilo, ne senzacionalizuju ovu temu, kao što se ponekad dešava u slučajevima trgovine ženama i devojčicama, štite identitet i intimu žrtve ukoliko ona to želi i u svoje izveštaje o slučajevima nasilja uvrste i informacije o uslugama namenjenim žrtvama.

Instrumenti za medije
prilikom izveštavanja o
nasilju u porodici

Vrsta nasilja nad ženama: Nasilje u porodici

Pristup i glavni ciljevi: Albanski Centar saveza za rodnu ravnopravnost i razvoj prati rad medija od 2000. godine i ustanovio je da albanski mediji prikazuju žene kao poslušne/ponizne, što pojačava nejednake društvene uloge polova i propagira diskriminaciju na rodnoj osnovi. Centar je sproveo nekoliko projekata usmerenih ka unapređenju rodno osetljivog izveštavanja medija o nasilju nad ženama, sa fokusom na nasilju u porodici.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: Centar saveza za rodnu ravnopravnost i razvoj organizuje obuke za zaposlene u medijima o nasilju u porodici i 2005. godine je objavio svoj vodič za predstavnike medija pod nazivom „Nasilje preti svima nama...“ Tekući projekat Centra sa medijima ima dve komponente: obuka o rodno osetljivom izveštavanju o nasilju u porodici i objavljivanje priručnika o ispravnom izveštavanju o nasilju u porodici i drugim krivičnim delima u porodici, kao i knjižice koja sadrži 10 najboljih članaka o nasilju u porodici, odabrani od članaka koji su napisali novinari koji učestvuju u obuci.

Područje obuhvaćeno projektom: Albanija

Materijali, proizvodi, ishodi: Priručnici i zbirka najboljih članaka

Finansiranje: Trenutno, bespovratna sredstva Komisije za demokratiju, posredstvom Ambasade SAD u Albaniji, kao i opšte finansiranje kroz Međunarodni program za žene OSI.

Organizacija zadužena za sprovođenje:

Gender Alliance for Development Center (Centar saveza za rodnu ravnopravnost i razvoj)

Street Rr. „Abdyl Frashëri“, P.10/1

Ap. 3 Tiranë, Albania 2418

Tel: +355 255514/15

Faks: +355 255515

Imejl: qdi@gadc-ac.org

Dodatne informacije: <http://www.gadc-al.org/>

Komplet materijala
za medije: Činjenice
o Rezoluciji 1325
Saveta bezbednosti
Ujedinjenih nacija

Vrsta nasilja nad ženama: Nasilje nad ženama koje se dešava u konfliktnim situacijama

Pristup i glavni ciljevi: Ključna oblast aktivnosti ženske NVO Saathi je podizanje svesti o nasilju nad ženama kao ugrožavanju ljudskih prava. Saathi, takođe, sprovodi konkretne projekte podizanja svesti medija o Rezoluciji 1325 Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija (UNSCR 1325) sa posebnim osvrtom na značaj te rezolucije u odnosu na žene iz Nepala koje su iskusile sukobe. Rad organizacije Saathi ne samo da edukuje zaposlene u medijima o postojanju UNSCR 1325, već im pruža i instrument za izveštavanje o pitanjima koja se tiču žena, mira i sigurnosti.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: Saathi je objavila komplet materijala za medije i crtani strip o UNSCR 1325 za novinare i aktiviste medija. Komplet materijala za medije „Činjenice o Rezoluciji 1325 Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija“ pruža opširne osnovne informacije o ulozi žena u mirovnom procesu, tranzicionoj pravdi i pomirenju i usmerava pažnju na nasilje nad ženama izvršeno tokom i nakon sukoba. Komplet materijala za medije sadrži puno primera o tome kako se ključne odredbe sadržane u UNSCR 1325 primenjuju na konkretna iskustva žena u Nepal. Veliki deo uputstva za medije je posvećen ulozi medija sa primerima ideja za priču o ženama, miru i sigurnosti, kao i međunarodnim propagandnim događajima sa kojima se medijsko izveštavanje može povezati. Ti materijali su korišćeni zajedno sa programima orijentacije za novinare širom Nepala. Osim toga, Saathi je održala i jedan broj okruglih stolova i konferencija o ženama u situacijama sukoba i nakon sukoba sa značajnim učešćem i izveštavanjem od strane medija.

Područje obuhvaćeno projektom: Nepal

Materijali, proizvodi, ishodi: Komplet materijala za medije na 20 strana može se preuzeti na engleskom i nepalskom jeziku sa Internet stranice organizacije Saathi: <http://saathi.org.np/index.php?page=publication>

Finansiranje: Informacije o finansiranju nisu raspoložive

Organizacija zadužena za sprovođenje:

SAATHI Nepal
Ekantakuna, Lalitpur
P.O. Box 7770
Kathmandu
Nepal
Tel: +977 (1) 5554560, Faks: +977 (1) 5554543
Imejl: saathi.ktm@gmail.com

Dodatne informacije: <http://www.saathi.org.np/>

4.2 Rad sa muškarcima i dečacima

Tamo gde su nekada intervencije usmerene ka borbi protiv nasilja nad ženama bile skoro isključivo usredsređene na žene, kroz preventivne napore i usluge za žrtve nasilja, tokom poslednjih godina vlade, razvojne organizacije i aktivisti posvećuju veću pažnju stavovima i ponašanju muškaraca. Preventivni rad koji je usmeren ka muškarcima i dečacima prepoznaje ulogu koji muškarci igraju u produžavanju nasilja i činjenicu da je takvo nasilničko ponašanje i prihvatanje nasilja posledica socijalizacije, kulturnih normi, definicije muškosti i istorijske uloge različitih polova. Jednako važan deo rada sa muškarcima je i prihvatanje činjenice da nisu svi muškarci nasilni, da veliki broj muškaraca osuđuje nasilničko ponašanje i da nasilje nad ženama povređuje i muškarce. Dečaci koji su svedoci nasilja muškaraca u velikoj meri su ugroženi, a iako se suočavaju sa povećanim rizikom da i sami postanu nasilnici, to nije slučaj kod svih njih. Nenasilni muškarci i dečaci mogu imati kritičnu ulogu kao „agenci za promenu stavova, ponašanja i širih odnosa snaga koji održavaju postojanje nasilja na rodnoj osnovi. ... Muškarci imaju vrline, sposobnosti i stavove koji se mogu upotrebiti za pozitivan uticaj na odnose snaga između polova i prekinu nasilje na rodnoj osnovi. Muškarci, takođe, igraju ključne uloge kao zaštitnici, pomagači i partneri.”⁸⁴

Angažovanje muškaraca i dečaka u naporima da se spreči nasilje nad ženama može imati nekoliko oblika. Postoji nekoliko primera uspešnih kampanja koje su vodili muškarci koji služe kao uzori nenasilnog ponašanja. Drugi projekti pokušavaju da izgrade partnerstva sa muškarcima i dečacima. Jedna druga uspešna strategija bila je uperena ka institucijama kojima dominiraju muškarci, poput oružanih snaga i policije, ili je slala poruke o nasilju nad ženama u „muške prostore“, kao što su sportski događaji. Poruke, takođe, mogu biti uperene ka mogućim počiniocima dela nasilja nad ženama, poput javnih kampanja osmišljenih sa ciljem smanjenja potražnje za seksualnim uslugama koje pružaju žene i devojke kojima se trguje. Osim toga, u jednom broju zemalja razvijene su namenske telefonske linije za pomoć i krizni centri za muškarce i te usluge se promovišu u javnosti.

Programi za počiniocima dela nasilja su se, takođe, omasovili i to je postala veoma razvijena oblast proučavanja. U ovom zborniku, o programima koji rade neposredno sa počiniocima dela nasilja govori se u odeljku „Zaštita“, u daljem tekstu.

MenEngage (Angažovanje muškaraca) je svetska asocijacija NVO koje rade na angažovanju muškaraca i dečaka u nameri da okončaju nejednakost polova. Informacije o članstvu kao i linkove ka mrežama na regionalnom i nacionalnom nivou možete naći na njihovoj Internet stranici. Na istom mestu ponuđeno je više sredstava, poput priručnika, instrumenata i informacija o kampanjama muškaraca.

Dodatne informacije: <http://www.menengage.org/>

Promundo je brazilska organizacija koja radi na unapređenju rodne ravnopravnosti i sprečavanju nasilja nad ženama i decom širom sveta. Sredstva, uključujući materijale za obuku, istraživanja i filmove o radu sa muškarcima i dečacima, mogu se naći na Internet stranici ove organizacije: <http://www.promundo.org.br/>.

⁸⁴ „Uloga muškaraca i dečaka u ostvarivanju rodne ravnopravnosti“, izveštaj sa sastanka ekspertske grupe (DAW, 2004), strana 32, pasus 89.

Pristup i glavni ciljevi: Jedna grupa muškaraca u Kanadi se 1991. godine udružila sa ciljem da podstakne muškarce da javno govore o nasilju nad ženama. Njihovo polazište je bilo to da muškarci nisu u svojoj biti nasilni, već da svi oni imaju uloge i odgovornosti u zaustavljanju nasilja nad ženama. Glavni cilj te kampanje je edukacija muškaraca i dečaka korišćenjem bele trake kao simbola ugnjetavanja žena od strane muškaraca. Kampanja zahteva od muškaraca i dečaka da se obavežu da nikada neće počinuti nasilno delo, zanemarivati ili prećutkivati nasilje nad ženama i devojkama.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: Kampanja „Bela traka” u Kanadi održava se svake godine od 25. novembra (Međunarodni dan iskorenjivanja nasilja nad ženama) do 6. decembra (kanadski Nacionalni dan sećanja i borbe protiv nasilja nad ženama). Učesnici kampanja u drugim zemljama često koriste „šesnaest dana borbe” kao platformu, dok mnogi vode kampanje tokom drugih perioda godine. Rad kampanje „Bela traka” u Kanadi organizuje dobrovoljni Odbor direktora i malobrojno osoblje, ali je ova kampanja u celini decentralizovani program. Različite organizacije i pojedinci iz svih delova sveta mogu pokrenuti kampanju koja odgovara uslovima u lokalnoj zajednici i uzima u obzir najbolji način da se dopre do muškaraca i dečaka, prateći pri tome ciljeve i filozofiju kampanje „Bela traka”.

Područje obuhvaćeno projektom: Danas kampanja „Bela traka” predstavlja najveće angažovanje muškaraca upereno ka zaustavljanju nasilja nad ženama na svetu. Učesnici kampanja u preko 55 zemalja redovno učestvuju u aktivnostima protiv nasilja nad ženama. Internet stranica kampanje „Bela traka” sadrži informacije o kampanjama širom sveta i linkove ka njima.

Materijali, proizvodi, ishodi: Učesnici kampanja koriste male bele trake ili značke sa znakom bele trake, majice sa štampom, kačkete ili trake oko ruke, ili znak bele trake stavljaju na postere, pamflete ili u reklame. U okviru kampanje sastavljen je Priručnik za edukaciju i delovanje za rad sa mladim ljudima. Taj priručnik kombinuje predavanja na časovima sa projektima koji se mogu sprovesti u školama u cilju podizanja svesti o nasilju nad ženama i unapređenja rodne ravnopravnosti i zdravih odnosa. Jedan broj materijala kampanje se može pogledati i naručiti na Internet stranici kampanje.

U okviru kampanje sastavljen je Priručnik za edukaciju i delovanje za rad sa mladim ljudima. Taj priručnik kombinuje predavanja na časovima sa projektima koji se mogu sprovesti u školama u cilju podizanja svesti o nasilju nad ženama i unapređenja rodne ravnopravnosti i zdravih odnosa.

Finansiranje: Sama kampanja ne dobija nikakvu suštinsku pomoć od vlade, ali se oslanja na prikupljanje sredstava od pojedinaca i preduzeća, kao i na sredstva za konkretne projekte iz državnih izvora. Organizatori napominju da je državno finansiranje intervencija i usluga podrške za žene koje doživljavaju nasilje i dalje nedovoljno, pa zato ne pokušavaju da dodatno ograniče raspoloživa sredstva. Zbog toga Kampanja „Bela traka” ne koristi državno finansiranje za svoje osnovne aktivnosti.

Organizacija zadužena za sprovođenje:

The White Ribbon Campaign (Kampanja „Bela traka”)
365 Bloor St. East
Toronto, Ontario
Canada M4W 3L4
Tel: +1 416 920-6684; Besplatna linija: 1-800-328-2228; Faks: +1 416 920-1678
Imejl: info@whiteribbon.ca

Dodatne informacije: <http://www.whiteribbon.ca/>

Kampanja „Bela traka” na svojoj Internet stranici ima forume za diskusiju i vodi blog za osobe koji rade na zaustavljanju nasilja nad ženama.

Pristup i glavni ciljevi: Fond za sprečavanje nasilja u porodici (FVPF⁸⁶) radi na prevenciji nasilja nad ženama posredstvom izvesnog broja programa javnog obrazovanja, od kojih je nekoliko strateški upereno ka muškarcima i dečacima. Ovaj fond je 2002. godine pokrenuo veliku i veoma uspešnu kampanju u službi javnosti pod nazivom „Vaspitavanje dečaka da postanu muškarci”, koja „nadahnjuje muškarce da uče dečake da nasilje nije isto što i snaga”. Ova kampanja je usredsređena na ohrabivanje muškaraca da od malih nogu počnu dečacima da usađuju pozitivne poruke o tome šta to znači „biti muškarac”

⁸⁵ Prim. prev. – engl. Founding Fathers

– izražavati se bez nasilja i ophoditi se prema ljudima pravedno i sa poštovanjem. Muškarci se podstiču da budu uzori, pokazujući kako se ophoditi prema drugim ljudima sa poštovanjem u svakodnevnom životu. Druga kampanja, „Očevi osnivači“, pokrenuta je 2003. godine na dan praznika u SAD – Dan očeva. Ova kampanja traži od muškaraca (i žena koje žele da ukažu muškarcima poštovanje) da se javno obavežu da će prekinuti nasilje nad ženama i povećati finansiranje programa za borbu protiv nasilja nad ženama. Stavljanje očeva u središte pažnje podseća muškarce na njihovu ulogu u vaspitanju dece, naročito dečaka, i na njihov pozitivan uticaj.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: Kampanja „Vaspitavanje dečaka da postanu muškarci“ vođena je posredstvom nekoliko televizijskih spotova, postera i brošura koji govore o tome šta muškarci mogu da učine da kod dečaka oblikuju nenasilno ponašanje puno poštovanja. Brošure za pojedinačne zajednice su osmišljene tako da se odnose na muškarce iz afroameričkih i američkih indijanskih grupa. Kampanju „Očevi osnivači“ pokrenulo je 350 muškaraca veoma šarolikog porekla. Oni su zajednički dali javno saopštenje (objavljeno kao oglas u dnevnim novinama Njujork Tajms) pozivajući na prekid nasilja nad ženama. Ovaj dokument je postao poznat kao Deklaracija na Dan očeva, a pozvani su i novi učesnici da ga potpišu. Neki muškarci – uticajne javne ličnosti postali su „očevi osnivači“ i snimili su javne poruke o ovoj kampanji.

Područje obuhvaćeno projektom: SAD, ali većina suštinskih principa se može primeniti i u drugim zemljama.

Materijali, proizvodi, ishodi: Poster, brošure i televizijski spotovi mogu se pogledati na Internet stranicama kampanje. Osim toga, FVPF je razvio „Kutak za trenere“, koji predstavlja Internet stranicu koja muškarcima pruža instrumente za podučavanje dečaka upotrebom jezika sporta. Nekoliko trenera sportskih timova iz SAD doprinelo je materijalu koji se nalazi na Internet stranici dajući savete i poruke. „Kutak za trenere“ sadrži „Priručnik za vaspitavanje dečaka da postanu muškarci“ – uputstvo sa informacijama o nasilju nad ženama, savete za komunikaciju sa dečacima i mladićima, kao i planiranje i prepoznavanje trenutaka koji se mogu iskoristiti za podučavanje. Baš kao i Internet stranica, ovo uputstvo koristi jezik i slike iz treninga u sportu.

Finansiranje: Informacije o finansiranju nisu raspoložive

Organizacija zadužena za sprovođenje:

Family Violence Prevention Fund (Fond za sprečavanje nasilja u porodici)	<i>Kancelarija u Vašingtonu D.C.</i>	Kancelarija u Bostonu
383 Rhode Island St. Suite #304 San Francisco, CA 94103-5133 USA Tel: +1 415 252-8900 Faks: +1 415 252-8991	1101 14th Street NW, Suite 300, Washington, DC 20005 USA Tel: +1 202 682-1212 Faks: +1 202 682-4662	67 Newbury Street, Mezzanine Level Boston, MA 02116 USA Tel: +1 617 262-5900 Faks: +1 617 262-5901 Imejl: info@endabuse.org

Dodatne informacije:

Fond za sprečavanje nasilja u porodici: <http://endabuse.org/>
 Vaspitavanje dečaka da postanu muškarci: <http://endabuse.org/cbim/>
 Očevi osnivači: <http://founding-fathers.org/>
 Kutak za trenere: <http://www.coaches-corner.org/>

Vrsta nasilja nad ženama: Sve vrste nasilja nad ženama i HIV/SIDA

Pristup i glavni ciljevi: Regionalna Mreža afričkih žena za razvoj i komunikaciju (FEMNET) je panafrička organizacija koju čini 25 organizacija. FEMNET funkcioniše u izuzetno patrijarhalnom okruženju. Nakon što je 2001. godine istraživanjem došla do saznanja da neke grupe muškaraca pokazuju interesovanje za učešće u aktivnostima uperenim protiv nasilja nad ženama, ali su im kapaciteti ograničeni, FEMNET je pokrenula program „Muškarci u borbi za pravdu“. Pristup organizacije FEMNET sastojao se od osnivanja i pomaganja jedne regionalne mreže muškaraca koje povezuju njihove aktivnosti na pitanjima prevencije nasilja nad ženama i HIV/SIDA.

Program „Muškarci u borbi za pravdu“, Regionalna mreža muškaraca udruženih

⁸⁶ „Uloga muškaraca i dečaka u ostvarivanju rodne ravnopravnosti“, izveštaj sa sastanka ekspertske grupe (DAW, 2004), strana 32, pasus 89.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: FEMNET je prvo okupio aktiviste muškarce na regionalnoj obuci na kojoj su razgovarali o strategijama koje bi muškarci mogli da primene u borbi protiv nasilja nad ženama. FEMNET obezbeđuje muškim grupama logističku podršku da se uključe u inicijative podizanja svesti kod muškaraca različitih uzrasta, zanimanja i religija. Aktivisti stupaju u diskusije sa drugim muškarcima o negativnim muškim stereotipima i štetnim postupcima. Primer za inicijativu je Putujuća konferencija muškaraca koja je održana 2003. godine tokom kampanje „šesnaest dana”.⁸⁷ Više od 100 muškaraca iz šest zemalja putovalo je iz Kenije u Malavi autobusom ukrašenim porukama protiv nasilja nad ženama, zaustavljajući se uz put i upuštajući se u diskusije sa ljudima kroz muziku, ples i glumu.

Područje obuhvaćeno projektom: Osnivanjem Regionalne mreže muškaraca udruženih protiv nasilja na rodnoj osnovi, FEMNET radi sa grupama muškaraca u jednom broju afričkih zemalja gde se govori francuskim i engleskim jezikom sa ciljem da ih podstakne da postanu aktivni u borbi protiv nasilja nad ženama.

Materijali, proizvodi, ishodi: FEMNET je razradio materijale za medije na nekoliko lokalnih jezika. Ovaj projekat je, takođe, doveo do razvoja boljih usluga za muškarce.

Finansiranje: Sredstva za projekat su prvobitno obezbeđena iz Fonda UN za podršku aktivnostima iskorenjivanja nasilja nad ženama, dok su sada privučeni drugi međunarodni donatori. (Fundacija Heinrich Bel i visoki komesar UN za izbeglice).

Organizacija zadužena za sprovođenje:

African Women's Development and Communication Network FEMNET (Mreža afričkih žena za razvoj i komunikaciju)

KUSCCO Center
Kilimanjaro Road off Mara Road in Upper Hill
P.O. Box 54562, 00200 Nairobi, Kenya
Tel: +254 20 3741301/20; +254 20 2341516/7
Faks: +254 20 3742927
Imejl: admin@femnet.org.ke

Broj do tri: ti, ona,
tvoja porodica.
Izvuci iz sebe ono
najbolje. Kampanja
„Zaustavimo nasilje”

Vrsta nasilja nad ženama: Nasilje u porodici

Pristup i glavni ciljevi: U septembru 2007. godine po prvi put je pokrenuta preventivna kampanja usmerena ka muškarcima i dečacima koja je u potpunosti osmišljena u Venecueli. Sveopšti cilj ove kampanje bio je prevazilaženje stereotipa koji opravdavaju nasilje nad ženama u vezama. Kampanja „Broj do tri” razlikuje se od prethodnih kampanja kojima su ciljna grupa bile žene i koje su ih ohrabrivale da prijave nasilje u porodici. Ciljna grupa ove kampanje su muškarci, od kojih se traži da „izbroje do tri”, kao i da razmisle o svom nasilničkom ponašanju, pri čemu se ne nastupa sa osudom i optužbama protiv njih.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: Kao zajednički projekat ženskih NVO, Državnog instituta za žene, kao i drugih vladinih agencija, agencija UN i jedne privatne banke, ova kampanja je vođena od 21. septembra (Međunarodni dan mira) do 25. novembra (Međunarodni dan borbe protiv nasilja nad ženama). Materijali kampanje su prikazivani u štampanim medijima, u bioskopskim salama, na radiju i televiziji i u vozilima javnog prevoza. U projekat je ugrađeno praćenje promena stavova. Pre nego što je kampanja počela, sprovedena je anketa na 1.200 muškaraca, uzrasta od 13 do 55 godina, iz svih socioekonomskih slojeva, sa ciljem da se utvrde njihova opažanja i stavovi prema nasilju nad ženama. Po završetku kampanje sprovedena je druga anketa da izmeri njen uticaj.

Područje obuhvaćeno projektom: Venecuela

Materijali, proizvodi, ishodi: Materijali kampanje, poput postera, kratkog filma i radio spotova koji se mogu preuzeti sa Internet stranice UNDP Venecuela: http://www.pnud.org.ve/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=77&Itemid=81

Finansiranje: Jedna privatna banka je posredstvom svoje fondacije za korporativne donacije obezbedila početna sredstva od 300.000 američkih dolara. Pored toga, Ministarstvo informisanja, na osnovu zakona, obezbeđuje reklamni prostor na javnim i privatnim televizijskim i radio stanicama koje besplatno emituju poruke kampanje.

⁸⁷ U prethodnom tekstu naći ćete više informacija o kampanji „šesnaest dana aktivizma protiv rodno zasnovanog nasilja”

Organizacija zadužena za sprovođenje:

Fundamujer – Fundación para la Prevención de la Violencia Doméstica hacia la Mujer
(Fondacija za sprečavanje nasilja u porodici nad ženama)
fundamujer@fundamujer.org.ve

Dodatne informacije: <http://www.fundamujer.org.ve/>

http://www.pnud.org.ve/index.php?option=com_content&task=view&id=47 (samo na španskom jeziku)

Vrsta nasilja nad ženama: Nasilje iz časti

Heroji časti

Pristup i glavni ciljevi: Elektra je švedska NVO koja se bori protiv nasilja zbog časti, kao i drugih oblika nasilja nad ženama, propagiranjem ljudskih prava, rodne ravnopravnosti i demokratskih vrednosti. Glavni fokus Elektre je bio na pružanju pomoći ženama, ali je u okviru organizacije jedna grupa mladića iz organizacije napravila novi projekat – Heroji časti (Sharaf Hjältar) čiji je cilj da postavi uzore za druge muškarce i dečake koji odbacuju „kulturu časti“. Organizatori ukazuju na činjenicu da iako žene i devojke trpe najveće ugnjetavanje, muškarci takođe osećaju negativan uticaj života u kulturi koja ograničava žensku slobodu. Projekat Heroji časti odvija se među imigrantskim stanovništvom, a sami „heroji“ su imigranti šarolikog porekla. Oni ističu da pozivanje na „čast“ kako bi se opravdalo ugnjetavanje žena i nasilje nad njima nije svojstveno za muslimansku kulturu.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: Elektra ima nekoliko „heroja“ koji pažljivo rade sa muškarcima, kako dečacima tako i mladim očevima, naročito u uzrastu od 15 do 22 godine. Oni se povezuju sa različitim organizacijama u nameri da stupe u kontakt sa mladićima imigrantskog porekla. Ovaj projekat promoviše dijalog sa raznovrsnim grupama o saradnji i načinima podsticanja promene u stavovima o ženskim pravima i vođenja kampanja protiv nasilja zbog časti. Projekat Heroji časti funkcioniše i kroz neformalne sastanke i diskusije u školama sa mladićima i devojicama.

Područje obuhvaćeno projektom: Projekat Heroji časti je otpočeo u Stokholmu, a sada se sprovodi u pet gradova u švedskoj.

Materijali, proizvodi, ishodi: Nisu dostupni

Finansiranje: Projekat Heroji časti u ponudi ima predavanja i kurseve obuka za koje naplaćuje honorar.

Organizacija zadužena za sprovođenje:

Elektra
Fryshuset: Box 920 22
120 06 Stockholm
Sweden
Tel: +46 (0)8-4622206; +46 (0)8-4622298
Imejl: elektra@fryshuset.se

Dodatne informacije: <http://www.elektra.nu/index2.htm> (informacije na švedskom, arapskom, persijskom, somalijskom, kurdskom i turskom jeziku)

<http://www.norden.org/webb/news/news.asp?lang=6&id=6904> (informacije na engleskom jeziku)

Godine 2004. UNFPA⁸⁸ je pokrenuo obimnu propagandnu kampanju u Turskoj kako bi privukao pažnju javnosti i pokrenuo dijalog o nasilju nad ženama na nivou cele države. Ova kampanja je obuhvatila veliki broj činilaca: kreatore politike, NVO, privatni sektor i poznate ličnosti u Turskoj, ali je jedan od njenih ključnih uspeha bilo uključivanje muškaraca u kampanju. Turski fudbalski savez je imao aktivnu ulogu u kampanji, obezbeđujući da svi igrači u Super ligi nose majice sa znakom kampanje i transparente sa sloganom kampanje tokom nekoliko fudbalskih utakmica. Jedan turski sportski kanal je takođe prenosio informacije o kampanji tokom utakmica i na poluvremenu.⁸⁹ U to vreme je i Hirijet (Hürriyet), turska medijska kuća i izdavač novina sa najvećim tiražom, vodila kampanju protiv nasilja u porodici. Ove dve kampanje su radile odvojeno, ali su se zahvaljujući tesnoj saradnji razvijale međusobno se dopunjavajući. Kampanja medijske kuće Hirijet je zauzela javni stav protiv nasilja nad ženama i doprla do širokog kruga publike. Ova medijska kuća je i sama preduzela mere obuke novinara i usvajanja normi izveštavanja o nasilju nad ženama u svojim publikacijama.⁹⁰

Propagandna kampanja „Zaustavite nasilje nad ženama!“

⁸⁸ UNFPA – Populacioni fond UN

⁸⁹ Videti Internet stranicu UNFPA – Turska, http://www.unfpa.org.tr/Turkey_Advocacy.htm.

⁹⁰ Programiranje za borbu protiv nasilja nad ženama: 10 studija slučaja, (UNFPA, 2007) str. 60–61.

Još jedna važna karakteristika kampanje bilo je to što se ona odnosila na ubistva iz časti i što se koristila propagandom potkrepljenom dokazima. UNFPA je finansirao studiju učestalosti slučajeva ubistva iz časti i tokom kampanje objavio nalaze Parlamentu i medijima. Osim toga, UNFPA je razvio i institucionalni kapacitet turskog Generalnog direktorata za položaj žena da razvije projekat iskorenjivanja nasilja nad ženama na nivou cele zemlje.⁹¹ Upravo je 2007. godine turski ministar za pitanja žena i porodice pokrenuo vladin projekat prevencije nasilja u porodici, sa fokusom na ubistva zbog časti i borbu protiv diskriminacije žena. Taj projekat, koji sprovodi Generalni direktorat za položaj žena, obuhvata komponentu o podizanju svesti i poboljšanju zaštite za žene, na primer otvaranjem sigurnih kuća.⁹²

Kampanja Euro 08 protiv trgovine ženama

Vrsta nasilja nad ženama: Trgovina ženama i seksualna eksploatacija

Pristup i glavni ciljevi: Tokom pripreme za UEFA 2008 Evropsko prvenstvo u fudbalu (Euro 2008) jedna koalicija koja okuplja više od 25 organizacija muškaraca i žena, organizacija za ljudska prava, centara za savetovanje, verskih organizacija i sindikata zajednički je pokrenula Kampanju Euro 08 protiv trgovine ženama u Švajcarskoj. Glavni ciljevi kampanje bili su podizanje svesti o trgovini ženama i angažovanje stanovništva na preduzimanju aktivnosti pre i tokom Evropskog prvenstva. Kampanja je osmišljena tako da podigne svest uopšteno o problemu trgovine ženama u Evropi u svrhe prostitucije, pokrene ljude da podrže povećanje broja i kvaliteta usluga i zaštite žena koje su žrtve trgovine, podigne svest muškaraca koji su potencijalni klijenti prostitutki i podstakne ih na odgovorno postupanje.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: Kampanja je pokrenuta u martu 2008. godine i nastavljena tokom celog prvenstva u junu 2008. Kampanja je obuhvatila nekoliko inicijativa i instrumenata za podizanje svesti, poput brošure i razglednica, kratkog filma i reklame na Internet stranici. Kampanja je napravila pregled najvažnijih informacija i uputstvo za edukaciju o problemu trgovine ženama u Evropi. Kampanja Euro 08 ima svoju Internet stranicu sa savetima za korisnike seksualnih usluga kako da prepoznaju žene koje su žrtve trgovine, kako mogu da pomognu i šta da ne čine u takvoj situaciji. Kao deo te kampanje pokrenuta je peticija za promenama na saveznom i lokalnom nivou u pogledu zakonske zaštite žena koje su žrtve trgovine, sudskog gonjenja počinitelaca dela trgovine ljudima i preventivnog delovanja. Peticija sa preko 70.000 potpisa je u septembru 2008. predstavljena vlastima.

Područje obuhvaćeno projektom: Švajcarska, domaćin prvenstva Euro 2008, kao i druge zemlje u Evropi.

Materijali, proizvodi, ishodi: Materijali, kao što su razglednice, brošure i kratak film, mogu se pogledati na Internet stranici. Većina materijala postoji na četiri jezika (engleski, francuski, nemački i italijanski), ali nisu svi na sva četiri jezika.

Finansiranje: Kampanja se finansirala iz sredstava prikupljenih iz privatnih i javnih izvora, uključujući i nekoliko Švajcarskih gradova, kao i sredstava obezbeđenih javnim igrama na sreću.

Organizacija zadužena za sprovođenje:

Euro 08 Campaign against Trafficking in Women (Kampanja Euro 08 protiv trgovine ženama)
c/o FIZ – Women's Information Center for women from Africa, Asia, Latin America and Eastern Europe
(Ženski informativni centar za žene iz Afrike, Azije, Južne Amerike i Istočne Evrope)
Badenerstrasse 134
8004 Zürich, Switzerland
Tel: +41 079 598 80 51, Faks: +41 044 240 44 23
Imejl: kampagne-em08@fiz-info.ch

Dotatne informacije: <http://www.frauenhandeleuro08.ch/en/home/>

4.3 Rad sa mladima

S obzirom na to da je nasilje nad ženama naučeno ponašanje i proizvod socijalizacije, programi koji uključuju mlade ljude predstavljaju posebno snažne instrumente, jer mladi imaju centralnu ulogu u društvenim promenama. Rad sa mladima protiv nasilja nad ženama može se odnositi na nekoliko vrsta projekata koji su obično usmereni ka preventivnom delovanju: obrazovni programi čiji su ciljevi da odvraćaju od nasilnog ponašanja i oblikuju alternative; specijalizovani programi za mlade koji su bili

⁹¹ Ibid, str. 57.

⁹² Projekat je dobio tehničku pomoć od UNFPA i finansijsku pomoć od Evropske komisije. Turska odlučna u borbi protiv nasilja nad ženama, WUNRN, 23. februar 2007, dostupno na: http://www.wunrn.com/news/2007/02_07/02_19_07/022607_turkey2.htm.

žrtve nasilja, ili su ugroženi nasiljem; kao i projekti u kojima mladi učestvuju kao aktivisti. Naravno, ove kategorije se međusobno ne isključuju.

Od malih nogu dečaci i devojčice se mogu učiti o nasilju i nenasilnom ponašanju i mogu im se usaditi poruke o jednakosti i vrednosti uzajamnog poštovanja. Programi posebno namenjeni devojčicama mogu biti orijentisani ka osnaživanju, podizanju njihovog samopouzdanja i učenju devojčica o veštinama pregovaranja. Dečaci se mogu učiti o tome da nasilje nije prihvatljivo i mogu im se prenositi veštine komunikacije kao alternativa nasilju.⁹³ Neki programi se sprovode u školama i usmereni su ka tome da nastavnici postanu osetljivi, kao i da ovladaju instrumentima učenja mladih ljudi o nasilju nad ženama, ulogama različitih polova, pitanjima moći, kontrole i komunikacije. Drugi projekti rade sa porodicama, kako mladim ljudima tako i njihovim roditeljima. Kurs o pitanjima rodne ravnopravnosti ili nasilja nad ženama može biti uvršten u stručnu obuku na univerzitetima i institutima, na primer u oblastima prava, medicine, društvenog rada ili novinarstva.

Pored specijalizovane nastave, obrazovne institucije, a naročito fakulteti i više škole, mogu biti okruženje za rad na podizanju svesti o nasilju nad ženama i vođenje kampanja za poboljšanje odgovora na nasilje nad ženama. U SAD, na primer, nedozvoljene polne radnje, nasilje u emotivnim vezama i uhođenje predstavljaju ozbiljne probleme na višim školama i fakultetima. Više od polovine svih žrtava uhođenja su uzrasta između 18 i 29 godina, najviše stope nasilja među emotivnim partnerima javljaju se kod žena uzrasta od 16 do 24 godine, a nedozvoljene polne radnje su na drugom mestu liste najčešćih krivičnih dela počinjenih na fakultetima.⁹⁴ Iz tog razloga, Nacionalni savetodavni odbor SAD za nasilje nad ženama je razradio nekoliko preporuka za rad u ambijentu fakulteta sa mladima, na primer razvojem politike o tome kako reagovati na slučajeve nasilja nad ženama, formiranjem interdisciplinarnih radne grupe za obezbeđivanje sveobuhvatnog pristupa borbi protiv nasilja, obezbeđivanjem dostupnosti usluga za žrtve, kao i objavljivanjem informacija za studente i studentkinje.⁹⁵

Direktorat za omladinu i sport pri Savetu Evrope je na Internetu razradio priručnik namenjen radu sa mladim ljudima na pitanjima nasilja na rodnoj osnovi, kao deo svog programa „Kompas“ za pružanje konkretnih instrumenata radnicima u praksi za rodno osetljivi pristup edukaciji o ljudskim pravima. Priručnik „Rodna ravnopravnost je važna“ je namenjen osobama koje rade sa mladima i pruža osnovne informacije o nasilju na rodnoj osnovi, ali i metodološke informacije i sredstva za obuku mladih ljudi. Priručnik obuhvata i informacije o tome kako uključiti ljude u borbu protiv nasilja na rodnoj osnovi, vežbe namenjene mladima, usmerena pitanja za diskusiju, studije slučaja i primere dobre prakse u borbi i prevenciji nasilja na rodnoj osnovi. Ovaj priručnik je na raspolaganju na engleskom, francuskom i ruskom jeziku na Internet stranici: <http://www.eycb.coe.int/gendermatters/default.htm>.

Rodna ravnopravnost je važna: priručnik o nasilju na rodnoj osnovi među mladim ljudima

Vrsta nasilja nad ženama: Nasilje u emotivnim vezama

Pristup i glavni ciljevi: Istraživanje koje je Centar za edukaciju, savetovanje i istraživanje (CESI) sproveo na 600 hrvatskih studenata, uzrasta 16–19 godina, pokazalo je da je 60% njih iskusilo neki oblik nasilja u emotivnoj vezi, kao i da mnogi mladi ljudi imaju stav da seks pod prisilom nije oblik nasilja. Koristeći ove podatke CESI je razvio programe usmerene ka prevenciji nasilja u adolescentskim emotivnim vezama. CESI je napravio nastavne programe za upotrebu u školama i radi sa edukatorima na držanju časova o nasilju u emotivnim vezama.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: U okviru kampanje „Pravo na život bez nasilja“, CESI je osmislio školski program prevencije nasilja za adolescente u trajanju od 11 školskih sati. Program obuhvata priručnik za edukatore (Bolje sprečiti nego lečiti) i materijale za studente. Učenici dobijaju malu ukoričenu knjižicu (Tamna strana ljubavi – priča o Tanji i Mariju) koja je osmišljena tako da liči na čokoladu. U ovoj knjižici prikazani su fiktivni adolescenti i njihova emotivna veza ispunjena zlostavljanjem, što učenike navodi na diskusiju o rodnoj neravnopravnosti i neravnoteži snaga. Nakon kreiranja programa i nastavnog plana CESI je obučio trenere i školske psihologe koji su sproveli program u više od 22 grada. Nastavnici i učenici su i sami sproveli brojne lokalne inicijative na osnovu programa prevencije nasilja u emotivnim vezama. Poslednja kampanja Centra, „Imaš 100% pravo na nenasilje“, predstavlja trogodišnji projekat sprovođenja radionica za univerzitetske profesore i nastavnike u srednjim školama u cilju unapređenja njihovog razumevanja nasilja u emotivnim vezama i neposrednog rada sa mladim ljudima na prevenciji nasilja nad ženama.

„Pravo na život bez nasilja“ i „Imaš 100% pravo na nenasilje“

⁹³ „Nasilje u porodici u Evropi i Evroaziji: završni izveštaj“ (USAID, 2006), str. 6.

⁹⁴ „Promovisanje bezbednosti i nenasilja na višim školama i univerzitetima“, iz „Uputstva za zaustavljanje nasilja nad ženama“ (Nacionalni savetodavni odbor za nasilje nad ženama); može se preuzeti na adresi <http://toolkit.ncjrs.org/>.

⁹⁵ Ibid.

Osim toga, CESI upravlja radom SeZaMa – Internet stranice namenjene mladima koja pruža jasne informacije o pitanjima seksualnosti, emotivnih veza i nasilja u vezi. SeZaM nudi usluge savetovanja putem Interneta i mogu ga koristiti osobe sa oštećenjem čula vida.

Područje obuhvaćeno projektom: Program je pokrenut u Zagrebu, Hrvatska, ali se sada proširio po celoj Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i Srbiji.

Materijali, proizvodi, ishodi: CESI je pripremio nastavni program i materijale za učenike i upravlja radom Internet stranice koja se bavi pitanjima seksualnosti adolescenata. CESI radi na uključivanju informacija o nasilju u emotivnim vezama u standardni nastavni program za škole u Hrvatskoj. Istraživanje se može pogledati na Internet stranici organizacije.

Finansiranje: Projekat se u početku finansirao sredstvima Fonda UN za podršku aktivnostima iskorenjivanja nasilja nad ženama, dok sada prikuplja sredstva od lokalne samouprave i drugih međunarodnih donatora koji finansiraju aktivnosti u Bosni i Hercegovini i Srbiji. Organizacija je, takođe, obezbedila sredstva i od nekoliko privatnih i javnih donatora.

Organizacija zadužena za sprovođenje:

CESI – Centar za edukaciju, savetovanje i istraživanje
Nova cesta 4
10 000 Zagreb
Hrvatska
Tel: +385 (0)1 24 22 800
Faks: +385 (0)1 24 22 801
Imejl: cesi@zamir.net

Dodatne informacije: <http://www.cesi.hr/eng/index.php>

Internet portal Seksualna edukacija za mlade – SeZaM (na hrvatskom jeziku):
<http://www.sezamweb.net/>

Slučajevi silovanja u
emotivnoj vezi kod
mladih žena i razvoj
dobre prakse podrške
i prevencije

Vrsta nasilja nad ženama: Silovanje u emotivnoj vezi i nedozvoljene polne radnje

Pristup i glavni ciljevi: Mediteranski institut za rodne studije (MIGS) na Kipru koordinira ovaj transnacionalni projekat merenja rasprostranjenosti i učestalosti silovanja u emotivnoj vezi kod mladih žena (studentkinje uzrasta 18–20 godina) u pet zemalja – partnera na projektu. Projekat ocenjuje stavove, ponašanje i nivo svesti kod mladih muškaraca i žena i radiće na podizanju svesti korisnika projekta (mladih žena) i ciljnih grupa (državni organi, NVO, kreatori politike i policija) o silovanju u emotivnoj vezi. Drugi cilj projekta je razvoj preporuka politike za prevenciju silovanja u emotivnoj vezi i pružanje podrške žrtvama.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: MIGS saraduje sa četiri partnerske organizacije: Univerziteom na Malti (Malta), Institutom za ravnopravnost (Grčka), Koalicijom za rodnu ravnopravnost u Letoniji (Letonija) i Centrom za informisanje o ženskim pitanjima (Litvanija). Do sada je svaki od partnera sproveo istraživanje problema silovanja u emotivnoj vezi i osmislio letke za mlade žene sa informacijama o silovanju u vezama i nedozvoljenim polnim radnjama, kao i informacijama za stupanje u kontakt sa službama pomoći u svakoj od zemalja. Dalji rad obuhvata razvoj priručnika za obuku (za državne organe, NVO i policiju u cilju unapređenja podrške koju pružaju žrtvama i sprovođenja mera za prevenciju silovanja u emotivnim vezama); radionice za obuku (jedan kurs će biti usredsređen na pomenute stručnjake, dok će drugi biti namenjen nastavnicima, školskim savetnicima i psiholozima, studentima na univerzitetima i široj javnosti); kao i razvoj knjige o projektu u celini, koja može da služi kao resurs za rad.

Područje obuhvaćeno projektom: Pet partnerskih zemalja: Kipar, Grčka, Letonija, Litvanija i Malta. Proizvedeni materijali i informacije mogli bi se prilagoditi za korišćenje u drugim zemljama.

Materijali, proizvodi, ishodi: Brošure i izveštaji za pojedinačne zemlje, koji se mogu preuzeti sa Internet stranice.

Finansiranje: Sredstva obezbeđena od Evropske komisije, iz programa Dafne.

Organizacija zadužena za sprovođenje:

Mediteranski institut za rodne studije
46 Makedonitissas Avenue
Box 24005, Nicosia 1703
Cyprus

Tel: +357 22 351274/76 (lok. 115)
Faks: +357 22 353682
Imejl: info@medinstgenderstudies.org

Dodatne informacije: Mediteranski institut za rodne studije
<http://www.medinstgenderstudies.org>
Univerzitet na Malti: www.um.edu.mt
Koalicija za rodnu ravnopravnost (Letonija) www.apvieniba.lv/eng
Centar za informisanje o ženskim pitanjima (Litvanija) www.lygus.lt

Programi koji neposredno rade sa mladima starijeg uzrasta mogu ih uspešno angažovati kao partnere i zastupnike istih ideja kod njihovih vršnjaka. Osim toga, mladi imaju veoma mnogo da ponude ovom pokretu, obično kao aktivisti reforme.

Vrsta nasilja nad ženama: Nasilje u porodici

Pristup i glavni ciljevi: NVO Pomoć ženama Škotske⁹⁶ je 2002. godine pokrenula trogodišnju kampanju pod nazivom „Slušajte glasnije“. Cilj ove inicijative bio je to da se deci i mladima da glas i da se podstaknu kreatori politike da saslušaju šta oni imaju da kažu o nasilju u porodici. Ova nacionalna kampanja uperena ka kreatorima državne politike i pružiocima usluga obezbedila je mladima platformu da predstave svoja jedinstvena iskustva, opišu vrste podrške koje su im potrebne, kao i to koje su usluge zaista bile od pomoći u njihovom slučaju.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: Organizacija Pomoć ženama Škotske je blisko saradivala sa mladima na upućivanju peticije Parlamentu Škotske sa zahtevom da se uklone propusti u uslugama za žrtve nasilja u porodici, žene i decu. Mladi su, takođe, pisali i biltene i pravili multimedijalne prezentacije. Tokom druge faze kampanje, Pomoć ženama Škotske je razdelila razglednice, postere i obrazovne materijale svakoj srednjoj školi u Škotskoj. Ostale aktivnosti uključuju „tekstatlon“, u kojoj su mladi slali tekstualne poruke i e-poštu u znak podrške. Na završnoj manifestaciji deca i mladi ljudi su se neposredno obratili političarima i radnicima u praksi, posredstvom različitih medija, u nameri da izraze svoja jedinstvena iskustva o nasilju, kao i konkretna poboljšanja koja bi deca i mladi u okruženju nasilja u porodici želeli da vide. Mladi ljudi su, takođe, bili aktivni učesnici u osmišljavanju, razvijanju i nadgledanju istraživačkih projekata sa organizacijom Pomoć ženama Škotske, što je istaklo specijalizovanu pomoć koja je potrebna deci.

Područje obuhvaćeno projektom: Škotska

Materijali, proizvodi, ishodi: Za samu kampanju korišćen je jedan broj materijala, poput razglednica, postera i propagandnih materijala koje su napravili mladi ljudi. Četrdeset četvoro dece i mladih ljudi je tokom kampanje radilo produkciju, tekst i režiju DVD filma „Slušajte glasnije“. U tom filmu mladi opisuju svoja iskustva i vrstu pomoći koju smatraju korisnom. Film na DVD-u može se naručiti na Internet stranici organizacije Pomoć ženama Škotske. Ova organizacija je objavila i izveštaj nazvan „Deca i mladi kao partneri u osmišljavanju i naručivanju istraživanja“ (2008), koji opisuje kako je organizacija uključila decu i mlade u svoj rad. Izveštaj se može preuzeti na Internet stranici.

Kao posledica aktivnog uključivanja dece i mladih Škotska vlada je formirala radnu grupu na visokom nivou za razvoj politike pružanja pomoći deci i mladima. U junu 2008. godine Škotska je usvojila Nacionalni plan borbe protiv zlostavljanja u porodici za decu i mlade, sa 10 miliona funti opredeljenih sredstava za njegovo sprovođenje. Mladi ljudi, takođe, igraju ulogu u sprovođenju i praćenju plana.⁹⁷ Vlada Škotske je objavila izveštaj koji opisuje prioritete mladih ljudi u situacijama nasilja u porodici kao i njihovu ulogu kao učesnika u planiranju državne politike.

Finansiranje: Informacije nisu raspoložive

Organizacija zadužena za sprovođenje:
Scottish Women's Aid (Pomoć ženama Škotske)
2nd Floor
132 Rose Street
Edinburgh EH2 3JD
Scotland
Tel: +44 (0)131 226 6606

⁹⁶ Prim.prev – engl. Scottish Women's Aid

Kampanja „Slušajte glasnije“

Faks: +44 (0)131 226 2996
Imejl: contact@scottishwomensaid.org.uk

Dodatne informacije: <http://www.scottishwomensaid.org.uk/index>
DVD Slušajte glasnije: <http://www.scottishwomensaid.org.uk/publications/other-resources>
Deca i mladi kao partneri u osmišljavanju i naručivanju istraživanja:
http://www.scottishwomensaid.org.uk/assets/files/publications/research_reports/SWA_Children_As_Partners_In_Research.pdf
Napravimo razliku – mladi se obraćaju škotskim ministrima:
<http://openscotland.gov.uk/Publications/2008/06/17120134/9>

Projekat „Ne trgovini ljudima“

Vrsta nasilja nad ženama: Trgovina ljudima

Pristup i glavni ciljevi: Udruženje mladih advokata Gruzije (GYLA) je ključni partner u nastojanjima gruzijske vlade da razvije sveobuhvatni odgovor na problem trgovine ljudima. Udruženje je 2006. godine pokrenulo svoj trogodišnji projekat pod nazivom „Ne trgovini ljudima“, koji je sprovedo uz blisku koordinaciju sa ministarstvima vlade, tužilaštvom, međunarodnim organizacijama i drugim NVO. GYLA je profesionalno udruženje koje se fokusira na ostvarivanje ljudskih prava putem zakona. Aktivnosti udruženja obuhvataju podizanje pravne svesti, pružanje pravne pomoći i upoznavanje sa zakonima, kao i stručnu pomoć pri izradi nacrtu zakona.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: Projekat „Ne trgovini ljudima“ imao je nekoliko pravaca. Veoma važna komponenta ovog programa je bilo rasprostranjeno sprovođenje aktivnosti podizanja svesti. Udruženje GYLA je uvidelo da mnogi već postojeći materijali sa porukama protiv trgovine ljudima nisu dostupni građanima Gruzije; većina njih je smatrana nevažnim. Udruženje je napravilo niz postera, radio džinglova i televizijskih spotova sa fokusom na opise porodica i stvarne priče građana Gruzije. Kampanja je iskoristila razne materijale poput brošura, kalendara, razglednica i olovaka. Naročito inovativno bilo je korišćenje knjižice veličine pasoša sa informacijama na gruzijskom i ruskom jeziku o rizicima trgovine ljudima, konzularnim informacijama i službama koje pružaju pomoć. Ova knjižica je sadržala i karticu sa informacijama za kontakt udruženja GYLA koju su putnici mogli da iscepaju iz knjižice i nose sa sobom. Knjižica je deljena širom zemlje, u službama koje izdaju dokumente sa svakim novim pasošem, na gruzijsko-turskoj granici, na aerodromima, po lokalnim konzularnim predstavništvima i NVO. Preventivno delovanje udruženja u velikoj meri je bilo usmereno ka mladima i uključivalo mlade. Mladi advokati su posećivali škole, predstavljali informacije na lokalnim emisijama u kojima su se vodile diskusije i organizovali koncert pop muzike protiv trgovine ljudima, kome je prisustvovalo između 25.000 i 30.000 mladih.

Pored preventivnog rada, GYLA je preduzelo aktivnosti poboljšanja pravnog odgovora na trgovinu ljudima, poput izrade nacrtu pravnih akata, pružanja pravne pomoći žrtvama i sprovođenja programa obuke za sudije, kao i za Kancelariju zaštitnika građana, graničare, turističke agencije, preduzeća koja se bave reklamiranjem i NVO. Udruženje je pružilo pomoć i pri osnivanju sigurnih kuća za žrtve trgovine ljudima. GYLA je član Stalnog saveta za koordinaciju među agencijama za borbu protiv trgovine ljudima, koji saziva vlada.

Područje obuhvaćeno projektom: Gruzija. GYLA ima svoje predstavnike širom zemlje posredstvom direkcije u Tbilisiju i sedam regionalnih predstavništava.

Materijali, proizvodi, ishodi: Materijali obuhvataju brošure deljene sa vizama/pasošima, postere, spotove za radio i televiziju. GYLA, kao NVO, ostaje jako važan partner vlade Gruzije, ali ima i funkciju čuvara u praćenju sprovođenja politike borbe protiv trgovine ljudima.

Finansiranje: Sredstva u visini od približno 200.000 američkih dolara od USAID-a za trogodišnji projekat „Ne trgovini ljudima“.

Organizacija zadužena za sprovođenje:

Georgian Young Lawyers' Association – GYLA (Udruženje mladih advokata Gruzije)
(direkcija)
Krilovi str. #15, 0102
Tbilisi

⁹⁷ Heder Kodi (Heather Coady) i Skot Kameron (Scott Cameron), „Strategije za uključivanje mladih u borbu protiv nasilja“, prezentacija na Stručnom seminaru o inovativnim pristupima suzbijanju nasilja nad ženama, koji je organizovao Odsek za rodna pitanja Sekretarijata OEBS, oktobar 2008. (materijal sa seminara je raspoloživ na http://www.osce.org/gender/item_6_32383.html).

Georgia
Tel: +995 32 936101 / 952353
Faks: +995 32 923211
Imejl: gyla@gyla.ge

Dodatne informacije: <http://www.gyla.ge/>

U radu sa mladim ljudima, naravno, suštinski je važno da poruke i materijali odgovaraju njihovom uzrastu i da budu prilagođeni dečacima ili devojčicama, kada je to potrebno. Uloženi su posebni napori da se osmisle materijali prilagođeni mladima, koji su im zanimljivi, a istovremeno prenose odgovarajuće poruke.

4.4 Animiranje zajednice

Jasno je da je za delotvornu borbu protiv nasilja nad ženama potrebno uključivanje širokog dela javnosti. Dobar deo rada na nivou zajednice podrazumeva utvrđivanje propusta u uslugama na lokalnu i poboljšanje koordinacije rada različitih sektora u cilju najveće moguće zaštite za žene. Te inicijative, usmerene ka razvoju koordiniranog odgovora zajednice, tema su odeljka „Zaštita“ u daljem tekstu. Ovde se animiranje zajednice odnosi na preventivni rad koji je konkretniji od poruka za podizanje svesti namenjenih široj javnosti. Animiranje zajednice može se odnositi na rad sa neizabranim vođama zajednice, verskim poglavarima i verskim grupama, susedskim udruženjima, nastavnicima, lokalnim preduzećima i ostalima na lokalnom nivou na izgradnji „zajednica podrške“ i povećanju bezbednosti za žene i devojčice na lokalnom nivou.

Vrsta nasilja nad ženama: Nasilje u porodici i trgovina ljudima

Pristup i glavni ciljevi: Organizacija Vinrok internešnal (Winrock International) sprovela je program „Odgovori zajednice na nasilje u porodici i trgovinu ženama“ (1999-2002) u četiri zemlje učesnice OEBS-a – Jermeniji, Moldaviji, Ukrajini i Uzbekistanu. Cilj programa je bilo poboljšanje pristupa zaštiti, sudskom gonjenju i prevenciji orijentisanih ka zajednici. Radeći u partnerstvu sa lokalnim ženskim NVO, organizacija Vinrok se obraćala liderima zajednice u nameri da poveća njihovu osetljivost prema žrtvama i njihovu sposobnost da iskoriste koordinirane pristupe zajednice preventivnom delovanju. Projekat je, takođe, radio na povećanju pristupa informacijama o nasilju nad ženama i njihovom širenju, na koordinaciji delovanja na lokalnom nivou i poboljšanju usluga zaštite za žene.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: Svaki od projekata je započeo istraživanjem za konkretnu zemlju sa ciljem da se odredi rasprostranjenost i obrazac nasilja u porodici i trgovine ljudima, kao i da se utvrdi pravni okvir i slabe tačke sistema odgovora. U nekim zemljama je ovo bilo prvo istraživanje takve vrste po obimu i predmetu. Naredna faza projekta bio je razvoj programa obuka na nivou zajednice i izgradnja kapaciteta lokalnih ženskih organizacija da sprovedu obuku za osobe koje dolaze iz različitih društvenih/profesionalnih sfera. U svakoj zemlji su relevantni akteri na nivou zajednice bili različiti. U Uzbekistanu su vođe lokalnih mahala, neformalnih grupa starijih osoba koji donose odluke, bili među onima koji su prošli obuku o prevenciji nasilja u porodici i trgovine ljudima. Ostale aktivnosti u okviru ovog programa obuhvatale su vođenje kampanja za podizanje svesti, posredstvom različitih javnih glasila, kao i osnivanje Savetodavnih odbora za unapređenje i nastavak saradnje i izgradnje koalicije između policije, pravnog i zdravstvenog sistema, lidera zajednica i ženskih NVO.

Područje obuhvaćeno projektom: Jermenija, Moldavija, Ukrajina i Uzbekistan

Materijali, proizvodi, ishodi: Izveštaji o istraživanju su široko distribuirani na engleskom, ruskom i lokalnim jezicima. Organizacija Vinrok je napravila i objavila „Priručnik za obuku: prevencija nasilja u porodici i trgovine ljudima“ i održala 165 seminara za više od 3.000 lokalnih lidera. Zahvaljujući aktivnostima ovog projekta, nekoliko institucija unutrašnjih poslova je prilagodilo ove materijale za obuku za upotrebu u svojim kursovima.

Priručnik se može preuzeti na Internet stranici http://www.winrock.org/leadership/files/Dos_manual.pdf.

Finansiranje: Sredstva je obezbedio Biro za međunarodna pitanja narkotika i sprovođenje zakona Ministarstva inostranih poslova SAD.

Odgovori zajednice
na nasilje u porodici i
trgovinu ženama

Organizacija zadužena za sprovođenje:

Winrock International (saradnjom sa lokalnim partnerima)
1621 North Kent Street, Suite 1200
Arlington, VA 22209
USA
Tel: +1 703-525-9430
Faks: +1 703-525-1744
Imejl: information@winrock.org
Kontakt: Sara Tvid (Sarah Tweed)
Tel: +1 703-860-1061
Imejl: stweed@winrock.org

Dodatne informacije: <http://www.winrock.org/fact/facts.asp?CC=5114&bu=>

Animiranje zajednice se može odnositi i na aktivnosti preduzete na lokalnom nivou u cilju poboljšanja bezbednosti javnih prostora. Slično urbanističkom planiranju, mogu se uložiti napori da se osigura bezbednost žena u izbegličkim logorima i smeštaju za raseljena lica, poput organizovanja komunalne policije ili fizičke rekonstrukcije tih prostora.

Bezbedni gradovi:
nasilje nad ženama i
javna politika

Vrsta nasilja nad ženama: Sve vrste nasilja nad ženama koje se javljaju u krugu zajednice.

Pristup i glavni ciljevi: U okviru regionalnog programa „Bezbedni gradovi: nasilje nad ženama i javna politika“, koji je realizovan 2004. godine, organizacije u Peruu i Argentini su preduzele nekoliko inicijativa za unapređenje bezbednosti žena od nasilja na javnim mestima uticanjem na urbanističko planiranje grada.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: Prvi korak projekta bila je izrada studija o javnom nasilju nad ženama. Argentinska NVO Centro de Intercambios y Servicios Cono Sur-Argentina (CISCSA) sprovela je takva istraživanja, a zatim pomogla ženskim grupama da gradskim urbanistima prenesu preporuke za unapređenje bezbednosti u gradskim sredinama. CISCSA je, zatim, napravila vodič o rodno osetljivom urbanističkom planiranju pod nazivom „Instrumenti za bezbedne gradove sa stanovišta različitosti polova“. Ovaj vodič se sastoji od pet modula i sadrži pregled primera kako se nasilje nad ženama manifestuje na javnim mestima, razloge zašto se opštinska javna politika obično ne bavi nasiljem nad ženama, kao i neke tradicionalne pristupe bezbednosti i sigurnosti u gradu. Završni moduli su posvećeni metodama za uključivanje rodni pitanja u gradsku bezbednost i instrumente za intervencije sa konkretnim primerima dobre prakse. Vodič stavlja akcent na suštinski značaj uključivanja žena kao učesnika u diskusije i donošenje odluka o politici bezbednosti gradskih sredina.

Područje obuhvaćeno projektom: Projekat je sproveden u dve zemlje Južne Amerike, ali vodič sadrži primere dobre prakse u oblasti bezbednosti u gradskim sredinama iz drugih zemalja.

Materijali, proizvodi, ishodi: Kao posledica celokupnog projekta, nekoliko gradova je preduzelo relativno jednostavne mere, poput postavljanja providnih autobuskih stajališta, pojačavanja uličnog osvetljenja i zaključavanja praznih zgrada.⁹⁸ Sam vodič može se naći na Internet stranici na španskom, portugalskom i engleskom jeziku.

Finansiranje: UNIFEM – Predstavništvo za Brazil i zemlje Južne kupe⁹⁹ i Španska agencija za međunarodnu saradnju (AECI).

Organizacija zadužena za sprovođenje:

CISCSA – Centro de Intercambio y Servicios Cono Sur, Argentina
9 de Julio 2482. X 5003 CQR
Córdoba – Argentina
Tel/Faks: +54 351-4891313
Imejl: gem@agora.com.ar ili cisca@arnet.com.ar

⁹⁸ „Život bez nasilja je naše pravo! Fond UN za podršku aktivnostima iskorenjivanja nasilja nad ženama. 10 godina ulaganja“, (UNIFEM, 2007), str. 9.

⁹⁹ Prim. prev – zemlje na krajnjem jugu Južne Amerike (Argentina, Čile, Urugvaj i Paragvaj)

Dodatne informacije: www.redmujer.org.ar
<http://www.redmujer.org.ar/publicaciones.html>

S obzirom da grupe iz građanskog društva obično imaju najjasniju sliku o vrstama strategija koje će biti delotvorne u njihovim zajednicama,¹⁰⁰ treba ih uključiti u ovakve projekte kao ključne partnere i relevantne aktere.

¹⁰⁰ *Ibid.*, str. 21.

5 Zaštita i pomoć

Zaštita i pomoć se odnose na predviđanje mnogih potreba žena koje su preživele nasilje. Usluge podrške bi trebalo da obuhvataju najmanje pomoć u hitnim slučajevima za žrtve, kao i njihovu decu, ali bi bilo idealno da se bave i složenijim i dugoročnijim potrebama žrtava i porodica, tako što bi obuhvatale i zdravstvenu negu, psiho-socijalnu pomoć, rešavanje stambenog pitanja, sigurnost, pravnu pomoć, finansijsku podršku i usluge zapošljavanja.¹⁰¹ Kao što postoje razlike između vrsta nasilja nad ženama, tako se i potrebe žrtava razlikuju i ne postoji univerzalni pristup zaštiti. Usluge bi trebalo da uzmu u obzir faktore poput vrste nasilja (fizičko, psihološko ili seksualno), oblik nasilja, kontekst u kome se nasilje dogodilo i odnos sa počiniocem dela nasilja (na primer, da li je počililac suprug ili poslodavac?), da li se zlostavljanje ponavljalo ili je to izolovani incident, da li je žrtva u neposrednoj opasnosti ili prijavljuje zlostavljanje koje se ranije dogodilo. Važno je prepoznati oblasti preklapanja (na primer, rasa žene, nacionalnost, pravni status, uzrast i prisustvo invaliditeta imaće uticaja na vrste usluga koje su joj potrebne).¹⁰²

Možda je jedan od najosnovnijih elemenata zaštite za žrtve nasilja „obnavljanje osećaja sopstvene vrednosti kod žena... jer žene obično nose osećanje sramote i krivice nakon nasilničkog zlostavljanja”.¹⁰³ Stoga je suštinski važno da sve inicijative i usluge namenjene žrtvama nasilja funkcionišu u skladu sa principom da mere zaštite treba da poštuju prava, dostojanstvo i privatnost žena, kao i da potvrđuju njihovu snagu kao žrtava.¹⁰⁴ Žene koje imaju potrebu za pomoći trebalo bi osnažiti putem programa koji nude podršku, savete i mogućnosti. Ti elementi stavljaju žene u najbolji položaj za donošenje odluka i promenu svojih života. Zaštitu ne treba ponuditi na očinsko-zaštitnički način, već je treba shvatati kao način da se ženama pruži sigurnost tako da one mogu da razvijaju svoju snagu i strategije za suočavanje sa nasiljem.

5.1 Prepoznavanje žrtve

Možda je najosnovniji korak u pružanju zaštite u slučajevima nasilja nad ženama ispravno prepoznavanje same žrtve. Žene su i same ponekad nesigurne u pogledu svojih zakonskih prava i, baš kao i drugi članovi društva, mogu jednostavno posmatrati nasilje nad ženama kao standardnu pojavu. Zato jedan segment prepoznavanja žrtve podrazumeva usadivanje svesti kod žena i devojaka da nasilje nad ženama predstavlja kršenje ljudskih prava i obezbeđivanje instrumenata kojima će se one boriti protiv situacije u kojoj se nalaze. O ovakvoj vrsti rada sa žrtvama, ili potencijalnim žrtvama, u velikoj meri je bilo reči u odeljku 4.1.2. ovog zbornika projekata, koji se odnosi na osnaživanje žena.

Drugi kritični segment prepoznavanja je edukacija stručnih lica koja stupaju u kontakt sa žrtvama kako bi unapredili svoju sposobnost da prepoznaju nasilje nad ženama i ovladali veštinama dobre procene situacije i davanja odgovarajućih i bezbednih preporuka. Brojne su situacije u kojima nije uvek očigledno da je žena zapravo žrtva nasilja. Na primer, žene koje su žrtve trgovine ljudima često budu privedene tokom policijskih racija, a zatim odu na sud zbog kršenja zakona ili budu deportovane kada policija nije obučena da traži znake iskorišćavanja ili zlostavljanja. Žrtve silovanja mogu prikriivati informacije zbog osećanja sramote, a stepen nasilja ne mora odmah biti očigledan stručnim radnicima u zdravstvu, socijalnim radnicima ili psiholozima. U trenutku sukoba u situacijama nasilja u porodici, osobi koja interveniše ne mora biti očigledno ko je žrtva, a ko počililac nasilja. Ove poteškoće u prepoznavanju žrtve mogu se ublažiti programima obuka koje stručnim licima u oblasti krivičnog pravosuđa izoštravaju čula da osete dinamiku nasilja nad ženama i prepoznaju znake zlostavljanja. O tome će biti više reči u odeljku „Procesuiranje“ u ovom zborniku.

Izgradnja kapaciteta kod drugih aktera, poput lica koja pružaju socijalne usluge, radnika u zdravstvenoj zaštiti, zubara, nastavnika, verskih vođa, saradnika i poslodavaca takođe je u vezi sa angažovanjem celokupne zajednice u borbi protiv nasilja nad ženama.

Konačno, prepoznavanje žrtve u velikoj meri zavisi i od toga kako sam zakon propisuje ko ima pravo na zaštitu pravnog sistema. Na primer, dobrom praksom se smatra kada zakon o nasilju u porodici ima široke odredbe tako da supružnicima, bivšim supružnicima, intimnim partnerima, kao i drugim licima koja su u porodičnom odnosu ili žive u istom domu daje pravo da zatraže zaštitu zakona (na primer, izricanje zaštitnog naloga). U slučajevima trgovine ljudima, međunarodni standardi zahtevaju

¹⁰¹ „Odgovor države na nasilje nad ženama: trenutno stanje i potrebna poboljšanja“ (Women, Law & Development International, 1996), str. 104–105.

¹⁰² „Dobre prakse u borbi protiv nasilja nad ženama i njegovom iskorenjivanju“, izveštaj sa sastanka ekspertske grupe (DAW i UNODC, 17–20. maj 2005), str. 23.

¹⁰³ „Zaustavljanje nasilja nad ženama: programiranje prevencije, zaštite i nege“ (UNFPA, 2007), str. 48

¹⁰⁴ „Dobre prakse u borbi i eliminisanju nasilja nad ženama“, izveštaj sa sastanka ekspertske grupe (DAW i UNODC, 17–20. maj 2005), str. 24.

da se svim žrtvama trgovine ljudima pruži zaštita i usluge bez obzira da li su službeno klasifikovani kao žrtve ili svedoci sudskog procesa.

5.2 Neposredna pomoć i pružanje usluga

Potrebe žrtava su složene i često međusobno povezane. Neke treba rešavati istovremeno, poput potrebe za fizičkom bezbednošću, skloništem, trenutnom medicinskom pomoći i savetovanjem zbog doživljene traume. Iako je razdvajanje neposredne pomoći od rada sigurnih kuća, kao u ovom zborniku, u izvesnom smislu veštačko, ovaj odeljak se odnosi na celokupnu dobru praksu u razvoju i sprovođenju programa čiji je cilj podmirivanje potreba žrtava konkretnih oblika nasilja nad ženama. U sledećem odeljku, o kriznim centrima i sigurnim kućama, dati su primeri konkretnih uspešnih modela tih institucija.

Države imaju izričitu obavezu da podmiruju potrebe žrtava nasilja nad ženama i obezbede raspoloživost neophodnih usluga, ali treba naglasiti da to ne mora nužno da znači da je država najbolji pružalac takvih usluga. Bolji model bi bio onaj u kome država obezbeđuje odgovarajuća finansijska sredstva za socijalne usluge, kao i pomoć za obučavanje stručnjaka.¹⁰⁵ Veoma često je slučaj da najuspešniji modeli neposredne pomoći za žrtve predstavljaju saradnju između specijalizovanih organizacija građanskog društva uz podršku države. Kao što je opisano u nastavku, ženski centri ili ženske grupe za podršku su opšte prihvaćeni kao pozitivni modeli pružanja pomoći.

Neposredna pomoć obično podrazumeva sveobuhvatne programe koji obuhvataju psihološku podršku, savetovanje, zastupanje, medicinsku i pravnu pomoć, kao i sklonište. Ove usluge bi trebalo da budu raspoložive besplatno za sve žene kojima su potrebne. To znači da bi trebalo preduzeti posebne mere da se i ženama koje pripadaju nacionalnim manjinama obezbedi jednak pristup.

Mnoge žrtve nasilja nad ženama do pomoći dolaze i putem telefonskih linija za pomoć. Takve telefonske linije predstavljaju način za pružanje informacija, pomoći i saveta u kriznim situacijama žrtvama, kao i drugim osobama kojima je takva pomoć neophodna. Država bi trebalo da obezbedi mogućnost da najmanje jedna takva telefonska linija radi 24 časa dnevno i pruža pomoć u hitnim slučajevima. Ne treba posebno napominjati da bi takve telefonske linije trebalo da garantuju poverljivost informacija osobe koja poziva i da bi trebalo da na njima radi profesionalno obučeno osoblje. Postoje primeri da i državna ministarstva i privatna preduzeća za telekomunikacije vode takve telefonske linije za pomoć kako bi one mogle da rade besplatno.

Internet sve više postaje pomoćno sredstvo za žrtve nasilja nad ženama i mnoge ženske organizacije i pružaoci usluga objavljuju linkove ka informacijama i preporuke konkretnih izvora pomoći na Internetu. Međutim, za razliku od telefonskih poziva, počiniocima nasilja je mnogo lakše da kontrolišu korišćenje Interneta. Na Internet stranicama koje se bave ovim problemom zaživela je dobra praksa davanja konkretnih informacija o bezbednosti stranice, poput korišćenja javnih, a ne kućnih računara i brisanja podataka o posećenim Internet stranicama. Ovakve stranice obično imaju i link za „beg“, koji omogućava korisniku da brzo prekine pregled stranice.¹⁰⁶

Put za bekstvo: od ulice do nezavisnosti

Vrsta nasilja nad ženama: Nasilje u komercijalnoj seks-industriji

Pristup i glavni ciljevi: Kao odgovor na sve veći broj žena i devojaka koje kao žrtve trgovine ljudima dospevaju u Italiju i bivaju primorane da se bave prostitucijom, NVO Associazione On the Road je razvila projekat sa ciljem da ponudi konkretnu pomoć ženama i devojka da pobegnu od prostitucije i uklope se u evropsko društvo.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: Ova NVO je formirala male „ulične jedinice“ (obično dve osobe i jedan doktor) koje su stupale u kontakt sa ženama na ulici, nudile im medicinsku pomoć i kontraceptivna sredstva i pozivale ih da dođu u prihvatni centar koji pruža dodatnu pomoć. Ove jedinice su, takođe, delile pamflete sa informacijama na nekoliko jezika. Kada jedinice sretnu devojke za koje posumnjaju da su maloletne, traži se najbolji način da im se priđe i da se uključi lokalna policija. Projekat je, takođe, pomogao osnivanje sigurne kuće, gde žene mogu da žive i do pet meseci i dobiju podršku, savete, pravnu pomoć i obuku. U ponudi Centra je način da žene povrate svoj osećaj samopoštovanja i dobiju snagu da pobegnu od nasilja.

Područje obuhvaćeno projektom: Italija, ali je organizacija uspostavila prekograničnu saradnju i sa partnerima u Albaniji, Belgiji, Francuskoj i Portugalu.

¹⁰⁵ Ibid.

¹⁰⁶ Ukoliko tražite dodatne informacije o bezbednosti računara, Interneta i, na primer, linka za beg sa stranice, pogledajte Internet stranicu Nacionalne mreže za zaustavljanje nasilja u porodici (<http://www.nnedv.org/Internetsafety.html>) ili Sredstva na Internetu za borbu protiv nasilja nad ženama (<http://www.vaw.umn.edu/>).

Materijali, proizvodi, ishodi: Na Internet stranici organizacije Associazione On the Road ponuđeno je više publikacija, uglavnom na italijanskom jeziku, uključujući i podatke o društvenim intervencijama u uličnoj prostituciji.

Finansiranje: Sredstva je obezbedila Evropska komisija, posredstvom programa Dafne.

Organizacija zadužena za sprovođenje:

Associazione On the Road

Via delle Lancette, 27 – 27/A

64014 Martinsicuro (TE)

Italy

Tel: +39.0861.796666 – 762327

Faks: +39.0861.765112

Imejl: mail@ontheroadonlus.it

Dodatne informacije: <http://ontheroadonlus.it/> (samo na italijanskom jeziku)

„Izgradnja novog života“, ilustrativni slučaj # 15 iz programa Dafne, može se preuzeti na adresi:

http://ec.europa.eu/justice_home/daphnetoolkit/html/illustrative_projects/dpt_illustrative_projects_en.html

5.2.1 Sveobuhvatne i specijalizovane usluge

Žene koje su doživele nasilje najverovatnije su iskusile fizičko, seksualno ili psihološko nasilje, te im je stoga neophodno sveobuhvatno kratkoročno i dugoročno zbrinjavanje. Postoji veliko preklapanje u vrstama usluga koje su žrtvama potrebne, ali treba razviti i specijalizovane usluge i konkretne pristupe za određene oblike nasilja nad ženama. Konkretno, ustanovljeno je da nije moguće jednostavno preneti dobre modele pružanja usluga u vezi sa nasiljem nad ženama u postkonfliktnu sredinu bez uzimanja u obzir specifičnih psiholoških potreba ove grupe žrtava.

Usluge savetovanja mogu obuhvatiti pravnu pomoć, kao i savete o zdravstvenim pitanjima, ali se, uopšteno govoreći, savetovanje odnosi na oblik terapije koja je usmerena ka psihološkim potrebama žrtve. Grupe za savetovanje i samopomoć, koje ženske NVO često koriste u borbi protiv nasilja nad ženama, prepoznate su kao praksa koja obećava jer „pružaju podršku ženama, istovremeno poštujući njihovu samostalnost i ohrabrujući njihovo nezavisno odlučivanje”.¹⁰⁷ Psihološko savetovanje i savetovanje zbog doživljene traume naročito je presudno za žrtve seksualnog nasilja i jako se puno koristi u postkonfliktnim situacijama, često uporedo sa inicijativama za ostvarivanje pravde. Savetovanje treba da pružaju obučeni stručnjaci pojedinačnim žrtvama i važno je da savetnica ne koristi naredbodavne strategije i da bude svestna da je potrebno osnažiti žene,¹⁰⁸ a ne naređivati im. Grupe za samopomoć ili podršku, sa druge strane, sačinjene su od žena koje pružaju podršku jedna drugoj. Ove grupe su veoma uspešne u pomaganju ženama da povrate samopouzdanje i ublaže osećanja sramote i izolovanosti. Ovakve grupe za samopomoć obično nemaju velike troškove i mogu se osnovati po ad hoc principu na najosnovnijem nivou.

Vrsta nasilja nad ženama: Nasilje u porodici

Pristup i glavni ciljevi: Ovaj program je bio usmeren ka povećanju pristupa žena i devojaka iz ruralnih oblasti zaštiti od nasilja podizanjem njihove svesti o kirgistskom Zakonu o nasilju u porodici i formiranjem grupa za samopomoć.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: Kancelarija OEBS-a u Ošu je sprovodila projekat, radeći u saradnji sa partnerskom nevladinom organizacijom Ensan-Diamond. Ensan-Diamond je formirala ženske grupe za samopomoć, grupe predvođene osobama istog statusa koje pružaju pomoć žrtvama nasilja u porodici. Prilikom formiranja ovih grupa za pomoć, NVO je prvo pronašla „spoljne agente”, odnosno žene koje imaju dobre veštine komunikacije, dobru reputaciju i autoritet na lokalnom nivou, koje su zatim prošle temeljnu obuku. Takođe, sela i naselja u kojima su formirane ove grupe za podršku birana su sa posebnom pažnjom; minimalni uslovi zahtevali su da imaju bar obrazovne institucije, osnovne zdravstvene ustanove, ženski komitet u lokalnoj vlasti, policiju i nevladine organizacije ili druge organizacije građanskog društva. Ženske grupe za pomoć obučavane su i o temama kao što su dinamika i oblici nasilja u porodici, samoorganizovanje, principi rukovođenja (poput poverljivosti, jednakosti i demokratije) i načina analize lokalno raspoloživih usluga. Primarni cilj svake grupe za

¹⁰⁷ „Okončanje nasilja nad ženama: sa reči na dela” (Generalni sekretar UN, 2006), str. 118.

¹⁰⁸ Lori Hajze, Meri Elsberg, Megan Gotemeler, „Izveštaji o stanovništvu: zaustavljanje nasilja nad ženama” (Centar za zdravlje i rodnu ravnopravnost – CHANGE, 1999), str. 33.

Žene iz ruralnih oblasti
Kirgistana protiv nasilja

samopomoć je da pruža pomoć žrtvama da promene svoj život, da im pomogne da razrade lične planove bezbednosti i da proceni sredstva koja im stoje na raspolaganju, kao što su zakon o nasilju u porodici i lokalne institucije. Još jedna važna stavka u razvoju ženskih grupa bila je pomoć da te grupe ostvare interakciju sa lokalnim vlastima, policijskim organima i drugim grupama na nivou zajednice u cilju obezbeđivanja odgovarajućeg odgovora u slučajevima nasilja u porodici.

Iz tog razloga je projekat bio usmeren ka sudovima aksakala (sudovi aksakala su neformalna tela koja se uglavnom sastoje od uglednih starijih muškaraca i, do određene mere, žena) sa ciljem da oni postanu osetljiviji na pitanja rodno zasnovanog nasilja i nasilja u porodici, kao i da se poveća njihovo angažovanje u slučajevima nasilja u porodici. Sprovedene su i aktivnosti sa policijskim organima, usmerene ka policijskim inspektorima na nivou zajednice koji imaju najveće šanse da se bave slučajevima nasilja u porodici. Ovaj deo projekta je bio koordiniran sa Programom reforme policije Centra OEBS u Biškeku, a sastojao se od niza regionalnih obuka u svrhu podizanja svesti policije o zakonu o nasilju u porodici i načinima njegove primene.

Područje obuhvaćeno projektom: Projekat se fokusirao na ruralne oblasti Kirgistana, konkretno Pokrajinu Oš i njena veća naselja.

Materijali, proizvodi, ishodi: Važan ishod projekta je bilo formiranje preko 20 ženskih grupa za samopomoć, koje pružaju pomoć ženama žrtvama nasilja u porodici. Grupe za samopomoć i same koriste mini-biblioteke, knjižice i postere o nasilju u porodici kao pomoćna sredstva.

Finansiranje: Vlada Francuske je obezbedila sredstva za projekat u celini. S obzirom da je nedostatak finansija u ruralnim oblastima uobičajeni problem, grupe za samopomoć su podsticane da koriste lokalne škole za sastanke, da upotrebljavaju kućne telefone, ili da zatraže od lokalnih vlasti da obezbede prostor za sastanke grupe.

Organizacija zadužena za sprovođenje:

Ensan-Diamond
209 Kurmanjan Datka street
714000 Osh
Kyrgyzstan
Tel: +996 502 32 89 60; +996 3222 560 94
Faks: +996 3222 235 73
Imejl: diamond_osh@yahoo.com
OSCE Centre in Bishkek/
Field Office in Osh
139 St. Toktogula
720001 Bishkek
Kyrgyzstan
Tel: +996 312 66 50 15
Faks: +996 312 66 31 69
E-pošta se može poslati preko Internet stranice:
<http://www.osce.org/bishkek/contacts.html>

Dodatne informacije: http://www.osce.org/bishkek/item_1_22196.html

Veoma često u slučajevima nasilja nad ženama, a naročito kada je reč o nasilju u porodici, ovakve vrste usluga savetovanja i pomoći potrebne su i deci, bilo da su svedoci nasilja ili su i sami bili žrtve. Trebalo bi razviti specijalizovane programe za decu.

Istinite priče

Vrsta nasilja nad ženama: Nasilje u porodici

Pristup i glavni ciljevi: Ovaj projekat bavi se uticajem nasilja u porodici na decu svedoke i onu koja su preživela nasilje, a cilj projekta je iznošenje činjenica o ovom problemu, jasno i otvoreno, kako bi osećanje tajnovitosti i stida vezan za ovu temu bilo nadvladano. Deca se kroz projekat podstiču da govore o svojim strahovima i da traže podršku od vršnjaka i odraslih.

Sprovedene aktivnosti/kako projekat funkcioniše: Projekat sprovodi sedam partnerskih organizacija. Nakon istraživanja o tome šta mladi misle i osećaju kada je reč o nasilju u porodici, Radionica za animaciju iz Lidsa napravila je animirani film za ciljnu grupu uzrasta od osam do 13 godina. U filmu se govori o petoro mladih koji su doživeli različite vrste nasilja u porodici. Likovi u filmu opisuju kako je nasilje uticalo na njih, njihovu porodicu i prijatelje i uz to ističu svoje pravo na život u sigurnom

okruženju i pozitivne aktivnosti koje mogu preduzeti, npr. razgovor sa prijateljima ili sa nekim odraslim ili obraćanje službama za pomoć žrtvama nasilja. Nasilje nije eksplicitno prikazano u filmu, ali se poruka prenosi uz pomoć trikova u animaciji. Uz film je priložen i vodič za nastavnike u kom je dato uputstvo kako se film koristi u nastavi ili vanškolskim aktivnostima.

Područje obuhvaćeno projektom: Ujedinjeno Kraljevstvo, Irska, Austrija i Nemačka, a postoji mogućnost da se film distribuira i u drugim evropskim zemljama.

Materijali, proizvodi, ishodi: Film i priručnik moguće je naručiti putem veb sajta.

Finansiranje: Projekat finansira Evropska komisija, kroz program Dafne.

Organizacija zadužena za sprovođenje:

Leeds Animation Workshop (Radionica za animaciju iz Lidsa)
45 Bayswater Row
Leeds LS8 5LF
United Kingdom
Tel, faks: +44 (0) 113 248 4997
Imejl: info@leedsanimation.org.uk

Dodatne informacije: <http://www.leedsanimation.org.uk/>

Vrsta nasilja nad ženama: Seksualno nasilje i postkonfliktne situacije

Pristup i glavni ciljevi: Uprkos tome što je nakon četrnaest godina građanski rat u Liberiji završen, stopa seksualnog nasilja ostala je visoka. Vlada je 2006. godine usvojila nacionalni akcioni plan borbe protiv nasilja nad ženama, ali je malo toga realizovano. Lekari bez granica (fr. Médecins Sans Frontières, MSF) odlučili su da podrže dva cilja zacrtana akcionim planom: jačanje pravosudnog sistema i obezbeđivanje zdravstvene zaštite za žrtve seksualnog nasilja. Cilj projekta je da se osigura da žrtve seksualnog nasilja dobiju medicinsku pomoć u roku od 72 sata, što je ključan faktor u prevenciji ozbiljnih, dugoročnih posledica silovanja.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: U cilju podizanja svesti o silovanju i neophodnosti hitne lekarske intervencije, glumačka trupa izvodi predstavu u zdravstvenim ustanovama i na drugim lokacijama, npr. bazarima otvorenog tipa. Bilbordi i majice takođe doprinose širenju poruke.

Pored nege koju obezbeđuju lekari u zdravstvenim centrima pod pokroviteljstvom MSF, socijalni radnici pružaju psihološku podršku time što žrtvu prate do savetovališta. Nakon pregleda, obavlja se razgovor kako bi se utvrdilo da li je pacijentkinji ili njenoj porodici potrebna dalja zaštita i upućuje se na ostale službe. Uprkos tome što veoma mali broj žena odluči da podnese tužbu, svakoj žrtvi silovanja koja poseti zdravstvenu ustanovu izdaje se lekarsko uverenje koje se može koristiti u pravne svrhe.

Područje obuhvaćeno projektom: Liberija

Materijali, proizvodi, ishodi: Zahvaljujući uticajnom lobiju, lekarska uverenja postala su deo nacionalne politike i sudovi u Liberiji ih zvanično priznaju i kao pravni dokument, i kao izveštaj lekara u krivičnom postupku.

Finansiranje: Informacije nisu dostupne

Organizacija zadužena za sprovođenje:

MEDECINS SANS FRONTIERES (Lekari bez granica)
Rue de Lausanne 78 - CP 116 -1211 - Geneva
21 - SWITZERLAND
Tel.: +41 (22) 849.84.00, Faks: +41 (22) 849.84.04
webmaster@msf.org

Dodatne informacije: <http://www.azg.be/shatteredlives/index.html>

Sveobuhvatna nega
za žrtve silovanja u
zdravstvenim centrima

5.2.2 Planiranje bezbednosti i pomoć pri reintegraciji

Dinamika NNŽ je takva da se dešava da čak i žrtve koje su zatražile pomoć specijalizovanih službi nisu u datom trenutku u mogućnosti da prekinu odnos u kom postoji nasilje (u slučaju nasilja u porodici) ili da nađu novo zaposlenje (u slučaju seksualnog uznemiravanja), a dešava se i da žrtve razmišljaju o odlasku na rad u inostranstvo i traže savet (u slučaju trgovine ljudima). Savetnici ili drugi pružaoci usluga mogu odigrati ključnu ulogu u individualnom radu sa nekom ženom, tako što je informišu o mogućim rizicima i pomognu joj da napravi plan aktivnosti u slučaju da se nasilje nastavi. Obezbeđivanje konkretne pomoći žrtvama u sastavljanju plana sopstvene bezbednosti i bezbednosti njihove dece ili izdržavanih lica takođe je tesno povezano sa programima reintegracije i tranzicijom iz sigurnih kuća za žrtve nasilja ka samostalnom životu.

Plan reintegracije za žrtve trgovine ljudima: dobra praksa i preporuke

Nakon održavanja radionice na kojoj su predstavljeni primeri dobre prakse kada je reč o programima reintegracije za žrtve trgovine ljudima, moldavska NVO LaStrada sakupila je primerke planova reintegracije od organizacija koje rade u Moldaviji, Programa Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP), Terre des Hommes, Međunarodne organizacije za migracije (IOM) i Centra za sprečavanje trgovine ženama. U izveštaju koji se pojavio kao rezultat tog rada – „Plan reintegracije za žrtve trgovine ljudima: dobra praksa i preporuke“ (2008) – dato je uporedno poređenje četiri plana reintegracije sa detaljima u vezi sa procenom potreba, i korišćenom metodologijom, a dati su i primeri strukture planova i informacije o monitoringu. Na kraju izveštaja date su preporuke kako da se uz minimum neophodnih koraka osigura uspešna reintegracija nakon nasilja; izveštaj je dostupan veb sajtu NVO LaStrada: <http://www.lastrada.md/en.html>.

5.2.3 Izgradnja kapaciteta pružalaca usluga

Kao i svi stručnjaci koji dolaze u kontakt sa žrtvama NNŽ, potrebno je da pružaoci usluga prođu specijalizovanu obuku i senzibilizaciju za ovu temu. Pokrenuto je više inicijativa konkretno usmerenih na poboljšanje odgovora zdravstvenog sektora na NNŽ. Nije redak slučaj da zaposleni u zdravstvu u svom radu dolaze u kontakt sa žrtvama, ali mnogi od njih smatraju da je nasilje nad ženama „stvar primene zakona“ i da nisu pozvani da se mešaju u takve slučajeve, osim da saniraju povrede. Kada prođu obuku u vezi sa nasiljem nad ženama, lekari opšte prakse, medicinske sestre, zaposleni u hitnim službama, pa čak i stomatolozi mogu primeniti postupak skrininga i uputiti žrtvu specijalizovanim službama. U zemljama u kojima biće krivičnog dela zavisi od toga kako medicinski radnik klasifikuje povredu, od ključnog je značaja da lekari razumeju kako se NNŽ manifestuje i kako treba dokumentovati dokaze u slučaju krivičnog dela.

Drugi aspekt izgradnje kapaciteta pružalaca usluga odnosi se na stručno osoblje u kriznim centrima i sigurnim kućama za žene. Kao što je rečeno u prethodnom tekstu, vlada treba da finansira ne samo rad stručnih službi, već i da osigura da pružaoci usluga imaju pristup redovnim programima obuke usmerene na stručno usavršavanje i razvoj veština dobre prakse. Pružaoci usluga su, takođe, u opasnosti od toga da „izgore“ na poslu, pa bi trebalo sprovoditi mere koje bi im omogućile da se na zdrav način nose sa stresom, frustracijom i beznađem.

ProTrain

Vrsta nasilja nad ženama: Međusobno nasilje i nasilje u porodici

Pristup i glavni ciljevi: Projekat ProTrain (2007–2009) usmeren je na poboljšanje obuke za osoblje različitih službi i zdravstvene radnike u Evropi, imajući u vidu dobru praksu u prevenciji nasilja. Iako međunarodne smernice o tome kako odgovoriti na nasilje u porodici pozivaju na sveobuhvatan, multisektorski pristup, obuke u cilju izgradnje kapaciteta uglavnom su usmerene na pripadnike pojedinačnih profesija. Cilj ovog projekta je razvoj multisektorskog i koordiniranog programa obuke kojim će biti ojačana saradnja između stručnjaka i koji će doprineti zajedničkom shvatanju prevencije nasilja u porodici. Program obuke biće zasnovan na dobroj praksi u radu sa ključnim stručnim grupama. Projekat ProTrain prevashodno je usmeren na obuku zaposlenih u zdravstvu, s obzirom na to da su oni prepoznati kao grupa kojoj nije posvećeno dovoljno pažnje u ovoj oblasti.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: Eksperti iz nekoliko zemalja (Austrije, Češke, Finske, Francuske, Nemačke, Mađarske i Italije) razvijaju kriterijume za procenu dobrih programa obuke i programa obuke trenera. Dalje aktivnosti u okviru ovog projekta uključuju razvoj modula za zdravstvene radnike; multisektorsku obuku koja uzima u obzir relevantne kulturološke i socioekonomske faktore; ogledno testiranje programa u sedam pomenutih zemalja.

Područje obuhvaćeno projektom: Trenutno – Austrija, Češka, Finska, Francuska, Nemačka, Mađarska i Italija, ali je moguće da se projekat u budućnosti proširi i na druge zemlje.

Materijali, proizvodi, ishodi: U okviru projekta biće izrađen katalog kriterijuma dobre prakse za procenu evropskih programa obuke u oblasti nasilja u porodici; biće sastavljen spisak postojećih programa i materijala za obuku, kao i novi okvir programa obuke namenjene većem broju profesija, uključujući i poseban modul za zdravstvene radnike. Ovi materijali biće dostupni na CD-u, kao i na Internetu preko nekoliko mreža koje se bave NNŽ u Evropi.

Finansiranje: Projekat finansira Evropska komisija, kroz program Dafne.

Organizacija zadužena za sprovođenje:

Partnerske organizacije:

- Univerzitet u Osnabriku, Nemačka (koordinator)
- Univerzitet u Helsinkiju, Finska S.I.G.N.A.L. e.V., Nemačka
- NANE Udruženje za ženska prava, Mađarska
- INSTITUT DE L'HUMANITAIRE, Francuska
- Associazione GOAP, Italija
- Hitne medicinske službe Pokrajine Srednja Češka, Češka
- Austrijska mreža sigurnih kuća za žene/WAVE, Austrija
- Gesine - Frauen helfen Frauen e.V., Nemačka

Dodatne informacije: <http://www.wave-network.org/start.asp?ID=23023>

Vrsta nasilja nad ženama: Silovanje i seksualno nasilje u konfliktnim okruženjima

Babice pomažu
žrtvama

Pristup i glavni ciljevi: U afričkoj regiji Velikih jezera, Međunarodni komitet crvenog krsta (MKCK) pomaže ženama žrtvama silovanja i seksualnog nasilja koje su pretrpele tokom i neposredno nakon oružanog sukoba. Mnoge od ovih žena su udovice ili raseljena lica kojima je potrebna sveobuhvatna pomoć, što podrazumeva zdravstvenu zaštitu, negu trudnica pre i posle porođaja, savetovanje nakon preživljene traume i tretman koji, uopšteno, podrazumeva pažnju i diskreciju. Shvativši sa kakvim se preprekama žene suočavaju kada je reč o pristupu zdravstvenim ustanovama, kao i to da je ženama izuzetno teško da govore o pretrpljenom seksualnom nasilju, MKCK je uveo praksu izgradnje kapaciteta tradicionalnih babica u kriznim područjima. Babice, koje rade na nivou zajednice, obezbeđuju medicinsku, psihološku i socijalnu podršku žrtvama seksualnog nasilja.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: Međunarodni komitet crvenog krsta različito pristupa problemu silovanja i seksualnog napada, u zavisnosti od specifičnih uslova u određenoj zemlji. U Burundiju, na primer, MKCK je sproveo opsežan pregled postojećih zdravstvenih ustanova u kriznim regionima, kao i anketu među grupama koje su najviše pogođene problemom seksualnog nasilja (na primer, žene i mladi). U saradnji sa lokalnim organizacijama, javnim zdravstvenim službama i Ministarstvom zdravlja, MKCK je razvio program obuke za tradicionalne babice. U Ugandi, MKCK radi u nekoliko kampova za raseljena lica gde tradicionalne babice prolaze obuku i rade zajedno sa bobicama MKCK-a. U Demokratskoj republici Kongo, MKCK ne samo da obučava tradicionalne lekare, već je i sa lokalnim aktivistima radio na projektima podizanja opšte svesti, kao što je, na primer, izvođenje predstave u kojoj je prikazano silovanje i posledice silovanja kao što su žigovanje i odbacivanje.

Uopšteno govoreći, zahvaljujući programima obuke, babice stiču autoritet i priznanje u zajednici, sposobnost prepoznavanja znakova seksualnog nasilja, kao sposobnost pružanja psihološke podrške. Sada babice igraju ključnu ulogu time što uspevaju da dopru do žena koje drugačije ne bi dobileneophodnu medicinsku i psihološku pomoć, bilo zbog osećaja stida, bilo zbog nedostatka resursa ili nedovoljne informisanosti. Babice su osobe kojima žena može da veruje i kojima može da se poveri; one, takođe, upućuju pacijentkinje u medicinske centre u kojima mogu dobiti sveobuhvatniju pomoć.

Područje obuhvaćeno projektom: Regija Velikih jezera, posebno Burundi, Demokratska Republika Kongo, Uganda.

Materijali, proizvodi, ishodi: Prema izveštajima MKCK, u područjima u kojima su tradicionalne babice prošle obuku, porastao je broj žena upućenih u zdravstvene ustanove.

Finansiranje: Aktivnosti MKCK uglavnom finansira sama država, međunarodne organizacije, nacionalni Crveni krst i Crveni polumesec, a finansiraju se i iz javnih i privatnih izvora.

Organizacija zadužena za sprovođenje: International Committee of the Red Cross (ICRC) – Headquarters in Geneva (Međunarodni komitet crvenog krsta (MKCK) – sedište u Ženevi)
19 avenue de la Paix
CH 1202 Geneva
Tel.: +41(22)734 60 01
Zajednički faks MKCK: + 41 (22) 733 20 57
<http://www.MKCK.org> (strana sa kontaktima)

Dodatne informacije: ¹⁰⁹MKCK sajt o ženama u ratnim uslovima: <http://www.MKCK.org/Web/Eng/siteeng0.nsf/htmlall/women7OpenDocument@ene> u nesigurnom svetu, nasilje nad ženama, činjenice, brojeke i analiza, M. Vlachova i L. BIASON, eds, DCAF (2005) na 121.

5.3 Krizni centri, sigurne kuće, centri za „sve usluge na jednom mestu“

Krizni centri, prihvatilišta i sigurne kuće su od ključnog značaja kada je reč o zaštiti žena, s obzirom na to da omogućavaju žrtvama da se sklone od nasilja. U paralelnom izveštaju irske NVO, istaknuta je ključna uloga sigurnih kuća zahvaljujući kojima je ženama omogućeno da napuste situacije u kojima postoji nasilje; takođe se napominje da nasilje nad ženama u Irskoj predstavlja ozbiljan problem i da, konkretno, „88% žena ne napušta svoje nasilne partnere jer nema gde da ode“.¹¹⁰

Mreža Žene protiv nasilja – Evropa (eng. Women Against Violence Europe (WAVE)) objavila je dva izvora dobre prakse i pristupa osnivanju i vođenju sigurnih kuća za žene. „Više od krova nad glavom“ je studija koja se bavi procenom toga u kojoj meri su sigurne kuće za žene u državama kandidatima za članstvo u EU ispunile minimum od 11 zahteva koje su definisali stručnjaci. Mreža WAVE je sakupila podatke putem upitnika koje su partneri mreže distribuirali, kako u zemljama gde sigurne kuće uveliko postoje, tako i u zemljama u kojima nema takvih usluga. U okviru ovog istraživanja dokumentovana je važna uloga skloništa u prevenciji nasilja nad ženama i zaštiti žrtava. U izveštaju su date informacije o tome kako treba shvatiti i poštovati minimalne standarde, koje mogu biti od koristi zemljama u kojima se sigurne kuće tek sada osnivaju. Studija je dostupna na veb-sajtu WAVE: <http://www.wave-network.org/start.asp?ID=19>.

„Daleko od nasilja“ je priručnik koji se bavi praktičnim pitanjima i izazovima na koje se nailazi pri uspostavljanju i vođenju sigurnih kuća za žene žrtve nasilja. Priručnik sadrži teorijske informacije o NNŽ, ali se uglavnom sastoji od informacija vezanih za planiranje i praktičnih koraka potrebnih za osnivanje sigurnih kuća. Veliki broj stručnjaka dao je svoj doprinos izradi priručnika, tako da on sadrži širok spektar različitih iskustava, pa se može koristiti širom Evrope i u susjednim zemljama. Priručnik „Daleko od nasilja“ dostupan je na veb-sajtu WAVE: <http://www.wave-network.org/start.asp?ID=18&b=15>.

Svetska konferencija o sigurnim kućama za žene

U septembru 2008. godine, Savet Alberte za sigurne kuće za žene organizovao je prvu Svetsku konferenciju o sigurnim kućama za žene. Konferencija je okupila stručnjake u oblasti prevencije nasilja u porodici iz Kanade i celog sveta u cilju povezivanja i razmene informacija o najboljoj praksi. Jedan dan konferencije bio je, konkretno, posvećen usvajanju kreativne i delotvorne prakse koju su različite sigurne kuće razvile u cilju pružanja usluga u situacijama kada su resursi ograničeni, namenjene sve različitim grupama žena. Svi materijali sa konferencije dostupni su na engleskom, francuskom i španskom jeziku na: http://www.womensshelter.ca/home_en.php.

Postoji veliki broj modelâ centara koji pružaju zaštitu ženama u kriznim situacijama. Svi ti centri imaju neke zajedničke karakteristike; oni pružaju neposrednu pomoć, često obezbeđuju privremeni smeštaj na mestu daleko od nasilja i sveobuhvatne usluge o kojima je bilo reči u prethodnom tekstu. Vodi se ozbiljna debata o tome kakvu formu bi takvi centri trebalo da imaju. Na primer, u većini razvijenih zemalja postoje sigurne kuće za žrtve nasilja, ali je njihovo održavanje veoma skupo; od žena se zahteva da one i njihova deca napuste porodični dom, što često podrazumeva promenu škole i raskidanje drugih veza sa zajednicom.¹¹¹ U nekim od bivših zemalja Sovjetskog

¹⁰⁹ Videti takođe „Burundi: Tradicionalne babice pomažu ženama žrtvama nasilja“, dostupno na <http://www.MKCK.org/web/eng/siteeng0.nsf/htmlall/5kddn77opendocument>; „Kongo – Kinšasa: MKCK obezbeđuje podršku žrtvama seksualnog nasilja“, dostupno na <http://www.MKCK.org/web/eng/siteeng0.nsf/htmlall/congo-kin-women-060306?opendocument>; i „Uganda: Lekcija žena iz hrabrosti“, dostupno na <http://www.MKCK.org/web/eng/siteeng0.nsf/htmlall/uganda-stories-270207?opendocument>

¹¹⁰ „Paralelni izveštaj iz Irske“ (Alijansa za ljudska prava žena, 2004), str. 2.

¹¹¹ Lori Hajze, Meri Elsberg, Megan Gotemeler, „Izveštaji stanovništva: okončati nasilje nad ženama“ (Centar za zdravlje i rodnu ravnopravnost – CHANGE, 1999), str. 33–34.

Saveza gde vlada nije pružala podršku sigurnim kućama, NVO su formirale krizne centre u koje žrtve mogu doći i dobiti sveobuhvatnu pomoć tokom dana, ali ti centri uglavnom ne nude usluge smeštaja. Uprkos tome, neki su bili veoma kreativni u korišćenju neformalnih mreža sigurnih kuća i uspevali da privremeno smeste žene u privatne stanove. U drugim zemljama su zabeleženi slični eksperimenti kada je reč o manje skupim načinima podizanja nivoa bezbednosti žena, kao što su korišćenje crkava kao skloništa ili, u industrijskim zemljama, opremanje žrtava alarmima ili mobilnim telefonima.¹¹² U nekim kulturama, društveno je neprihvatljivo da žena napusti porodični dom i živi na drugom mestu. U takvim situacijama, ženska udruženja su pribegla kreativnosti i osnovala centre ili sigurne kuće u okviru zdravstvenih ustanova u koje žene odlaze pod „izgovorom“ da imaju zdravstveni problem koji zahteva lečenje, a ne da bi bile zaštićene od nasilja.¹¹³

Udruženje žena Medica – Zenica koje funkcioniše kao NVO, jedna je od vodećih NVO koje su se bavile NNŽ tokom konflikta i posleratnim posledicama nasilja. Osnivači NVO Medica – Zenica su 1993. godine uvideli da se međunarodne organizacije za pomoć ne bave posledicama planskog silovanja tokom rata, čije su žrtve bile žene u Bosni. Medica – Zenica osnovana je kao centar za terapiju i pomoć ženama i devojkicama koje su preživele nasilje. Iako je primarni cilj organizacije bio obezbeđivanje skloništa, psihološka podrška i terapeutsko savetovanje žena koje su tokom rata preživele silovanje i druge traume, Medica – Zenica je odigrala važnu ulogu u dokumentovanju različitih formi NNŽ, kao što su nasilje u porodici, seksualni napad, trgovina ljudima i seksualno uznemiravanje. Konkretno, ova organizacija jedna je od prvih NVO koje su se bavile nasiljem u porodici u Bosni i Hercegovini, problemom prisutnim kako u ratu, tako i u miru i koja je analizirala nedostatak adekvatnih službi za pomoć žrtvama. Ključna aktivnost udruženja Medica – Zenica i dalje je pružanje direktne, kompletne podrške ženama i devojkicama. Organizacija nudi veliki broj usluga ženama i devojkicama, kao što je osnovna zdravstvena nega, ali nudi i medicinske usluge u „zabačenim“ delovima zemlje, skloništa za žrtve, psihološku terapiju i savetovanje, pravnu pomoć, pomoć putem telefonske linije za hitne slučajeve. Celokupno osoblje organizacije prolazi specijalizovanu obuku za pružanje nege osobama koje su preživele traumu. Organizacija, takođe, nudi ženama stručnu obuku i kurseve.

Medica – Zenica je radila i na poboljšanju obezbeđivanja usluga širom zemlje. U okviru projekta koji je 1999. godine sprovela u saradnji sa Kancelarijom Visokog komesara za ljudska prava, Medica – Zenica je radila sa velikim brojem međunarodnih organizacija i vladinih agencija prilikom sprovođenja oglednog programa u zajednici na temu prevencije i procesuiranja. Osnovni cilj ovog programa bio je da se na nivou zajednice uspostavi mreža službi za pomoć žrtvama NNŽ u zeničkom okrugu, kao i da se uspostavi jedinstveni protokol za postupanje u slučajevima NNŽ za sve sektore.

Organizacija i dalje sprovodi obrazovne programe za druge pružaoce usluga, pripadnike organa reda i stručnjake u oblasti krivičnog pravosuđa i nudi obuku iz oblasti nenasilnog rešavanja konflikata i pomirenja. Medica – Zenica se, takođe, bavi istraživanjima i advokaturom, promovišući pravo žena na život bez nasilja, kao o politike kojima se štite prava žena žrtava silovanja tokom rata.¹¹⁴

Dodatne informacije: <http://www.medica.org.ba/>

Centar Umid (Nada) u Uzbekistanu, koji funkcioniše kao NVO, jeste centar za pružanje usluga ženama koje su pobegle iz sopstvenih domova, što je često izazvano nasiljem, ali se nekada radi o ženama koje su pokušale samoubistvo, najčešće spaljivanjem. Dr Bibisora Oripova, specijalista za opekotine, 1998. godine osnovala je centar Umid, prva sigurna kuća u Uzbekistanu u kojoj se mogla dobiti psihološka, medicinska i socijalna pomoć. Mnoge žene koje su pokušale samoubistvo zapravo su bile žrtve nasilja u porodici (nasilje su trpele od muževa, članova njegove porodice i drugih rođaka). Centar Umid ovim ženama nudi smeštaj u kom mogu da se oporave od povreda, imajući u vidu činjenicu da mnoge bivaju odbačene od strane porodice nakon pokušaja samoubistva.

¹¹² Ibid., str. 34.

¹¹³ Na primer, sigurne kuće i centri za žene žrtve nasilja u porodici osnovani su u okviru zdravstvenih centara u Rusiji (Savez za zaštitu majki i dece u Mahačkali u Dagestanu i Međunarodne medicinske klinike u Čečeniji) i u Uzbekistanu. Pored toga, u SAD postoji nekoliko sigurnih kuća pod imenom „Kod sestre“. Ovaj naziv oslikava činjenicu da je mnogim ženama nelagodno da priznaju da žive u sigurnoj kući.

¹¹⁴ „Bosna: rat nije završen – zaboravljeno stradanje bosanskih žena“, dostupno na www.medicamondiale.org/en/projekte-themen/projekte/bosnien-herzegowina/; „Uticaj oružanog sukoba na žene i devojkice: konsultativni sastanak o uvođenju rodne dimenzije u politike i programe u područjima konflikta i rekonstrukcije“ (UNFPA, 2001), str. 11, 67; Tsjeard Bouda, Georg Frerks i Ian Banon, „Rod, konflikt i razvoj“ (Svetska banka, 2005) str. 39.

Medica Zenica, Bosna i Hercegovina

Centar Umid, Uzbekistan

Ženama se, putem psihološkog savetovanja i stručne obuke za obavljanje nekog posla, pomaže da ponovo počnu da žive normalnim životom. Centar Umid ponekad nudi pravnu pomoć u krivičnim slučajevima, kao i pomoć u oblasti građanskog prava u slučaju razvoda. Centar je na početku obezbeđivao smeštaj za šest žena; danas ima kapacitet za smeštaj 48 žena sa decom. Centar takođe organizuje seminare u ruralnim predelima kako bi se doprlo do žena koje se možda suočavaju sa krizom i sklone su samoubistvu.¹¹⁵

Nedavno je veliki broj zemalja usvojio model centra „sve usluge na jednom mestu“, dizajniranog u cilju smanjenja broja ustanova koje žrtva mora da obiđe i bolje koordinacije procesa pružanja pomoći u jednoj ustanovi. Takvi centri omogućavaju i bolji rad organa javnog reda, jer oni imaju direktan pristup žrtvi u svrhu sakupljanja dokaza, ali je sama žrtva u sigurnom okruženju u kom dobija podršku, čime se povećava i mogućnost da žrtva sarađuje sa pravosuđem.

Referalni centri za seksualne napade, UK

U Ujedinjenom Kraljevstvu postoje Referalni centri za seksualne napade, sigurna mesta gde žrtve seksualnog napada mogu dobiti neposrednu i dugotrajniju zdravstvenu zaštitu i savetovanje. Referalni centri okupljaju na jednom mestu sve relevantne pravne i zdravstvene institucije i službe, čime se obezbeđuje bolja pomoć žrtvi i olakšava istražni postupak. Ovaj sistem izgrađen je po uzoru na Referalni centar Svete Marije za seksualne napade koji se nalazi u Mančesteru, a koji je prepoznat kao model dobre prakse u neposrednom obezbeđivanju „svih usluga na jednom mestu“. Centar Svete Marije, otvoren 1986. godine, bio je prvi centar u UK koji je odraslima – žrtvama silovanja ili seksualnog napada obezbeđivao sveobuhvatne i koordinirane forenzičke i medicinske usluge i usluge savetovanja. Posmatrano sa stanovišta žrtve, referalni centri smanjuju stres koji proizilazi iz neophodnosti obraćanja velikom broju službi i istražitelja. Pored toga, kroz praksu se pokazalo da se žrtve koje dobiju neposrednu negu i savetovanje oporavljaju ravnomerno i ređe im je potrebna dugotrajna pomoć. Sa stanovišta sprovođenja zakona, centri pomažu policiji obezbeđujući centralizovanu instituciju u kojoj se može sastati sa žrtvom i sakupiti dokaze.

U Engleskoj i Velsu trenutno postoji 19 referalnih centara za seksualne napade.

Dodatne informacije: <http://www.homeoffice.gov.uk/crime-victims/reducing-crime/sexual-offences/sexual-assault-referral-centres/?version=2>.

Centri za porodično-pravnu zaštitu, SAD

Inicijativa predsednika za osnivanje centara za porodično-pravnu zaštitu, koja predstavlja program Vlade SAD vredan 20 miliona dolara čiji je cilj uspostavljanje multidisciplinarnih servisnih centara po principu „sve usluge na jednom mestu“ za žrtve nasilja u porodici i njihovu decu, pokrenuta je 2003. godine. Centri su uređeni po uzoru na Centar za porodično-pravnu zaštitu u San Dijegu, koji se smatra primerom dobre prakse u oblasti pružanja pomoći žrtvama. Model Centra za porodično-pravnu zaštitu u San Dijegu podrazumeva da žrtva nasilja u porodici, seksualnog napada ili zlostavljanja starih, treba da poseti manji broj institucija da bi dobila pomoć. Ovaj model centra za porodično-pravnu zaštitu ima nekoliko karakteristika koje su se pokazale delotvornim. Na primer, svi partneri relevantni za multidisciplinarni pristup nalaze se u centru (organi javnog reda, tužioci, službenici za uslovne kazne, advokati žrtve, advokati, zdravstveni radnici, kao i predstavnici drugih organizacija i verskih grupa u zajednici). Politika zajednica u kojima se ovi centri nalaze je takva da se ističe važnost hapšenja i procesuiranja; one imaju i istoriju saradnje između organa javnog reda, vladinih agencija i građanskog društva. Bezbednost žrtve, zastupanje i poverljivost informacija su najviši prioriteti u okviru ovog modela centra za porodično-pravnu zaštitu. Centri za porodično-pravnu zaštitu nalaze se u zajednicama koje imaju razvijene specijalizovane službe za žrtve porodičnog nasilja i koje dobijaju podršku kreatora politike na lokalnom nivou, kao i šire zajednice.¹¹⁶

Trenutno postoji 31 centar za porodično-pravnu zaštitu u SAD (16 se finansira u okviru Inicijative predsednika) i pet Međunarodnih centara za porodično-pravnu zaštitu (u Kanadi, Engleskoj i Meksiku).

Dodatne informacije: <http://www.familyjusticecenter.org/>.

Sve u svemu, specijalizovani centri za pružanje usluga žrtvama različitih oblika NNŽ, za razliku od centara za žene opštijeg tipa, predmet su opsežne debate. Iako se preporučuje da države osnivaju centre koji

¹¹⁵ Alfred Kuepers, „NVO pomaže da se preokrenu životi suicidalnih žena u Uzbekistanu, uvid u stanje u Evroaziji“, 28. maj 2003. i., Interregionalni rehabilitacioni centar Umid, rekonstrukcija izgradnje skloništa. Samarkand, Republika Uzbekistan, dvojnik“, dostupno na <http://www.coun-terpart.org/Defau%20lt.aspx?tabid=428>

¹¹⁶ Inicijativa predsednika za osnivanje centara za porodično-pravnu zaštitu, po uzoru na najbolju praksu (Ministarstvo pravde SAD, 2007).

moгу da odgovore na konkretne potrebe žrtava svih vidova NNŽ, u zemljama u kojima nedostaje politička volja za rešavanje problema NNŽ uopšte nije realno insistirati na uspostavljanju više specijalizovanih centara istovremeno. Najvažnije je da pri osnivanju bilo koje vrste prihvatilišta prioritet bude zaštita i bezbednost žena i njihove dece, kao i to da se u centru podstiče samoopredeljenje žena i radi na njihovom osnaživanju.

5.4 Koordinirani odgovor zajednice/referalni mehanizmi

Opšte je prihvaćeno da je koordinacija institucionalnih i pojedinačnih intervencija ključ uspeha programâ usmerenih na zaštitu žena od nasilja. Kako bi se odgovorilo na potrebe žrtava NNŽ, trebalo bi da postoji sistem saradnje i razmene informacija između velikog broja agencija, makar između organa reda i zdravstvenih i socijalnih službi.

Uopšteno govoreći, termin „koordinirani odgovor zajednice“ koristi se da se opiše sistem intervencija u slučaju nasilja u porodici. Model iz Duluta, strategija intervencije razvijena u okviru Projekta za intervenciju u slučaju nasilja u porodici u Dulutu, Minesota, jedan je od najpoznatijih i najranijih primera koordiniranog odgovora zajednice koji je prilagođavan i primenjivan u mnogim zemljama. Osnovna karakteristika modela iz Duluta je to što se zahteva da se svi uključeni sektori saglase o ključnim principima intervencije koji podrazumevaju da je zaštita žrtve prevashodni cilj.¹¹⁷

Pod referalnim mehanizmima podrazumevaju se koordinirani sistemi za identifikaciju i zaštitu žrtava trgovine ljudima. Iako se ova dva sistema razlikuju po tome što se bave različitim oblicima nasilja, oni imaju zajedničke suštinske principe i komponente.

Nacionalnim i lokalnim akcionim planovima mogu biti postavljeni temelji za koordiniran rad različitih agencija, ali je, takođe, neophodno više zagovarati tu ideju i obezbediti obuke, kako bi se osiguralo da zaista postoji prava koordinacija. Pored toga, lideri u zajednici i verski lideri, mediji, obrazovni sistem, preduzeća i roditelji treba da odigraju svoju ulogu kao deo šire zajednice koja se bori protiv NNŽ. O inicijativama usmerenim na ove grupe govori se na drugim mestima u ovom dokumentu, pre svega u kontekstu prevencije.

Nacionalni savetodavni odbor SAD za suzbijanje nasilja nad ženama razvio je „Set instrumenata za suzbijanje nasilja nad ženama“, dostupan na Internetu, koji sadrži strategije i preporuke za rad u različitim uslovima i uključivanje različitih interesnih grupa, na primer, raznih službi u zajednici, zdravstvenih radnika, pravnog sistema, medija, verskih zajednica, ljudi iz sporta, koledža i univerziteta, vojske i radnika. Set instrumenata podeljen je na poglavlja u kojima je opisan pristup radu sa različitim ciljnim grupama, a date su i preporuke za poboljšanje prevencije i usluga za žrtve, uključujući i zastupanje. Iako opisane intervencije nisu nužno primenljive u svim situacijama, set instrumenata sadrži korisne instrukcije za poboljšanje koordiniranog odgovora i može podstaći na zajednički rad većeg broja članova zajednice. Set instrumenata dostupan je na: <http://toolkit.ncjrs.org/>.

Set instrumenata za suzbijanje nasilja nad ženama

Kancelarija OEBS-a za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR) izradila je dokument „Nacionalni referalni mehanizmi: Udruženim naporima zaštititi prava žrtava trgovine ljudima: praktični priručnik“ kako bi pomogla vladama država OEBS-a pri uspostavljanju okvira za promociju i zaštitu prava žrtava trgovine ljudima. Nacionalni referalni mehanizam (NRM) predstavlja okvir saradnje putem kog državni akteri ispunjavaju svoje obaveze u pogledu zaštite i promocije ljudskih prava žrtava trgovine ljudima, obezbeđujući koordinaciju njihovog rada na uspostavljanja strateškog partnerstva sa građanskim društvom.

Nacionalni referalni mehanizmi: udruženim naporima zaštititi prava žrtava trgovine ljudima

U priručniku je dato uputstvo za kreiranje i uspostavljanje održivih struktura na nacionalnom nivou, komponenti NRM kojima se obezbeđuje podrška žrtvama i pomaže u procesuiranju trgovaca ljudima. Priručnik je zasnovan na širokom iskustvu NVO i konkretnog rada OEBS-a na uspostavljanju funkcionalnih NRM. ODIHR je podržavala procene primene NRM u Belorusiji, Francuskoj, Rusiji, Turskoj i Ujedinjenom Kraljevstvu. Očekuju se konačne procene primene u različitim zemljama, a rezultati će biti dostupni na veb-sajtu ODIHR.

Priručnik „Nacionalni referalni mehanizmi“ dostupan je na osam jezika (albanskom, engleskom, francuskom, ruskom, španskom, turskom, uzbekom, srpskom/bosanskom/hrvatskom) na: http://www.osce.org/odihr/item_11_13591.html.

Radna grupa za rodna pitanja i humanitarnu pomoć u okviru Međuagencijskog stalnog odbora (IASC) izdala je „Smernice za hitne intervencije, u okviru humanitarnih aktivnosti, u slučaju rodno-zasnovanog nasilja, sa fokusom na prevenciju i odgovor na seksualno nasilje“. Svrha smernica je

Intervencije u okviru humanitarnih aktivnosti u slučaju rodno-zasnovanog nasilja

¹¹⁷ Za više informacija vidi http://www.stopvaw.org/Coordinated_Community_Response.html

uspostavljanje integriranog međuagencijskog pristupa prevenciji i reagovanju na rodno zasnovano nasilje (RZN), u okviru humanitarnih aktivnosti. Smernice omogućavaju zajednicama, vladama i humanitarnim organizacijama (kao što su agencije UN, NVO i organizacije na nivou zajednice) da uspostave i koordiniraju intervencije različitih sektora u oblasti RZN u ranim fazama. Smernice sadrže modele ključnih intervencija za korišćenje u planiranju pomoći i koordinaciji. One, takodje, predviđaju minimum intervencija za prevenciju i intervenciju u slučaju seksualnog nasilja kroz 25 spiskova aktivnosti koji pokrivaju deset oblasti (na primer, zaštitu, bezbednost hrane i ishranu, planiranje lokacije skloništa i informisanje i komunikacije). Smernice su dostupne na više jezika na: http://www.hu-manitarianinfo.org/asc/pageloader.aspx?page=content-subsidi-tf_gender-gbv

Prekipelo

Vrsta nasilja nad ženama: Nasilje u porodici

Pristup i glavni ciljevi: „Prekipelo” je izraz koji se u Finskoj koristi da izrazi ideju prezasićenosti nečim. Ovaj izraz poslužio je kao polazna tačka četvorogodišnje kampanje u organizaciji grada Porvo, sprovedene u cilju razvoja modela saradnje i koordinacije aktivnosti većeg broja sektora u borbi protiv NNŽ. Finska vlada je 1998. godine usvojila nacionalni petogodišnji plan za prevenciju nasilja nad ženama i prostitucije. Ovim planom problem, koji se do tada smatrao privatnim, postao je javan. Nakon analize postojećih socijalnih službi za pomoć žrtvama NNŽ i zaključka da nisu odgovarajuće, lokalni centar za porodično savetovanje u Porvou inicirao je projekat „Prekipelo”. Centralni ciljevi programa bili su jačanje kapaciteta opštinskih vlasti za prevenciju, prepoznavanje i intervenisanje u slučaju nasilja u porodici; obezbeđivanje bolje podrške žrtvama i njihovoj deci; upućivanje počinitelaca na programe koji bi im pomogli da prekinu nasilno ponašanje; uspostavljanje mreže organizacija koje rade na ovom problemu; započinjanje otvorene diskusije u zajednici o NNŽ.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: Projekat je počeo 1999. godine, kada je centar za porodično savetovanje okupio veliki broj institucija koje bi mogle igrati ključnu ulogu u prevenciji nasilja nad ženama – od socijalnih službi, preko organa reda, zdravstvenih službi do obrazovnih institucija – i zatražio njihov pristanak da se uključe u projekat. Projekat je delom realizovan putem programa obuke, značajne za uspostavljanje zajedničkog jezika između stručnjaka u oblasti nasilja u porodici. Predstavnici svih institucija uključenih u projekat razvili su model, specifičan za datu instituciju, za otkrivanje nasilja u porodici i intervenciju. Ova aktivnost doprinela je boljem razumevanju uloge drugih institucija, što doprinosi boljoj koordinaciji njihovih aktivnosti. Osnovane su grupe za podršku ženama žrtvama nasilja, počiniocima i deci svedocima. Kako bi doprili do šire javnosti, realizatori projekta napravili su pamflet o NNŽ koji sadrži informacije o tome gde tražiti pomoć, saradivali su sa medijima u cilju upoznavanja javnosti sa svojim radom i organizovali kurs – savetovanje za mlade parove o rizicima nasilja.

Područje obuhvaćeno projektom: Grad Porvo, Finska, koji služi kao model za druge opštine u Finskoj.

Materijali, proizvodi, ishodi: U sklopu projekta, razvijeni su mnogi materijali za obuku i podizanje svesti javnosti. Među značajne ishode projekta ubrajaju se razvoj referalnog sistema za organe reda i druge službe; unapređenje službi za pomoć žrtvama i osnivanje grupa za podršku ženama, deci i počiniocima; razvoj informativnih materijala u štampanoj formi i za medije. Značajan rezultat projekta je i radna grupa sastavljena od predstavnika mnogih institucija koju je grad osnovao u cilju prevencije nasilja u porodici. Ova radna grupa je telo odgovorno za razvoj programa prevencije, praćenje njegove realizacije, obezbeđivanje obuke za stručnjake, razvoj ciljanih usluga i koordinacija razmene dobrih iskustava između organizacija.

Projekat „Prekipelo” prepoznat je kao primer dobre prakse u Finskoj. Kada je 2008. godine Ministarstvo zdravlja i socijalnih pitanja razvilo program podrške opštinama u definisanju koordiniranog odgovora na nasilje u porodici, ono je dalo konkretne preporuke koje se odnose na usvajanje strateškog pristupa i utvrđivanje potreba različitih osetljivih grupa žena i dece (uključujući starije žene, žene sa invaliditetom ili pripadnice etničkih manjina), a rad sproveden u Porvou dat je kao model.

Finansiranje: Nije bilo dodatnih troškova jer je projekat realizovan kao sastavni deo redovnih aktivnosti svih uključenih institucija.

Organizacija zadužena za sprovođenje:

Međuinstitucionalna radna grupa u opštini Porvo

Predsednik gradskog veća:

Kaj Barlund, kaj.barlund@pp.inet.fi

Predsedavajuća međuinstitucionalne radne grupe:

Marjukka Tao, s.marjukka.taos@porvoo.fi

Dodatne informacije:¹¹⁸ Informacije o preporukama finskog Ministarstva zdravlja i socijalnih pitanja o integriranju prevencije međusobnog nasilja i nasilja u porodici u aktivnosti opština: <http://www.stm.fi/en/pressreleases/pressrelease/view/1200671>.

Vrsta nasilja nad ženama: Trgovina ženama i decom u svrhu seksualne eksploatacije

Pristup i glavni ciljevi: Cilj ovog projekta je razvoj seta standardnih operativnih procedura kako bi se osigurala koordinacija svih službi koje rade sa žrtvama interne i eksterne trgovine.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: Projekat je započet formiranjem radne grupe koja se sastojala od predstavnika OEBS-a, Ministarstva pravde Kosova, Ministarstva rada i socijalne zaštite, policije, Međunarodne organizacije za migracije (IOM), UNICEF-a i nevladinih organizacija (koje obezbeđuju skloništa/sigurne kuće). Tokom jedne godine, grupa je utvrdila najbolje metode za pomoć žrtvama trgovine ljudima, koje pokrivaju pitanja kao što su identifikacija žrtava i njihov povratak u domovinu, odgovornosti svake organizacije i plan koordinacije rada različitih službi za svaki od slučajeva. Radna grupa je započela rad na razvoju operativnih procedura za pomoć strancima – žrtvama trgovine, ali je projekat naknado obuhvatio i žrtve trgovine sa Kosova kojima su bile potrebne drugačije usluge. Svaka od standardnih operativnih procedura koje su proizašle kao rezultat odnosi se na specifičnu grupu žrtava, konkretno na maloletna lica, odrasle, lokalno stanovništvo i strane državljanke. Pored razvoja operativnih procedura, OEBS je obezbedio obuku na temu sadržaja novih sporazuma.

Područje obuhvaćeno projektom: Kosovo

Materijali, proizvodi, ishodi: Do kraja projekta sve uključene strane potpisale su sporazum o saradnji. Uopšteno govoreći, projekat je doprineo ne samo boljoj koordinaciji različitih službi, već i poboljšanju kvaliteta usluga. Na primer, značajno je smanjen broj razgovora o svom iskustvu koje žrtva mora da obavi, jer je unapređena razmena informacija između različitih institucija. Radna grupa napravila je i formular za adekvatno zavođenje slučajeva koje podrazumeva poverljivost podataka, a ovako sačuvane informacije mogu koristiti i druge službe.

Finansiranje: Finansijska sredstva nisu bila potrebna.

Organizacija zadužena za sprovođenje:

Misija OEBS-a na Kosovu

Tel.: +381 38 500 162; +381 38 240 100

Faks: +38138 240 711

Imejl može biti poslat putem vebajta: <http://www.osce.org/kosovo/contacts.html>

Dodatne informacije:

<http://www.osce.org/kosovo/13215.html>http://www.osce.org/kosovo/item_2_35554.html

5.5 Ekonomsko osnaživanje

Neravnopravan ekonomski položaj žena značajno doprinosi rodno zasnovanom nasilju. Položaj ekonomske zavisnosti žena od partnera predstavlja prepreku za prekid odnosa u kom postoji nasilje. Diskriminacija na tržištu rada ženama ograničava izbor i doprinosi tome da one nerado prijavljuju seksualno uznemiravanje na poslu usled straha od otkaza. Isto tako, nezaposlenost žena, niske zarade i lični doživljaj ekonomskog pritiska podstiču trgovinu ženama. U postkonfliktnim situacijama, proces razoružanja uglavnom podrazumeva da muškarci dobijaju novčanu kompenzaciju za predaju oružja i municije, dok žene uglavnom ne mogu da učestvuju u takvim programima. „Nekadašnji borci se iz raznih razloga retko vraćaju u svoja sela, tako da migriraju ili ostaju u gradovima, doprinoseći tako prostituciji i ugrožavajući žene na druge načine. Podzemlje u kom cveta kriminal delom je posledica politika slepih za rodna pitanja Š razoružanje, demobilizacija, reintegracija” koje su takve da žene, za razliku od muškaraca, retko dobijaju odgovarajuću podršku.”¹¹⁹

¹¹⁸ Helena Evalds, „Multiinstitucionalna saradnja i koordinacija u borbi protiv nasilja nad ženama: praktično iskustvo iz Finske”, prezentacija na Stručnom seminaru o inovativnim pristupima suzbijanju nasilja nad ženama, organizovanom od strane Odeljenja za rodna pitanja Sekretarijata OEBS-a u oktobru 2008. godine (materijali sa seminara dostupni su na: http://www.osce.org/gender/item_6_32383.html).

¹¹⁹ „Izveštaj o uključivanju muškaraca u realizaciju Rezolucije 1325 o ženama, miru i bezbednosti Saveta za bezbednost Ujedinjenih nacija” (Rodna inicijativa za mir i bezbednost, 2007).

Standardne operativne procedure

Obezbeđivanje mogućnosti ženama za sticanje finansijske nezavisnosti putem strategija ekonomskog osnaživanja je dobro razvijena oblast. Ekonomsko osnaživanje često se sprovodi kao pojedinačan program, a nekada je deo širih razvojnih ciljeva, kao u slučaju projekata mikrofinansiranja namenjenog ženama. Programi usmereni na poboljšanje ekonomskog statusa žena i mogućnosti za zaposlenje često se smatraju preventivnim merama za smanjenje rizika da žena postane žrtva nasilja. Ovakve strategije primenjuju se u zemljama u kojima su žene u opasnosti da postanu žrtve trgovine ljudima; ženama se daju alternativni vidovi podrške koji ne podrazumevaju odlazak u inostranstvo. Ovi programi se uglavnom svode na stručnu obuku i pomoć pri zapošljavanju, obuku iz traženja posla, pisanja radne biografije i pripreme za razgovor za posao, a često uključuju i komponentu osnaživanja u cilju sticanja veće sigurnosti i samopouzdanja.¹²⁰

Ekonomska pomoć i pomoć pri zapošljavanju su, takođe, važan aspekt zaštite koji pomaže ženama žrtvama nasilja da postanu ekonomski nezavisne, da se reintegrišu – ukoliko su živele u sigurnoj kući, i da žive nezavisno. Iz tog razloga, sigurne kuće i drugi centri koji ženama obezbeđuju smeštaj nude i programe za sticanje stručnih veština i karijerno savetovanje. Isto tako, dobro je da se u okviru programa reintegracije ženama i devojkama žrtvama trgovine omogući ostvarivanje prihoda. U pitanju su najčešće programi razvoja preduzetničkih veština i programi zapošljavanja. Nije redak slučaj da se programi ekonomskog osnaživanja usmereni na prevenciju nasilja sprovedu uporedo sa programima za žrtve. Naravno, za razliku od rada sa rizičnim grupama, rad sa žrtvama bilo kog oblika NNŽ podrazumeva sveobuhvatnije usluge, a nekada je neophodna dugoročna pomoć i naknadna provera njihovog stanja.

Moldavija: Inicijativa za suzbijanje trgovine ljudima i nova perspektiva za žene

Vrsta nasilja nad ženama: Trgovina ljudima

Pristup i glavni ciljevi: Vinrok internešnal (eng. Winrock International), američka NVO, trenutno u Moldaviji realizuje višegodišnji projekat koji se bavi ekonomskim uzrocima trgovine ženama i poboljšanjem mogućnosti za zapošljavanje žena, pre svega žena između 16 i 25 godina starosti koje su u najvećoj opasnosti. Program „Inicijativa za suzbijanje trgovine ljudima u Moldaviji/Nova perspektiva za žene“ prepoznao je činjenicu da ograničeni izgledi za zaposlenje žena u Moldaviji, naročito u ruralnim predelima, samo doprinose trgovini ženama. Projekat se bavi ekonomskim uzrocima trgovine i obezbeđuje hitne intervencije za povratak žena i devojkica žrtava trgovine i onih koje su u opasnosti. Cilj programa je da se dopre do osetljivih grupa – devojkica i devojkica koje žive u ruralnim predelima, poseduju nedovoljno veština potrebnih za zaposlenje, koje žive u siromaštvu ili okruženju u kom trpe neki oblik nasilja.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: Uz pomoć sistema četiri regionalna centra za podršku u Moldaviji, program obezbeđuje konsultacije (bez prethodnog zakazivanja), obuku iz prevencije trgovine ljudima, kurseve za sticanje stručnih veština, obuku za kratkoročno i dugoročno zapošljavanje i preduzetništvo, programe stručne prakse i pomaže osnivanje grupa za međusobnu podršku. Neke od konkretnih aktivnosti su individualne konsultacije na teme kao što je pisanje radne biografije ili razgovor za posao i poslovno planiranje, obuka iz upravljanja, stručna obuka i programi stručne prakse. Sličan program, Pomoć preduzetnicama u Moldaviji, pomaže potencijalnim preduzetnicama da pokrenu sopstveni biznis uz pomoć programa dodele malih subvencija.

Područje obuhvaćeno projektom: Moldavija

Materijali, proizvodi, ishodi: Informativni materijali, audio-vizuelni materijali, publikacije i priče o uspehu. Većina dokumenata dostupna je na rumunskom, ruskom i engleskom jeziku na veb-sajtu projekta.

Finansiranje: Projekat finansira USAID.

Organizacija zadužena za sprovođenje:

New Perspectives for Women (Nova perspektiva za žene)

65, Stefan cel Mare blvd., office 603

Chisinau, MD-2001,

Moldova

Tel.: +373 (22) 271 290; 271 480; 271 169

Faks: +373 (22) 272 489

Dodatne informacije:

<http://www.winrock.org/fact/facts.asp?CC=5536&bu=9056>

¹²⁰ „Najbolja praksa u prevenciji trgovine ljudima u Evropi i Evroaziji“ (USAID, 2009).

Vrsta nasilja nad ženama: Mikrofinansiranje kao sredstvo borbe protiv svih oblika NNŽ.

Pristup i glavni ciljevi: Fondacija za mala preduzća (FMP), Institucija za mikrofinansiranje (IMF) i Istraživački program za borbu protiv SIDE i inicijativa za razvoj u ruralnim oblastima (RADAR) u Južnoj Africi udružili su se 2001. godine u cilju realizacije projekta IMAGE (Intervencija putem mikrofinansiranja za borbu protiv SIDE i rodnu ravnopravnost, eng. Intervention with Microfinance for AIDS and Gender Equity). Ovaj projekat bavi se ekonomskim osnaživanjem siromašnih žena kao sredstvom pokretanja većih promena u društvu. Projekat IMAGE se sastoji od mikrofinansiranja namenjenog siromašnim grupama stanovništva i strukturirane obuke i diskusije na temu rodno-zasnovanog nasilja, HIV/SIDE i drugih društvenih pitanja.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: Uopšteno govoreći, putem programa mikrofinansiranja ženama se nudi mali zajam, a jedan od uslova koje one moraju da ispune je da se sastaju svake dve nedelje kako bi otplatile zajam i da pohađaju obuku iz poslovnog planiranja. U projekat IMAGE uvedene su i obavezne radionice „Sestre života“. Radionice su organizovane u formi 10 jednočasovnih obuka koje se održavaju u periodu od šest meseci. Radionice „Sestre života“ vode žene iz lokalne zajednice obučene za podsticanje otvorenih diskusija. Radionice su koncipirane tako da jačaju samouverenost i podstiču kritičko mišljenje učesnica i opremaju ih veštinama komunikacije i liderstva. Radionica pokriva sledeće teme: rodne uloge i kultura, seksualnost i rodno zasnovano nasilje, komunikacija i međuljudski odnosi i prenošenje i prevencija HIV-a.

Područje obuhvaćeno projektom: Prevažodno ruralni predeli Južne Afrike.

Materijali, proizvodi, ishodi: Uopšteno govoreći, projekat IMAGE beleži impresivna postignuća, ne samo u pogledu jačanja samopouzdanja žena i njihovog uključivanja u aktivnosti zajednice, već i u pogledu smanjenja broja slučajeva fizičkog i seksualnog nasilja. Žene uključene u projekat IMAGE bile su u dvostruko manjoj opasnosti da postanu žrtve nasilja u porodici, u poređenju sa ženama koje nisu učestvovala u projektu. Stope razvoda i razdvajanja od supružnika kod učesnica u projektu ostale su iste, ali se njihov položaj poboljšao; učesnice navode su se partneri prema njima ophodili sa više poštovanja.

Program i materijali sa obuke korišćeni u komponenti programa „Sestre života“ dostupni su na veb sajtu: <http://www.sef.co.za/content/image-study>

Univerzitet Witwatersrand (Johanesburg) trenutno prati sprovođenje projekta IMAGE putem studije IMAGE, a veb sajt posvećen ovoj studiji sadrži dosta materijala, kao što su program obuke, materijali za evaluaciju, upitnici i preliminarni nalazi i rezultati studije.

Finansiranje: Projekat IMAGE je relativno ekonomičan. Tekući troškovi po klijentu (nakon obuke osoblja) iznose oko pet dolara. Studija isplativosti troškova procenjuje da je prosečan trošak projekta oko 600 dolara po slučaju sprečenog nasilja od strane supružnika/partnera.

Organizacija zadužena za sprovođenje:

Small Enterprise Foundation – SEF (Fondacija za mala preduzeća)

P.O.Box 212

Tzaneen

Limpopo 0850

South Africa

Tel.: +27 15 307 5837

Faks: + 27 15 307 2977

Imejl može biti poslat putem veb sajta: <http://www.sef.co.za/contacts>

Dodatne informacije¹²¹: <http://www.sef.co.za/node/31>

<http://web.wits.ac.za/Academic/Health/PublicHealth/Radar/SocialInterventions/InterventionwithMicrofinanceforAIDSGenderEquity.htm>

5.6 Pravna zaštita

Postoje različiti oblici pravne zaštite žena žrtava nasilja i uglavnom se vezuju za sudski postupak. Bez obzira na to, u nastavku teksta dat je opis ovih mera, imajući u vidu to da one imaju više zajedničkog sa drugim oblicima zaštite žena, nego što pomažu u vođenju postupka protiv počinilacâ nasilja.

Zaštita svedoka je od ključnog značaja za žrtve NNŽ uključene u bilo kakav sudski postupak, pa je kao takvu treba obezbediti pre, u toku i nakon procesa. Zaštita je naročito važna u slučaju nasilja koje se vezuje za ratne zločine, oružane sukobe ili trgovinu ljudima. Zaštita svedoka treba da uključuje fizičku/medicinsku i psihološku podršku. Izricanje zaštitnog naloga, kao što je objašnjeno u nastavku teksta, može imati ključnu ulogu u slučajevima nasilja u porodici.

¹²¹ http://www.wunm.com/news/2007/02_07/02_19_07/022607_tu_rkey2.htm.

IMAGE –
Intervencija putem
mikrofinansiranja za
borbu protiv SIDE i
rodnu ravnopravnost

Postoji nekoliko novina kada je reč o zaštiti žrtava/svedoka trgovine ljudima koje tim licima stoje na raspolaganju, a to su: specijalne vize i boravišne dozvole koje žrtvi omogućavaju da oстане u nekoj zemlji i da radi. Zakon o azilu uspešno je primenjivan u cilju obezbeđivanja zaštite ženama žrtvama nasilja u nekoj drugoj zemlji.

Oblast kompenzacije i restitucije, kada je reč o žrtvama NNŽ, rapidno se razvija, imajući u vidu činjenicu da sudski postupak protiv počinioca nije dovoljna naknada za pretrpljeno. Zapljena imovina lica osuđenih za krivična dela, naročito u slučajevima trgovine ljudima, može biti pretočena u sredstva za kompenzacioni fond za žrtve. Međunarodni krivični sud upravlja Fondom za žrtve u cilju pružanja pomoći najosetljivijim žrtvama bilo kakvog zločina za koji je Sud nadležan.

Žena može dobiti odštetu, kao znak prepoznavanja ili priznanja da je pretrpela povredu ljudskih prava tokom konflikta ili represije. Odšteta može biti „kompenzaciona, restitucionna, rehabilitaciona i/ili simbolična, i može biti individualna... ili kolektivna ...”, novčana ili nenovčana.¹²² Pri dodeli odštete treba imati u vidu i potencijalnu štetu koju takav program može uzrokovati, kao i specifično iskustvo žene žrtve. „Konkretno sprovođenje programa odštete zahteva predanost i posvećenost države otklanjanju sistemskih uzroka povrede ljudskih prava. Zajednice i pojedinci treba da vide da država nije jaka samo na rečima, već da preuzima konkretne mere za suzbijanje vidova nasilja koje su pretrpeli...”¹²³

5.7 Programi za počinioce

Iako postoji saglasnost da se rad sa počiniocima NNŽ smatra dobrom praksom, postoji više različitih shvatanja, a time i pristupa ovom pitanju. Neki programe za počinioce vide kao „lečenje”, drugi kao „obrazovanje” ili „obuku”. U nekim zemljama ovakvi programi se sprovode po nalogu suda pa, prema tome, bez obzira na to što nisu zamišljeni kao kazna (zapravo, u SAD, od muškaraca se može zahtevati da umesto kazne idu na lečenje), mogu imati element prinude. Veliki broj programa smatra da je čak i nasilnicima potrebna podrška, najčešće u vidu psihološkog savetovanja. Muškarci koji pribegavaju nasilju mogu imati problem nedostatka samopoštovanja, problem kontrole besa ili problem sa ispoljavanjem emocija i uspostavljanjem međuljudskih odnosa.

Pitanje nasilja je kompleksno, a studije su pokazale da oni koji su trpeli nasilje u detinjstvu često postaju nasilni muškarci. Ovo shvatanje, međutim, nikada ne sme biti korišćeno kao izgovor za nasilje, a ključni deo svih programa za počinioce, bilo da se smatraju lečenjem ili obrazovanjem, jeste da počinitelj preuzme odgovornost za učinjena dela.

Smatra se dobrom praksom da se programi za počinioce razvijaju i realizuju u koordinaciji sa službama za žrtve. Na ovaj način se osigurava da bezbednost žena ostane prioritet, kao i ravnomerna raspodela i ograničenih resursa. Programi za počinioce mogu, takođe, uključivati i preventivni rad sa muškarcima i dečacima kako bi im se pomoglo da ispitaju prihvaćene pojmove muževnosti i kako bi oni postali nosioci pozitivnih promena.

Službe koje rade sa žrtvama nasilja takođe naglašavaju da su mnogi počinioci NNŽ pripadnici organa javnog reda, vojske, snaga bezbednosti ili mirovnih trupa. Osmišljeni su programi usmereni upravo na ove grupe, ali pošto te intervencije imaju formu obuke u okviru službe i pravila ponašanja, o njima se govori u nastavku teksta, u delu o procesuiranju/gonjenju.

Odbaciti nasilje:
Program za muškarce
– počinioce nasilja u
porodici

„Odbaciti nasilje” je priručnik za realizaciju radionice od 12 sesija za muškarce – počinioce nasilja u porodici. Program je usmeren na muškarce odgovorne za nasilje u porodici, koji žele da izmene svoj odnos prema drugima. Priručnik je moguće koristiti u različitim kulturama. Na početku priručnika govori se o osnivanju upravnog odbora na nivou zajednice, zatim je dat opis odabira trenera i moderatora; slede preporuke o tome kako grupi predstaviti program i kako ubediti muškarce da učestvuju. U priručniku je, korak po korak, opisano kako se program realizuje, a opisani su i konkretni nastavni metodi kao što su vežbe igranja uloga i domaći zadaci; pored toga, u priručniku su dati i formulari za procenu i raspored aktivnosti. Priručnik „Odbaciti nasilje” razvila je mreža [networklearning.org](http://www.networklearning.org) putem koje se nevladinim organizacijama obezbeđuju materijali za unapređivanje znanja i obuke, a zasniva se na radu Krisa Laminga iz organizacije SHED (Samopomoć u suzbijanju nasilja u porodici, eng. Self Help Ending Domestic) iz istočne Australije. Priručnik je dostupan na veb-sajtu [networklearning.org](http://www.networklearning.org/library/task_cat_view/gid,51/): http://www.networklearning.org/library/task_cat_view/gid,51/.

Rispekt: Nacionalna
asocijacija za programe
za počinioce nasilja
u porodici i pomoćne
službe podrške

Vrsta nasilja nad ženama: Nasilje u porodici

Pristup i glavni ciljevi: Rispekt (Respect –srp. poštovanje) je udruženje sa sedištem u UK za programe za počinioce nasilja u porodici i pomoćne službe podrške. Cilj organizacije Rispekt je osiguravanje veće bezbednosti žrtava nasilja u porodici putem promocije delotvornih intervencija usmerenih na počinioce. Organizacija podržava rad kreatora politike na poboljšanju programâ za počinioce nasilja u porodici i osiguravanju bezbednosti žrtava.

¹²² Romi Sigdvort, „Rodno zasnovano nasilje u tranziciji” (Centar za proučavanje nasilja i pomirenje, 2008), str. 18

¹²³ Ibid., str. 20

Program Rispekta za počiniocce orijentisan je ka četiri glavna cilja: 1) omogućiti muškarcima da razumeju i postanu svesni obima, učestalosti i ozbiljnosti nasilja čiji su počinioci, kao i pogubnog efekta nasilja; 2) promovisati preuzimanje odgovornosti (program Rispekta nije savetovanje za parove, već program putem kog se nastoji da se počiniocima pokaže da je nasilno ponašanje stvar izbora i da su oni ti koji prave izbor); 3) podstaći muškarce da razmotre sopstveno poimanje svojih rodno zasnovanih prava; 4) razviti poštovanje.¹²⁴

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: Rispekt je uspostavio dve nacionalne telefonske linije za informisanje i savetovanje: telefonska linija Rispekta (za počiniocce nasilja koji traže pomoć jer žele da se promene) i linija za savetovanje muškaraca (za muškarce žrtve nasilja u porodici). Rispekt preko prvopomenute linije godišnje prima oko 7.000 poziva muškaraca iz Ujedinjenog Kraljevstva kojima pomaže da razumeju situaciju u kojoj se nalaze i da postanu svesni negativnog uticaja koji imaju na svoje partnerke, decu i sebe. Muškarci, takođe, mogu dobiti uput za druge službe koje im mogu pružiti pomoć. U programima Rispekt-a za počiniocce akcenat je na brizi za bezbednost žrtava nasilja. Putem programa se potvrđuje iskustvo žena žrtava zauzimanjem jasnog stava da su muškarci odgovorni za svoje ponašanje, ali se, takođe, ima u vidu i činjenica da počinitelj učešćem u programu može kod partnerke stvoriti nerealnu sliku da je potpuno bezbedna. Iz tog razloga, Rispekt tesno saraduje sa službama koje rade sa ženama i decom i informiše ih o tome kako njihov partner napreduje u programu savetovanja. Ovakav pristup usmeren je na osnaživanje žene davanjem informacija o programima za počiniocce, kako bi žena mogla da se skoncentriše na sopstvenu bezbednost i bezbednost dece i da donosi odluke zasnovane na činjenicama.

Ostali projekti koje Rispekt sprovodi uključuju Projekat za pružanje usluga mladima usmeren na razvoj seta instrumenata za stručnjake koji sa mladima između 13 i 19 godina starosti rade na pitanju nasilja u međuljudskim odnosima/vezama; istraživanje u oblasti politike o delotvornosti programa za počiniocce nasilja u porodici; razvoj akreditacionog standarda za procenu različitih programa za pružanje usluga i isticanje onih koji su najbolji i usmereni na bezbednost. Rispekt raspisuje tendere za istraživačke projekte i pruža svojim članovima mogućnost umrežavanja.

Područje obuhvaćeno projektom: Ujedinjeno Kraljevstvo, posebno Engleska, Vels i Severna Irsko.

Materijali, proizvodi, ishodi: Rispekt trenutno sprovodi obuhvatan projekt evaluacije u cilju ispitivanja ishoda učešća muškaraca u programima za počiniocce.

Rispekt, takođe, radi sa lekarima u cilju kreiranja sistema upravljanja informacijama o klijentu koji će biti dostupan svim članovima organizacije kada bude ogledno uspostavljen.

Prethodne srednjoročne evaluacije projekata za suzbijanje nasilja u porodici sprovedene u Londonu i Škotskoj pokazale su da kombinacija programa prevencije nasilja u porodici (za muškarce) i integrisanih službi za pružanje podrške ženama značajno doprinose bezbednosti žena i dece. Obe studije su pokazale da je većina muškaraca koji su prošli kroz ove programe prestala sa nasiljem i drugim vidovima nasilnog ponašanja. Na veb sajtu Rispekta postoje linkovi za nekoliko istraživačkih projekata i biblioteka informacija.

Finansiranje: Rad Rispekta finansira se sredstvima vlade, putem donacija od fondacija i, u manjoj meri, iz privatnih izvora. Finansiranje rada telefonskih linija (za Englesku, Vels i Severnu Irsku) u vrednosti od 130.000 funti godišnje direktno obezbeđuje vlada.

Organizacija zadužena za sprovođenje:

Respect
1st Floor, Downstream Building
1 London Bridge
London SE1 9BG
United Kingdom
Tel.: +44(0)20 7022 1801
Faks: +44 (0)20 7022 1806
Imejl: info@respect.uk.net

Dodatne informacije: <http://www.respect.uk.net/>

¹²⁴ Nil Bleklok, „Strategije uključivanja počinitelja nasilja u porodici, saradnja i koordinacija u borbi protiv nasilja nad ženama: praktično iskustvo iz Finske“, prezentacija na Stručnom seminaru o inovativnim pristupima suzbijanju nasilja nad ženama, organizovanom od strane Odeljenja za rodna pitanja Sekretarijata OEBS-a u oktobru 2008. godine (materijali sa seminara dostupni su na http://www.osce.org/gender/item_6_32383.html).

6 Procesuiranje

Obaveza država da nasilju nad ženama posvete dužnu pažnju u velikoj meri je orijentisana ka odgovoru na nasilje nakon što se ono dogodilo, uglavnom putem unapređivanja zakona i pristupa ženâ pravdi. Mnoge države preduzele su korake da usvoje ili izmene propise i da obezbede to da pravni sistem, posebno organi unutrašnjih poslova, tužioci i sudije imaju kapacitet da u potpunosti istraže i procesuiraju slučajeve nasilja nad ženama.

Ujedinjene nacije izdale su jasne preporuke državama da preduzmu mere iz domena krivičnog pravosuđa i prevencije krivičnih dela kako bi iskorenile nasilje nad ženama.¹²⁵ Nasilje nad ženama treba da bude tema programa reforme pravosuđa i sektora bezbednosti. Na primer, unapređivanje poštovanja vladavine prava znači dosledno i pravičnu primenu zakona na sve građane. Kada se slučajevi nasilja u porodici posmatraju kao „privatna stvar“, različita od drugih oblika nasilja, nema vladavine prava. Cilj reforme sektora bezbednosti jeste jačanje kapaciteta policije, pravosuđa i drugih da razumeju potrebe svih građana u pogledu bezbednosti i sigurnosti i da adekvatnije odgovore na njih. Bezbednosne pretnje kojima su izložene žene i devojčice uglavnom podrazumevaju nasilje, koje se događa i kod kuće i u zajednici. U Rezoluciji Saveta bezbednosti UN 1325 takođe je naglašeno to da je odgovornost svih država da prestanu sa praksom nekažnjavanja i da gone odgovorne za genocid, zločine protiv čovečnosti i ratne zločine, uključujući u to zločine povezane sa seksualnim i drugim nasiljem nad ženama i devojčicama.

Postoji mnogo informacija o integrisanju rodnog aspekta, uključujući u to i pitanje nasilja nad ženama, u zakone i reforme sektora bezbednosti, a ovaj zbornik nema cilj da ponavlja te informacije. Umesto toga, ovde su sažete važne lekcije naučene u tom sektoru o tome kako obezbediti to da u propisima bolje budu uzeta u obzir pitanja nasilja nad ženama i kako organizovati rad struktura kao što su policija, snage bezbednosti i sudstvo. Dok su drugi vodiči i zbornici usredsređeni na sektor koji treba reformisati, ovaj zbornik je organizovan tako da predstavi vrste delotvornih intervencija, kao što su izrada posebnih zakona, internih protokola ili programa obuke, uz konkretne informacije o ciljnom sektoru kada je to relevantno.

Postoji više vodiča i instrumenata koji obezbeđuju informacije o rodnim pitanjima u reformi krivičnog pravosuđa i sektora bezbednosti:

Publikacija „Modeli strategija i praktične mere za iskorenjivanje nasilja nad ženama u domenu krivičnog pravosuđa i prevencije krivičnih dela“ (1999) je pregled praksi, programa, politika i propisa koji daju rezultate, a koje je prikupio Međunarodni centar za reformu krivičnog prava i politiku krivičnog pravosuđa. Taj pregled izložen je u obliku baze podataka u kojoj su kataloški dati primeri dobre prakse iz celog sveta u oblasti krivičnog pravosuđa i nasilja nad ženama, svrstani u kategorije prema modelima strategija koje je formulisao generalni sekretar UN. Pregled se može naći na adresi <http://www.icclr.law.ubc.ca/Site%20Map/Publications%20Page/Elimination.htm>.

„Set instrumenata za rodna pitanja i reformu sektora bezbednosti“ (2008) (DCAF, OEBS/ODIHR i UN-INSTRAW) sadrži praktičan uvod u rodna pitanja za kreatore politike i one koji sprovode reforme sektora bezbednosti. On se sastoji od 12 instrumenata i odgovarajućih praktičnih napomena o temama kao što su reforma policije i rodna pitanja, reforma pravosuđa, kao i konkretne informacije o rešavanju problema nasilja nad ženama. Ovaj Set instrumenata može se naći na adresi <http://www.dcaf.ch/gender-security-sector-reform/gssr-toolkit.cfm?navsub1=37&navsub2=3&nav1=3>.

„Rodno osetljiva reforma policije u postkonfliktnim društvima“ (2007) je dokument o politici UNIFEM-a i UNDP-a u kojem su izložene lekcije naučene iz rodno osetljive reforme policije na Kosovu, u Liberiji i u Sijera Leoneu. U tom dokumentu rezimirane su ključne komponente delotvorne reforme policije sprovedene u uslovima visoke stope seksualnog i rodno zasnovanog nasilja, a dokument je dostupan na adresi http://www.unifem.org/resources/item_detail.php?ProductID=105.

Kao što je navedeno na drugim mestima u ovom izveštaju, grupe starešina u zajednici u nekim državama mogu da obavljaju „kvazi-pravne“ funkcije u odlučivanju o problemima zajednice, koji mogu obuhvatati i oblike nasilja nad ženama kao što su silovanje ili nasilje u porodici. Te grupe mogu i da nadziru to da li se slučajevi nasilja nad ženama procesuiraju u zvaničnom pravnom sistemu. Osim toga, one mogu imati i važan uticaj na zajednicu u celini, naročito u smislu pritiska zajednice na počinioce i javne osude počinilaca kako bi oni promenili svoje nasilno ponašanje. Međutim, iako su te institucije u zajednici važni partneri u borbi protiv nasilja nad ženama i treba obezbediti posebne programe za dobijanje njihove podrške, one se ne smeju posmatrati kao zamena za zvanični pravni sistem.¹²⁶

¹²⁵ Modeli strategija i praktične mere za iskorenjivanje nasilja nad ženama u domenu krivičnog pravosuđa i prevencije krivičnih dela, 12.12.1997, Rezolucija Generalne skupštine 52/86.

¹²⁶ Primeri projekata koji obuhvataju komponente orijentisane ka grupama u zajednici, kao što su aksakal sudovi u Kirgistanu i mahalah u Uzbekistanu, izloženi su u odeljku „Prevencija“ u prethodnom tekstu.

Unapređivanje
krivičnog pravosuđa
i reforma sektora
bezbednosti

Može se činiti da je uloga grupâ građanskog društva manje važna u procesuiranju nego u prevenciji i zaštiti. U stvari, NVO imaju važnu ulogu u formulisanju politike vezane za zakonodavne reforme, u zagovaranju pravnih mehanizama kojima se na odgovarajući način rešavaju potrebe žrtava, u osiguravanju senzibilizacije i izgradnje kapacitetâ pripadnikâ niza profesija vezanih za pravo, kao i u praćenju primene zakonâ i delotvornosti pravnog sistema.

6.1 Zakoni i politike

Zakonodavna reforma je jedna od ključnih oblasti rada vladâ i organizacijâ građanskog društva. Nacionalni i lokalni propisi su mehanizmi za prenošenje obaveza preuzetih putem međunarodnih sporazuma na državni nivo. Pravni sistem može da se bavi nasiljem nad ženama putem različitih oblika zakonskih propisa i politikâ, a širom sveta ima mnogo primera državâ koje su usvojile različite ali jednako delotvorne pristupe zakonskom uređivanju sprečavanja nasilja nad ženama.

Razume se da puka kriminalizacija nasilja nije adekvatna, te da delotvorni pristupi zahtevaju sveobuhvatno zakonodavstvo koje obuhvata i odredbe o zaštiti i prevenciji i bavi se osnovnim uzrocima nasilja nad ženama, kao što je diskriminacija žena. Široko posmatrano, „zakoni“ mogu da obuhvate i akcione planove koje usvoji nacionalno zakonodavno telo ili kodekse ponašanja za pripadnike određene profesije u slučajevima nasilja nad ženama, usvojene kao unutrašnje akte određenog tela. Takođe se podrazumeva da zakoni sami po sebi imaju malu snagu, tako da ih ne treba ocenjivati na osnovu onoga što u njima piše već na osnovu njihove primene u praksi. Zakon se može smatrati delotvornim ako posle njegovog usvajanja uslede podizanje svesti pravnikâ, izgradnja kapacitetâ za sprovođenje zakona i utvrđivanje jasnih postupaka i smernicâ za njegovu primenu.

Sastanak grupe eksperata sa temom dobre prakse u oblasti propisa o nasilju nad ženama

U maju 2008. godine, Odsek UN za unapređivanje položaja žena u okviru Odeljenja za ekonomska i socijalna pitanja (UNDAW/DESA) i Kancelarija UN za borbu protiv droge i kriminala (UNODC) sazvali su sastanak grupe eksperata sa temom dobre prakse i naučenih lekcija u oblasti propisa o nasilju nad ženama. Neki od ciljeva sastanka bili su analiza različitih pristupa u zakonima o sprečavanju nasilja nad ženama, evaluacija naučenih lekcija iz sprovođenja tih zakona i utvrđivanje dobre prakse i strategijâ za izradu propisâ. Rezultati sastanka bili su ekspertski radovi i prezentacije o kretanjima u oblasti prava i zakonodavnoj reformi u više država.

Dodatne informacije: http://www.un.org/womenwatch/daw/egm/vaw_legislation_2008/vaw_legislation_2_008.htm

6.1.1 Zakoni o rodnoj ravnopravnosti

S obzirom na to da je nasilje nad ženama težak oblik diskriminacije i da ima koren u sistemskoj nejednakosti, mere za osiguravanje rodne ravnopravnosti predstavljaju važnu polaznu tačku za obezbeđivanje pravne osnove za borbu protiv nasilja nad ženama. Nekoliko bivših sovjetskih republika posmatra nasilje nad ženama kao prepreku ravnopravnosti muškaraca i ženâ. Na primer, u Tadžikistanu je usvojen Zakon o državnim garancijama ravnopravnosti muškaraca i ženâ i jednakim mogućnostima za njeno ostvarivanje, a u državnom programu rodne ravnopravnosti poseban odeljak posvećen je konkretnim merama usmerenim protiv nasilja nad ženama, pri čemu se podrazumeva da zakon garantuje kako pravnu tako i de facto ravnopravnost.¹²⁷

6.1.2 Unapređivanje zakona i usvajanje posebnih propisa

Revizija postojećih zakona s ciljem jačanja odredbi o zaštiti žrtava nasilja i o gonjenju počinitelâ nasilja predstavlja polaznu tačku zakonodavne reforme koja se tiče nasilja nad ženama. Na primer, sve definicije nasilja nad ženama mogu biti proširene tako da svi oblici tog nasilja predstavljaju osnov za gonjenje. Definicija silovanja treba da obuhvati i silovanje u braku. Pravni postupci koji zahtevaju da žrtva nasilja bude pokretač postupka treba da budu ukinuti, a odgovornost za procesuiranje svih krivičnih dela treba jasno da bude dodeljena državi. U Kanadi, izmenama i dopunama Krivičnog zakonika iz 1992. godine, usvojene su zaštitne odredbe u slučajevima silovanja kojima su utvrđene stroge smernice o vrsti dokaza

¹²⁷ Hairiniso Jusufi, Osnovne aktivnosti Komiteta za žene i porodicu Republike Tadžikistan s ciljem sprečavanja nasilja nad ženama, prezentacija na Stručnom seminaru o inovativnim pristupima suzbijanju nasilja nad ženama, koji je organizovalo Odeljenje za rodna pitanja Sekretarijata OEBS oktobra 2008. godine (materijali sa Seminara mogu se preuzeti na adresi http://www.osce.org/gender/item_6_32383.html).

koji se mogu izneti na suđenjima za silovanje i nedozvoljene polne radnje. Konkretno, zaštitne odredbe u slučajevima silovanja štite svedoka/žrtvu od obaveze svedočenja o ranijem seksualnom ponašanju. Krivične sankcije za ponovljeno krivično delo nasilja u porodici mogu biti pooštrene.

Revizija postojećih zakona je, međutim, minimalistički pristup problemu nasilja nad ženama; mnoge države otišle su korak dalje i usvojile posebne zakone kojima se kriminalizuje nasilje nad ženama uopšte ili određeni oblici nasilja, kao što je nasilje u porodici, trgovina ljudima ili seksualno uznemiravanje. Na primer, bivše sovjetske republike su, u celini posmatrano, utvrdile da je usvajanje posebnih zakona o sprečavanju nasilja u porodici bilo neophodno kako bi se obezbedilo pravno stanovište o tom problemu, kako bi se njegovom rešavanju moglo pristupiti preko odgovarajućih službi i kako bi on bio obuhvaćen državnim statistikom. Usvajanjem Zakona o iskorenjivanju silovanja u zatvorima (2003) u SAD skrenuta je veća pažnja na problem o kojem se nije mnogo znalo. Zakonom su uvedene mere prevencije i procesuiranja koje se konkretno odnose na nasilje nad ženama lišenim slobode, osnovano je savezno telo zaduženo za suzbijanje silovanja u zatvorskim i pritvorskim jedinicama i stvorena je osnova za ograničavanje dodele finansijskih sredstava onim ustanovama koje ne zadovoljavaju osnovne standarde.¹²⁸ Statutom Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju prvi put je artikulirano silovanje kao zločin protiv čovečnosti. Nakon toga, Rimskim statutom Međunarodnog krivičnog suda ta definicija je proširena, tako da je obuhvatila i „silovanje, seksualno ropstvo, prisilnu prostituciju, prisilnu trudnoću, prisilnu sterilizaciju ili bilo koji drugi oblik seksualnog nasilja uporedive težine“, i ustanovio da ta dela predstavljaju kršenje Ženevskih konvencija.¹²⁹ Rimskim statutom je, po nekim mišljenjima, promenjeno globalno shvatanje specifičnog uticaja konflikata i ratova na žene.

Sveobuhvatni pristup zakonodavnoj reformi koja se tiče nasilja nad ženama treba da obuhvati reviziju postojećih zakona, usvajanje posebnih propisa i formulisanje politika i procedura za sprovođenje zakonâ. Pregledi dobre prakse u izradi propisa koji se odnose na nasilje nad ženama mogu se naći u različitim vodičima kroz modele propisa.

Postoje smernice za modele zakona o različitim vrstama nasilja, na primer:

„Okvir za modele propisa o nasilju u porodici“ (Izveštaj specijalnog izveštača o nasilju nad ženama, njegovim uzrocima i posledicama),¹³⁰ koji se može naći na adresi <http://www2.ohchr.org/english/issues/women/rapporteur/issues.htm>

„Seksualno uznemiravanje na radu: nacionalni i međunarodni odgovori“ (MOR)¹³¹, može se naći na adresi <http://www.ilo.org/public/english/protection/condtrav/pdf/2cws.pdf>

„Referentni vodič za reviziju propisa protiv trgovine ljudima“ (OEBS/ODIHR)¹³², može se naći na adresi http://www.osce.org/odihr/item_II_13596.html

Ako pogledamo takve modele, možemo rezimirati nekoliko dobrih pristupa koji su zajednički za sve delotvorne zakone protiv nasilja nad ženama. Vrsta nasilja treba da bude jasno definisana, i treba kažnjavati fizičko, seksualno i psihološko zlostavljanje. Definicije žrtve i počinioca treba da budu dovoljno široke da obuhvate različite odnose. Žrtvama nasilja nad ženama treba da budu dostupna i krivična i građanska pravna sredstva, uključujući u to naknadu štete. Uspostavljanje pravnih mehanizama kojima se obezbeđuje delotvorna zaštita žrtava treba da bude praćeno radom na procesuiranju. U pristupanju problemu nasilja nad ženama veoma je delotvoran spektar fleksibilnih zakona i pravnih sredstava, uključujući u to procedure hitnih intervencija, osmišljenih upravo u odnosu na potrebe osoba koje su preživele nasilje. Kazne za počinioce treba da budu srazmerne delu.

6.1.3 Studije slučajeva dobre prakse u zakonodavstvu

Modeli zakona obezbeđuju skicu elemenata koje treba da sadrže delotvorni propisi i mogu da služe kao polazne tačke za izradu propisa protiv nasilja; međutim, nijedna vlada nije zaista i usvojila zakone koji u celini odgovaraju tim modelima. Stoga je, dakle, korisnije proučiti studije slučajeva kako bi se ustanovili načini na koje su neke države u skorije vreme sprovele opsežne zakonodavne reforme vezane za nasilje nad ženama. Međutim, čak i u tim državama, aktivisti i dalje ističu oblasti u kojima su potrebne dalje reforme, što ukazuje na to da je za rešavanje problema nasilja nad ženama neophodan kontinuiran i kompleksan pristup.

¹²⁸ Žene u nesigurnom svetu, nasilje nad ženama, činjenice, brojke i analiza, (DCAF, 2005), str. 97.

¹²⁹ Dokument UN A/CONF.183/9.

¹³⁰ Kancelarija visokog komesara Ujedinjenih nacija za ljudska prava, E/CN.4/1996/53/Add.2 (1996).

¹³¹ Didri Meken, „Seksualno uznemiravanje na radu: nacionalni i međunarodni odgovori (MOR, 2005).

¹³² Angelika Kartuš, „Referentni vodič za reviziju propisa protiv trgovine ljudima“ (OSCE/ODIHR, 2001).

Modeli zakona o suzbijanju nasilja nad ženama

Austrija

Iskustvo iz Austrije služi kao model sveobuhvatnog sistema u kojem usluge podrške predstavljaju prioritet kako bi osobama koje su preživjele nasilje bilo omogućeno da traže nadoknadu u pravosudnom sistemu. Vlada Austrije podržava određeni broj usluga za žene koje su preživjele nasilje i za njihovu decu; tim uslugama obezbeđuju im se prava na informisanje, bezbedno stanovanje i podršku u osnaživanju.¹³³ Usvajanje jakih zakona je stoga veoma važan element sistema, ali je ipak samo jedan od elemenata.

Nekoliko važnih promena u austrijskim zakonima doprinelo je pojačanoj zaštiti osoba koje su preživjele nasilje i delotvornijem procesuiranju slučajeva nasilja nad ženama. Na primer, Zakonom o bezbednosnoj policiji (1991) uređene su obaveze policije u pogledu zaštite građana od nasilja, ali najvažnije je to što je policijska zaštita proširena i na žene žrtve nasilja u kući. Zakon o sprečavanju nasilja u porodici (1997) sastoji se od tri elementa koji zajedno deluju: ovlašćenje policije da nasilnika udalji iz domaćinstva na period od 10 ili 20 dana, pravo osobe koja je preživela nasilje da zatraži izricanje zaštitnog naloga na duži rok u građanskom postupku i neposredna podrška žrtvama posle policijske intervencije. Istovremeno sa usvajanjem Zakona o sprečavanju nasilja u porodici, Vlada Austrije uspostavila je sistem centara za intervencije u svim pokrajinama u državi s ciljem koordinacije aktivnosti policije i službi socijalne zaštite i usvajanja proaktivnog pristupa pomoći žrtvama. Ti centri se finansiraju sredstvima Saveznog ministarstva unutrašnjih poslova i Ministarstva za pitanja žena, ali njima upravljaju ženske NVO. Jedan od ključnih zadataka centara za intervencije jeste procena opasnosti u situaciji nasilja u porodici. Iz tog razloga, kad policija udalji počinioca iz domaćinstva, udaljavanje se evidentira u izveštaju koji je policija dužna da dostavi lokalnom centru za intervencije. U toj fazi, centar stupa u kontakt sa osobom koja je preživela nasilje kako bi joj ponudio dalju pomoć i podršku u planiranju njene bezbednosti i bezbednosti izdržanih lica, ako ih ima.

Drugi važni koraci u zakonodavstvu obuhvataju reformu Krivičnog zakonika, kojom su uvedeni procesuiranje svih slučajeva nasilja, čak i prekršaja, po službenoj dužnosti, razvoj propisa o zabrani uhođenja, kao i kriminalizacija silovanja u braku, sakaćenja ženskih genitalija i prisilnog braka. Osim toga, postoji nacrt zakona kojim će biti pooštrene kazne za ponovljena dela nasilja. Ove pojedinačne promene u zakonodavstvu i politici pokazale su se kao uspešne jer nalažu koordinaciju rada policije, sudova i centara za intervencije i obuhvataju proaktivne mere podrške osobama koje su preživjele nasilje.¹³⁴

Ruanda

Godine 2006, Nacrt zakona o prevenciji i kažnjavanju svih vrsta rodno zasnovanog nasilja i zaštiti od njega usvojen je opštim konsenzusom u Parlamentu Ruande. Iako zakon još nije prošao konačnu fazu postupka usvajanja, proces u kojem je pripremljen i podnet Parlamentu predstavlja primer dobre prakse u izradi sveobuhvatnih propisa o nasilju nad ženama u postkonfliktnoj sredini. Uspeh zakona u Ruandi u velikoj meri zavisi od ženskog liderstva. Osim toga, ovaj nacrt zakona je prvi propis čiji predlagatelj nije bila izvršna vlast. Godine 2005, uz podršku UNIFEM-a i UNDP-a, Forum žena u Parlamentu Ruande (FFRP) pokrenuo je niz konsultacija na nacionalnom nivou u sklopu projekta „Unapređivanje zaštite od rodno zasnovanog nasilja“. Posle održavanja nacionalne konferencije na kojoj su razmatrani rodno zasnovano nasilje (RZN) i primeri dobre prakse u međunarodnom pravu, članice Parlamenta pokrenule su visoko participativan proces „prikupljanja informacija, traženja učešća i senzibilizacije građana, kao i zakonodavaca, za problem rodno zasnovanog nasilja“. Forum je imao sastanke sa relevantnim akterima kao što su predstavnici ministarstava, nacionalna policija i kancelarije javnih tužilaca kako bi ih pridobio za borbu protiv RZN. Poslanici u Parlamentu radili su u svojim matičnim okruzima i putovali po terenu kako bi neposredno razgovarali sa lokalnim stanovništvom i tražili mišljenja o zakonu od najširih masa. Takođe su blisko saradivali sa Nacionalnim savetom žena kako bi privukli veće grupe žena da učestvuju u sastancima radi prikupljanja informacija. Rezultat tog rada bio je izveštaj u kojem je dokumentovano da je više od 50% žena u Ruandi pretrpelo partnersko nasilje i da je skoro isto toliko njih bilo silovano tokom genocida 1994. godine. U izveštaju su navedene i preporuke stanovništva i on je predstavljao osnovu za strateški politički dokument koji je FFRP koristio za formiranje konsultativnog odbora. Upravo taj odbor, u saradnji sa tehničkim savetnicima, sastavio je Nacrt zakona o prevenciji i kažnjavanju svih vrsta rodno zasnovanog nasilja i zaštiti od njega. Osim toga, FFRP blisko saraduje i sa odgovarajućim zvaničnicima – muškarcima kako bi pronašao dodatne pokrovitelje koji će podržati zakon. Zakon je 2006. godine podnet odboru bez primedbi. U ovom trenutku, očekuju se amandmani i usvajanje zakona na plenarnoj sednici Parlamenta.

¹³³ Na primer, Ministarstvo za pitanja žena finansira rad nacionalne besplatne telefonske linije koju vodi nevladina organizacija Mreža sigurnih kuća za žene. Širom zemlje ima 30 sigurnih kuća za žene koje se finansiraju sredstvima nacionalnih i lokalnih vlasti, ali rade kao nezavisne ženske organizacije, kao i 40 lokalnih i regionalnih savetovališta koja pružaju podršku ženama i devojčicama koje su preživjele nasilje.

¹³⁴ Roza Logar, „Nisu dovoljni dobri zakoni. Iskustva iz Austrije u razvoju sveobuhvatnog sistema za intervencije radi prevencije nasilja nad ženama i podrške žrtvama“, prezentacija na Stručnom seminaru o inovativnim pristupima suzbijanju nasilja nad ženama, koji je organizovalo Odeljenje za rodna pitanja Sekretarijata OEBS oktobra 2008. godine (materijali sa Seminara mogu se preuzeti na adresi http://www.osce.org/gender/item_6_32383.html).

Ovaj Nacrt zakona je važan propis i po svom pristupu RZN. Sveobuhvatan je i bavi se i nasiljem i drugim aspektima rodne neravnopravnosti, kao što su neplaćeni rad žena i miraz. Važno je pomenuti da je u uvodnoj napomeni opisan zamah u izradi zakona koji je usledio kako iz aktuelne situacije u svetu i u Ruandi, tako i iz iskustva genocida u Ruandi. Zakon se sastoji od pet delova: (1) ciljevi zakona i definicije termina; (2) osnovni principi prevencije RZN; (3) obaveze različitih aktera u pogledu sprečavanja RZN; (4) kazne za krivična dela povezana sa RZN; (5) oblasti preklapanja Nacrta zakona i drugih zakona iz oblasti krivičnog prava.¹³⁵

U Španiji je 2004. godine usvojen Zakon o integrisanim merama zaštite od rodno zasnovanog nasilja, kojim je iz korena promenjen način na koji se pravni sistem bavi nasiljem nad ženama. Značajno je to što se tim zakonom prvi put u španskom pravu definiše rodno zasnovano nasilje. Iako se koristi termin „rodno zasnovano nasilje“, zakon se bavi nasiljem nad ženama od strane bivših ili sadašnjih partnera. Jedan važan aspekt zakona je orijentisanost ka podizanju svesti, prevenciji i ranom otkrivanju delâ nasilja. Zakonom su predviđene sveobuhvatne i multidisciplinarnе mere za organe unutrašnjih poslova i pravosudne organe i osnovana je komisija Vlade za rodno zasnovano nasilje. Zakonom je predviđena odgovornost za inicijative za podizanje svesti u školama, od strane medija i u zdravstvenom sistemu. Prava žena koje su preživele nasilje definisana su sveobuhvatno, pa su zakonom garantovana njihova građanska i ekonomska prava, zaštićen je njihov radni status i u državnom i u privatnom sektoru i obezbeđeni su posebni oblici pomoći, stanovanje i pravna pomoć.

Jedan važan element zakona je osnivanje posebnih Sudova za nasilje nad ženama, koji koordiniraju svoj rad sa timom za psihosocijalnu podršku (psiholog i socijalni radnik) i službenikom za pomoć žrtvama.

Zakon je upotpunjen drugim aktivnostima iz oblasti zakonodavne reforme, uključujući u to reformu Krivičnog zakonika i uvođenje zaštitnog naloga za žrtve nasilja u porodici (2003). Da bi dobila zaštitni nalog, svaka žrtva rodno zasnovanog nasilja (čija je definicija široka i odnosi se na bračne, intimne i vanbračne partnere) koja se oseća ugroženom može da podnese zahtev u policiji, sudu, javnom tužilaštvu ili preko državnih uslužnih centara za žene. Ročište mora biti održano u roku od 72 sata, a istražni sudija određuje trajanje naloga. Sudija može počinocu da zabrani kontakt sa žrtvom u domaćinstvu, na poslu ili putem sredstava komunikacija. U slučajevima visokog rizika, sudija može da naloži preventivno pritvaranje nasilnika pre suđenja. Uporedo sa krivičnim postupkom, žrtve mogu da traže mere iz domena građanskog prava, kao što su određivanje starateljstva nad decom i izdržavanje dece i partnera. Španskim zakonom dozvoljena je zamena ili suspenzija kazne za krivično delo u slučajevima nasilja nad ženama kada je kazna kraća od dve godine, ali počinilac je u tom slučaju dužan da se pridržava zaštitnog naloga i da pohađa program psihološke rehabilitacije za nasilnike.

U celini, te zakonske promene u Španiji imale su pozitivne efekte, budući da je nešto što se smatralo za privatnu stvar postalo javna briga i da je poslata poruka da država ozbiljno shvata nasilje nad ženama. Usvajanjem tog zakona, stvorena je osnova za bolju koordinaciju rada policije, tužilaca i sudstva.¹³⁶

Pristup Turske rešavanju problema nasilja nad ženama putem zakona bio je orijentisan ka holističkoj reformi Krivičnog zakonika. Aktivisti su predvodili kampanju u kojoj su zahtevali transformaciju filozofije i principa na kojima se zasnivao prethodni zakonik, a prema kojima su „tela i seksualnost žena tumačeni kao vlasništvo njihovih porodica, očeva, muževa i društva“. Izmenama i dopunama koje su usledile iz toga, usvojenim 2004. godine, promenjen je način na koji zakon uređuje pitanja seksualnih delikata, uključujući u to i kriminalizaciju silovanja u braku i običajne prakse kao što su zločin iz časti i otmica ženâ. Zakonom se takođe ukida diskriminacija žena koje nisu „device“ i neudatih žena i kriminalizuje se seksualno uznemiravanje na radnom mestu.

U Turskoj su takođe usvojene konkretne zakonske mere zaštite žrtava nasilja nad ženama, kao što je zakon kojim su uvedeni zaštitni nalozi, usvojen 1998. godine. Prema tom zakonu, sve žene

Španija

Turska

¹³⁵ E. Pirson, Manifestacija liderstva u zakonodavstvu: utvrđivanje Predloga zakona o rodno zasnovanom nasilju u Ruandi (Inicijativa za inkluzivnu bezbednost, 2008) i Usvajanje Predloga zakona o rodno zasnovanom nasilju u Parlamentu Ruande (UNIFEM, 2006), može se preuzeti na adresi http://www.unifem.org/news_events/story_detail.php?StoryID=502.

¹³⁶ Karmen de la Fuente Mendez, „Španski propisi o nasilju nad ženama: izazovi i činjenice“, stručni rad predstavljen na sastanku grupe eksperata UN sa temom dobre prakse u oblasti propisa o nasilju nad ženama, maja 2008. i Sonja Čirinos, „Efekti razvoja španskog sistema procedura na delotvornost procesuiranja nasilja nad ženama“, prezentacija na Stručnom seminaru o inovativnim pristupima suzbijanju nasilja nad ženama, koji je organizovalo Odeljenje za rodna pitanja Sekretarijata OEBS oktobra 2008. godine (materijali sa Seminara mogu se preuzeti na adresi http://www.osce.org/gender/item_6_32383.html).

žrtve nasilja i drugi koji su primetili nasilje mogu da podnesu zahtev za izdavanje zaštitnog naloga neposredno policiji ili sudu. Počinioci, u odnosu na koje se nalog može izvršiti, definisani su široko, tako da obuhvataju sve članove porodice, kao i partnere sa kojima se živi u domaćinstvu. Trajanje zaštitnog naloga ograničeno je na šest meseci, a njegovo kršenje kažnjivo je zatvorom u trajanju od tri do šest meseci. Tužilaštvo preko policije prati poštovanje naloga.¹³⁷

6.1.4 Akcioni planovi

Vlade sve više prelaze sa izrade propisa o raznim oblicima nasilja nad ženama na izradu i sprovođenje akcionih planova, koji predstavljaju javnu politiku za šire unapređivanje prava žena. Iako ti planovi ne predstavljaju obavezujuće propise, oni su ipak zvanično usvojene strategije koje služe kao okvir za rad vlade. U akcionim planovima mogu se izložiti funkcije različitih ministarstava i agencija, utvrditi indikatori, opisati preventivne aktivnosti, razraditi programi obuke, uspostaviti zaštitne službe i razgraničiti odgovornosti između agencija, koje mogu biti i službe vlade i NVO, i raspodeliti sredstva iz državnog budžeta.

Ima mnogo primera akcionih planova; neki su nacionalni i odnose se na sve oblike nasilja nad ženama, neki na određene vrste nasilja, a neki su sektorski akcioni planovi. U izradi nacionalnih akcionih planova, UNIFEM je istakao iskustva dveju država. U Maroku je pripremljen Nacionalni akcioni plan za suzbijanje rodno zasnovanog nasilja uz konsultacije sa oko 200 relevantnih aktera, uključujući u to žene koje su preživele nasilje, predstavnike krivičnog sistema, zdravstvene ustanove, obrazovne ustanove i ženske NVO. Plan ima sedam poglavlja, koja se odnose na zakonodavnu reformu, podršku žrtvama nasilja (pravnu, medicinsku, psihološku, socioekonomsku), infrastrukturnu podršku za osobe koje su preživele nasilje, podizanje svesti, istraživanje i izgradnju partnerstava, obuku policije i razvoj politike. Akcioni plan je testiran u dva pilot-regiona pre nego što je usvojen na nacionalnom nivou.¹³⁸ U Gruziji, Državna komisija za razvoj politike unapređivanja položaja žena sastavila je Nacionalni akcioni plan za suzbijanje nasilja nad ženama za period 2000–2002. godine. Planom se Ministarstvu unutrašnjih poslova i Tužilaštvu nalaže da prikupljaju podatke o nasilju nad ženama, da uspostave registar slučajeva nasilja u porodici i da sprovedu preventivne aktivnosti. Planom se takođe nalaže unapređivanje istraživanja o nasilju nad ženama, informisanje javnosti o nasilju u porodici, razvoj programa za počiniocice, objavljivanje podataka o seksualnom uznemiravanju na radnom mestu, suzbijanje etnički motivisanog nasilja nad ženama i devojčicama i prevencija i iskorenjivanje trgovine ženama. Zakonodavna i izvršna tela odgovorna su za izvršenje akcionog plana u saradnji sa NVO, sindikatima i masovnim medijima.¹³⁹

Nemačka:
drugi Akcioni plan za
suzbijanje nasilja nad
ženama

Savezna vlada Nemačke odobrila je 2007. godine drugi Akcioni plan za suzbijanje nasilja nad ženama, kojim je ažurirala prvi plan, usvojen 1999. godine. Osim što su utvrđeni ciljevi i zadaci u borbi protiv nasilja nad ženama na nacionalnom nivou, novim Akcionim planom ta pitanja su obrađena i u kontekstu međunarodne saradnje u okviru Evropske unije, Saveta Evrope i Ujedinjenih nacija. Akcioni plan se na više mesta poziva na Rezoluciju Saveta bezbednosti UN 1325.

Drugi akcioni plan sastavljen je na osnovu rezultata sveobuhvatne studije kojom su procenjeni obim, pozadina i posledice nasilja nad ženama u Nemačkoj. Na primer, jedan od zaključaka izveštaja jeste da su, u proseku, migrantkinje češće žrtve nasilja nego Nemice. Zato Akcioni plan obuhvata nove aktivnosti koje se odnose upravo na migrantkinje, na primer obezbeđivanje usluga na različitim jezicima, kao i rešavanje problema specifičnih oblika nasilja nad migrantkinjama, kao što je prisilni brak.

Više informacija o Akcionom planu (samo na nemačkom jeziku) može se naći na adresi <http://www.bmfsfi.de/bmfsfi/generator/BMFSFJ/Service/Publikationen/publikationen,did=100962.html>.

Neke države¹⁴⁰ sastavile su nacionalne akcione planove za sprovođenje Rezolucije Saveta bezbednosti UN 1325 o ženama, miru i bezbednosti; svi ti planovi obuhvataju konkretne mere za suzbijanje nasilja nad ženama i odgovor na njega, sa posebnim osvrtom na silovanje i seksualnu eksploataciju.

¹³⁷ Pinar Ilkarakan i Liz Ercevik Amado, Primeri dobre prakse u propisima protiv nasilja nad ženama u Turskoj i problemi u njihovom sprovođenju, stručni rad predstavljen na sastanku grupe eksperata UN sa temom dobre prakse u oblasti propisa o nasilju nad ženama, maja 2008.

¹³⁸ Ni minut više: kraj nasilju nad ženama (UNIFEM, 2003), str. 52.

¹³⁹ Ibid., str. 54.

¹⁴⁰ Do sada, Austrija, Belgija, Danska, Finska, Island, Liberija, Norveška, Španija, Švedska, Švajcarska, Holandija i Ujedinjeno Kraljevstvo. Planovi se mogu naći na adresi <http://www.un-instraw.org/en/gps/general/implementation-of-un-scr-1325.html>

Međunarodni institut UN za istraživanja i obuku za unapređivanje položaja žena (UN-INSTRAW) objavio je vodič za izradu akcionih planova za sprovođenje Rezolucije Saveta bezbednosti UN 1325 pod nazivom „Obezbeđivanje ravnopravnosti, davanje rodne dimenzije miru: vodič za politiku planiranja za žene, mir i bezbednost“ (2006). Vodič se može preuzeti na adresi <http://www.un-instraw.org/en/gps/general/implementation-of-un-scr-1325.html>

Obezbeđivanje ravnopravnosti, davanje rodne dimenzije miru: vodič za politiku planiranja za žene, mir i bezbednost

Vrsta nasilja nad ženama: Nasilje u porodici

Nasilje nad ženama nije više porodična stvar

Pristup i glavni ciljevi: Opšti cilj projekta „Nasilje nad ženama nije više porodična stvar“ (2006–2008) bio je podrška sprovođenju novog zakona o sprečavanju nasilja u porodici u Albaniji. Projekat je bio orijentisan ka jačanju kapaciteta albanskih organizacija na nacionalnom i lokalnom nivou i u zajednici radi koordinacije njihovih aktivnosti vezanih za nasilje u porodici. Ključni deo projekta bilo je zvanično usvajanje Nacionalne strategije i Akcionog plana suzbijanja nasilja u porodici u participativnom procesu u koji su bile uključene Vlada i nevladine organizacije. Projekat se bavio i nekim drugim važnim oblastima: uvođenjem novih oblika pomoći za žrtve nasilja u porodici, izgradnjom kapaciteta za sprovođenje zakona i podizanjem svesti šire javnosti.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: Projekat je realizovao UNDP Albanije u saradnji sa albanskim centralnim i lokalnim vlastima, ženskim NVO, medijima i međunarodnim organizacijama (UNIFEM, UNFPA, UNICEF, IOM), u tri međusobno povezane komponente. Prva komponenta obuhvatala je pregled politike pravnih i socijalnih mera zaštite žena koje su izložene nasilju u porodici, podršku u izradi Nacionalne strategije i Akcionog plana i izgradnju institucionalnih kapaciteta albanskog Ministarstva rada, socijalnih pitanja i jednake mogućnosti (na nacionalnom i lokalnom nivou). U cilju uspešnijeg sprovođenja zakona, UNDP je stvorio uslove za partnerstvo između Ministarstva zdravlja i Ministarstva unutrašnjih poslova radi izrade smernica za izveštavanje o slučajevima nasilja u porodici. Druge dve komponente projekta doprinele su boljim efektima prve komponente, a bile su usredsređene na unapređivanje odgovora organa unutrašnjih poslova i pomoć žrtvama nasilja u porodici na nivou lokalne zajednice (u saradnji sa Ministarstvom unutrašnjih poslova i mrežom ženskih NVO), kao i na podizanje svesti o prevenciji nasilja u porodici i na promenu stavova u društvu putem programâ za osnaživanje u školama.

Područje obuhvaćeno projektom: Šest regiona u Albaniji

Materijali, proizvodi, ishodi: Tokom realizacije projekta, sastavljena je Nacionalna strategija rodne ravnopravnosti i suzbijanja nasilja u porodici za period 2007–2010. godine, održane su obuke za državne službenike i policijsko osoblje, studenti su učestvovali u javnim kampanjama (na primer „Šesnaest dana akcije“) i umetničkim projektima protiv nasilja nad ženama. Osim toga, UNDP i UNICEF Nacionalnom zavodu za statistiku obezbeđuju tehničku i finansijsku podršku za sprovođenje ankete domaćinstava o učestalosti i posledicama nasilja u porodici u Albaniji. Rezultati ankete služiće za uspostavljanje prve baze podataka te vrste u zemlji i za izmene zakona, politika i usluga vezanih za nasilje u porodici kako bi bili delotvorniji.

Finansiranje: Budžet projekta bio je približno 275.000 američkih dolara, a sredstva su obezbedili Japanski razvojni fond za žene i UNDP Albanije.

Organizacija zadužena za sprovođenje:

UNDP Albania

Rr. Leke Dukagjini P. 11/I, Kati 5, A1 Tirana, Albania

Menadžer projekta: Emira Škurti

Osoba za kontakt: Entela Lako

Tel.: +355 4 2271 957

Tel.: +355 4 2276 614

Imejl: emira.shkurti@undp.org

Imejl: entela.lako@undp.org

Dodatne informacije:

<http://www.undp.org.al/index.php?page=projects/project&id=105>

6.1.5 Kodeksi ponašanja i interne politike

Pored zvanično usvojenih zakona, kodeksi ponašanja i druge mere kojima se uređuje rad određenih sektora pokazali su se kao delotvorni. Iako nisu u pitanju zvanično usvojeni propisi, mogu da imaju funkciju internih „propisa“ u određenoj instituciji. Protokoli i procedure su metodi za

transformaciju zakonskih mera zaštite u konkretne mere. Mnogo pažnje posvećeno je uspostavljanju operativnih procedura u policiji, na primer davanju ovlašćenja policiji da privodi počiniocima nasilja u porodici u slučaju osnovane sumnje, obaveznom izveštavanju nadređenih i obavezno informisanja osoba koje su preživele nasilje o zaštitnim uslugama.¹⁴¹ Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju i druge međunarodne organizacije sastavile su kodekse ponašanja u kojima su utvrđeni standardi ličnog i profesionalnog ponašanja na dužnosti i u slobodno vreme. Na primer, kodeks ponašanja OEBS-a zabranjuje sve oblike diskriminacije zasnovane na polu, kao i povezanost sa bilo kojim osumnjičenim za umešanost u bilo kakvu aktivnost koja predstavlja povredu nacionalnog ili međunarodnog prava ili standardâ ljudskih prava, uključujući u to i povezanost sa bilo kojim osumnjičenim za trgovinu ljudima.

Projekat primene Kodeksa ponašanja

Vrsta nasilja nad ženama: Rodno zasnovano nasilje i seksualna eksploatacija

Pristup i glavni ciljevi: Godine 2001, po prijemu izveštaja o seksualnim prestupima humanitarnih i mirovnih snaga u zapadnoj Africi, Odeljenje UN za mirovne operacije (DPKO) započelo je projekat izrade kodeksa ponašanja za Misiju UN u Burundiju kako bi bile sprečene povrede prava. U saradnji sa Misijom UN u Burundiju, DPKO je zauzeo proaktivan stav i utvrdio jasna pravila i smernice, u skladu sa članom 6 Rezolucije SB UN 1325, u kojem je utvrđeno da postoji potreba za obukom, smernicama i materijalima o zaštiti, pravima i konkretnim potrebama žena.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: Prvo je DPKO imenovao službenika sa konkretnim iskustvom u pitanjima RZN za šefa Jedinice za kodeks ponašanja u Misiji. Na početku projekta, šef Misije utvrdio je jasna pravila za vojnike UN i obezbedio to da i mediji i lokalno stanovništvo budu upoznati sa tim pravilima. Jedinica za kodeks ponašanja, u saradnji sa drugim jedinicama u Misiji nadležnim za srodne oblasti, kao što su zaštita dece, ljudska prava i rodna pitanja, razvila je zatim politike i procedure za rešavanje slučajeva seksualne eksploatacije i seksualnog uznemiravanja. Kodeksom su takođe imenovani civilni i vojni poverenici kojima se mogu prijaviti zloupotrebe ili sumnja da postoje zloupotrebe i utvrđena je procedura za poverljivo rešavanje takvih prijava. Novom politikom predviđeno je da svi službenici Misije budu informisani o kodeksu ponašanja i da od njih bude zatraženo da se u pisanoj formi obavežu na njegovo poštovanje. Šef jedinice održao je obuke, informativne sastanke i sastanke radi praćenja rezultata novog kodeksa ponašanja.

Zapaženo je da je primena kodeksa ponašanja bila posebno veliki izazov usled činjenice da su odgovornosti i ovlašćenja za disciplinska pitanja na državama koje upućuju vojnike u Misiju. Zato, „ako komandant određene jedinice ne shvati ozbiljno incident ili optužbu, nema garancija da će protiv određenog vojnika biti pokrenut disciplinski postupak“. Međutim, taj izazov je rešen imenovanjem savetnika za RZN na visoku poziciju u misiji, davanjem potrebnog statusa kodeksu ponašanja kako bi se moglo početi sa njegovim promovisanjem među visokim vojnim rukovodstvom i svim divizijama mirovnih snaga. Istovremeno, šef Misije izrazio je čvrstu rešenost da osigura disciplinu i čak da izvede pred vojni sud komandante koji budu kršili ili ignorisali kodeks ponašanja ili ga ne budu u potpunosti sprovodili.

Područje obuhvaćeno projektom: Mirovne snage u Burundiju; međutim, u toku projekta, javilo se interesovanje za obuku jedinica redovne vojske.

Materijali, proizvodi, ishodi: Vebsajt o konferenciji „Unapređivanje zaštite od rodno zasnovanog nasilja u populacijama pogođenim oružanim sukobima“, održanoj u Najrobiju 2005. godine, sadrži linkove do dokumenata kojima se uređuje ponašanje osoblja UN. Ti materijali, koje je sastavila Radna grupa Međuagencijske stalne komisije za zaštitu od seksualne eksploatacije i zlostavljanja, obuhvataju informativne dokumente o zabranjenim delima seksualne eksploatacije, obrasce za podnošenje žalbi i opise zadataka osoba za kontakt u državama. Materijali se mogu preuzeti na adresi <http://www.womenwarpeace.org/node/953#code>.

Finansiranje: Ujedinjene nacije

Organizacija zadužena za sprovođenje:

Odeljenje Ujedinjenih nacija za mirovne operacije (UNDPKO)

Dodatne informacije: „Unapređivanje zaštite od rodno zasnovanog nasilja u populacijama pogođenim oružanim sukobima“, završni izveštaj sa konferencije, UNICEF/UNIFEM (2005), može se preuzeti na adresi <http://www.womenwarpeace.org/node/953#code>.

Kodeksi ponašanja pokazali su se kao veoma korisni i u oblastima koje nisu uređene propisima, na primer u oblasti seksualnog uznemiravanja na radnom mestu. Umesto da usvaja propise, Vlada Južnoafričke Republike sastavila je Kodeks dobre prakse za rešavanje slučajeva seksualnog uznemiravanja u saradnji sa organizacijama poslodavaca i zaposlenih i grupama u zajednici koje

¹⁴¹ Dokument o politici „Rodno osetljiva reforma policije u postkonfliktnim društvima“ (UNIFEM i UNDP, 2007), str. 6.

učestvuju u radu Nacionalnog saveta za privredni razvoj i rad.¹⁴² Iako takvi kodeksi ponašanja nisu pravno obavezujući, imali su značajan uticaj na poslodavce i doprineli su unapređivanju politike i procedura na radnom mestu. U Maleziji, na primer, oko 100 preduzeća je usvojilo politike i uvelo mehanizme za žalbe u skladu sa Kodeksom postupanja u slučajevima seksualnog uznemiravanja koji je izdala Vlada. U SAD, sudovi po pravilu uzimaju u obzir smernice o pitanju seksualnog uznemiravanja koje je izdala savezna Komisija za jednake mogućnosti u zapošljavanju.¹⁴³

Zemlje učesnice OEBS-a usvojile su Kodeks ponašanja, kojim se uređuje i jača saradnja u pitanjima bezbednosti. Kodeksom se potvrđuje da je sigurnost sveobuhvatan pojam koji se odnosi na održavanje mira i poštovanje ljudskih prava i osnovnih sloboda svih ljudi bez razlikovanja na osnovu rase, pola, jezika ili vere. Te države takođe su se saglasile o tome da će Sekretarijatu OEBS-a podnositi godišnje izveštaje o koracima preduzetim s ciljem sprovođenja Kodeksa. U tu svrhu, pripremljen je upitnik, koji je ažuriran aprila 2009. godine i koji obuhvata nekoliko oblasti, uključujući u to sprovođenje međunarodnog humanitarnog prava. Više delegacija¹⁴⁴ iznelo je nameru da proširi svoje odgovore na pitanja u upitniku time što će uključiti i informacije o ženama, miru i bezbednosti i o elementima uključenim u odluke Ministarskog saveta OEBS-a koje se odnose na Akcioni plan za unapređivanje rodne ravnopravnosti i za žene u prevenciji konflikta, upravljanju krizama i postkonfliktnoj rehabilitaciji.

Kodeks ponašanja
OEBS-a za
vojnopolitičke aspekte
bezbednosti

6.2 Posebna odeljenja i odgovori

Uporedo sa razvojem posebnih zakona i procedura za rešavanje problema nasilja nad ženama, danas se smatra da je dobra praksa da države osnuju posebne agencije ili institucije koje se bave tim pitanjem. Te posebne agencije, na primer policijske jedinice ili specijalni sudovi, mogu da unaprede ukupnu zaštitu pravâ žrtava i da povećaju delotvornost procesuiranja.

Važnost tih institucija ilustrovana je primerom sa Kosova/područja pod upravom UNMIK-a. Ministarstvo pravde je 2002. godine osnovalo Jedinicu za pomoć i zastupanje žrtava kako bi „interese žrtava uvelo u pravosudni sistem i obezbedilo to da žrtve dobiju pomoć potrebnu za učestvovanje u procesu ostvarivanja pravde“.¹⁴⁵ Iako rad Jedinice za pomoć i zastupanje žrtava nije ograničen isključivo na žrtve nasilja nad ženama, od početka je bilo jasno da ta grupa spada u najugroženije, pa Jedinica saraduje sa mrežom Advokati žrtava, koja je specijalizovana za rodno zasnovana krivična dela. Od svog osnivanja, Jedinica je pomogla hiljadama žrtava, a u većini slučajeva u pitanju su bili nasilje u porodici, nedozvoljene polne radnje ili trgovina ljudima. Rad Jedinice sastoji se od davanja saveta vezanih za formulisanje politike, održavanja obuke o zastupanju interesa žrtava, pružanja pomoći i podrške žrtvama u sudskim postupcima, kao i upućivanja u druge institucije. Žrtve mogu da dobiju sveobuhvatnu pravnu pomoć, psihološku i medicinsku podršku, prevodilačke usluge, pomoć u obrazovanju i smeštaj u Privremenoj sigurnoj kući. Od 2005. godine, Jedinica zajedno sa preduzećem Pošta i telekomunikacije Kosova vodi besplatnu telefonsku liniju za pomoć žrtvama rodno zasnovanog nasilja, koja predstavlja dopunu postojećoj liniji za žrtve u sklopu same Jedinice.¹⁴⁶

6.2.1 Policijske jedinice

U više država, osnovane su posebne policijske jedinice za slučajeve različitih oblika nasilja nad ženama. Postoji izvesna nesaglasnost o tome da li te posebne policijske jedinice treba da se sastoje isključivo od žena. Osnivanje jedinice koja se sastoji samo od žena moglo bi da ima kao neželjeni efekat to da bi pitanje nasilja nad ženama postalo trivijalno ili marginalno, naročito u državama u kojima u policijskim i bezbednosnim snagama dominiraju muškarci. Međutim, postoji saglasnost o tome da osnivanje posebno obučениh policijskih jedinica koje se bave isključivo slučajevima nasilja nad ženama predstavlja dobru praksu. Mnoge od postojećih posebnih policijskih jedinica ili policijskih stanica imaju „prvenstveno žene policajke kako bi se obezbedilo okruženje u kojem će žene lakše podnositi prijave i biti uverene da će se po njihovim prijavama pravilno postupiti“.¹⁴⁷ Takve jedinice mogu biti posebno uspešne kada u slučajevima nasilja nad ženama saraduju sa drugim stručnjacima,

¹⁴² Didri Meken, „Seksualno uznemiravanje na radu: nacionalni i međunarodni odgovori (MOR, 2005), str. 33.

¹⁴³ Ibid., str. 34.

¹⁴⁴ Kanada, Češka, Danska, Estonija, Finska, Nemačka, Island, Irska, Letonija, Litvanija, Holandija, Norveška, Portugalija, Slovačka, Švedska, Švajcarska i Ujedinjeno Kraljevstvo.

¹⁴⁵ Rodno zasnovano nasilje na Kosovu: studija slučaja (UNFPA, 2005), str. 12.

¹⁴⁶ Besplatna telefonska linija za pomoć žrtvama trgovine ljudima, saopštenje za medije, 18. avgust 2005, UNMIK, može se naći na adresi http://www.stopvaw.org/Toll-free_HelpLine_for_Victims_of_Human_Trafficking.html

¹⁴⁷ T. Denam, „Reforma policije i rod“, iz Seta instrumenata za rodna pitanja i reformu sektora bezbednosti (UN-INSTRRAW/DCAF/OSCE, 2003), str. 15.

kao što su zdravstveni radnici, socijalni radnici i pravnici. U državama kao što su Indija i Ujedinjeno Kraljevstvo, gde takve posebne policijske jedinice postoje već godinama, znatno je porastao broj žena koje prijavljuju nasilje, kao i stopa privođenja, procesuiranja i osuđujućih presuda.¹⁴⁸

Regionalna studija za mapiranje ženskih policijskih stanica u Latinskoj Americi

Godine 2008, Centar za planiranje i socijalne studije (Centro de Planificación y Estudios Sociales, CEPLAES) objavio je sveobuhvatnu studiju o ženskim policijskim stanicama u četiri latinoameričke države: Brazilu, Ekvadoru, Nikaragvi i Peruu. Latinska Amerika bila je prvi region u svetu koji je uveo široku mrežu ženskih policijskih stanica. Budući da mnoge rade već 25 godina, analiza njihovog rada u praksi može da da korisne podatke o njihovom nastanku i njihovoj delotvornosti u rešavanju problema nasilja nad ženama. Iako je izveštaj skoncentrisan na latinoameričke države, u njemu su korisne informacije o kontekstu u kojem ženske policijske stanice rade, o ključnim aspektima njihovog područja rada i ovlašćenja, o saradnji sa mrežama službi socijalne zaštite i o efektima rada takvih policijskih stanica, sa posebnim osvrtom na unapređivanje pristupa ženâ pravdi i kvalitet pruženih usluga. Izveštaj se može naći na adresi <http://www.ceplaes.org/ee/Acceso-Justicia/>.

U osnivanju delotvornih posebnih policijskih jedinica postoje određeni izazovi. Te jedinice treba da imaju podršku rukovodstva i da budu integrisane u centralnu strukturu policije. Treba da se rukovode jasnom politikom i procedurama, a njihovom osoblju treba da bude obezbeđena redovna obuka. Zajedno sa vlastima Indije, UNIFEM je obavio mnogo posla kako bi u policiji bio osnovan što veći broj „posebnih jedinica za žene i devojčice“. Za širenje aktivnosti projekta bilo je važno uspostavljanje zvaničnog partnerstva putem Memoranduma o razumevanju između UNIFEM-a, državne vlade (posredstvom državne policije), Ministarstva za pitanja žena i dece i pokretača projekta, Instituta za društvene nauke „Tata“.¹⁴⁹ Posebne jedinice obezbeđuju integrisanu podršku žrtvama nasilja, uključujući u to pravne savete prilikom podnošenja krivičnih prijavi, savetovanje za žrtve trauma i upućivanje u službe za podršku.

Jedinice za istragu slučajeva nasilja u porodici

Vrsta nasilja nad ženama: Nasilje u porodici

Pristup i glavni ciljevi: Kosovska policijska služba je 2004. godine pokrenula reformu strukture i kadrovske popunjenosti policije kako bi delotvornije odgovorila na slučajeve nasilja u porodici. Policijska služba je ustanovila pozicije regionalnih koordinatora za nasilje u porodici i primarnih istražitelja za nasilje u porodici. Svaka policijska stanica ima dva zaposlena istražitelja za nasilje u porodici, najčešće jednu ženu i jednog muškarca, koji čine jedinice za istragu slučajeva nasilja u porodici. Ti specijalizovani službenici postupaju po svim prijavama nasilja u porodici i sprovode istrage.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: Policajci na Kosovu obavezni su da pohađaju obuku o rodnim pitanjima, pitanjima nasilja u porodici i postupcima u rešavanju takvih slučajeva, kao i o trgovini ljudima i ljudskim pravima. U sklopu programa „Bolji odgovor“, OEBS je takođe obezbedio konkretnu obuku o proceduralnim pitanjima u slučajevima nasilja u porodici, koju je tokom 2004. godine pohađalo preko 7.000 policajaca. Policajci iz jedinica za istragu slučajeva nasilja u porodici prilikom postupanja po prijavama nasilja u porodici slede posebne procedure. Na primer, policija je obučena da obezbedi mesto incidenta, oduzme oružje, razdvoji nasilnika i žrtvu, prikupi dokaze na licu mesta, obavi razgovore sa učesnicima i svedocima na licu mesta, privede nasilnika i odvede žrtvu da dobije lekarsku pomoć ili u sigurnu kuću, uz njenu saglasnost. Osim toga, istražitelji za nasilje u porodici sarađuju sa tužilaštvom prilikom izdavanja zaštitnih naloga i dužni su da izvrše privođenje u slučaju nepoštovanja naloga.

Područje obuhvaćeno projektom: Kosovo/teritorija pod upravom UNMIK-a

Materijali, proizvodi, ishodi: Osim osnivanja gore opisanih posebnih jedinica, Kosovska policijska služba koristi se regionalnim i nacionalnim elektronskim bazama podataka radi praćenja rodnog zasnovanog nasilja. Nezvanične informacije iz studije o RZN na Kosovu/području pod upravom UNMIK-a nagoveštavaju da su policajci na Kosovu počeli bolje da komuniciraju sa žrtvama nasilja i da lokalne službe, u celini, cene rad jedinica za istragu slučajeva nasilja u porodici.

Finansiranje: Finansira se sredstvima UNMIK-a, budžeta Kosova i OEBS-a.

Organizacija zadužena za sprovođenje:

Kosovska policijska služba http://www.kosovopolice.com/english/index_english.html

Obuku održala Misija OEBS-a na Kosovu

Tel.: +381 38 500 162; +381 38 240 100

Faks: +381 38 240 711

<http://www.osce.org/kosovo/>

¹⁴⁸ Ibid.

¹⁴⁹ „Izgradnja novih partnerstava između vlade, akademske institucije i sistema UN“, UNIFEM, može se naći na adresi <http://www.unifem.org.in/Human%20Rights%20link%204.htm>.

Dodatne informacije: „Istraživanje o obimu rodno zasnovanog nasilja na Kosovu i njegovog uticaja na reproduktivno zdravlje žena“, Kosovska ženska mreža (2008), može se naći na adresi <http://www.unfpakos.org/pub.htm>

Vrsta nasilja nad ženama: Nasilje u porodici

Centri za prevenciju nasilja u porodici

Pristup i glavni ciljevi: Ruska NVO Sodejstvije (Pomoć) pruža podršku ženama putem telefonske linije i službe za savetovanje u kriznim situacijama i započela je nekoliko projekata za unapređivanje odgovora na nasilje nad ženama na lokalnom nivou. Ta organizacija je 2005. godine pokrenula projekat saradnje u okviru kojeg je uspostavljen model za poboljšavanje odnosa između organa unutrašnjih poslova i NVO. Cilj projekta bio je razvoj inovativnih pristupa rešavanju problema rodno zasnovanog nasilja putem koordinacije organa unutrašnjih poslova, sudova, službi socijalne zaštite i nevladinih organizacija. Tokom druge godine projekta, centri za prevenciju nasilja u porodici koji su služili kao modeli osnovani su, u pilot-fazi, u tri policijska sektora u gradu, s ciljem jačanja kapaciteta policije i daljeg prenošenja naučenog.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: U sklopu projekta saradnje, Sodejstvije je blisko saradivalo sa lokalnom policijom, koja je i zadužena za patroliranje određenim gradskim sektorima u Rusiji. U pitanju su policajci koji će najverovatnije saznati za slučajeve nasilja u porodici ili reagovati na njih. Organizacija je saradivala sa policijom u osnivanju centara za prevenciju nasilja u porodici u svim sektorima grada Čeljabinska i u četiri susedna grada u regionu. Centri se sastoje od posebnih prostorija u svakoj policijskoj stanici sa informativnim štandovima o nasilju u porodici, uključujući u to plakate i brošure koje je pripremila NVO, a koji govore o koracima koje treba preduzeti u slučajevima nasilja u porodici. Sodejstvije je obezbedilo obuku policajaca kako bi oni bili senzibilisani za potrebe žrtava nasilja u porodici i kako bi im bili obezbeđeni potrebni instrumenti da žrtve i njihove porodice upute u službe za podršku. Za vreme obuke, policajcima su predstavljeni modeli postupanja policije koji se primenjuju u drugim gradovima Rusije i u inostranstvu. Organizacija je takođe pomogla policiji u nabavci potrebne opreme, kao što su računari.

Područje obuhvaćeno projektom: Čeljabinsk, Rusija

Materijali, proizvodi, ishodi: Sodejstvije je obezbedilo informativne štandove u centrima za prevenciju nasilja u porodici i redovno obezbeđuje ažurirane materijale kojima se građani i policija mogu služiti u slučajevima nasilja u porodici. Godine 2007, organizovalo je regionalnu konferenciju na kojoj su policajci iz Uralskog regiona u Rusiji razmenjivali iskustva iz rada na projektu. Više njih navelo je da od osnivanja centara za prevenciju nasilja u porodici ljudi dolaze da se informišu i da slobodnije govore o slučajevima nasilja. Policija je imala mogućnost da korisnike uputi u nevladine organizacije koje nude psihološko i pravno savetovanje. Policija je takođe izrazila interesovanje za to da u svakom centru angažuje dvoje-troje službenika koji bi bili zaduženi konkretno za prevenciju nasilja u porodici. Najzad, činjenica da je u projektu u celini naglasak bio na saradnji verovatno je imala uticaja na to da u gradu 2007. godine bude otvoren prvi krizni centar koji podržavaju lokalne vlasti; u tom projektu, NVO su odigrale važnu ulogu.

Finansiranje: Projekat je podržala Ambasada SAD u Rusiji putem bespovratne pomoći Komisije za razvoj demokratije, kao i lokalne i savezne javne komore, ruske javne institucije koje podržavaju inicijative građanskog društva.

Organizacija zadužena za sprovođenje:

Sodeistvie
 Prospekt Lenina 61B, office 15
 Chelyabinsk 454091
 Russia
 Tel.: +8(351)264-01-95
 Tel./fax: +8 (351) 265-35-02
 Imejl: sodeistvie@chel.surnet.ru
www.gender4.ru

Dodatne informacije: <http://www.gender74.ru/> (samo na ruskom jeziku)

6.2.2 Sudovi

Posebne policijske jedinice omogućavaju veći broj prijavljenih slučajeva nasilja nad ženama, a posebni sudovi znatno unapređuju efikasnost procesuiranja tih slučajeva, smanjuju opterećenje žrtava i povećavaju stopu osuđujućih presuda. Većina inicijativa za razvoj posebnih sudova usredsređena je na problem nasilja u porodici, a konkretnije na objedinjavanje pravnog postupka, kako krivičnog tako i građanskog, sa službama za podršku. Model integrisanog suda za nasilje u porodici razvijen je u SAD, a slični modeli posebnih sudova za nasilje u porodici uspostavljeni su u Australiji, Kanadi i Ujedinjenom Kraljevstvu. Štaviše, Ujedinjeno Kraljevstvo je 2006. godine iniciralo Program za specijalne sudove za nasilje u porodici, istovremeno sa objavljivanjem Nacionalnog priručnika u kojem su izloženi preporučeni osnovni elementi takvog specijalnog suda. Trenutno u Ujedinjenom Kraljevstvu postoji 98 akreditovanih specijalnih sudova za nasilje u porodici. Priručnik za razvoj specijalnih sudova, primeri dobre prakse iz Ujedinjenog Kraljevstva i primeri obrazaca za prikupljanje podataka mogu se naći na veb-sajtu Ministarstva unutrašnjih poslova.¹⁵⁰

Sudovi za rodno zasnovano nasilje u Španiji

Jedna važna odredba španskog Zakona o integrisanim merama zaštite od rodno zasnovanog nasilja jeste osnivanje specijalnih sudova za rodno zasnovano nasilje, koji imaju nadležnost i za krivične i za građanske predmete. Zakonom je prvobitno bilo predviđeno osnivanje 17 takvih sudova u celoj Španiji, ali danas ima 83 suda koji se bave isključivo rodno zasnovanim nasiljem i još 375 sudova koji se njime bave u velikoj meri, ali ne i isključivo. Opšti cilj novog sudskog sistema jeste to da žrtvama bude obezbeđena neodložna, potpuna i delotvorna zaštita. Sudovi za rodno zasnovano nasilje imaju široku nadležnost i za krivične i za građanske predmete, koji se uglavnom tiču raznih aspekata porodičnog prava. Ta konkretna odredba bila je kontroverzna u vreme donošenja zakona, jer se smatralo da je u suprotnosti sa opštim trendom uspostavljanja specijalizovanih sudova, a ne sudova opšte nadležnosti. Međutim, zagovornici zakona istakli su da je cilj novog propisa utvrđivanje procedura koje će biti od najveće koristi žrtvama ako one odluče da ostvare zaštitu na osnovu tog zakona.¹⁵¹

6.2.3 Komisije za istinu i pomirenje

Tranziciona pravda odnosi se na različite pristupe rešavanju široko prisutnog problema povreda ljudskih prava, najčešće u državama koje su u fazi tranzicije iz konflikta ka miru i vladavini prava. Tranziciona pravda može se primenjivati uporedo sa tradicionalnim sudovima ili pristupima koji ne uključuju sudstvo. Na primer, inicijative za istinu mogu biti veoma pogodno za borbu protiv nasilja nad ženama. „Komisije za istinu orijentisane su ka pomirenju a ne ka suprotstavljanju i stoga će lakše podstaći žrtve da pojedinačno istupe i ispričaju svoje priče; to se posebno odnosi, u teoriji, na žene žrtve ili žrtve rodno zasnovanog nasilja.“¹⁵² Konkretno, komisije za istinu i pomirenje korišćene su u slučajevima kada se problem nasilja nad ženama nije mogao adekvatno rešiti putem zvaničnih krivičnih postupaka. Komisije za istinu i pomirenje u državama kao što su Kolumbija, Istočni Timor, Peru, Sijera Leone i Južnoafrička Republika stvorile su „priliku da se čuje glas žena, ali i da taj glas dopre do javnosti... i da seksualno nasilje nad ženama bude jasno vidljivo“.¹⁵³

Komisije za istinu i rod: načela, politike i procedure

U okviru Programa za rodna pitanja Međunarodnog centra za tranzicionu pravdu (MCTP), sastavljen je operativni vodič za formiranje komisija za istinu koje se bave rodnom pitanjima, koji treba da unapredi „interakciju procesa tranzicione pravde sa ženama koje su preživele nasilje i koje traže pravdu i priznanje“. Taj vodič, pod naslovom „Komisije za istinu i rodna pitanja: načela, politika i procedure“, namenjen je svima koji su uključeni u osnivanje i vođenje komisija za istinu. Vodič sadrži detaljne informacije i preporuke za rad u oblasti rodni pitanja u svim fazama rada komisije za istinu: angažovanju osoblja, obuci, izradi opisa zadataka, izradi radnih procedura, planiranju saslušanja, sprovođenju istraga i sastavljanju izveštaja. Ovaj set resursa zasniva se na naučenom iz iskustava komisijâ za istinu iz celog sveta i koristi se rezultatima važnih analiza koje su sprovele grupe žrtava, ženske grupe i drugi aktivisti. Vodič se može naći na adresi <http://www.ictj.org/en/news/pubs/index.html>.

¹⁵⁰ <http://www.homeoffice.gov.uk/crime-victims/reducing-crime/domestic-violence/>.

¹⁵¹ Sonja Ćirinos, „Efekti razvoja proceduralnog sistema u Španiji na delotvornost procesuiranja slučajeva nasilja nad ženama“, prezentacija na Stručnom seminaru o inovativnim pristupima suzbijanju nasilja nad ženama, koji je organizovalo Odeljenje za rodna pitanja Sekretarijata OEBS oktobra 2008. godine (materijali sa Seminara mogu se preuzeti na adresi http://www.osce.org/gender/item_6_32383.html).

¹⁵² Romi Sigdort, „Rodno zasnovano nasilje u tranziciji“ (Centar za izučavanje nasilja i pomirenje, 2008), str. 16.

¹⁵³ S. Kvast, „Reforma sudstva i rod“, iz Seta instrumenata za rodna pitanja i reformu sektora bezbednosti (UN-INSTR/VV/DCAF/OSCE, 2003), str. 24.

6.3 Razvoj kapaciteta zaposlenih u sistemu krivičnog pravosuđa i mirovnim snagama

Donošenje strogih propisa ili osnivanje posebnih jedinica za slučajeve nasilja nad ženama nije dovoljno. Neophodno je to da zaposleni koji su završili odgovarajuću obuku pravilno i dosledno primenjuju propise. Primećeno je, čak i kada je reč o dobrim zakonima, da oni koji ih sprovode, samim načinom na koji obavljaju svoje funkcije, mogu imati uticaja na mogućnost žene da ostvari pravdu. Razvoj kapaciteta službenika odgovornih za rad na problemu nasilja nad ženama čini važan deo obaveza države da u potpunosti istraži, procesuiri i kazni nasilje nad ženama. U praksi se takođe pokazalo da su neke od najplodotvornijih inicijativa one u okviru kojih ženske organizacije blisko sarađuju sa policijom, sudijama ili tužiocima u izradi i realizaciji programâ obuke i pripremi literature za rad sa žrtvama nasilja nad ženama. Nevladine organizacije igraju ključnu ulogu u obezbeđivanju perspektive ženama koje su iskusile nasilje, na taj način što sa stručnog stanovišta objašnjavaju dinamiku nasilja nad ženama i uspostavljaju veze između potreba žrtava i dužnosti službenikâ u sistemu krivičnog pravosuđa.

Razvoj kapaciteta kojim se unapređuju funkcije službenikâ u sistemu krivičnog pravosuđa, kao što su policajci i sudije, takođe služi kao važna mera prevencije. Kada oni steknu veštine potrebne da prepoznaju rane znake nasilja, mogu blagovremeno i adekvatno da reaguju kako bi sprečili eskalaciju. Razvoj kapaciteta takođe je uspešno primenjen u mirovnim snagama i snagama bezbednosti; po pravilu, takva obuka se organizuje sa temom sveobuhvatnog integrisanja rodne dimenzije u mirovne operacije.

Jedinica UN za dobre prakse u mirovnim operacijama i Odeljenje za mirovne operacije sastavili su Priručnik za rodna pitanja za mirovne operacije (2004), vodič u kojem su prepoznati različiti efekti konflikta po muškarce i žene i važnost toga da mirovne snage budu svesne ranije diskriminacije i društvenih nepravdi, ali i da im ne doprinose. U vodiču su naglašena najvažnija rodna pitanja u svakoj funkcionalnoj oblasti mirovnih operacija i ponuđeni praktični instrumenti za planiranje i integrisanje rodnih pitanja u politiku i aktivnosti misije. Treba pomenuti to da ovaj priručnik naglašava rodno zasnovano nasilje kao oblast od izuzetnog značaja za sve osoblje mirovnih snaga, vojno i civilno, za političke misije i partnerske NVO koje rade u konfliktnim i postkonfliktnim sredinama. Priručnik se može naći na adresi

<http://pbpu.unlb.org/pbpps/Pages/Public/viewprimarydoc.aspx?docid=449>.

Priručnik za rodna pitanja za mirovne operacije

6.3.1 Obuka

Postoji više pristupa delotvornoj obuci. Obuka se može izvoditi u sklopu osnovne obuke, kao što je slučaj na policijskim akademijama, ili u obliku stručnog usavršavanja ili obuke na radu za one sa radnim iskustvom. U svakom slučaju, jedan od ključnih faktora je to da obuka postane rutinski deo sistema obrazovanja kako bi njome bili obuhvaćeni oni koji tek počinju da rade i kako bi njene poruke bile dodatno naglašene kod onih koji već rade.

Sadržaj takvih kurseva varira, ali, uopšteno posmatrano, oni treba da obuhvate širok spektar tema vezanih za nasilje nad ženama i za odgovarajuća pravna pitanja (na primer, određivanje starateljstva nad decom, stanovanje i podela imovine, naknada i ekonomska podrška žrtvama). Obuka treba da se pozabavi i eventualnim stereotipima prisutnim kod određenih grupa službenika sistema krivičnog pravosuđa i da polaznicima omogućí da bolje razumeju iskustva i potrebe žrtava. Osim unapređivanja odgovora pravnog sistema na nasilje nad ženama, jedan od efekata konkretne obuke može da bude i izgradnja poverenja između zajednice i policije¹⁵⁴, ili čak pravnog sistema u celini. To se naročito odnosi na manjinske zajednice ili na države u kojima od ranije postoje strah od policije i nepoverenje u nju, kao i skepticizam u pogledu pravičnosti pravnog sistema.

Vrsta nasilja nad ženama: Nasilje u porodici

Pristup i glavni ciljevi: Od 2000. godine, Odeljenje za demokratizaciju ODIHR/OEBS u Jermeniji, Azerbejdžanu, Gruziji i Ukrajini sprovodi program čiji su ciljevi senzibilizacija pripadnikâ organâ unutrašnjih poslova za problem nasilja u porodici, izgradnja kapacitetâ organâ unutrašnjih poslova da aktivno deluju u prevenciji i suzbijanju nasilja nad ženama i promovisanje saradnje između organâ unutrašnjih poslova i NVO u pogledu strategijâ i merâ za suzbijanje takvih delikata.

Program prevencije i suzbijanja nasilja u porodici

¹⁵⁴ „Nasilje u porodici u Evropi i Evroaziji“ (USAID, 2006), str. 6.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: Putem posebnog programa obuke, osmišljenog u saradnji sa Saveznom policijom Austrije, organi unutrašnjih poslova i sudstva (policija, tužici i sudije) u oblasti južnog Kavkaza i u Ukrajini uče o međunarodnim standardima i preuzetim obavezama u pogledu suzbijanja nasilja u porodici i o najboljim praksama. Obuka predstavlja priliku za diskusiju o mogućim rešenjima za unapređivanje rada i organizacije institucija unutrašnjih poslova i sudstva u suzbijanju nasilja u porodici. Program takođe omogućava uspostavljanje mehanizama saradnje između organa unutrašnjih poslova i sudstva, kao i između njih i lokalnih NVO. Predstavnici građanskog društva vode obuke ili im prisustvuju i daju informacije o dinamici nasilja u porodici, radu sa žrtvama, prikupljanju podataka i mogućim zajedničkim aktivnostima u rešavanju tog problema.

Područje obuhvaćeno projektom: Jermenija, Azerbejdžan, Gruzija i Ukrajina

Materijali, proizvodi, ishodi: Rezultat programa bila je institucionalizacija planova i programâ obuke za policajce o prevenciji i suzbijanju nasilja u porodici na nacionalnom nivou u saradnji sa lokalnim NVO (Azerbejdžan, Gruzija i Ukrajina). Ostali ishodi obuhvataju izradu nacrtâ propisâ i/ili izmenâ i dopunâ propisâ o nasilju u porodici (Jermenija, Azerbejdžan, Gruzija i Ukrajina), kao i učešće u osnivanju sigurnih kuća (Gruzija).

Finansiranje: Program se finansira sredstvima OEBS/ODIHR, a sprovodi se zajedno sa partnerima iz uključenih država.

Organizacija zadužena za sprovođenje:

OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights – ODIHR (Kancelarija OEBS za demokratske institucije i ljudska prava – ODIHR)

Aleje Ujazdowskie 19

00-557 Warsaw

Poland

Tel.: +48 22 520 06 00

Faks: +48 22 520 06 05

Imejl je moguće poslati preko vebajta <http://www.osce.org/odihr/contacts.html>

Dodatne informacije: <http://www.osce.org/item/27443.html>

Vodič za VIP:
nasilje nad ženama
– vizija, inovativnost
i profesionalizam u
policijskom radu

Vrsta nasilja nad ženama: Svi oblici nasilja nad ženama

Pristup i glavni ciljevi: Godine 2001, Odeljenje za izučavanje zlostavljanja dece i žena Univerziteta grada Londona (London Metropolitan University) osmislilo je komplet materijalâ za samostalno učenje za policajce, poznat pod nazivom Vodič za VIP. Vodič se bavi trima osnovnim aspektima rada policije uz pomoć kojih se može transformisati način na koji organi unutrašnjih poslova reaguju na nasilje nad ženama: vizijom, inovativnošću i profesionalizmom. Vodič je istovremeno instrument za podizanje svesti za policajce i resurs za policijske instruktore.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: Vodič za VIP zamišljen je tako da ga koriste policajci u samostalnom učenju i nudi im informacije potrebne za slučajeve različitih oblika nasilja nad ženama (nasilje u porodici, uhođenje, silovanje, trgovina ženama, zločini iz časti i seksualno uznemiravanje). Vodič se sastoji od opštih informacija, studijâ slučajâ i primerâ dobre prakse u odgovoru na različite oblike nasilja nad ženama, kao i aktivnosti i kvizove koji treba da ih podstaknu na dalje razmišljanje. Takođe su dati i pozitivni primeri međuagencijske saradnje i instrumenti za procenu rizika i planiranje bezbednosnih mera, koji se koriste u radu sa žrtvama.

Područje obuhvaćeno projektom: Evropa

Materijali, proizvodi, ishodi: Vodič za VIP postoji u verzijama na engleskom, albanskom, rumunskom, ruskom i turskom jeziku. Verzija na engleskom jeziku može se poručiti od Odeljenja za izučavanje zlostavljanja dece i žena, a ostale se mogu preuzeti sa vebajta Programa Saveta Evrope za policiju i ljudska prava.

Finansiranje: Program finansira Savet Evrope.

Organizacija zadužena za sprovođenje:

Child and Woman Abuse Studies Unit

London Metropolitan University Ladbroke House, 62-66 Highbury Grove
London N5 2AD
United Kingdom
Tel.: +44(0)20 7133 5014
Faks: +44 (0)20 7133 5026
Imejl: cwasu@londonmet.ac.uk

Dodatne informacije: Odeljenje za izučavanje zlostavljanja dece i žena: www.cwasu.org
Vodič za VIP – Program Saveta Evrope za policiju i ljudska prava: http://www.coe.int/t/e/human_rights/police/2._publications/2.2_VIP_Guide/index.asp#TopOfPage

„Obuka o rodnim pitanjima i mirovnim operacijama“, koju su osmislili Ministarstvo inostranih poslova i spoljne trgovine Kanade (DFAIT) i Odeljenje za međunarodni razvoj Ujedinjenog Kraljevstva (DFID) 2002. godine, predstavlja onlajn resurs za trodnevnu obuku o inkorporiranju rodnih pitanja u mirovne operacije i operacije podrške. Na veb-sajtu je ponuđeno osam posebnih modula obuke za instruktore i učesnike. Svaki modul sastoji se od ciljeva učenja, materijalâ za čitanje, materijalâ za distribuciju polaznicima i vežbi. Celokupan kurs daje opšte informacije o važnosti uvođenja rodne dimenzije u šire tokove, kao i instrumente kojima se rodna pitanja uzimaju u obzir u okviru humanitarnog prava, tokom mirovnih operacija i u postkonfliktnom periodu. U module su uključeni i efekti i uloga rodno zasnovanog nasilja. Program obuke može se naći na adresi <http://www.genderandpeacekeeping.org/>.

Obuka o rodnim pitanjima i mirovnim operacijama

6.3.2 Priručnici, vodiči, uputstva, protokoli

Pisane smernice za službenike u sistemu krivičnog pravosuđa predstavljaju veoma delotvorno pomoćno sredstvo i sadrže preporuke koje se mogu primeniti u konkretnoj situaciji nasilja nad ženama. Takvi materijali mogu obuhvatati literaturu i priručnike pripremljene i korišćene za obuku. Dobri materijali te vrste kao zajedničku karakteristiku imaju to da nude jednostavne i efikasne procese za rad u slučajevima nasilja nad ženama, pripremljeni su tako da budu jednostavni i korisni i sadrže konkretne odgovore i upućivanja na druge izvore. Akademski radovi i pravna analiza mogu biti veoma korisni za bolje razumevanje nasilja nad ženama u celini, ali osnovna ideja materijala opisanih ovde jeste to da oni predstavljaju instrumente kojima se pojednostavljuje svakodnevni rad službenika koji se bave slučajevima nasilja nad ženama.

Vrsta nasilja nad ženama: Nasilje u porodici

Pristup i glavni ciljevi: Posle lobiranja građana i pritiska međunarodnih organizacija, u Albaniji je 2007. godine usvojen zakon o prevenciji i suzbijanju nasilja u porodici. Sudovi imaju važnu ulogu u borbi protiv nasilja u porodici jer im je zakonom dato ovlašćenje da izdaju zaštitne naloge. Godine 2007, Kancelarija OEBS-a u Albaniji pokrenula je projekat „Pristup ženâ pravdi“, čiji je opšti cilj bio unapređivanje delotvornosti pravosudnog sistema. Namera je bila da se putem projekta podigne svest o tom zakonu među pravnicima, službenicima u sudstvu, u građanskom društvu i javnosti, kako bi bili obezbeđeni pristup pravdi i zaštita za žrtve nasilja u porodici, kao i gonjenje počinitelâ.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: Osnovne aktivnosti projekta bile su orijentisane ka zvaničnicima Vlade i službenicima organâ unutrašnjih poslova i sudstva. Nekoliko stotina sudija, tužilaca, policajaca, sudskih izvršitelja i advokata pohađalo je obuku o pravnim sredstvima predviđenim zakonom. Kancelarija OEBS objavila je uputstvo za primenu zakona o suzbijanju nasilja u porodici i distribuirala ga velikom broju pravnika, zdravstvenih radnika i nevladinih organizacija. Osim toga, jedan ekspert, u bliskoj saradnji sa pravnicima iz Albanije, pripremio je priručnik u kojem nudi smernice za sudije i sudske službenike. Taj priručnik sadrži informacije o karakteristikama nasilja u porodici, kao i tehničke smernice o proceduri izdavanja zaštitnih naloga, pitanjima vezanim za dokaze i ulogu suda u prevenciji nasilja u porodici. Priručnik ima priloge sa modelima zahteva za izdavanje zaštitnog naloga i drugih sudskih dokumenata. Štampani obrasci za zaštitne naloge (modeli zahteva i odluka) distribuirani su velikom broju pravnika i pružalaca usluga, kao i široj javnosti, i od tada ih koriste i druge organizacije u Albaniji i inostranstvu. Osim toga, radi opšteg podizanja svesti o problemu nasilja u porodici, korišćen je veliki broj brošura i plakata.

Područje obuhvaćeno projektom: Albanija

Projekat „Pristup ženâ pravdi“

Materijali, proizvodi, ishodi: Iako nije sprovedena formalna evaluacija, znanje o nasilju u porodici i, konkretno, o tome kako se poslužiti određenim pravnim sredstvima u celini je poboljšano. Nevladine organizacije kojima je obezbeđena obuka o zakonu sada pružaju pravnu pomoć uz niske troškove. Nezvanični podaci takođe nagoveštavaju to da se sudije u okrugu Tirana redovno koriste priručnikom kako bi bolje razumele, tumačile i primenjivale zakon o suzbijanju nasilja u porodici. Sudije su takođe uvele u svakodnevni rad „scenarij“ za ročišta u postupku izdavanja zaštitnih naloga, koji je jedan od priloga uz priručnik. Magistratska škola, u kojoj se obrazuju i buduće i sadašnje sudije, uvela je priručnik u upotrebu u kursovima porodičnog prava.

„Albanski sudski vodič o zaštitnim nalogima“ i „Traženje zaštite od nasilja u porodici – priručnik“, primerci zahteva za izdavanje zaštitnog naloga, sudske odluke i drugi informativni materijali mogu se naći u verzijama na engleskom i albanskom jeziku na veb-sajtu OEBS-a: <http://www.osce.org/albania/documents.html?lsi=true&limit=10&grp=404>

Finansiranje: Program finansiraju Kancelarija OEBS-a u Albaniji i Inicijativa USAID za zakonska prava žena.

Organizacija zadužena za sprovođenje:

OSCE Presence in Albania (Kancelarija OEBS-a u Albaniji)
Sheraton Tirana Hotel & Towers,
1st Floor, Sheshi "Italia"
Tirana
Albania
Tel.: +355 4 223 59 93
Faks: +355 4 223 59 94

Dodatne informacije:

<http://www.osce.org/albania/documents.html?lsi=true &limit=10&grp=404>

Inicijativa
„Zelena knjiga“

Vrsta nasilja nad ženama: Nasilje u porodici i zlostavljanje dece

Pristup i glavni ciljevi: Nacionalni savet sudija porodičnih sudova i sudova za maloletnike SAD je 1999. godine pripremio vodič „Delotvorne intervencije u slučajevima nasilja u porodici i zlostavljanja dece: smernice za politiku i praksu“ kako bi unapredio interakciju i saradnju porodičnih sudova i službi za suzbijanje nasilja u porodici i brigu o deci, s ciljem obezbeđivanja boljih usluga porodicama u kojima se dešava nasilje. Nacionalni savet je rešavao konkretan problem u SAD. Iako je u približno polovini slučajeva zlostavljanja dece majka i sama žrtva nasilja u porodici, pravosudni i socijalni sistem često ne uočavaju preklapanje ovih dvaju oblika zlostavljanja. Majke se često pogrešno okrivljuju za zlostavljanje dece, a počinioci se ne pozivaju na odgovornost. Vodič je osmišljen tako da ojača kapacitete sudova i službi za brigu o deci i suzbijanje nasilja u porodici da se suoče sa problemom preklapanja nasilja nad ženama i nad decom.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: Odeljenje za nasilje u porodici Nacionalnog saveta sudija porodičnih sudova i sudova za maloletnike sazvalo je skup sudija porodičnih sudova i stručnjaka za zlostavljanje dece i nasilje u porodici kako bi pripremili taj vodič, koji je zbog boje korica poznatiji pod nazivom „Zelena knjiga“. Vodič sadrži „sveobuhvatan skup mera osmišljenih tako da otklone ili smanje ogromne rizike koje zlostavljane majke, radnici na slučajevima i sudije prihvataju zbog dece“. Zahvaljujući inicijativi na saveznom nivou, Zelena knjiga je objavljena u isto vreme kada je u šest gradova započeta realizacija programa „Saradnja u borbi protiv nasilja u porodici i zlostavljanja dece“. Gradovi su dobili finansijska sredstva za sedam godina i bili su obavezni da sprovedu smernice iz Zelene knjige. Smernice se odnose na više različitih institucija i agencija koje saraduju u unapređivanju bezbednosti žena i dece, ali većina gradova uključila je velike grupe relevantnih aktera, kao što su organi unutrašnjih poslova, organi nadležni za uslovno oslobađanje, tužilaštva, zdravstvene ustanove, zastupnici dece, ustanove za mentalno zdravlje, osobe koje su pretrpele nasilje u porodici i druge grupe u zajednici. Šira inicijativa na saveznom nivou takođe je obuhvatila tehničku podršku i evaluaciju.

Područje obuhvaćeno projektom: SAD

Materijali, proizvodi, ishodi: Preporuke iz Zelene knjige za sudije, službe za suzbijanje nasilja u porodici i službe za brigu o deci, kao i informacije o evaluaciji i linkovi do demonstracionih sajtova, mogu se naći na veb-sajtu projekta.

Finansiranje:

Inicijativu su podržale savezne institucije i privatni partneri.

Organizacija zadužena za sprovođenje:

National Council of Juvenile and Family Court Judges –
Family Violence Department

(Nacionalni savet sudija porodičnih sudova i sudova za maloletnike –
Odeljenje za nasilje u porodici)

P.O. Box 8970

Reno, NV 89507

USA

Informacije o Zelenoj knjizi i tome kako je nabaviti mogu se dobiti u SAD pozivanjem besplatnog telefonskog broja 800-52-PEACE.

Dodatne informacije: <http://www.thegreenbook.info/>

6.4 Pravna pomoć

Pravna pomoć može biti ključni faktor za mogućnost žene žrtve nasilja da ostvari pravdu i pristup pravnim lekovima za nasilje nad ženama. Nepoznavanje prava ženi može biti prepreka na putu ka ostvarivanju pravde. Programi čiji je cilj pravno opismenjavanje ženâ razmatrani su kao jedan od aspekata osnaživanja ili podizanja svesti u poglavlju Prevencija u prethodnom tekstu. Samo poznavanje zakona može biti nedovoljno, a žene su izložene velikom stresu, zastrašivanju i neizvesnosti prilikom suočavanja sa nasilnicima u sudnici. To je naročito često kada žene traže izdavanje zaštitnog naloga protiv supružnika ili partnera. Ženske organizacije, kao što je Pomoć ženama (Women's Aid) iz Irske, koja od 1994. vodi program pomoći u sudovima, uočile su da je dobro da zastupnik koji nije advokat radi sa žrtvom kako bi je pripremio za sudski postupak, pružio joj emocionalnu podršku, pomogao u određivanju mera bezbednosti i objasnio postupak i odluku suda.¹⁵⁵

Neravnopravan ekonomski položaj žena je pitanje koje je povezano sa ovim i koje često dovodi do toga da žene ne mogu da priušte pravnog zastupnika na sudu. U nekim državama, te žene imaju pravo na pravnu pomoć, koju finansira vlada ili obezbeđuju privatni advokati kao pro bono pomoć. Britanska Vlada prepoznaje presudnu ulogu pravne pomoći u okviru napora za unapređivanje pristupa žrtava pravdi. Jedan od nekoliko planova za unapređenje sistema pravnog pravosuđa i usluga žrtvama jeste nedavno objavljena namera Vlade da slučajevi nasilja u porodici budu izuzeti od ograničenja u pogledu troškova pravne pomoći na koje pojedinac ima pravo.¹⁵⁶

Alternativni načini za obezbeđivanje stručne pravne pomoći ženama obuhvataju pravne klinike i angažovanje pravnih sekretara – studenata. U oba slučaja, pravni fakulteti mogu imati veoma važnu ulogu u iskorenjivanju nasilja nad ženama, kako putem obuke budućih advokata koji će steći veštine za rad na tom problemu, tako i putem obezbeđivanja pravne pomoći uz prihvatljive troškove.

Komisija Američke advokatske komore za nasilje u porodici prepoznaje činjenicu da nasilje nad ženama ima velikog uticaja na pravničku profesiju, te razvija resurse za unapređivanje celokupnog odgovora pravnog sistema na taj problem. U publikaciji Dobro naučite svoje studente: uključivanje nasilja u porodici u planove i programe pravnih fakulteta (2003) izloženo je nekoliko nastavnih oblasti u studijama prava u kojima se može obraditi nasilje u porodici, kao što su osnovni planovi i programi, specijalizovani seminari, klinički programi i stručna praksa u lokalnim organizacijama. Izveštaj sadrži osnovne informacije o nasilju u porodici koje svaki student prava treba da nauči, kao i načine za prevazilaženje izazova vezanih za uključivanje te teme u nastavu. Takođe su dati primeri nastavnih materijala i programa za pojedine predmete po oblastima. Iako su u izveštaju dati primeri iz studija prava u obrazovnom sistemu SAD, većina studija slučaja je opšteg karaktera i može se prilagoditi ili upotrebiti i u drugačijim obrazovnim uslovima. Izveštaj se može naći na adresi <http://www.abanet.org/domviol/pubs.html>.

Uključivanje nasilja u porodici u planove i programe pravnih fakulteta

¹⁵⁵ Videti veb-sajt organizacije Women's Aid, <http://www.womensaid.ie/index.htm>

¹⁵⁶ „U Ujedinjenom Kraljevstvu nasilje u porodici čini 16% prijavljenih slučajeva nasilja – izveštaj Vlade“, dnevni list The Guardian, 31.10.2008, može se naći na adresi <http://www.guardian.co.uk/politics/2008/oct/31/domestic-violence>

Projekat nacionalne inicijative i obuke za građansko-pravnu pomoć žrtvama trgovine ljudima

Vrsta nasilja nad ženama: Prvenstveno trgovina ljudima, ali i nasilje u porodici

Pristup i glavni ciljevi: Nekoliko odeljenja Američke advokatske komore¹⁵⁷ formiralo je savez za unapređivanje sposobnosti advokata da pružaju građanskopravnu pomoć odraslima i deci – žrtvama trgovine ljudima. Projekat nacionalne inicijative i obuke za građanskopravnu pomoć žrtvama trgovine ljudima ima nekoliko ciljeva – da podstakne advokate na više angažovanja u pro bono zastupanju žrtava trgovine ljudima, da podrži razvoj sveobuhvatne pravne pomoći u građanskim predmetima putem obezbeđivanja obuke, modela pravnih dokumenata, priručnika i drugih materijala za usmeravanje advokata u radu, da uspostavi onlajn resursni centar i da obezbedi set instrumenata i standarde za razvoj projekata pro bono pomoći u slučajevima trgovine ljudima.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: Za vreme projekta, Američka advokatska komora osnovala je partnerstvo privatnog i javnog sektora sa korporacijom LexsisNexsis (davaocem pravnih podataka i informacija) iz SAD. U skladu sa svojim načelima korporativne odgovornosti, LexsisNexsis je već mnogo uradio u oblasti vladavine prava, a u ovom projektu je učestvovao obezbeđivši i resurse i ekspertizu. U sklopu projekta, Komora je u saradnji sa LexsisNexsisom održala obuku za advokate iz cele zemlje o građanskopravnim sredstvima u slučajevima trgovine ljudima. Komora je takođe objavila nekoliko priručnika za advokate i zastupnike o zadovoljavanju specifičnih potreba žrtava trgovine ljudima, odraslih i dece, u pogledu pravnih usluga. Tokom pripreme materijala za obuku i obrazovanje, organizatori projekta konsultovali su se sa NVO i zastupnicima koji se bave problemom trgovine ljudima i tražili preporuke o ključnim oblastima na koje se treba usredsrediti.

Područje obuhvaćeno projektom: SAD, ali postoji interesovanje za primenu naučenog i u drugim zemljama.

Materijali, proizvodi, ishodi: Materijali za obuku, uključujući u to modele pravnih dokumenata, praktične savete i priručnike, mogu se preuzeti sa vebajta projekta. Na vebajtu će uskoro biti i film o obuci, na osnovu kojeg će advokati koji pohađaju kontinuirano obrazovanje iz oblasti prava moći da ostvare bodove, ali će moći da ga koriste i drugi zastupnici. Osim toga, na vebajtu se mogu naći i dva priručnika o zadovoljavanju potreba žrtava trgovine ljudima za pravnim uslugama, nasilju u porodici i zastupanju dece, kao i informativni pregled o korišćenju veštaka.

Finansiranje: Projekat je finansiran sredstvima bespovratne pomoći Američke advokatske komore za početak rada u iznosu od 100.000 američkih dolara. Projekat se takođe oslanjao na stručno znanje, tehničku pomoć i finansijske resurse LexsisNexsisa, putem partnerstva privatnog i javnog sektora. Saradnja između ovog privatnog preduzeća i Komore znatno je doprinela uspehu projekta u celini.

Organizacija zadužena za sprovođenje:

American Bar Association – Commission on Domestic Violence and Section on Individual Rights and Responsibilities
(Američka advokatska komora – Komisija za nasilje u porodici i Odeljenje za individualna prava i obaveze)
740 15th Street N.W., 9th Floor
Washington, D.C. 20005
USA
Tel.: +1 202 662-1000 (centrala Komore)
Imejl: HTCivillInfo@staff.abanet.org

Dotatne informacije: <http://www.abanet.org/domviol/tip/>

Pravna pomoć u slučajevima rodno zasnovanog nasilja u uslovima konflikta

Vrsta nasilja nad ženama: Nasilje nad ženama u svim oblicima, odnosno fizičko i seksualno nasilje, nasilje u porodici, seksualna eksploatacija, dečja prostitucija, prisilna prostitucija, pretnje, tužbe za utvrđivanje očinstva i oduzimanje starateljstva nad decom i kidnapovanje.

Pristup i glavni ciljevi: U svom radu sa izbegličkim stanovništvom u Gvineji, Američki komitet za izbeglice (ARC) ustanovio je da rešavanje problema nasilja nad ženama u uslovima konflikta

¹⁵⁷ Komisija za nasilje u porodici, Komisija za imigraciju, Inicijativa za vladavinu prava, Centar za pro bono rad, Komisija za mlade izložene riziku, Odeljenje za individualna prava i obaveze i Centar za ljudska prava.

zahteva koordiniran sistem podrške koji odgovara na bezbednosne, zdravstvene, psihosocijalne i pravne potrebe. Kad je uspostavljen takav sveobuhvatan međuagencijski program za prevenciju RZN, osobe koje su pretrpele nasilje počele su da dobijaju usluge koje su im pomagale u fizičkom i psihološkom oporavku. Posle nekog vremena, one su počele da izražavaju potrebu za pravdom, ali pravosudni sistem u Gvineji nije bio dostupan izbeglicama. Zato je ARC ustanovio klinike za pravnu pomoć u slučajevima RZN kako bi žrtvama pružio podršku i pomoć.

Preduzete aktivnosti/funkcionisanje projekta: Američki komitet za izbeglice je u Gvineji osnovao dve klinike za pravnu pomoć koje rade sa izbeglicama uz Liberije i Sijera Leonea. Te klinike pružaju tri osnovne usluge: obrazovanje iz oblasti zakonskih prava žena i dece; poverljivo pravno savetovanje za žene i decu i pravno zastupanje. Komitet naglašava da nije započeo projekte pravne pomoći dok nisu uspostavljene najosnovnije službe za prevenciju i zaštitu i dok nije pridobijeno poverenje zajednice. Osobe koje su pretrpele nasilje i dalje imaju pristup tim službama dok traju sudski postupci. Pravna pomoć treba da bude ponuđena u sklopu sveobuhvatnog sistema odgovora na nasilje nad ženama. Te dve klinike obrade 400–600 slučajeva godišnje.

Područje obuhvaćeno projektom: Prve takve klinike osnovane su u Liberiji, Sijera Leoneu i Gvineji. Set instrumenata u kojem je opisan proces osmišljavanja pravnih usluga u slučajevima RZN takođe je korišćen u radu ARC u Pakistanu i Ruandi i na Tajlandu.

Materijali, proizvodi, ishodi: Set instrumenata pod nazivom Pravna pomoć u slučajevima rodno zasnovanog nasilja: set participativnih instrumenata sadrži korake koji treba da pomognu radnicima na terenu da osmisle sveobuhvatne usluge i pravnu pomoć za žrtve rodno zasnovanog nasilja. Naglašeno je da takve programe treba sprovoditi postepeno i na način koji uvažava osobenosti kulture, u bliskoj saradnji sa ciljnom zajednicom. Set i drugi materijali mogu se preuzeti na veb-sajtu.

Finansiranje: Finansiranje programa obezbedio je Biro za stanovništvo, izbeglice i migracije Ministarstva inostranih poslova SAD.

Organizacija zadužena za sprovođenje:

American Refugee Committee – ARC (Američki komitet za izbeglice – ARC)
430 Oak Grove Street, Suite 204
Minneapolis, MN 55403
USA
Tel.: +1 612 872-7060
Faks: +1 612 607-6499
www.archq.org

Dodatne informacije:

http://www.arcrelief.org/site/PageServer?pagename=programs_GBV_bookspage

6.5 Međunarodnopravni mehanizmi

Aktivisti se uspešno koriste međunarodnim pravom kako bi zagovarali promene u nacionalnim pravnim sistemima. Grupe iz građanskog društva uspešno primenjuju međunarodnopravne instrumente kako bi „Švršile] pritisak na vlade da usvoje mere prevencije, iskorenjivanja i kažnjavanja nasilja nad ženama“.¹⁵⁸ Treba primetiti da međunarodno pravo nije koristan instrument za procesuiranje pojedinačnih slučajeva ili za ostvarivanje pravde za pojedinačne žrtve nasilja, ali da može biti veoma delotvorno u sprovođenju sistemskih promena.

Na međuregionalnom i međunarodnom nivou, postoji više konkretnih mehanizama od kojih svaki ima specifične oblike pomoći i postupke koje treba pažljivo razmotriti. Na vebajtu „Zaustavimo nasilje nad ženama“ (Stop VAW – <http://www.stopvaw.org>) mogu se naći stranice o instrumentima za zagovaranje i međunarodnom pravu, sa informacijama o izradi strategija zagovaranja i poređenjima različitih mehanizama zaštite pravâ ženâ na međunarodnom nivou. Centar za reproduktivna prava takođe je objavio vodič za zagovaranje preko tela UN za praćenje primene međunarodnih ugovora, koji se odnosi prvenstveno na reproduktivna i seksualna prava, ali je od značaja i za nasilje nad ženama.¹⁵⁹

U daljem tekstu izloženo je nekoliko značajnih slučajeva nasilja nad ženama koji su razmatrani pred međunarodnim telima i iz kojih se vidi kako se mogu izgraditi argumenti primenom međunarodnog prava. Ti slučajevi ilustruju način na koji se zagovornici pozivaju na međunarodno pravo u slučajevima kada nije bilo odgovora države.

Međunarodno pravo u nacionalnim sudovima: seksualno zlostavljanje u Indiji

Godine 1992, nakon što su socijalnu radnicu brutalno silovale kolege, a slučaj nije ni istražen ni procesuiran pred lokalnim sudom, grupa ženskih NVO u Indiji obratila se Vrhovnom sudu sa zahtevom da bude sastavljen zakon o seksualnom zlostavljanju. Tvrdile su da Parlament Indije nije doneo nikakav zakon te vrste. Zahtev se pozivao na Ustav Indije, kao i na Konvenciju o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) i preporuku 19 uz Konvenciju, koja se odnosi na nasilje nad ženama. Sud je razmotrio konkretno pitanje da li je nečinjenje države Indije u tom slučaju predstavljalo propust države da zaštiti žene od seksualnog zlostavljanja i diskriminacije, što je pravo koje je garantovano Ustavom i CEDAW-om. Sud je odlučio da rodna ravnopravnost zahteva zaštitu od seksualnog uznemiravanja i sastavio set smernica koje su bile na snazi dok vlasti nisu donele propise.¹⁶⁰

Međunarodni sudovi: propust države da odgovori na nasilje nad ženama

Januara 2008. godine, Evropski sud za ljudska prava postupao je u predmetu protiv Ruske Federacije u vezi sa incidentom u kojem su policajci napali, mučili i silovali jednu ženu dok su je ispitivali kao svedoka krivičnog dela. Krivični postupak je pokrenut pred ruskim sudom, ali je odložen usled različitih proceduralnih pitanja u vezi sa istragom. Nekoliko godina kasnije, postupak pred lokalnim sudom još nije bio završen. Evropski sud za ljudska prava utvrdio je da je došlo do kršenja Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, među čijim potpisnicama je i Rusija, odnosno da je država povredila prava žrtve time što joj nije obezbedila delotvornu istragu i time što su je silovali i mučili policajci, koji su državni službenici. Sud je naložio da joj država isplati naknadu štete u iznosu od 70.000 evra.¹⁶¹

Nečinjenje SAD u slučaju nasilja u porodici predmet je žalbe koju razmatra Interamerička komisija za ljudska prava (IACHR). Godine 1999, tri kćeri podnositeljke žalbe ubio je njen bivši suprug nakon što policija Kolorada nije sprovela zabranu pristupa koja je bila izrečena bivšem supružniku. Nakon što je on oteo decu, podnositeljka žalbe je više puta pozvala lokalnu policiju i izrazila strah da će on nauditi devojkicama. Posle nekoliko sati, bivši suprug je ubijen kada je napao lokalnu policijsku stanicu. Tada je otkriveno da je već ubio svoje tri kćeri. Podnositeljka žalbe je podnela tužbu protiv lokalne policije, ali Vrhovni sud SAD ustanovio je da ona nije imala ustavno pravo na policijsko izvršenje zabrane pristupa. Kada je IACHR prihvatila slučaj, to je bila prva pojedinačna žalba koju je žrtva nasilja u porodici podnela protiv SAD zbog povreda međunarodnog humanitarnog prava.¹⁶²

¹⁵⁸ „Ni minut više: kraj nasilja nad ženama“ (UNIFEM, 2003), str. 19.

¹⁵⁹ „Prava se moraju poštovati: vodič za zastupnike o radu tela UN za praćenje primene sporazumâ o reproduktivnim i seksualnim pravima“ (Centar za reproduktivna prava, 2002), može se naći na adresi http://www.reproductiverights.org/pub_bo_tmb.html.

¹⁶⁰ Ibid., str. 22 i „Ostvarivanje ravnopravnosti: sprovođenje Konvencije o ukidanju svih oblika nasilja nad ženama (UNIFEM, 1998), str. 19.

¹⁶¹ Predmet Maslova i Nalbandov protiv Rusije (prijava br. 839/02), presuda, Evropski sud za ljudska prava, 24.01.2008.

¹⁶² „Interamerička komisija za ljudska prava smatra SAD odgovornim za zaštitu žrtava nasilja u porodici“, saopštenje za medije, 09.10.2007, Američka unija za građanske slobode (ACLU).

Godine 2005, Komitet za ukidanje diskriminacije žena doneo je zaključke u prvom slučaju koji je razmatrao na osnovu Fakultativnog protokola uz CEDAW. Taj slučaj se dogodio u Mađarskoj kada je podnositeljka žalbe, žrtva nasilja u porodici, tvrdila da su njena prava na osnovu CEDAW-a povređena kada je država zanemarila svoju obavezu da je zaštiti od nasilnog supruga. Podnositeljka žalbe je izložila specifičnu situaciju u Mađarskoj, gde ne postoji mehanizam zaštitnog naloga, a krivični postupak traje dugo i nasilnik se najčešće ne kažnjava. Komitet je utvrdio da su prava podnositeljke žalbe povređena time što država nije ispunila svoju dužnost da joj obezbedi delotvornu zaštitu od ozbiljnih opasnosti po njeno fizičko i mentalno zdravlje. Komitet je izdao više preporuka Mađarskoj, uključujući u to i neodložne mere kojima se garantuje bezbednost podnositeljke žalbe i njene dece, obezbeđivanje pristupa sigurnom smeštaju za žrtvu, obezbeđivanje maksimalne zakonske zaštite svih žrtava nasilja u porodici, izradu strategije za rešavanje problema nasilja u porodici, obezbeđivanje obuke za službenike krivičnog pravosuđa i izradu programa podrške žrtvama i programa rehabilitacije počinitelja. Odluka Komiteta posebno je značajna jer je njom jasno utvrđeno to da nasilje u porodici predstavlja oblik diskriminacije i da su države dužne da ispunjavaju sve obaveze iz CEDAW-a u vezi sa nasiljem nad ženama.¹⁶³

Mehanizmi predviđeni sporazumima: nasilje u porodici u Mađarskoj

¹⁶³ Stavovi Komiteta za ukidanje diskriminacije žena, saopštenje br. 2/2003, predmet gđa A. T. protiv Mađarske, 26.01.2005.

7 Zaključak

Iskorenjivanje nasilja nad ženama je proces za koji su potrebni politička volja, adekvatni resursi i udruženi dugoročni naponi većeg broja aktera iz različitih sektora, koji obuhvataju zakonodavnu reformu, reformu sektora bezbednosti, zaštitu ljudskih prava i zagovaranje prava žrtava, rad na demokratizaciji i javno zdravlje.

Kao što se vidi u ovom zborniku, inicijative čiji je cilj prevencija nasilja nad ženama, zaštita žrtava i gonjenje počinitelaca mogu se javiti u različitim, ali jednako delotvornim oblicima. Zajedničke karakteristike koje leže u osnovi dobrih praksi obuhvataju nalaženje kreativnih rešenja za jedan univerzalni problem, sprovođenje održivih aktivnosti i usredsređivanje na one intervencije kojima se postižu stvarni efekti.

U ovom zborniku istaknuti su brojni projekti, od kojih su neki veoma ograničeni a neki širi, koje su sprovodile vladine agencije, nevladine organizacije, međuvladine agencije kao što je OEBS, kao i neka privatna preduzeća, ili partnerstva tih aktera, što je bio slučaj kod mnogih uspešnih projekata.

Srž ovog zbornika su dobre prakse na području OEBS-a, ali ova bogata zbirka materijala o radu na suzbijanju nasilja nad ženama može biti od velike koristi i drugim područjima.

I dalje, OEBS je potpuno posvećen borbi protiv nasilja nad ženama. Strukture OEBS-a i zemlje učesnice obavezale su se na intenziviranje napora u toj oblasti. Nadamo se da će informacije u ovom zborniku biti korisne u tom radu i da će inspirisati one koji osmišljavaju strategije i programe borbe protiv nasilja nad ženama, da će pružiti odgovore, ohrabrenje i smernice za konsolidovanje postojećih delotvornih pristupa i razradu novih.

Prilog: Indeks resursa i praktičnih postupaka

Uvod		9
	– Primeri zbornikâ dobrih praksi o NNŽ (resurs)	12
Razumevanje NNŽ: istraživanje i evaluacija		21
	– Resursi o statističkim podacima za rodno zasnovano nasilje (resurs)	21
Prikupljanje podataka	– Baza podataka o nasilju nad ženama (resurs)	21
Analiza iskustava i potrebâ žrtava	– Glasovi žrtava (praksa)	23
	– Etička i bezbednosna preporuka za istraživanje o NNŽ (resurs)	23
Praćenje i posmatranje	– Tragom pravosudnog sistema: „Uticaj krivičnog pravosuđa u Gautengu na smanjivanje broja slučajeva silovanja“ (praksa)	24
Analiza budžeta	– Rodno osetljivo budžetiranje (resurs)	27
Prevenција		31
Kampanje za podizanje svesti	– Alati za podizanje svesti i komunikaciju (resurs)	31
Globalne kampanje	– Kampanje UN o nasilju nad ženama (resurs)	32
	– Šesnaest dana borbe protiv rodno zasnovanog nasilja (praksa)	32
	– Kampanja „Zaustavimo nasilje nad ženama“ (resurs)	33
Kampanje na regionalnom nivou	– Kampanja „Zaustavimo nasilje nad ženama u porodici“ (resurs)	34
Kampanje na nacionalnom nivou	– Kampanje podizanja svesti u Francuskoj (praksa)	34
	– Kampanja nulte tolerancije (praksa)	35
	– Prava žena su ljudska prava (praksa)	35
	– Gole činjenice (praksa)	36
Lokalne i lokalizovane kampanje	– Žene u crnom (praksa)	37
	– Projekat „Clothesline“ (praksa)	37
	– Aviokompanije u borbi protiv seksualnog turizma u koji su uključena deca (praksa)	38
	– Korporativna alijansa za okončanje partnerskog nasilja (praksa)	39
Pružanje ruke ženama/pravna pismenost/osnaživanje žena	– Kako reći „ne“ svom šefu (praksa)	40
	– DOSTA JE BILO (praksa)	41
Rad sa kreatorima politike	– Rodna ravnopravnost?! (praksa)	41
	– Borba protiv nasilja u porodici jačanjem javnih mehanizama i pravnog okvira na nacionalnom nivou (praksa)	42
	– Saradnja žena gradonačelnika (praksa)	43
Obuka za zaposlene u medijima	– Instrumenti za medije prilikom izveštavanja o nasilju u porodici (praksa)	44
	– Komplet materijala za medije: Činjenice o Rezoluciji 1325 Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija (praksa)	44
Rad sa muškarcima i dečacima	– Udruženje MenEngage i Promundo (resurs)	45
	– Kampanja „Bela traka“ (praksa)	46
	– Kampanje „Vaspitavanje dečaka da postanu muškarci“ i „Očevi osnivači“ (praksa)	46
	– Program „Muškarci u borbi za pravdu“, Regionalna mreža muškaraca udruženih protiv nasilja na rodnoj osnovi (praksa)	47
	– Broj do tri: ti, ona, tvoja porodica. Izvuci iz sebe ono najbolje.	48
	– Kampanja „Zaustavimo nasilje“ (praksa)	48
	– Heroji časti (praksa)	49
	– Propagandna kampanja „Zaustavite nasilje nad ženama!“ (praksa)	49
	– Kampanja Euro 08 protiv trgovine ženama (praksa)	50

Rad sa mladima	– Rodna ravnopravnost je važna: priručnik o nasilju na rodnoj osnovi među mladim ljudima (resurs)	51
	– „Pravo na život bez nasilja“ i „Imaš 100% pravo na nenasilje“(praksa)	51
	– Slučajevi silovanja u emotivnoj vezi kod mladih žena i razvoj dobre prakse podrške i prevencije (praksa)	52
	– Kampanja „Slušajte glasnije“(praksa)	53
	– Projekat „Ne trgovini ljudima“(praksa)	54
Animiranje zajednice	– Odgovori zajednice na nasilje u porodici i trgovinu ženama (praksa)	55
	– Bezbedni gradovi: nasilje nad ženama i javna politika (praksa)	56
Zaštita i pomoć		59
Neposredna pomoć i pružanje usluga	– Put za bekstvo: od ulice do nezavisnosti (praksa)	60
Sveobuhvatne i specijalizovane usluge	– Žene iz ruralnih oblasti Kirgistana protiv nasilja (praksa)	61
	– Istinite priče (praksa)	62
	– Sveobuhvatna nega za žrtve silovanja u zdravstvenim centrima (praksa)	63
Planiranje bezbednosti i pomoć pri reintegraciji	– Plan reintegracije za žrtve trgovine ljudima: dobra praksa i preporuke (resurs)	64
Izgradnja kapaciteta pružalaca usluga	– ProTrain (praksa)	64
	– Babice pomažu žrtvama (praksa)	65
Krizni centri, sigurne kuće, centri za „sve usluge na jednom mestu“	– Više od krova nad glavom i Daleko od nasilja (resurs)	66
	– Svetska konferencija o sigurnim kućama za žene (resurs)	66
	– Medica Zenica, Bosna i Hercegovina (praksa)	67
	– Centar Umid, Uzbekistan (praksa)	67
	– Referalni centri za seksualne napade, UK (praksa)	68
	– Centri za porodično-pravnu zaštitu, SAD (praksa)	68
Koordinirani odgovor zajednice/referalni mehanizmi	– Set instrumenata za suzbijanje nasilja nad ženama (resurs)	69
	– Nacionalni referalni mehanizmi: udruženim naporima zaštititi prava žrtava trgovine ljudima (resurs)	69
	– Intervencije u okviru humanitarnih aktivnosti u slučaju rodno-zasnovanog nasilja (resurs)	69
	– Prekipelo (praksa)	70
	– Standardne operativne procedure (praksa)	71
Ekonomsko osnaživanje	– Moldavija: Inicijativa za suzbijanje trgovine ljudima i nova perspektiva za žene (praksa)	72
	– IMAGE – Intervencija putem mikrofinansiranja za borbu protiv SIDE i rodnu ravnopravnost (praksa)	73
Programi za počinioce	– Odbaciti nasilje: Program za muškarce – počinioce nasilja u porodici (resurs)	74
	– Rispekt: Nacionalna asocijacija za programe za počinioce nasilja u porodici i pomoćne službe podrške (praksa)	74
Procesuiranje		77
	– Unapređivanje krivičnog pravosuđa i reforma sektora bezbednosti (resurs)	77
Zakoni i politike	– Sastanak grupe eksperata sa temom dobre prakse u oblasti propisa o nasilju nad ženama (resurs)	78
Unapređivanje zakona i usvajanje posebnih propisa	– Modeli zakona o suzbijanju nasilja nad ženama (resurs)	79
Studije slučajeva dobre prakse u zakonodavstvu	– Austrija (praksa)	80
	– Ruanda (praksa)	80
	– Španija (praksa)	81
	– Turska (praksa)	81

Akcioni planovi	– Nemačka: drugi Akcioni plan za suzbijanje nasilja nad ženama (praksa)	82
	– Obezbeđivanje ravnopravnosti, davanje rodne dimenzije miru: vodič za politiku planiranja za žene, mir i bezbednost (resurs)	83
	– Nasilje nad ženama nije više porodična stvar (praksa)	83
Kodeksi ponašanja i interne politike	– Projekat primene Kodeksa ponašanja (praksa)	84
	– Kodeks ponašanja OEBS-a za vojnopoličke aspekte bezbednosti (praksa)	85
Posebna odeljenja i odgovori		
– Policijske jedinice	– Regionalna studija za mapiranje ženskih policijskih stanica u Latinskoj Americi (resurs)	86
	– Jedinice za istragu slučajeva nasilja u porodici (praksa)	86
	– Centri za prevenciju nasilja u porodici (praksa)	87
– Sudovi	– Sudovi za rodno zasnovano nasilje u Španiji (praksa)	88
– Komisije za istinu i pomirenje	– Komisije za istinu i rod: načela, politike i procedure (resurs)	88
Razvoj kapaciteta zaposlenih u sistemu krivičnog pravosuđa i mirovnim snagama	– Priručnik za rodna pitanja za mirovne operacije (resurs)	89
– Obuka	– Program prevencije i suzbijanja nasilja u porodici (praksa)	89
	– Vodič za VIP: nasilje nad ženama – vizija, inovativnost i profesionalizam u policijskom radu (praksa)	90
	– Obuka o rodnim pitanjima i mirovnim operacijama (resurs)	91
– Priručnici, vodiči, uputstva, protokoli	– Projekat „Pristup ženâ pravdi“ (praksa)	91
	– Inicijativa „Zelena knjiga“ (praksa)	92
Pravna pomoć	– Ključivanje nasilja u porodici u planove i programe pravnih fakulteta (resurs)	93
	– Projekat nacionalne inicijative i obuke za građansko-pravnu pomoć žrtvama trgovine ljudima (praksa)	94
	– Pravna pomoć u slučajevima rodno zasnovanog nasilja u uslovima konflikta (praksa)	94
Međunarodnopravni mehanizmi	– Međunarodno pravo u nacionalnim sudovima: seksualno zlostavljanje u Indiji (praksa)	96
	– Međunarodni sudovi: propust države da odgovori na nasilje nad ženama (praksa)	96
	– Mehanizmi predviđeni sporazumima: nasilje u porodici u Mađarskoj	97

„Rodna ravnopravnost i život bez nasilja su srž vrednosti OEBS-a i preduslov za bezbednost, stabilnost i prosperitet. Pozivam sve članice porodice OEBS-a da udruže snage i preduzmu delotvorne mere.“

Mark Perin de Brišambo
Generalni sekretar OEBS-a

„Za bezbednost kod kuće: Suzbijanje nasilja nad ženama u regionu OEBS. Zbornik dobrih praksi“ sadrži više od 95 primera dobre prakse u oblastima prevencije nasilja nad ženama, zaštite žrtava nasilja i gonjenja počilaca, kao i strategije za uključivanje muškaraca i omladine.

Te prakse smatraju se uspešnim, a sprovode ih različite organizacije, uključujući u to OEBS u više država, od kojih su neke zemlje učesnice OEBS-a.

Zamišljena kao tehnički priručnik, ova publikacija podstiče na dalja istraživanja i akciju, ali i izlaže već uspostavljene inovativne pristupe problemu nasilja u porodici, kao i problemu nasilja nad ženama u oružanim sukobima.

Borba protiv nasilja nad ženama zahteva jaku političku volju, zajedničke napore i dovoljne resurse, ali i dobre ideje za delotvorne strategije i programe.

Predstavljajući naučene lekcije, ova publikacija pomaže kreatorima i sprovodiocima politike iz vladinog i nevladinog sektora da bolje oblikuju svoje sadašnje i buduće inicijative, a zemljama učesnicama OEBS-a pomaže u ispunjavanju preuzetih obaveza da iskorene nasilje nad ženama.

„Za bezbednost kod kuće: Suzbijanje nasilja nad ženama u regionu OEBS. Zbornik dobrih praksi“ proizvod je tekućeg projekta Odseka za rodnu ravnopravnost OEBS-a „Inovativni pristupi suzbijanju nasilja nad ženama u OEBS-u“, koji finansiraju Austrija, Finska, Francuska, Nemačka i Grčka.

OEBS

Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju je najveće regionalno telo za bezbednost na svetu. Obuhvata teritoriju od Severne Amerike, preko Evrope i Kavkaza do Centralne Azije i ruskog Dalekog istoka, na kojoj živi više od 1,2 milijarde ljudi.

Rad OEBS-a ima kao ciljeve stabilnost, prosperitet i demokratiju u 56 država putem političkog dijaloga zasnovanog na zajedničkim vrednostima, kao i putem praktičnog rada koji daje trajne rezultate.

Budući da predstavlja jedan od primarnih instrumenata za rano upozoravanje, prevenciju konflikata, rešavanje kriza i postkonfliktnu rehabilitaciju, OEBS se bavi trima dimenzijama bezbednosti – vojnopoličkom, ekonomsko-ekološkom i ljudskom dimenzijom. U tom kontekstu, on se bavi širokim spektrom pitanja vezanih za bezbednost, među kojima su kontrola naoružanja, mere za izgradnju poverenja i bezbednosti, ljudska prava, demokratizacija, prava nacionalnih manjina, strategije policijskog rada, borba protiv terorizma, ekonomska pitanja i životna sredina.

U OEBS-u je jasno da diskriminacija, neravnopravnost i nasilje narušavaju mir i bezbednost. Promovisanje rodne ravnopravnosti i suzbijanje nasilja nad ženama predstavljaju sastavni deo preuzetih obaveza OEBS-a.